תלמוד ירושלמי · מפרשים · פני משה על תלמוד ירושלמי · סדר נזיקין

פני משה על תלמוד ירושלמי שבועות

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

פני משה על תלמוד ירושלמי שבועות

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/פני-משה-על-תלמוד-ירושלמי-שבועות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 14
הלכה ג 19
הלכה ד 21
הלכה ה 26
הלכה ו 26
הלכה ז 29
פרק ב 31
הלכה א 31
הלכה ב 41
הלכה ג 41
הלכה ד 43
הלכה ה 44
פרק ג 46
הלכה א 46
הלכה ב 49
הלכה ג 51
הלכה ד 52
הלכה ה 57
הלכה ו 59
הלכה ז 60
הלכה ח 62
הלכה ט 65
הלכה י 69
פרק ד 70
הלכה א 70
הלכה ב 71
הלכה ג 74
הלכה ד 76
הלכה ה 77
הלכה ו 78
הלכה ז 79
הלכה ח 80
הלכה ט 80
הלכה י 81
פרק ה 83
הלכה א 83
הלכה ב 88
הלכה ג 89
הלכה ד 93
הלכה ה 99
הלכה ו 101
פרק ו 102
הלכה א 102
הלכה ב 107
הלכה ג 110
הלכה ד 111
הלכה ה 115
הלכה ו 116
הלכה ז 120
הלכה ח 120
פרק ז 123
הלכה א 123
הלכה ב 129
הלכה ג 130
הלכה ד 131
הלכה ה 132
הלכה ו 133
הלכה ז 135
הלכה ח 138
פרק ח 140

הלכה א 140
הלכה ב 150
הלכה ג 152
הלכה ד 160

פרק א

הלכה א

מתני' **שבועות שתים שהן ארבע**. בשבועת ביטוי שפתים הכתוב בויקרא אצל קרבן עולה ויורד קאמר:

שתים. כתיב בקרא בהדיא או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב אוכל להטיב לא אוכל להרע שמענה את עצמו והוא הדין לכל דבר שהוא הן ולאו בלהבא דלהרע או להטיב להבא משמע:

שהן ארבע. יש לרבות עוד שתים אחרים דלא כתיבי וזהו דבר וחילופו אף לשעבר כגון אכלתי והוא לא אכל לא אכלתי ואכל:

ידיעות הטומאה. חיוב קרבן עולה ויורד מחמת טומאת מקדש וקדשיו כדכתיב או נפש אשר תגע בכל דבר טמא וגו' ודרשינן שאין הכתוב מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו שנכנס בשוגג למקדש אחר טומאה זו או אכל בשר קדש:

שתים. כתיבי בקרא דכתיב ונעלם ממנו והוא טמא משמע שנעלמה ממנו טומאה ועל ידי אותו העלם אכל בשר קדש הרי אחת או נכנס למקדש הרי שתים ולפי שאין חייב עליה אלא א"כ ידע מתחלה שנטמא ואח"כ נעלמה ממנו ולאחר מעשה נודע לו שחטא משום הכי קרי ליה ידיעות:

שהן ארבע. יש לרבות מן המקרא עוד שנים חיובים אחרים העלם קדש והעלם מקדש וזכור הוא את הטומאה:

יציאות השבת. הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים ילפינן מקרא דכתיב ויצו משה ויעבירו קול במחנה וגו' לא תפיקו מרשות היחיד לרשות הרבים:

שתים. אחד לעומד בחוץ והושיט ידו לפנים ונטל החפץ והוציאו ואחד עומד בפנים ונטל החפץ ממקומו והוציאו לחוץ:

שהן ארבע. יש להוסיף עוד שתים דהכנסה אע"ג דלא כתיבי שכשם שהקפידה תורה מרשות לרשות בהוצאה כך הקפידה על ההכנסה אחת לעומד בפנים והוציא ידו לחוץ ונטל חפץ והכניס ואחת לעומד בחוץ ונטל חפץ ממקומו והושיטו לפנים והניחו:

מראות נגעים שנים. כתיבי בקרא שאת ובהרת שהן ארבעה. תולדה דשאת ותולדה דבהרת דלא כתיבי בקרא בהדיא:

גמ' **שתים שהן ארבע לחיוב וכו'**. האי סוגיא גרסינן לה בריש שבת והתם קאי וגי' דהתם עיקר הוא דגריס דברי ר' בא דלקמיה מקודם לדברי ר' יוסי. וה"פ דהש"ס בעי היכי מפרשינן למתני' דשבת דקתני התם שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ

ומהו הן דקחשיב התנא במתני' אי נימא שתים שהן ארבע דקאמר שתים שהן לחיוב והיינו הוצאה והכנסה אם עושה כל המלאכה להעומד בפנים והוא הבעל הבית ושהן ארבע דקאמר היינו שתים לפטור אם אינו עושה כל המלאכה כדתני התם בסיפא פשט בה"ב את ידו לחוץ ונטל העני מתוכה וכן בהכנסה אם העומד בחוץ נתן לתוך ידו של העומד בפנים כשידו מבחוץ והוא הכניס וכן שתים שהן ארבע בחוץ ג"כ בענין זה אנו מפרשין שתי' לחיוב כגון שהעני עשה כל מלאכה דהוצאה ודהכנס' שהן ד' אלו השתים שהן לפטור כגון שהעני לא עשה כל ההוצאה אלא פשט ידו ריקנית לפנים והבה"ב נתן לתוך ידו והוציא וכן בהכנסה שפשט ידו מליאה לפנים ונטל בה"ב מתוכה ונמצאת אומר דהשתים דקאמר התנא הן לחיוב שהן ארבע דקאמר אין בהן חיוב כלל אלא שהן השתים לפטור דפטור אבל אסור הן:

או ארבע לחיוב וארבע לפטור. או דילמא דהכי מפרשינן שתים שהן ההוצאות חדא דחיוב והיינו שגמר כל המלאכה וחדא דפטור שהוציא ולא גמר המלאכה אלא שהעני נטל מתוכה ושהן ארבע נמי בענין זה והיינו ההכנסות חדא דחיוב וחדא דפטור לבה"ב העומד בפנים וכן שתים שהן ארבע להעני העומד בחוץ שתים הוצאות חדא דחיוב וחדא דפטור שהן ארבע הכנסה דחיוב והכנסה דפטור והיינו דקאמר ארבע לחיוב וארבע לפטור כלומר בכל הארבע דקחשיב יש בהן לחיוב ויש בהן לפטור דאלו לפירושא קמא מהבעיא אין בכלל כל הארבע דקאמר לחיוב ולפטור אלא השתים בחיובא לחוד הוא דמיירי ושהן ארבע בשתים דפטורא לחוד הוו ואלו לפירושא בתרא בכלל כל הארבע דקאמר יש מהן לחיוב ויש מהן לפטור:

נישמעינה מן הדא. מההיא דמתני' דמסכת שבועות וכו' דקתני התם יציאות השבת שתים שהן ארבע ותו לא ולא קתני שהן ארבע בפנים וד' בחוץ ועל כרחך דמפרשינן התם כולהו לחיובא שתים שהן הוצאה דעני והוצאה דבה"ב שהן ארבע הכנסה דעני והכנסה דבה"ב וה"נ מפרשינן למתני' דשבת דבין בשתים דרישא ובין שהן ארבע דסיפא בצד חיובא נמי הוא דמיירי וכפירושא בתרא דהבעיא וגרסי' הכא דברי ר' בא כלומר דר' בא מדחי להאי פשיטותא דלא דמיא דתמן על כרחך כולהון לחיוב הוא דמיירי כדאמרן מדלא קתני בפנים ובחוץ ואי אפשר לפרש בענין אחר אלא בגוונא דכולן לחיוב הן דקאמר:

ברם הכא חיוב ופטור אתינן מיתני. אבל הכא דעיקר שבת הוא ואשמעינן התנא במתני' חיובי ופטורי מדקתני שהן ד' בפנים ושהן ד' בחוץ על כרחך דגם בגוונא דפטורי מישתעי כדמפרש לקמיה במתני' ואכתי מיבעי לן היכי קתני להני פטורי אם הן בכלל שהן ארבע

לחוד ושתים דרישא בחיובא לחוד הוא דמיירי או דילמא בין שתים דרישא ובין שתים שהן ארבע בסיפא יש בהן צד חיוב וצד פטור. ול"ג הכא הדא דאמרה עד לבתר הא דר' יוסי ונתחלפו השיטות בזה כאן וכן במסכת שבת במקצת:

אמר ר' יוסי מתניתא אמרה כן. כלומר דר' יוסי קאמר לא תפשוט לה דין דשבת דהכא מדין דשבת האמור בשבועות דההיא איכא למידחי כדאמרן אלא ממתני' דשבועות גופה איכא למיפשט לבעיין מדחשיב לה לדיני דשבת בהדדי עם דיני דשבועות ש"מ להשוותן בענין פירושא דמילתייהו קתני להו דכמו שבועות שתים שהן ארבע לא לחיוב הן בתמיה ודאי בין שתים דרישא בין שתי' דסיפא בחיוב קרבן הן:

ודכוותה יציאות השבת שתים שהן ארבע לחיוב. כלומר דאשמעינן התנא דנפרש בכל מקום ששנינו יציאות השבת שתים שהן ארבע דומיא דענין שבועות הוא דבין בשתים דרישא ובין בשתים דסיפא ביש בהן צד חיוב מיירי. והכא הוא דגרסינן הדא אמרה ארבע לחיוב וארבע לפטור. מהכא הוא דשמעינן דגם מתני' דשבת מפרשינן בגוונא שיש בשתים דרישא צד חיוב וצד פטור וכן בשתים דהסיפא:

והתני דלתות ההיכל שתים שהן ארבע. בריש פ"ד דמדות תנן פתחו של היכל גבהו כ' אמה ורחבו עשר אמות וארבע דלתות היו לו שתים בפנים ושתים בחוץ ומפרש ר' יהודה התם כמין אצטרמיטה היו ונקפלות לאחוריהן כמין לוחו' של פרקים נכפפות ונכפלות זו על זו כדיליף מקרא ושתי דלתות לדלתות וגו' והיינו שתים שהן ארבע. וכלומר דהש"ס פריך לה אפירושא קמא דהבעיא ולסיועי לה לפירושא בתרא דכל היכא דקתני שתים שהן ארבע לא מחלקינן בין גוונא דשתים דרישא לגוונא דשתים דהסיפא כדהתם וכדמסיק ואזיל:

אית מימר לחיוב ולא לפטור. כלומר מי אית לך למימר התם דאלו שתים לחיוב הן ושתים האחרים לאו לחיוב הן בתמיה וכן לא לפטור דלא שייך התם לחלק אלו לחיוב ואילו לפטור ובשבת גריס בהדיא אית לך למימר לא לחיוב ולא לפטור וכי היכי דהתם לא מחלקינן בין שתים אלו לבין שתים אלו ה"נ בכל מקום דתנינן שתים שהן ארבע יש לנו לפרש דבחדא גוונא נשנו ובין שתים אלו דרישא ובין שתים דסיפא יש בהן צד חיוב וצד פטור:

ניתני שנים עשר פטור. התם קאי במתני' דשבת דקחשיב תמניא ואמאי לא קחשיב שנים עשר בהדי פטורי דקתני התם דהאיכא ארבע דחיובא תרתי דעני ותרתי דבה"ב ועוד תמניא פטורי שתי עקירות לעני בלא הנחה ושתי הנחות בלא עקירה וכן לבה"ב כדתני התם:

לא אתינן מיתני אלא פטור שהוא כנגד חיוב. לא קחשיב התנא בפטורי אלא באלו שהן דומין לצד החיוב דקתני ברישא כגון פשט העני את ידו לפנים וכו' דרישא דקתני העני חייב מפני שעשה כל המלאכה כן נמי חשיב לפטורי דבסיפא מה שהעני פושט את ידו לפנים כגון פשט העני וכו' דקתני שניהן פטורין ובהא איכא תרתי מילי דפשיטות יד דעני במה שלא עשה כל המלאכה ופטור אבל אסור הוא דברישא דסיפא חיסר הנחה ובסיפא חיסר העקירה דנתן הבה"ב לתוכה והוא הוציא וכן בפשט בה"ב דקתני בסיפא איכא תרתי מילי דפשיטות יד ולא גמר כל המלאכה ואותן פטורי דפשיטות היד ברשות אחרת הוא דקחשיב תרתי פטורי אבל אסור דעני ותרתי דבה"ב:

מהו אהן פטור דתנינן הכא מותר. לפרושי פטורי דרישא דמתני' קאמר בשעשה העני כל המלאכה דקתני העני חייב ובה"ב פטור דמאי פטור דקאמר פטור ומותר הוא דלא עביד בה"ב מידי וכן פטורא דעני בשעשה הבה"ב כל המלאכה דפטור ומותר הוא ולא דמיא לשניהן פטורין דסיפא דמתני' דהתם פטור אבל אסור הוא דאתעבידא המלאכה בין שניהן:

עני ועשיר אחד הן. צ"ל וכן הוא בשבת וכלומר דמאי שנא עני ומ"ש עשיר הלא אחד הן אלא שמנאום חכמים בשנים ומטעמא דהוצאה מלאכה גרועה היא והלכך קמ"ל בעני וקמ"ל בבה"ב דלא הוי גמרינן חד מאידך:

הכנסה והוצאה שנים הן. לתרוצי דקתני יציאות ומפרש להכנסה קאתי וקאמר שתי מלאכות הוו ומנאם חכמים אחד כלומר חדא בכלל חבירתה משתמע כדמפרש ואזול דקתני יציאות השבת וכי אין הכנסה נמי בכלל והכנסה נמי הוצאה קרי לה וכדתנן המוציא מרשות לרשות וכי אין המכניס נמי בכלל דנמי מרשות לרשות הוא וקרי ליה המוציא:

ועוד מהדא. שמעינן דהכנסה היינו הוצאה דאמר ר' יוחנן הכניס חצי גרוגרת והוציא חצי גרוגרת בהעלם א' חייב אלמא מדמצטרפין זה עם זה שם אחד להן:

נמנעו העם מלהוציא מבתיהן. הנדבות ולתת לגזברין והיינו הוצאה מרשות היחיד לר"ה שהגזברי' עומדין במחנה לויה ור"ה הוה:

ומלהוציא מידן. כלומר דהכנסה נמי ש"מ מהאי קרא דכשם שהעם נמנעו מלהוציא מבתיהן ולתת לגזברין כך נמנעו הגזברין מלקבל מידן ולהכניס ללשכה שהיא רה"י. ובשבת קאמר בהדיא הכי דאפי' הכנסה את שמע מינה:

ולא תוציאו משא וגו' וכל מלאכה וגו'. ובהאי ענינא דקרא לא מישתעי אלא במלאכת משא וכל מלאכה לרבות להכנסה:

ר' מנא אמר לה סתם. להא דלקמן ולא בשם ר' יוחנן ור' אבין קאמר לה בשם ר' יוחנן:
תנינן תרתין כללין. שנינו במתני' שתי כללות סמוכין של שתים שהן ארבע ואין דומין זה לזה כדמסיק ואזיל וה"ג שבועות שתים שהן ארבע מביא ארבע קרבנות ידיעות הטומאה שתים שהן ארבע מביא שתי קרבנות. כלומר דהא לא משכחת להו לאלו שתי כללות הסמוכין אליבא דחד תנא דאי אמרת גבי שבועות דכל הארבע לחיובא הן ובין שבועה לשעבר אכלתי ולא אכלתי ובין שבועה להבא אוכל ולא אוכל מביא קרבן א"כ ע"כ כר"ע אתייא דאמר לקמן בפ"ג דמיחייב קרבן גם על שעבר דאלו לר ישמעאל הא אמר התם אינו חייב קרבן אלא על העתיד לבא והשתא אי מוקמית לה רישא כר"ע קשיא ידיעות הטומאה דלדידיה אין כאן אלא שתי קרבנות בהעלם טומאה ואכל קדש או נכנס למקדש דאלו העלם קדש והעלם מקדש לית ליה לר"ע כדאמר לקמן ריש פ"ב וא"כ הני תרתי כללי דסמיכי דקתני בהו שתים שהן ארבע לא משכחת להו לא לר' ישמעאל ולא לר"ע:
פתר לה פתר חורן. מוקי לה באוקמתא אחריתא דלא מצינן לפרושי כחד תנא אלא ע"כ דמוקמינן לה בתרי תנאי ורישא שבועות שתים שהן ארבע ר"ע אומר כלומר ר' עקיבא היא דמחייב גם אלשעבר וסיפא ודיעות הטומאה שתים שהן ארבע ר' ישמעאל היא דמחייב נמי על העלם קדש ומקדש:
ולמה לי כר' ישמעאל. מאי דוחקיה דמוקי לידיעות הטומאה כרבי ישמעאל דוקא הא אפי' כר"ע אתיא דקס"ד הא דתנן ר"ע אומר ונעלם ממנו והוא טמא על העלם טומאה הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש היינו דוקא בשנעלם ממנו מקדש וזכור הוא לטומאה דבהא פליג ר"ע משום דנעלם ממנו והוא טמא כתיב ולא מיחייב קרבן אלא על העלם טומאה אבל אם נעלמו ממנו זה וזה מודה ר"ע דחייב שהרי העלם טומאה בידו והשתא מצית לאוקמי ידיעות הטומאה שתים שהן ארבע אפי' כר"ע כדמפרש ואזיל:
היא ידיעה והעלם על טומאת מקדש. כלומר שתים שהן ארבע הכי מפרשינן להו נטמא וידע ונעלמה ממנו הטומאה וזכור הוא למקדש ונטמא וידע ונעלמה ממנו טומאה ומקדש וכן ידיעה והעלם על טומאת הקדש כלומר על הטומא' ועל הקדש כמו תרתי דמקדש והוו להו שתים שהן ארבע:
אמר ליה מאן אית ליה וכו'. כלומר הא לאו מילתא היא דקאמרת לאוקמי ידיעות הטומאה כר"ע דע"כ לא אתיא אלא כרבי ישמעאל דאיהו הוא דס"ל ונעלם ונעלם שתי פעמים כתיב לחייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש דאלו לר"ע כיון דלית ליה העלם מקדש לא משכחת לה דאפי' בנעלמו ממנו זה וזה לא מיחייב דהרי העלם מקדש נמי

בידו וגזירת הכתוב הוא דדוקא ונעלם ממנו והוא טמא הוא דמיחייב ולא בשנעלמו ממנו זה וזה:

ואנן בעיי כר"ע. בתמיה כלומר והיכי מצינן לאוקמי כר"ע דהא לית ליה העלם מקדש כלל:

פעמים וכו'. מילתא באנפי נפשה היא כלומר דפעמים שיש בידו העלם טומאה והעלם מקדש ואפ"ה אינו חייב אלא אחת כדמפרש ואזיל:

נעלם ממנו טומאה וכו' נעלם הימנו מקדש. וחזר ונעלם ממנו אח"כ מקדש ונכנס [למקדש] באותה טומאה עצמה עדיין כהעלם אחת הוי ואינו חייב אלא אחת:

ופעמים שיש כאן כמה ידיעות והעלמות. כלומר שנראה ככמה ידיעות והעלמות ואעפ"כ לא הוי אלא כהעלם אחת ואינו חייב אלא אחת כדמפרש ואזיל:

היך. הוא כהאי גוונא:

עד שהוא בהעלם טומאה נעלם ממנו מקדש. הא פשיטא הוא דהעלם אחת הוי אלא משום דלקמיה נקט לה וכלומר דבתחלה היה הכל בהעלם א' אע"פ שאחר שיצא וידע חזר ונעלם ממנו טומאה זו בענין אחר שכסבור אמר טומאה זו אין חייבין עליה קרבן והוי אמינא דכהעלם אחר הוי קמ"ל דהואיל באותה טומאה עצמה נעלמה ממנו כהעלם אחת היא ואינו חייב אלא אחת:

ניטמא וידע וכו'. וקמ"ל אע"פ שנכנס ויצא כמה פעמים לא אמרי' דמתחלקות הן אלא הואיל ובסוף הוא דידע אחת היא ואינו חייב אלא אחת:

א"ר יוסי שאל יהושע בן ר"ע. תוספתא היא בריש נגעים. והש"ס חיסר וקיצר בהעתקה וה"ג בתוספתא אחר ויאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא אמר לו ללמד שמצטרפין זה עם זה א"ל יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זע"ז א"ל לומר שאם אינו בקי בהן ובשמותן אין רואה הנגעים ע"כ התוספתא. וה"פ משום דתנן בריש נגעים מראות נגעים שנים שהן ארבעה ומפרש במתני' לדברי חכמים בהרת עזה כשלג ושניה לה כסיד ההיכל השאת כצמר לבן ושניה לה כקרום ביצה ושאל לו מפני מה הוצרכו לשנות כן ויאמרו מקרום ביצה ולמעלן טמא דהואיל ואין לנו יותר מאלו הארבע מראות א"כ יאמרו מקרום ביצה ולמעלן טמא והכל בכלל:

ללמד שמצטרפין זה עם זה. ולקמן מפרש לה היאך סדר צירופן והשתא ס"ד דהכי קאמר אלא לכך שנו חכמים בשמותן לומר דאלו הד' מראות מצטרפין זה עם זה ולפיכך חזר ושאל לו וא"כ יאמרו מקרום ביצה ולמעלן טמא ומצטרפין דמסתמא צירופן הוא לפי מעלתן מקרום ביצה ולמעלה קרום ביצה עם הסיד והסיד עם השאת והשאת עם

הבהרת ואם יאמרו מקרום ולמעלה טמא ומצטרפין ממילא ידעינן שכסדר מעלתן כך סדר צירופן:

א"ל לומר שאם אין בקי וכו'. ולקמן תני לה ברייתא אחרת שהשיבו בענין אחר וללמד סדר הצירוף היאך הוא:

ומנין שמצטרפין זה עם זה. על הקרום והסיד הוא דקאמר דאלו שאת ובהרת נפקא לן מקרא דמצטרפין כדלקמן:

מה שנים. שאת ובהרת מצטרפין אף ארבעה שמנו כלומ' אף הסיד והקרום מהד' שמנו מצטרפין כל אחת עם האב שלה:

אם בשאינו מינו מצטרף. השאת והבהרת שהם שתי אבות כל אחת ואחת בפני עצמה ומצטרפין מין במינו שהוא הסיד עם הבהרת והקרום עם השאת שכל אחת ממין האב שלה כדקתני ושניה לה לכ"ש דמצטרפין הן:

והיו אין כתיב כאן אלא והיה. אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת וגו'. מלמד שהן מצטרפין זה עם זה כצ"ל. דמוהיה משמע שכולן מצטרפין להויה אחת:

אלא לנגע צרעת מלמד שהן מצטרפין זה עם זה כצ"ל. שכולן מצטרפין לשיעור נגע אחד:

אמר לו ויאמרו וכו'. ברייתא אחריתא היא ובלשון אחר השיב לו ר"ע על השאלה ששאל לו ויאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין:

אמר לו מלמד שאינן זה למעלה מזה. לכך שנו חכמים בלשון שנים שהן ארבעה ללמדינו שהסיד מצטרף לבהרת ואע"פ שהבהרת שתי מעלות על הסיד שהרי הסיד למטה מהשאת הוא והשאת למטה מן הבהרת וכן הקרום מצטרף להשאת ואע"פ שהוא למטה ממנה שתי מעלות שהרי הסיד שהוא למטה מהשאת הוא למעלה מן הקרום ואלו הוי תני מקרום ולמעלה טמא ומצטרפין הוי אמינא שדוקא כסדר מעלתן מצטרפין הן הקרום להסיד והסיד לשאת והשאת לבהרת אבל אינו מצטרף עם הגבוה ממנו שתי מעלות קמ"ל דהסיד מצטרף אפילו עם בהרת כדקתני ושנייה לה כסיד ההיכל וכן הקרום מצטרף להשאת:

ויהא זה למעלה מזה. היא גופה קשיא דמנא לך למימר הכי אימא אין ה"נ דאין מצטרפין אלא כסדר מעלתן זה עם למעלה מזה:

אם אומר את כן נמצאת אומר הכהה טמא והכהה מן הכהה טמא. כלומר על כרחך צריך אתה לחלקן כסדר המשנה בהרת עזה כשלג ושניה לה כסיד ההיכל השאת כצמר לבן ושניה לה כקרום ביצה וכך הוא סדר צירופן האב עם התולדה שלו דאם אתה אומר

לחלק כסדר מעלות של מראיתן א"כ נמצאת אומר שיהיה הקרום לעולם בפחות שתי מעלות ואפילו מן השאת שהרי למטה מן הסיד הוא והסיד למטה מהשאת ויהיה נקרא הקרום כהה מן הכהה לערך שתי האבות ואפי' להשאת והוא טמא דאין לנו כהה להטהר אלא א"כ כהה מכל הד' מראות שהרי כל הד' מראות סימן טומאה הן ומשוי לי' הש"ס לערך כהה מן הכהה לפי סברא דהשתא ולענין קושיא דמסיק לקמיה:

והתורה אמרה והנה כהה הנגע הכהה טמא אבל הכהה מן הכהה טהור. אע"ג דוהנה כהה הנגע אצל טהרה כתיב הכי פירושא דבקרא גבי הסגר השני כתיב וראה הכהן אותו ביום השביעי שנית והנה כהה הנגע ולא פשה הנגע בעור וטהרו הכהן וגו' ודריש לה בת"כ דהאי והנה כהה שנשתנה לאחד מארבע מראות הוא דקאמ' וה"ג שם והנה כהה יכול למטה מארבע מראות ת"ל הנגע אי הנגע יכול במראיו ת"ל והנה כהה הא כיצד כהה ממראיו לא למטה מארבע מראות ולפי האי דרשה ע"כ דמפרש לי' לקרא דה"ק והנה כהה הנגע ולא פשה דאלו פשה היה טמא שהרי הוא אחד מד' מראות הטומאה שאע"פ שכהה הוא מ"מ הנגע הוא וכלומר ממראה טומאת הנגע עדיין הוא אע"פ שנשתנה ממראה עזה למראה הכהה ממנה והלכך אם לא פשה הנגע אז וטהרו הכהן אבל אם פשה היה מטמאו אע"פ שנראית כהה ממה שהיתה בתחילה מכיון שהמראה כהה עכ"פ אחד מד' מראות היא ונמצינו למדין דהתורה אמרה הכהה טמא באופן שיהיה שם סימן טומאה כגון אם פשה שהוא א' משלשה סימני טומאה בעור הבשר והשתא מדייק ליה הש"ס דהתורה אמרה כהה טמא דוקא דלא מצינו אלא שלפעמים תקרא הכהה טמא אם יהי' לה סימן טומאה אבל לא שתקרא כהה מן הכהה טמא ואם אתה מחלקן להד' מראות לפי סדר מעלות מראיתן זו למעלה מן זו א"כ נמצאת אומר שהקרום תהא נקראת כהה מן הכהה מהמראות הכתובים בקרא בהדיא ועל כרחך לפי משמעות הכתוב וכדאמרן אי אתה מוצא לטמא לפעמים אלא להכהה וקשיא שהרי אפי' נשתנית להכהה מן הכהה והוא הקרום ג"כ טמא הוא אם פשה שהרי הקרום אחד מד' מראות הוא ואנן דייקינן מקרא דאי אתה מוצא לטמא אלא להכהה דוקא ולא להכהה מן הכהה ואמאי אלא דעל כרחך אין לנו לחלק לפי סדר מעלות מראיתן כי אם כסדר שנשנו במשנה סיד שניה לבהרת וקרום לשאת והשתא אין שם כהה מן הכהה כלל על הקרום שהרי היא שניה לשאת הכתוב בתורה ושפיר הוא דדייקינן דהשמיענו הכתוב דלפעמים אתה מוצא שהכהה הוא טמא דוקא אבל הכהה מן הכהה והיינו למטה מהקרום טהור:

ואתייא כהאי דאמר ר' חנינא. הא דאמרינן דאין זה למעלה מזה אלא כסדר המשנה אב ותולדתו כהאי דאמר ר"ת שדימה למשל ב' מלאכים האחד גדול מחבירו ולהם שני

איפרכין ושל זה גדול משל זה אבל אין איפרכו של הגדול יותר ממלך השני וכשהולכין בדרך אין האיפרכו של הגדול מקדים לפני מלך האחר אלא כשהשני מלכים מהלכין זה בצד שמאל זה כל אחד מן האיפרכין הולך חר מלכו כך הסיד שהוא גדול מן הקרום הולך אחר האב הגדול שלו והוא בהרת ומצטרף עמו והקרום הולך אחר האב שלו שאת ומצטרף עמו:

שמואל אמר. נמי בכה"ג ודימה למשל אחר:

ושגריריהן. שלוחים נכבדים ומשנה של כל אחד:

מלך ורב חיליה. שר צבא שלו ואע"פ שהוא קטן מארקבטא מ"מ הוא שייך אחר המלך וארקבטא וריש גלותא ג"כ הריש גלותא אחר הארקבטא כך הסיד אע"פ שבמראה הוא למטה מהשאת מ"מ הוא שייך אחר האב שלו בהרת וקרום אחר השאת כעין ריש גלותא אחר הארקבטא:

מתניתא אמרה. מברייתא דלקמיה שמעינן שאינן זה למעלה מזה ולא נאמר קרום אחר הסיד אלא קרום אחר שאת הוא ואע"פ שמראה הקרום למטה ממראה הסיד הוא:

אם השאת וכו'. לפי שמצינו תולדה לשאת מן הכתוב דכתיב שאת או ספחת וספחת לשון טפילה הוא אבל לבהרת לא מצינו טפילה בהדיא ויליף לה מק"ו:

אם השאת שכהה מן הכהה שלה טהור. שהרי קרום ביצה השניה לה נקראת כהה מן השאת והכהה מן הכהה שהוא למטה מהקרום טהור הוא דכל שהוא למטה מד' מראות אינו אלא בוהק וטהור ואפ"ה יש לה מראה שני שרבתה התורה טפילה לה:

בהרת שכהה מן הכהה שלה טמא. שהוא הקרום והוא כהה מן הכהה של בהרת שהרי השאת כהה מן הבהרת והקרום כהה מהשאת לא כל שכן שנרבה לבהרת מרא' שני שתהא טפילה לה והוא הסיד שמעינן מיהת שהקרום אחר השאת הוא ולא אחר הסיד וכן שמעינן שהסיד אחר הבהרת הוא ולא זה למעלה מזה כפי סדר מראיתן:

אמר ליה. רבי יוסי חמי מה אמר שני יש לה שלישי לא כל שכן. כלומר דמקשה לו דמה ראיה מהאי ברייתא דאדרבא השתא נאמר אחר דמרבי מקל וחומר שהבהר' יש לה שני והוא הסיד אם כן מכל שכן שתאמר שיהיה הקרום נגרר אחר הבהרת ויהיה השלישי שלה ומעתה הקרום אחר הסיד ויהיה זה למעלה מזה:

ומה חמית מימר וכו'. כלומר שרבי אלעזר חזר והשיב לרבי יוסי דלא היא שהרי על כרחך מלישנא דברייתא דקאמר בפשיטות מעיקרא קודם שנרבה שניה לבהרת שהכהה מן הכהה שלה טמא ומה ראית לומר כן אלא ודאי דפשיטא ליה דזו שאת שהיא כהה מן הבהרת ומינה של שאת היא כקרום ביצה וכהה מן השאת שהיא כהה מן הכהה מן

הבהרת וא"כ שפיר שמעינן דהקרום אחר שאת ולא אמרינן זה למטלה מזה לפי סדר מראיתן אי נמי יש לומר דהאי ומה תמית מימר בהרת וכו' הכל מדברי רבי יוסי וסיומא דקושיא היא שהקשה לר' אלעזר דהא אית לן למימר מקל וחומר אם הסיד הוא נגרר אחר הבהר' מכל שכן שראוי הוא שהיה הקרום אחר הסיד ויהיה שלישי לבהרת ומה חמית מימר על הא דקתני בברייתא בהרת שכהה מן הכהה שלה טמא דאתה רוצה לפרש דזו שאת על הכהה של הבהרת ומיכה של שאת כקרום ביצה והיא הכהה מן הכהה דקאמר דילמא הכהה מן הבהרת והוא הסיד והקרום ביצה היא אחר הסיד ושפיר נמי הקרום כהה מן הכהה של הבהרת והשתא הוו זו למעלה מזו ולא תסייע מידי מהברייתא:

שאת זו שאת. ברייתא אחריתא היא כמו תניא אידך דמרבינן טפילה לבהרת מקראי וה"ג ספחת שני לשאת ומראה עמוק שני לבהרת שהרי בהרת עמוקה היא כדמפרש ואזיל:

ממראה חמה. כמו מראה חמה שהיא עמוקה מן הצל:

זו דברי ר' ישמעאל ור"ע. דדרשי טפילה לבהרת ממראה עמוק:

אבל חכמים אומרים שאת ובהרת אחת. כלומר שוין הן בזה דאחת לשאת ואחת לבהרת דרשינן טפילה מספחת דכתיב שאת או ספחת או בהרת והטיל הכתוב ספחת בין שתיהן לרבות שניה לזה ושניה לזה:

מתניתא אמרה כן נעשית מספחת שאת או מספחת עזה צ"ל. ומתני' היא בפ"ז דנגעים נשתנו מראיהן בין להקל בין להחמיר כיצד להקל היתה כשלג ונעשה כסיד ההיכל כצמר לבן וכקרום ביצה ומפרש לה התם נעשית מספחת שאת או מספחת עזה כלומר משלג נעשה סיד ההיכל והיינו שנעשית עזה מספחת ומצמר לבן נעשית כקרום ביצה והיינו שנעשית שאת מספחת אלמא מדקרי לה לספחת לסיד ההיכל דטעמא הוי דמספחת דרשינן טפילה לזה ולזה. ולגי' הספר יש לפרש ג"כ בענין זה דמציין בריש דברי המתני' נעשית מספחת שאת ואסוף הדיבור דהתם קאי או מספחת עזה והשתא קאמר אין מספחת עזה בלשון תמיה כלומר הרי מצינו שקורא גם לטפילה דעזה מספחת וכדלעיל:

הלכה ב

מתני' **כל שיש בה ידיעה בתחלה**. אידיעות הטומאה קאי ואיידי דזוטרי מילייהו מפרש להו ברישא והדר מפרש שבועות דנפישן מילייהו ויציאות ומראות כל חדא וחדא מפרשה במסכתא דידיה להכי לא פרשינהו בהאי מסכתא ולא תננהו הכא אלא משום דדמו להדדי בשתים שהן ארבע:

ידיעה בתחילה. שידע שנטמא:

וידיעה בסוף. משאכל את הקדש בהעלם או נכנס למקדש בהעלם ויצא נודע לו שבטומאה אכל או בטומאה נכנס:
והעלם בנתיים. כשאכל את הקדש נעלמה ממנו טומאה או קדש או נכנס למקדש ונעלמה ממנו טומאה או מקדש:
הרי זה בעולה ויורד. בקרבן המפורש באותה פרשה ולשון עולה ויורד עולה לעשיר ויורד לעני שהעשיר מביא חטאת בהמה והעני מביא חטאת העוף ולדל שבדלים עשירות האיפה והיא מנחת חוטא האמורה בכל מקום:
שעיר שנעשה בפנים. שעיר של יום הכפורים שמביא מדמו לפנים:
תולה. להגין עליו מן היסורין עד יוודע לו חטאו ויביא קרבן עולה ויורד לפי שנאמר בשעיר הפנימי וכפר על הקדש טומאה שבקדש ובמקדש יכול על כל טומאה שבקדש יהא שעיר זה מכפר ת"ל ומפשעיהם לכל חטאתם חטאים דומיא דפשעים מה פשעים שאינן בני קרבן אף חטאים שאינן בני קרבן ומנין לשיש בה ידיעה בתחלה דכתיב לכל חטאתם משמע לאותם שיכול לבא לכלל חטאת כשיוודע לו בסוף ואי אפשר לבא לכלל חטאת אלא אם כן היתה לו ידיעה בתחילה:
גמ' **ת"ל ונעלם ונעלם שני פעמים**. גבי קרבן עולה ויורד כתיב ונעלם ממנו והוא טמא ונעלם ממנו והוא ידע ושדי האי וידע בין תרי ונעלם וללמד דבעי ידיעה קודם העלמה ולאחר העלמה ודרוש ביה הכי וידע קודם ונעלם ממנו וידע אחר ונעלם ממנו:
עד כדון כר"ע. זו דרשת ר"ע אבל ר' ישמעאל דריש לה כרבי ומקרא דונעלם והוא ידע גופי' שמענו דונעלם משמע מכלל שידע בתחלה והשתא הוא דנעלם ממנו:
והוא ידע הרי שתי ידיעות. כלומר מוהוא ידע דרשינן לידיעה בסוף והרי כאן שתי ידיעות לתחילה ולסוף והעלם בנתיים ומונעלם שתי פעמים דריש ר' ישמעאל לחייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש כדמפרישׁ לה במתני' דס"פ דלקמן:
הא ר' ישמעאל כרבי. הא שמענו דר' ישמעאל ס"ל כדרשת רבי דונעלם מכלל שידע משמע:
ורבי כר' ישמעאל. בל' שאלה ואם רבי ס"ל ג"כ למידרש כר' ישמעאל בהא דדריש מונעלם יתירה לחייב גם על העלם מקדש וקאמר הש"ס דלא היא דמילתי' דרבי ואפי' כר"ע אתיא:
היא ידיעה והעלם טומאת מקדש ידיעה והעלם בטומאת קדש. כלומר שתיהן שוין הן דלר"ע דס"ל בפרק דלקמן דאינו חייב כ"א על העלם טומאה ולא על העלם מקדש וקדש ולדידי' אמרי' דמונעלם יתירא דריש דדוקא על העלם טומאה הוא חייב דכתיב ונעלם

ממנו והוא טמא ובין בטומאת מקדש ובין בטומאת קדש הכל בידיעה והעלם הטומא' הוא וכן מצינו למימר דרבי כר"ע דריש להאי ונעלם יתירא ולא כר' ישמעאל:

ואית דבעי נישמעינה מן הכא. לידיעה בתחילה אליבא דר"ע כדמסיק ולא בעי למילף מונעלם ונעלם שתי פעמים כדיליף לעיל:

והוא ידע ואשם. ונעלם ממנו והוא ידע ואשם והאי והוא ידע ואשם לא איצטריך דהא כבר נאמר לעיל והוא טמא ואשם דמשמע שנודע לו אשמתו. א"נ מואשם יתירא קמדייק דהלא כבר נאמר ואשם:

אלא אם אינו ענין לידיעה בתחילה וכו'. ולקמיה פריך עלה:

ר' בון בעי. עלה דלמאי איצטריך למילף לידיעה בסוף פשיטא דהרי אם לא נודע לו בסוף היך הוא מביא קרבן אלא תני הכי אם אינו ענין לידיעה בסוף וכו':

התיבון. עלה הרי כתיב בחטאת או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא קרבנו וגו':

מעתה אם אינו ענין לידיעת סוף תניהו ענין לידיעות תחילה כצ"ל. וגי' הספר למאי דנקט מעיקרא בלישני' דלעיל. וכלו' דפריך מעתה נאמר ג"כ בחטאת דליבעי ידיע' בתחילה דהא לידיע' בסוף ל"צ קרא:

פתר לה. לידיעה דכתיבא גבי חטאת דצריכא היא למיגמר מינה להא דתנן בפ"ו דכריתות במחייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יה"כ שחייבין להביא אחר יה"כ וחייבי אשמות תלוין פטורין לפי שיה"כ מכפר על חטא שלא נודע לו כדדריש התם לפני ה' חטא שאין מכיר בו אלא המקום יה"כ מכפר ואי לאו קרא דידיעה גבי חטאת הוי אמינא אפי' חייבי חטאות ודאין היכא דלא מתיידע ליה עד לאחר יום הכפורים דלא מייתי חטאת דהא ביום הכפורים לא הוי נודע לו וחטא שאין מכיר בו אלא המקום הוה:

תלמוד לומר או הודע וגו'. להביא אפי' כי מתיידע ליה בתר יום הכפורים דבעי להביא חטאת:

ומנין. שאין הכתוב הזה מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו. ברייתא הוא בתורת כהנים פרשת ויקרא לעיל מהאי ברייתא דמייתי לעיל ומנין לידיעה בתחלה:

הזהיר וענש על ידי טומאה. מצינו אזהרה ועונש בטומאה ומצינו שחייב כאן קרבן על הטומאה:

מה עונש ואזהרה. גבי טומאת מקדש וקדשיו כתיבי שנאמר לא יטמאו את מקדשי הרי אזהרת מקדש בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר הרי זה אזהרת קדש אי נמי מבכל קדש לא תגע וילפינן במכות דבאכילת קדש בטומאת הגוף הכתוב מדבר ועונש כתיב כי את מקדש ה' טמא ונכרת הרי עונש מקדש והנפש אשר תאכל בשר וגו' הרי עונש קדש:

מתוך שנאמר. גבי מעשר שני לא אכלתי באוני ממנו ולא בערתי ממנו בטמא ומכאן אזהרה לאכילת מעשר בטומאה ובאנינות יכול אם אכל באנינות או בטומאה יהא חייב קרבן:

ת"ל מאלה. והוא ידע ואשם לאחת מאלה והאי קרא בשבועות ביטוי שפתים כתיב ודריש לה בת"כ למיעוטא אטומא' דכתיבא לעיל בהאי פרשה:

ולא אוציא את התרומה שהיא בעון מיתה. באוכלה בטומאת הגוף:

ת"ל מאלה. דהדר כתיב התם והיה כי יאשם לאחת מאלה למיעוטא לתרומה מקרבן:

או מה להלן בתרומה. או אינו אלא דילפינן אשם אשם כתיב הכא ואשם וכתיב התם והשיאו אותם עון אשמה מה להלן תרומה אף כאן תרומה. ומשני ולא מע"ז למדתה שהרי בכל התורה כונה למדין אנחנו מע"ז כדדרשינן בפ' כלל גדול תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה וגו' והאי בע"ז מישתעי והוקשי כל התורה כולה לע"ז שאין מביאין קרבן אלא על דבר שזדונו כרת לאפוקי תרומה שהיא עון מיתה:

ומע"ז למדתה. ואי מע"ז אנחנו למדין א"כ נילף להקיש גם לענין ידיעה כמו דע"ז בידיעה אחת והיא לבסוף וא"צ ידיעה בתחילה ה"ה לכל מחויבי קרבן ואמאי בעי הכא ידיע' בתחילה. ומשני ע"ז בחטאת קבועה היא וכאן בעולה ויורד ואין למדין זה מזה:

ומה חמית מימר. אי הכי דאין למדין עולה ויורד מקבוע א"כ הדרא קושיא לדוכתה ומה חמית מימר דבטומאת הקדש דוקא הכתוב מדבר אימא תרומה נמי:

נאמר כאן. אלא מהכא נאמר כאן בעולה ויורד או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה ובהמה מיותר הוא שהרי בהמה בכלל חיה אלא לג"ש דנאמר להלן בפ' צו גבי אוכל קדשים בטומאת הגוף והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וגו' וטומאתו עליו וגו' ודריש לקמן דבטומאת הגוף מישתעי וכתיב התם ונפש כי תגע בכל טמא וגו' או בבהמה טמאה וגו' ואכל מבשר זבח השלמים וגו':

בטומאת הקדש. שאכל קדש בטומאת הגוף:

ת"ל וטומאתו עליו. ויליף טומאתו טומאתו דכתיב גבי טומאת מקדש בפ' חוקת טמא יהיה עוד טומאתו בו:

מה חמית מימר. דקרא דפ' צו בטמא שאכל טהור מישתעי או אינו אלא בטהור שאכל טמא מיירי:

ר' אומר ואכל וטומאתו עליו. כלומר דאי מקרא קמא וטומאתו עליו איכא למיפרך אימא בטומאת בשר מדבר דכתיב עליו לשון זכר דמשמע דאבשר קאי דאי בטומאת

הגוף בלשון נקבה מיבעי ליה למיכתב כמו ברישיה דקרא דכתיב והנפש אשר תאכל וגו' הלכך יליף לה רבי מקרא דבתריה דכתיב ואכל מבשר זבח השלמים ולגלויי נמי על וטומאתו עליו דקרא קמא בטומאת הגוף מישתעי:

נאמר קדשים לשם רבים. השלמים לשון רבים. ונאמר טומאה בלשון יחיד וטומאתו עליו ואי בטומאת בשר מיירי וטומאתו עליהם מיבעיא ליה:

אלא במי שטומאה פורשת ממנו. דעליו כתיב משמע כל זמן שהטומאה עליו ויכולה לפרוש ממנו והיא טומאת הגוף שיש לו טהרה במקוה:

אם כן מה הועיל לו יום הכפורים. אמתני' מהדר דקתני שעיר הנעשה בפנים ויה"כ תולה ולענין מאי הועיל לו אם אינו מכפר:

נעשית לו יה"כ כאשם תלוי. הבא על הספק וכי מתיידע ליה אח"כ צריך להביא חטאת וה"נ כן דכשיוודע לו מביא קרבן עולה ויורד ומועיל לו יה"כ כמו דמהני לי' אשם תלוי אם מת קודם שיביא החטאת כדמפרש ואזיל:

מת לפני יה"כ עונה בה. ואם מת לאחר יה"כ קודם שהביא קרבנו כבר כיפר עליו יה"כ כמו האשם תלוי דמכפר לו אם מת קודם שיביא חטאת:

וכפר על הקדש וגו'. בשעיר הנעשה בפנים כתיבא ויש לי להביא בענין הזה שלש טומאות:

מה מצינו שחלק הכתוב. כלומר הואיל דמצינו שחלק הכתוב בטומאת מקדש וקדשיו שאינו מביא חטאת קבוע אלא בעולה ויורד אף כאן דמטומאות כתיב לחלוק הכתוב דלא מיירי אלא בטומאת מקדש וקדשיו:

ממקומו הוא מוכרע. מקרא דהכא גופי' נשמע דבטומאת מקדש וקדשיו הוא דמכפר דכתיב וכפר על הקדש מטומאת משמע מטומאת הקדש:

יכול על מקדש וקדשיו. כלומר על סתם וכל טומאת מקדש וקדשיו יכפר ואפי' על שיש בה ידיעה תחילה וסוף וצריך לגרוס יכול על כל וכו' והכי הוא בת"כ:

ת"ל ומפשעיה' אילו המורדין. שהוא מזיד להכעיס ואינו בני קרבן כדתנן לקמן על זמן טומאת מקדש וקדשיו שעיר הפנימי ויה"כ מכפר ועל שיש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף תולה הוא דכתיב לכל חטאתם ודריש בת"כ במחוייבי חטאת וכלומר שיבוא לכלל חטאת וזהו יש בה ואין בה. וה"ג בת"כ. אחר תיבת פשע בי. וכך הוא אומר אז תפשע לבנה בעת ההיא מכאן אמרו כל שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם בנתיים ה"ז בעולה ויורד יש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף שעיר הנעשה בפנים

ויה"כ תולה עד שתוודע לו יביא בעולה ויורד וכן הוא אומר לכל חטאתם במחויבי חטאות ע"כ ויש שם בספרי הדפוס חסרון הניכר. ולקמן בפ"ה שם היא הנוסחא הנכונה:

הלכה ג

מתני' **אין בה ידיעה בתחילה**. שלא ידע בטומאה זו מימיו וזה לא בא לכלל קרבן לעולם שהרי אין קרבן בא אלא על שיש בו ידיעה בתחלה:

שעיר הנעשה בחוץ. הקרב במזבח החיצון במוספין של יה"כ:

ויה"כ. עצמו מכפר עם השעיר:

שנאמר. בשעיר הנעשה בחוץ ושעיר חטאת אחד מלבד חטאת הכפורים וחטאת הכפורים הוא השעיר הנעשה בפנים והקישן הכתוב ללמדך שעל מה שזה מכפר זה מכפר מה הפנימי אינו בא אלא על דבר שיש בו ידיעה ומאי נינהו ידיעה בתחלה כדפרישית במתני' דלעיל דיליף לה מקרא אף שעיר הנעשה בחוץ אינו מכפר אלא על שיש בו ידיעה ומאי נינהו ידיעה בסוף ולא בתחלה דלא אתיא לכלל קרבן ומכפר זה כפרה גמורה בלא תליה:

גמ' **מה חמית מימר הפנימי תולה**. על יש בה ואין בה והחיצון מכפר על אין בה ויש בה או אימא דהחיצון תולה והפנימי מכפר או נימא דזה וזה יתלו או זה וזה יכפרו כפרה גמורה כל א' וא' על שלו:

מאי כדון. השתא מאי נאמר טעמא בזה:

מילה חמית. ראיתי לריש לקיש ששאל דבר א' מר' יוחנן והשיב לו ומענין חילוקי כפרות היה הדבר אבל לא ידעתי מה אמר לו:

דילמא דא היא. מילתא ששמעת מה דאמר בהלכה דלעיל מה חמית מימר וכו' ברייתא זו שמעת דג"כ מענין חילוקי כפרות מיירי ללמד על איזה טומאת קדש מביא קרבן:

או זה וזה יכפרו. ומהדר הש"ס על הקושיא דמכל מקום קשיא על מתני' דמנלן שזה תולה וזה מכפר כדפרכינן לעיל ומאי כדון נימא בה טעמא וקאמר הש"ס מהכא:

והתודה וגו'. גבי שעיר המשתלח כתיבא:

המרדים. שעושה להכעיס במרד:

נשא יכפר. כך כתוב בדפוס קראקא ונוסחה נכונה היא ובדפוס ויניציאה כתוב כשאמר יכפר ולא מצינו לתיבת יכפר בשעיר המשתלח ואפשר לפרש דה"ק כשאמר יכפר והיינו נשא דכתיב בקרא דאבתריה ונשא השעיר וגו' והאי נשא יכפר הוא ובהאי קרא דכפרה לא כתיבי חטאתם כמו בקרא דהתודה וכדאסיק ר' אמי לקמיה ומפרש לטעמא:

ונשא השעיר וגו' ואמאי בהאי קרא לא כתיב אלא עונותם תפס הזדונות והניח השגגות דכתיב ברישיה דקרא ולא הזכירם אלא דזה בא ללמד דחטאתם דנאמר שם לא נאמר אלא להקיש מה זדונות שאינן בני קרבן מכפר אף השגגות שאינן בני קרבן הוא דמכפר ולפיכך בקרא דכפרה לא הוזכר אלא עונותם לפי שהחטאים שהוא מכפר אותן שהוקשו לעונות שאינם עכשיו בני קרבן הוא דמכפר וכדמפרש ואזיל לענין מאי מיירי האי כפרה: **ולמה באו לכאן**. ולאיזה ענין אתה אומר דשעיר המשתלח מכפר על השגגות לאותן שאינן בני קרבן ועל כרחך דאינן בני קרבן עכשיו אבל ראוין לקרבן הן וכדמסיק ואזיל והיינו דלא תטעה לומר שמכפר כפרה גמורה אלא כדר' אילא:

לתלייה. כהאי דאמרינן בפ"ו דכריתות חייבי אשמות תלויין שעבר עליהן יה"כ פטורין מלהביא אחר יה"כ מפני שכגון אלו שעיר המשתלח תולה שהוא במקום אשם תלוי ואינן פטורין כ"א מאשם תלוי אבל כי מתיידע להו בתר יה"כ דחטאו ודאי חייבין להביא חטאת כדאמרינן שם:

ויתלה על אוכלי שקצים ורמשים במשמע. כלומר ומנא לך דילפת מהקישא דחטאים לזדונות דעל אותן שגגות שאינן בני קרבן עכשיו הוא תולה אימא דחטאים דקרא לא מישתעי אלא בשגגי חייבי מלקיות כגון אוכלי שקצים ורמשים וכיוצא בהן שהרי אף הן במשמע חטאים וקרא ה"ק בין הזדונות ובין השגגות דאינם בכי קרבן כלל מתודה עליהן ומכפר הוא אבל לאותן שגגות דחייבי קרבן וכגון חייבי אשמות תלוין לעולם אימא לך דאינו תולה עליהם וחייב להביא אשם תלוי אף לאחר יה"כ:

חטאתם חטאתם. ילפינן ממקום אחר דכתיב והתודו את חטאתם אשר עשו מה להלן שיש בהן חיוב קרבן כלומר דשייכא קרבן בהו אף חטאתם שנ' כאן שיש בהן חיוב חטאת והיינו דשייכא חטאת בהו ואע"ג דעכשיו אין בהן חיוב קרבן חטאת וכדאמר ר' אמי לעיל מ"מ שייכא קרבן בהן:

יצאו שגגות שאין בהם חיוב קרבן. כצ"ל כלומר יצאו אלו שגגי חייבי מלקות דקאמרת דבהו לא שייכא חיוב קרבן כלל והשתא מכיון דעל כרחך חטאתם דקרא באותם דשייכא בהו קרבן מיירי א"כ היקישא דשגגות לזדונות דקאמר ר' אמי אף השגגות שאין בהן חיוב קרבן היינו דעכשיו אינן בני חייב חטאת דאכתי לא מתיידע לי' ולתלייה הוא דמכפר במקום אשם תלוי וכדאמרן:

שייר שעיר הנעשה בפנים ויה"כ תולה. השתא מהדר לשנויי קושיא דלעיל דמנלן שזה תולה אדידיה וזה מכפר אדידי'. וכלומר דמהאי מילתא דאמרן גבי שעיר המשתלח ילפינן נמי מיניה לגבי שעיר הפנימי דכתיב ביה נמי ומפשעיה' לכל חטאתם ואיתקש

חטאתם לפשעים דבחטאים דלאו בני קרבן עכשיו מיירי והיינו יש בה ואין בה דכמו דאמרינן בשעיר המשתלח דלתלייה הוא דמכפר לאותן שאין בני חטאת עכשיו ואינו מכפר כפרה גמורה וה"נ בשעיר הפנימי כן הואיל דיכול לבוא לחיוב קרבן דידיה לכשיתודע לו אח"כ אינו מכפר כפרה גמורה אלא הוא ויה"כ תולה עליו:

ומה שיירתה. כלו' השתא מה נשאר עוד לכפרת החיצון:

אין בה ידיעה בתחילה אבל יש בה ידיעה בסוף. ועל כרחך דכפרה גמורה הוא דמכפר שהרי זה לא יבא לכלל קרבן לעולם דאין בה ידיעה בתחלה וכבר שמעינן דלא שייכא תליה כ"א במקום שיכול לבוא לכלל קרבן:

הלכה ד

מתני' **שעירי הרגלים**. בכל הרגלים נאמרו שעירי חטאת במוספין:

ושעירי ראשי חדשים מכפרין. דכתיב בשעיר ר"ח לחטאת לה' חטא שאין מכיר בו אלא ה' שעיר זה יהא מכפר והיינו שאין בו ידיעה לא בתחילה ולא בסוף ושעירי רגלים ילפינן משעיר ר"ח בהיקש דשעיר הוי מצי למכתב בכולהו רגלים וכתב ושעיר וא"ו מוסיף על ענין ראשון להקיש שעל מה שזה מכפר אלו מכפרים:

על טהור שאכל טמא. טעמא דר"ש מפרש בגמרא:

כל השעירים כפרתן שוה. כל שעירי המוספין בין שעירי הרגלים בין שעיר ר"ח בין שעיר הנעשה בחוץ ביום הכפורים כפרתן שוה שהם מכפרים בין על שאין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף בין על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף ובין על הטהור שאכל את הטמא ונפקא מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה אבל שעיר הנעשה בפני' לא נחלקו עליו שהוא תולה על שיש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף והוא אינו מכפר כפרתן דכתיב אחת כפרה אחת מכפר ואינו מכפר שתי כפרות והן אין מכפרין כפרתו דכתיב אחת בשנה כפרה זו לא תהא אלא אחת בשנה:

היה ר"ש אומר. האי דהדר נקט לה משום דבעי למימר אמרו לו מהו שיקרבו זה בזה:

מה הן שיקרבו זה בזה. אם אבד שעיר שהופרש ליום הכפורים ונתכפרו באחר ונמצא זה ברגל או בר"ח מהו שיקרב לשם שעירו של יום:

אמרו לו. חכמי' דסברי כר"מ לר"ש אי אמרת בשלמא דכולן כפרתן שוה יקרב שהרי כולן כפרה אחת הן מכפרים אלא לדידך דאמרת אין כפרתן שוה זו שהופרשה לכפר על שאין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף איך יקרב ברגל לכפר על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף או בר"ח לכפר על הטהור שאכל את הטמא:

כולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו. וכיון דבזה שוין אע"פ שכפרתן חלוקות יכול הוא ליקרב:

גמ' **טעמא דר' יהודה**. בכפרת שעיר ר"ח וכדפרישית במתני':

ואותה נתן לכם וגו'. טעמיה דר"ש מפרש בשעיר ר"ת דבשעיר החטאת אשר דרש משה והנה שורף כתי' ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה וזה של ר"ת היה כדמפרש ואזיל דשלשה שעירים היו שם באותו היום שהוקם המשכן שעיר ר"ח ושעיר נחשון דבכל הנשיאים נאמר שעיר עזים א' לחטאת ושעיר של יום שמיני למלואים דכתיב ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ודריש לה לקמיה שהשנים אכלו ושל ר"ת הוא דנשרף:

מה אנן קיימין. דאיזה שעיר היה זה שאמר להם ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה:

על שבטו מכפר. מאי לשאת את עון העדה דקאמר:

אם בשעיר של יה"כ. כלומר בשעיר של מלואים ועל שם דיה"כ הוא ג"כ שמיני של פרישה כמו שמיני של מלואים באותו הפעם ומהתם הוא דגמרינן לפרישה דכ"ג קרי לי' יה"כ ועוד דבאותו היום נתכפר להן מעשה עגל וזהו השעיר לחטאת של בני ישראל:

אין כיוצא בו לדורות. והרי תשובתו של אהרן למשה היה שמא לא שמעת אלא בקדשי שעה שהותרה אנינות אבל זה קדשי דורות הוא וא"כ אין זה שעיר של מלואים שאין כיוצא בו לדורות:

אלא כן אנן קיימין. על כרחך דאותו שעיר שנשרף של ר"ח היה:

מאי כדון. אכתי היאך שמעינן דהאי לשאת את עון העדה בטהור שאכל את הטמא הוא:

ונאמר להלן. בציץ ונשא אהרן את עון הקדשים:

עון הקריבין. טומאת בשר ולא עון המקריבין שאין הציץ מרצה על טומאת הגוף אלא על הדם ועל החלב ועל הבשר של עולה שקרב בטומאה ומרצה הציץ שאין הבעלים צריכין להביא קרבן אחר:

אף כאן עון הקריבין. האוכל בשר קדש טמא והוא טהור:

מה חמית מימר. דדרשת ג"ש ומוקי לה בטהור שאכל טמא או נימר דעון העדה קאי על טומאת הגוף ובטמא שאכל בשר קדש טהור הוא דמכפר וכגון דלאו בר קרבן הוא כלל שלא היה לו ידיעה לא בתחילה ולא בסוף ומכפר כפרת שעירי הרגלים:

אמר ר' יוסי בר בון. דלא היא דטעמא דר"ש הוי משום דס"ל דאין אחד מכפר כפרת חבירו דכמו דר' יודה חלק שיטת ר"מ כלומר מחלק בשיטתו דר"מ ס"ל דכל השעירים כפרתן שוה הן ור"י חולק על שיטתו ומחלק כפרתן דקאמר שעירי רגלים ושל ר"ח הן

דמכפרין על שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף אבל לא על שאין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף דאותה שעיר החיצון של יה"כ מכפר כך הוא מחלק ר"ש בשטת ר' יודה וס"ל דאין של ר"ח מכפר כפרת של שעירי הרגלים וטעמיה דלא ס"ל שהוקבעה כפרה אחת לשניהם ואם אתה אומר דשל ר"ח מכפר על טמא שאכל טהור וע"כ בהאי דלאו בר קרבן הוא דהיינו טומאת קדש דאיירינן וא"כ זו היא כפרת של שעירי רגלים ואין שנים מכפרים כפרה אחת לדידיה והלכך הוא דקאמר דשל ר"ח בטהור שאכל טמא הוא דמכפר:

מודה ר' יוחנן. דמפרש טעמא דר"ש בשעיר של ר"ח דפליג על ר' יהודה ור"מ דסבירא להו שהוקבעה כפרה א' לשנים ולר"מ אפילו לשלשה ור"ש לית ליה כדאמרן מודה הוא דבשעיר הנעשה בפנים דכ"ע לא פליגי שאינו מכפר שום כפרה של אחרים אלא תולה ביש בה ידיעה בתחילה בלבד:

ואתיא. כהאי דדריש ר' יונה לטעמא דכתיב בשעיר הפנימי ועשהו חטאת משמע תקבעהו לשם חטאת זו שנאמר בו כדדרשי' לעיל מקרא דוכפר על הקדש שהוא לתלייה לכפרתו האמורה ושלא ישתנה לכפר כפרת אחרים:

שעיר שלא קרב ברגל. אפי' לר"ש קאמר ובתוספתא פ"א גרסי' הכי בהדיא ומודה ר"ש בשעיר שלא קרב ברגל יקרב בר"ת לא קרב בראש חדש יקרב ביה"כ לא קרב ביה"כ יקרב ברגל הבא שמתחלה לא הוקדשו קרבנות הציבור אלא על מנת שיקרבו על מזבח החיצון. כלומר שהרי על מנת שיקרב על מזבח החיצון הוקדש זה ולפיכך אם לא קרב בזה יקרב בזה שהכל על מזבח החיצון הוא קרב:

ולא כבר כיפר. כפרה זו ביום הכפורים. שהרי כשנאבד זה הקריבו אחר ביה"כ ואמאי יקרב ברגל הבא ולדברי ר"מ פריך דס"ל דכפרתן שוין הן. א"נ דעל דברי ר"מ דמתני' פריך דהואיל וכפרתן שוין הן מפני מה הן קרבין ברגל שאחר יה"כ והוא חג הסוכות מה שכבר כיפר שעיר של יה"כ דבשלמא חג השבועות ל"ק דאיכא למימר דנ"מ לטומאה שאירעה בימים שבין פסח לשבועות אבל בין יה"כ לסוכות ס"ד דאין סברא דבשביל אלו הד' ימים נאמר דקבעה התורה לכפרה במה שכבר כיפר ביה"כ שלפניו:

מכיון דכתיב וכו'. כלומ' מכיון דשעירי הרגלים בכולהו רגלים כתיבי א"כ שוין הן בכפר' אחת דמה שרגל זה מכפר רגל זה מכפר:

מכיון שכולן וכו'. כלומר אפי' למ"ד שבזה שוין הן שכולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו נמי ככפרה אחת דמיא:

אינו צריך להזכיר של ר"ח. מפני שזכרון אחד עולה לכאן ולכאן. וגרסינן להא בסוף בכל מערבין:

ותני כן. בתוספתא דברכות פ"ג. וה"ג התם יום טוב שחל להיות בשבת ב"ש אומרים מתפלל שמנה ואומר של שבת בפני עצמו ושל י"ט בפני עצמו ומתחיל בשל שבת וב"ה אומרין מתפלל שבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע ויום טוב של ראש השנה שחל בשבת ב"ש אומרין מתפלל עשר וב"ה אומרין תשע. ולגי' דהכא נמי כה"ג מיתפרשא דבי"ט של ר"ה שחל בשבת הוא ובשחרית פליגי כמו בשאר י"ט ובמוסף דאיכא מלכיות זכרונות ושופרות פליגי כמו בתוספתא לב"ש עשר ג' ראשונות וג' אחרונות ושל שבת הרי שבע ושל קדושת היום בפני עצמו וכולל מלכיות עמה הרי שמנה וזכרונות ושופרות. ולב"ה תשע דכולל שבת וקדושת היום עם מלכיות בברכה אחת וחותם מקדש השבת וישראל ויום הזכרון:

ויאמר אחת עשרה. השתא מסיק להסייעתא דאי איתא דצריך להזכיר של ר"ח א"כ לב"ש ויאמר אחת עשרה:

אמר ר' יוסי. לא היא דבמה פליגין בשל קדושת היום דהוא דבר הטעון ברכה בפני עצמו לב"ש:

ברם הכא. בשל ר"ח שהוא כולל אותו גם בחול ואינו אומרו בברכה בפני עצמו אלא מזכירו בעבודה וכן במוספין ויזכיר בעבודה וליכא סייעתא מהכא דא"צ להזכיר של ר"ח כלל:

ר' יוסי בעי. אמאי אינו מזכיר של ר"ח והלא מעתה שני שעירי ראש השנה שבאין מחמת ר"ח באין כלומר להשני שמחמת ר"ח הוא בא ואמאי נימא אין צריך להזכיר של ר"ח:

ולא יאות ר' בא בר ממל מקשי. כלומר הא ר' בא שפיר טפי מקשי דר"ש אדר"ש כדלקמיה ומשני לה ובהכי מיתרצא נמי קושיא דר' יוסי:

דתני. בתוספת' דמכילתין פ"א:

שני כבשי עצרת. טעות הוא ושני שעירי עצרת גרסי' והכי איתא בתוספתא היה ר"ש אומר ל"ב שעירים קריבין לציבור בכל שנה וכו' ובהלכה דלקמן מייתי לה כולה וקחשיב התם ב' בעצרת א' בגלל היום וא' בגלל הלחם:

ושני שעירי ראש השנה. זהו לפי הס"ד דלקמיה ששניהם מחמת ר"ה הן באין כדמפרש ואזיל וקתני התם ואם כפר הראשון על מה שני מכפר על טומאה שאירעה בין זה לזה וקס"ד דעל של ר"ה נמי קאי וקשיא ליה לר' בא בר ממל ולא ר"ש הוא דקאמ' להא והא איהו הוא דס"ל דחלוקין כפרתן של ר"ח משל שעירי הרגלים דשל ר"ח אינו מכפר

אלא על הטהור שאכל טמא ומאי האי דקאמ' אם כפר הראשון וכו' שהרי שעיר א' של ר"ח הוא:

אלא זה וזה מחמת ר"ה. כצ"ל אלא ודאי דס"ל דשניהם מחמת ר"ה הוא דבאין והשתא לא קשיא נמי להא דהקשה ר' יוסי:

לית יכיל. הא ודאי אי אתה יכול לומר כן דשניה' מחמת ר"ה הן באין דהא בהדיא כתיב גבי מוספין בר"ה ושעיר עזים א' חטאת לכפר עליכם מלבד עולת החדש וגו' אלמא שעיר השני של ר"ח הוא:

ועוד מהדא דתני. התם בהאי ברייתא גופא דקחשיב י"ב שעירים לי"ב חדשי השנה וכו' א' בר"ה כדמייתי לקמן וע"כ הא דקאמר אם כפר הראשון וכו' לא קאי אלא על ב' שעירי עצרת בלבד וקושיא דר' יוסי קשיא:

חד בר אבי. א' מתלמידי אביי עבר לפני התיבה בי"ט של ר"ה ולא הזכיר של ר"ח ושבחוהו:

רב הושעיא בעי. על הא דתני בשני שעירי עצרת דהשני בא על טומאה שאירעה בין זה לזה הגע עצמך ששחטו שניהן כאחת ומאי בין זה לזה איכא:

אילו ישראל כשרין. ולא אירע להם שום טומאה שמא אינן מביאין מה שקבעה להן תורה לחובת היום בתמיה דאנן לא אלא לטעמא שקבעה התורה לשניהן אבל לעולם בין כך ובין כך מביאין אותן:

אמרו לו וכו' דברי חכמים משנין. לדברי חכמים משנין לקרבנות הציבור מקרבן של היום לקרבן של אחר זמן כגון תמידים שלא הוצרכו לציבור להקריב בשנה זו נפדין הן תמימים ואינן צריכין מום וחוזרין ולוקחין אותן מתרומה חדשה של שנה האחרת ומשנין אותן להקריבן בשביל תמידין של שנה זו משום דלב ב"ד מתנה עליהם מתחילה לכך:

ודברי ר"ש אין משנין. ור"ש ס"ל דלא אמרינן לב ב"ד מתנה עליהן ואין משנין אותן כשהן תמימים אלא כשיוממו נפדין כדין שאר כל הקדשים:

דברי חכמים משנין. ואם דחכמים ס"ל הכי ואמאי הקשו לר"ש מהו שיקרבו זה בזה הא לדידהו ודאי קריבין הן ומשני בשיטתו של ר"ש השיבוהו לדידך דלית לך לב ב"ד מתנה עליהן א"כ אמאי יקרבו זה בזה:

אמר ר' יוסי. טעמא דר"ש דקאמר אין משנין לפי שאין קרבנות ציבור נקבעין אלא בקביעה שבתחילה:

ותני. במתני' דפ"ד דזבחים כן לשם ששה דברי' הזבח נזבח לשם הזבח שהוא קרב צריך שיהא קדש לשמו משעה הראשונה וטעמייהו דרבנן דס"ל דשאני קרבנות ציבור דלב ב"ד מתנה עליהן:

הלכה ה

מתני' **ר"ש בן יהודה אומר משמו**. של ר"ש וסתם ר"ש הוא ר"ש בן יוחאי:
גמ' **הכין צורכה למיתני**. איפכא מיבעי להו להשיב דיהו של ר"ח קריבין ביום הכיפורים דמעלין בקדש אבל של יה"כ בר"ח היאך הן קריבין דהא אין מורידין בקודש:
פתר לה פתר חורן. דלא משום מעלין בקדש ואין מורידין נגעו בה אלא דה"ק א"כ יהו של יה"כ קרבין וכו' שהרי מוסיף עליהן יה"כ קרבן ומכפרין נמי כפרת ר"ח אבל של ר"ח אינן שייכין בכפרת יה"כ:
אילו מי שאכל. כלומר הא למה זה דומה לאוכל חמש זיתים חלב בחמשה העלמות שחייב חמשה חטאות והפריש ארבעה דכסבור שחמשה הן שמא כיפר להחמישי בתמיה אבל איפכא או אילו וכו' ודאי לכ"ש דכיפר וה"נ כן:
וכן היה ר"ש אומר וכו'. בתוספתא פ"א והובאה במקצתה לעיל:
שלשי' ושני'. חוץ משעיר המשתלח שאינו קרב:
ואחד ביום הכיפורי'. שעיר הנעשה בחוץ ונאכל והן שלשים ואחד ושעיר הנעשה בפנים אינו נאכל הרי ל"ב בין כולן:
כיון ששמע משה כן. דאלו ל"ב שעירים על כפרה אחת הן מכפרין כדקתני במתני' לר"ש בן יהודה משם ר"ש דמוסיף עליהן של יה"כ שהוא מכפר גם על כפרת כולן וכן אפי' לר"ש גופיה כדיהיב טעמא בהלכה דלעיל דמכיון שכולן מכפרין על טומאת מקדש וקדשיו כמו שכולן מכפרין כפרה אחת אמר מעתה אם מי שבאת לידו ספק עבירה אחת וכי צריך להביא כמו כל הקרבנות הללו:
והתודה עליו. בשעיר המשתלח הוא דכתיב וכלומר דהשיב לו הקב"ה שיש תקנה בדבר וא"צ להביא כל כך דשעיר המשתלח הוא דמכפר על כל ספק עבירה שאינן בני קרבן:
מזמור לתודה. הוא אחד מן הי"א מזמורים שאמר משה רבינו ע"ה ודריש תודה לשון וידוי כדכתיב תן תודה ונתן משה שבח והודאה על שמתרצה בוידוי:

הלכה ו

מתני' **ועל זדון טומאת מקדש וקדשיו**. סתמא דהש"ס נקט לה:
שעיר הנעשה בפנים ויה"כ מכפר. דכתיב ומפשעיהם בהאי קרא דוכפר על הקדש ופשעים אלו מרדים כדדריש לעיל:

הקלות והחמירות וכו'. מפרש לה בגמרא דה"ק בין קלות בין חמורות בין שעשאן במזיד בין שעשאן בשוגג בין הודע לו ספיקן שנודע לו שבא לידו ספק חלב ואכל ובין לא הודע לו שבא לידו ספק חלב ואלו הן קלות עשה ולא תעשה ואלו הן חמורות כריתות ומיתות בית דין:

גמ' **הדא הוא מכפר וכו'**. זהו דאמרינן לעיל שהשעיר פנימי מכפר על הזדונות של טומאת מקדש וקדש ותולה על שגגתו בדבר שיכול לבא לכלל חטאת כדתנן לעיל וכדדריש לה מקרא בסוף הלכה ב':

וזהו דתנן על זדון וכו'. כלומר דיה"כ הוא דמהני ליה עם השעיר:

לא הן קלות לא תעשה וכו'. השתא פריך וגו' על לישנא דמתני' הקלות וכו' ומאי קאמר:

כיני מתניתא. הכי קאמר הקלות והחמורות אותן הקלות והחמורות כו' כצ"ל. כדמוכרח מדלקמן וכו' כדפרישית במתני':

ואותן השגגות בין שנתוודע לו וכו'. כצ"ל ולקמן מקשי עליה ומשני:

ותולה על השגגות. בדבר שיש בו חיוב קרבן בטומאת מקדש וקדשיו ועדיין לא נודע לו ולאחר יה"כ כשיתוודע לו מביא קרבן עולה ויורד:

אף שעיר המשתלח כן. בשאר עבירות דהא דתנן שמכפר על שגגות לאו כפרה ממש קאמר דבאותו דבני קרבן נינהו כגון חייבי כריתו' תולה הוא וכשיתוודע לו אחר יה"כ מביא הקרבן שחייב עליה:

ניחא לא הודע. דשעיר המשתלח מכפר בדבר שיש בו חיוב קרבן:

אלא הודע. בתמיה דקס"ד שהודע לו חטאו שחייב עליו קרבן קאמר. דקשיא ולא כן תני בפ"ו דכריתות דחייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יה"כ שחייבין להביא אחר יה"כ דאותן לא כיפר עליהן יה"כ כדדריש התם מקראי ומייתינן לה לעיל בהלכה ב':

א"ר בון בר' חייא. ה"ק בין שנתוודע לו בהן הספק שבא לידו ובין לא נתוודע להן הספק דבהא יה"כ מכפר אבל לא שנודע לו שודאי חייב עליה קרבן:

ולא כבר כיפר יום הכפורים. השתא פריך אי הכי דבשלא נתוודע לו מחיוב קרבן מיירי אלא מידיעת הספק לחוד קשיא אהא דקאמר דשעיר המשתלח תולה הוא בדוקא אבל לא מכפר כפרה גמורה על השגגות ואמאי הא אנן תנן חייבי אשמות תלוין פטורין להביא אחר יה"כ דיה"כ כיפר עליהן והרי זה מחייבי אשמות תלוין הוא שלא נודע לו ביה"כ כ"א הספק שבא לידו וא"כ ליכפר כפרה גמורה:

ומשני ר"ש בשם לוי שובדא. משם מקום וביומא פ' בתרא גרים סובייה:

במורד ביה"כ היא מתניתא. כצ"ל וכן הוא ביומא. הכא במאי עסקינן במבעט ביה"כ ואינו מאמין בכפרתו דבהא הוא דשעיר המשתלח אינו מכפר כפרה גמורה דהוקש לשעיר הפנימי שאינו מכפר אלא עם יה"כ ומיהת תולה הוא עליו דנהי דביה"כ הוא דמרד השעיר המשתלח תולה לו מכפרת חלקו:

ולמה לא אמר בשלא נתוודע בהן ביה"כ. מאי דוחקיה דר"ש לאוקמי למתני' במורד ביה"כ משום קושיא דהלא כיפר ביה"כ ואמאי קאמר תולה הוא הך קושיא מעיקרא היא דליתא דאנן הכי קאמרינן שלא נודע לו מחיוב הקרבן כ"א מהספק שבא לידו והיינו ביה"כ דוקא הוא דלא נתוודע לו אבל אחר יה"כ נתודע לו והשתא ל"ק מחייבי אשמות תלוין דפטורין דהתם נמי הוא כן דאם לאחר יה"כ נתוודע לו שבודאי אכל חלב חייב להביא חטאת והכי מסקינן בכריתות שם:

מילתיה אמרה. ומשני דממילתיה דר"ש שמעינן דס"ל אפי' לא נתוודע לו בהן ביה"כ יה"כ מכפר כלומר אפי' דביה"כ הוא דלא נתוודע לו אבל אחר יה"כ נתוודע לו שחטא בודאי אפ"ה פטור הוא מחטאת שכבר כיפר לו יה"כ וזהו כדאמרינן התם מעיקרא דאימא דחייבי אשמות תלוין פטורין אפי' לכי מתיידע ליה בתר יה"כ והכי ס"ל לר"ש באמת והלכך ע"כ הוא דאוקי למתני' דהכא במבעט ביה"כ והיינו טעמא דשעיר המשתלח אינו אלא תולה וכדאמרן:

עשה אע"פ שלא עשה תשובה. מכפר עליו יה"כ אבל ל"ת קאמר ר' שמואל דוקא עם התשובה:

האומר. ה"ג ביומא והוא עיקרי' האומר אין עולה מכפרת אין עולה מכפרת עלי מכפרת היא אי אפשי שתכפר לי אינה מכפרת לו על כרחו אין יה"כ מכפר מכפר הוא אי אפשי שיכפר לי מכפר הוא לו על כרחו. בקרבן בין שאמר איני מאמין שקרבן זה מכפר או שיהא מכפר לי או שאמר יודע אני שמכפרת היא אבל אי אפשי שתכפר עלי בכל אלו אינה מכפרת לו על כרחו אבל ביה"כ בכל אלו שאמר אעפ"כ מכפר עליו בעל כרחו:

לא מסתברא דאלא חלופין. אדרבא איפכא מסתברא דבקרבן אע"פ שאמר כן עכ"פ הביא הוא להקרבן אבל ביה"כ אם אמר כן לא יהא מכפר לו:

לא כולא וכו'. וכי בן אדם אומר להמלך אי אפשי שתמלוך עלי ואם הוא אינו רוצה מורד הוא ומסתברא דאין יה"כ מכפר עליו:

והעולה על רוחכם. רמז הוא דהעולה באה על מה שברוחכם:

וכן איוב וכו'. והביא עולה:

מקשה. היה תמה על זה וכי מסבר סבר רבי דיה"כ מכפר בלא תשובה:

בשם ר' יוחנן. וקאמר אין דהכי ס"ל לרבי:
מאן תנינתא רבי. דקאמר יום המיתה מכפרת בלא תשובה כתשובה עצמה וא"כ ביה"כ נמי ס"ל הכי דהא איתקשו:
הדא דתנינן. בפ' יה"כ מיתה ויה"כ מכפרין עם התשובה וההיא דלא כרבי דלדידיה שניהן שוין בזה דמכפרין בלא תשובה:
שאל ר' מתיא בן חרש וכו'. עד סוף הלכה תמצא לעיל פ' חלק הלכה א' ושם מפורש:

הלכה ז

מתני' **אחד ישראל ואחד כהנים**. הכי קאמר אחד ישראל ואחד כהנים ואחד כהן משיח מתכפרים בשעיר המשתלח בשאר עבירות ואין חילוק ביניהם אלא בטומאת מקדש וקדשיו שכל מה ששעיר הפנימי מכפר על ישראל דהיינו שהוא תולה על שיש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף ומכפר על זדון טומאת מקדש וקדשיו וכן מה ששעיר החיצון מכפר בכל זה פרו של כ"ג הקרב ביה"כ מכפר על הכהנים:
ר"ש אומר. כשם שאתה מודה בדם שעיר הפנימי שמכפר כפרתו על ישראל בלי שום וידוי שאין וידוי בשעיר הפנימי אלא בשעיר המשתלח כך דם הפר בלא שום וידוי מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו אייתר ליה וידוי של פר במקום וידוי של שעיר המשתלח לכפר על הכהנים בשאר עבירות ואין להם כפרה בשעיר המשתלח:
גמ' **ולא תנינן משיח**. אסיפא דמתני' ואדברי ר"ש קאי דת"ק דאיירי בשעיר המשתלח ובכפרת שאר עבירות קתני וא' כהנים ואחד כהן משיח ור"ש דפליג בשאר עבירות ובהא דאיירי בטומאת מקדש וקדשיו וקאמר כשם וכו' לא קתני אלא שדם הפר מכפר על הכהנים ולא קחשיב כהן משיח בהדייהו ובעי הש"ס טעמא ולמה לא תנינן משיח בדברי ר"ש:
אין תימר. הניחא אי תימא דבדבר שאין בו חיוב קרבן עסקינן במתני' ובהא הוא דקאמר שדם הפר מכפר על הכהנים והיינו בזדון טומאת מקדש וקדשיו ועלה הוא דקאמר כשם שהשעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל כך דם הפר מכפר על הכהנים אבל במה שהשעיר הפנימי תולה בדבר שיש בו חיוב קרבן והיינו יש בה ידיעה בתחילה אבל אין בה ידיעה בסוף דאתיא לכלל חיוב קרבן לכי מתיידע ליה לא איירי בה ר"ש כלל משום שאין דם הפר מכפר כפרה זו על הכהנים אלא הן בכלל כל ישראל ששעיר הפנימי הוא תולה על זה עד שיוודע לו ויביא עולה ויורד א"כ שפיר הוא דלא תני כהן משיח בהדייהו דהא שמעינן לר"ש דאמר בסוף פ"ב דהוריות שאין המשיח חייב קרבן עולה ויורד על טומאת מקדש וקדשיו הלכך לא מצי למיחשביה למשיח בהדי כהנים דלא דמיא להו

דע"כ הפר מכפר על כהן המשיח בכל עניני טומאת מקדש וקדשיו דלא אשכחן ביה חיוב קרבן עלה כלל ואלו כהנים אינן מתכפרין בפר אלא בדבר שאין בו חיוב קרבן:

אין תימר. אלא אי אמרת דהאי כשם דקאמר ר"ש בכל עניני טומאת מקדש וקדשיו קאמר ודבר שיש בו חיוב קרבן במה שהשעיר הפנימי תולה נמי בכלל ועל תרווייהו קאמר שדם הפר מכפר על הכהנים א"כ קשיא למה לא תנינן משיח בהדייהו דהא השתא דמיא לכהנים בכולן:

אשכח תני בכהן משיח. והכי נמי אשכחן ברייתא דתני גם כהן משיח לר"ש בהדי שאר הכהנים. וא"כ אמאי לא קתני נמי במתני':

הדא אמרה. דמתני' בדבר שאין בו חיוב קרבן מיירי וקסבור דעל זה בלבד הוא דמכפר דם הפר על הכהנים ותנא דברייתא ס"ל אליביה דעל מה ששעיר הפנימי תולה נמי הוא מכפר ושפיר הוא דתני כהן משיח בהדייהו ותרי תנאי ואליבא דר"ש:

ואפי' תימא בדבר שיש בו חיוב קרבן. נמי מיירי מתני' וקאמר שדם הפר מכפר על הכהנים ואפ"ה לא קשיא אמאי לא תני כהן משיח:

נעשה כזדון. כלומר הא דקאמר כשם ששעיר הפנימי מכפר על ישראל כך דם הפר מכפר על הכהנים ואפי' על תליית הפנימי מכפר הפר עליהן אבל נעשה בזדון דהא כמה דתימר בזדון טומאת מקדש וקדשיו דאין הפר בלבד הוא דמכפר אלא עם יה"כ דוקא שהרי איתקש לכפרת שעיר הפנימי על ישראל והתם שניהם צריכין לכפרה זו והכא נמי לענין מה שהשעיר פנימי תולה ג"כ צריך כפרה של פר וכפרת יה"כ בהדיה והיינו לכהנים דוקא אבל כהן משיח אינו צריך לכפרת יה"כ עם פרו אלא פרו בלבד הוא דמכפר עליו והיינו טעמא דלא תני כהן משיח בהדייהו דאכתי לא דמי כפרתו עם כפרת שאר הכהנים:

יעמד חי. כתיב בשעיר המשתלח וע"כ בא ללמדינו שאם מת צריך להביא אחר דאם ללמד שלא ישלחנו עד לאחר כפרה ליכתוב יעמד לפני ה' לכפר עליו אלא מלמד שעתיד למות כלומר לאחר מכאן אבל אם מת מקודם יביא אחר ופליגי בה עד מתי הוא צריך להיות חי:

עד וכלה מכפר את הקדש. שהוא לאחר מתן דמים של חבירו ולאחר ווידוי שלו שאז כלה מכפר את הקדש ודרש ליה לקרא הכי וכלה מכפר את הקדש וגו' אדבתריה קאי והקריב את השעיר החי וסמך אהרן וגו' והתודה עליו וגו' שבזה הוא נגמר גם כפרת בני ישראל ושלח וגו' כדמפרש ואזיל דס"ל לר' יהודה דהוידוי מעכב הכפרה:

עד שעת ווידוי. ולא הוידוי בכלל דס"ל אין הוידוי מעכב וכלה מכפר את הקדש אדלעיל קאי והזה עליו מן הדם וגו' שהוא לאחר מתן דמים של חבירו וכלה מכפר ואין דבר אחר מעכב:

מה מפקה מביניהון. כלומר במאי קמפלגי ומאי איכא עוד ביניהו:

שחטו בלא ווידוי. כלומר דאף בפר איכא ביניהו אם שחטו בלא וידוי דלר' יהודה לכפר דקרא היינו כפרת דברים והוידוי מעכב וכן בפר מעכב הוא ואם שחטו בלא וידוי צריך להביא פר אחר ויתודה עליו ולר"ש אין צריך דס"ל לכפר בכפרת דמי' הוא:

אף שעיר המשתלח כן. בשעיר המשתלח גופיה נמי איכא ביניהו אם שלחו ולא התוודה עליו. ובפ"ו דיומא גריס להא בתחילה והדר קאמר אף בפר כן ומתיישבת הגי' ביותר:

התודה. על הפר ושחטו ונשפך הדם קודם שהזה ממנו דבהא את אמר לכ"ע צריך להביא פר אחר דהא לר' יהודה נמי כפרת דמים בעינן אלא דמוסיף הוא וקאמר דגם הוידוי מעכב מיהו הא קמיבעיא לן וצריך הוא להתודות פעם שניה על פר השני או דנימא דכבר יצא בוידוי הראשון ואליבא דר' יהודה קמיבעיא ליה:

אף שעיר המשתלח כן. אף בשעיר המשתלח איכא למיבעי הכי אליבא דר' יהודה דס"ל הוידוי מעכב ואם שלחו בלא וידוי צריך להביא שעיר אחר ולהתוודות עליו ומיבעיא לן לענין הגרלה מהו שצריך להגריל אי כבר יצא בהגרילו של ראשון כצ"ל וכן הוא ביומא. ולא איפשיטו הני בעיי לר' יהודה:

הדרן עלך שבועות שתים

פרק ב

הלכה א

מתני' **ידיעות הטומאה**. לעיל בפ' ראשון מפורש אמאי קרי להו ידיעות:

נטמא וידע. שנטמא. בשעת הטומאה או אחרי כן:

ונעלם ממנו טומאה. אחר שידע וע"י אותו העלם אכל קדש הרי א' או נכנס למקדש הרי שתים דכתיב ונעלם ממנו והוא טמא משמע שנתעלמה ממנו טומאה וזכור הוא את הקדש או את המקדש:

נעלם ממנו קדש. או המקדש וזכור לטומאה הרי שתים אחרות דלא כתיבי:

נעלמו ממנו זה וזה. אינו ממנין הידיעות אלא הא קמ"ל דאע"ג דבשעת אכילת הקדש או כניסת מקדש אינו זכור לא לטומאה ולא לקדש חייב קרבן עולה ויורד:

גמ' **פשיטא**. לן האי מילתא דבידיעה האחרונה ידיעה ודאית בעינן דעד שהוא יודע שחייב להביא בה קרבן כמו בכל ידיעות של חטאת דידיעה מעלייתא בעי מיהו הא מיבעיא לן אם אף בידיעה ראשונה כן שיוודע לו שנטמא ודאי וחייב בקרבן אם אכל קדש או נכנס למקדש או דילמא מכיון דידיעה בתחילה לא כתיבא בהדיה אלא מקרא דונעלם הוא דנפקא לן לא בעינן להההיא ידיעה שתהא ידיעה ודאית אלא אפי' נודע לו מספק טומאה הויא ידיעה:

והזה ושנה יטבל והילך בשני. דאלו לא טהר בנתיים היה ודאי טמא ממ"נ ועכשיו ספק טומאה הוי בכל כניסה וכניסה וקתני חייב משום דעכ"פ כניסה אחת מהן בטומאה היתה:

ויודע שהוא חייב להביא בה קרבן. בתמיה הא הכא כל ידיעה בתחילה שהיתה לו אחר שהילך באחת מהן לא הוי אלא מספק טומאה ואפ"ה חייב וש"מ שידיעת ספק הויא ידיעה לידיעה בתחילה:

אמר ר"ל. מהכא לא תפשוט דאיכא למימר הא מני ר' ישמעאל היא דדריש במתני' סוף פרקין מונעלם ונעלם לחייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש ולדידי' שפיר אשכחן דמיחייב כדמפרש ר' בון לקמיה דמשום העלם מקדש הוא דחייב אפי' בספק ידיעה דטומאה:

הוינן סברין מימר דאמר ר"ל בבריא לו שהוא טמא. כלומר אי לאו דהוה מוקי ר"ל להך ברייתא כר' ישמעאל וכדמפרש למילתיה הוה אמינא דס"ל לר"ל אליבא דר' ישמעאל דאע"ג דמיחייב נמי על העלם מקדש מ"מ מודה הוא דלא מהני העלם מקדש ואח"כ נודע לו למקדש למיהוי ידיעה בהא לחודה וכגון שנעלמה ממנו גם הטומאה ולא נודע לו כ"א מספק אם הוא טמא או טהור דנימא דמיחייב מחמת ידיעת העלם מקדש הא לא הוה אמרינן אלא דוקא בבריא לו בתחילה שהוא טמא ודאי ונעלמה ממנו טומאה ונכנס למקדש וכלו' אפי' בגוונא דאיכא הכא ידיעת העלם מקדש כדמסיים ואזיל:

אבל אם היה ספק טמא ספק טהור ונעלם ממנו מקדש ונכנס למקדש לא. וזהו כדפרישית דלא מהני במה שנעלם ממנו מקדש ונודע לו אח"כ למקדש למיקריא ידיעה בתחלה היכא שיש כאן גם העלם טומאה ולא נודע לו בתחילה מן הטומאה כ"א ידיעת ספק דלא אמר ר' ישמעאל לחייב גם על העלם מקדש אלא בענין שאין כאן העלם טומאה כלל כגון שזכור הוא לטומאה ולא נעלם ממנו כ"א המקדש בזה הוא דמוסיף ר' ישמעאל הכי הוינן סברין מימר אי לאו דאמר ר"ל להאי מילתא:

ממה דאמר ר"ל. אבל השתא דקאמר ר"ל דהך ברייתא דמיחייב על ספק ידיעה דטומאה ר' ישמעאל היא ומסיים בה משום דלדידיה מיחייב נמי על העלם מקדש הדא אמרה דקסבר ר"ל אליבא דר' ישמעאל דמשום העלם מקדש הוא דקאמר דמתחייב אפי' אין כאן אלא ספק ידיעה לענין הטומאה:

אמר ר' יוחנן. לא היא כדאוקי ר"ל כר' ישמעאל אלא ברייתא דברי הכל היא ומשום דכאן עשו ספק ידיעה כידיעה ודאית לענין ידיעה בתחילה:

מה אם בשעה וכו'. הש"ס הוא דקאמר לה דשמעינן ממילתיה דר' יוחנן דאם נודע לו שטמא ודאי הוא אלא שספק הוא לו אם חייבין עליה קרבן אם נכנס למקדש בהעלם טומאה זו דודאי ידיעה בתחלה מיקריא דהא מק"ו נלמד מדר"י דמה במקום שעיקר הטומאה היא בידיעת ספק אצלו וקאמר ר' יוחנן דכידיעה ודאית הויא וחייב אם נכנס למקדש אח"כ בהעלם טומאה זו במקום שיש לו ידיעה ודאית בעיקר הטומאה אלא שהספק אם חייבין עליה קרבן לכ"ש דכידיעה בתחילה הויא:

ע"ד דר"ל. אלא אליבא דר"ל דלא ס"ל עשו ספק ידיעה כידיע' מיבעיא לן בזה שאם נטמא ונודע לו שהוא טמא ודאי אלא שנעשה לו הדבר ספק שאינו יודע אם חייבין עליה קרבן מהו שיעשה אצלו כהעלם דבר אם אח"כ נעלמה ממנו טומאה זו מי נימא דהידיעה בתחילה הוי ידיעה ועכשיו נקרא העלם דבר וחייב אם נכנס למקדש בהעלם זה או דילמא לר"ל אפי' בכה"ג לא מיקרי ידיעה ודאית בתחילה להתחייב על העלם דבר אחר מחמת כן:

דין כדעתיה ודין כדעתיה. ואזדו ר"י ור"ל לטעמייהו במה דאיתפלגון בעלמ':

דאיתפלגון. פלוגתא דר"י ודר"ל גרסינן בפ"ג דהוריות ולמקצת הסוגיא דהכא:

אכל חמשה זיתים. של חלב בהעלם אחד:

ונודע לו בספק כל אחד ואחד. כלומר בין כל אחד ואחד נודע לו הספק שנסתפק אם אכל חלב או לא ולא נודע לו בודאי עד אח"כ שנודע לו על כולן:

ידיעת ספק קובעתו לחטאת. מה שהיה לו ספק ידיעה בין כל א' וא' מיחשב ידיעה ומחלקן לחטאות שמיד שנודע לו בספק על כל אחד קבעתו בפני עצמו וכשנודע לו אח"כ שאכל חלב בודאי מתחייב חמשה חטאות דהוו כחמשה העלמות:

מודה ר"ל בכהן משיח. דלא אמרינן גביה ידיעת ספק מחלקין לחטאת משום שנאמר כחטאת כאשם והקישן הכתוב לומר לך את שהוא באשם תלוי ומחייב על כל ספק וספק אשם תלוי אחד כל זמן שלא נודע לו שאכל ודאי כך הוא מתחייב חטאת על כל א' וא' כשנודע לו אח"כ:

את שאינו מביא אשם תלוי. אבל המשיח שאינו מביא אשם תלוי על ספק חטאו כדתנן בפ"ב דהוריות אשם תלוי היחיד והנשיא חייבין ומשיח וב"ד פטורין כדיליף התם מקראי והלכך אין ידיעת ספק קובע אצלו לחטאת דלא איתרבי מהקישא אלא מי שישנו באשם תלוי ונוהג בו:

וכא אומר אין ידיעת ספק קובעתו לחטאת. דהכא מוקי לברייתא דלעיל כר' ישמעאל ולא בעי לפרושי כר' יוחנן ולאוקמה כדברי הכל אלמא דלית לה ספק ידיעה כידיעה. ומשני תמן אשמו קובעו כדאמרינן טעמא דהואיל ואשמו קובעו להתחייב על כל ספק אשם תלוי בפני עצמו מקשינן ג"כ לענין חטאת:

וכא מאי אית לך. אבל הכא גבי טומאת מקדש וקדשיו מאי אית לך למימר הואיל וקובעו באשם תלוי על ספיקו הא ודאי ליכא למימר הכי שהרי אין אשם תלוי בטומאת מקדש וקדשיו כדתנן בריש כריתות שאין מביאין אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת קבועה לאפוקי טומאת מקדש וקדשיו שהוא בעולה ויורד:

מחלפה שיטת ר' יוחנן תמן הוא אומר. התם בהוריות לעיל מינה פליגי ר"י ור"ל באכל שלשה זיתים וסבור שהן שנים והפריש חטאת ר' יוחנן אמר נתכפר מקצת החטא נתכפר כולו רשב"ל אומר נתכפר מקצת החטא לא נתכפר כולו. כלומר שאכל שלשה זיתים בהעלם א' ונודע לו על השנים וכסבור שלא היו אלא שנים והפריש עליהן חטאת ואח"כ חזר ונודע לו על השלישי ר' יוחנן סבר דשוב אינו מביא קרבן על השלישי דמכיון שכולן בהעלם א' אכלן וחטא אחד הוי וכשנודע לו על השנים והפריש קרבן נתכפר לו על הכל והשתא מקשי דר' יוחנן אדר' יוחנן דבזה אמר דכשהוא סבור שהן שנים והויא כנסתפק לו על השלישי ואם אח"כ כשחזר ונודע לו שודאי אכל אף השלישי אין הולכין אחר הידיע' אחרונה של ודאית אלא אמרי' דהואיל בתחילה כשהיתה לו ידיעת ספק על השלישי ונתכפר במקצת החטא כשהפריש קרבן על השנים נתכפר כולו ואפי' על השלישי:

וכא הוא אומר הכין. והכא בהא דחמשה זיתים דלעיל אמר דאין ידיעות ספק קובעת ואין נחשבין לכלום אלא הולכין אחר הידיעה אחרונה שנודעה לו בידיעה ודאית על כולן וקשיא דידיה אדידיה:

לא אמר ר' יוחנן. ומשני דלא דמי האי להא דלעיל דלא קאמר שאין הולכין אחר הידיעה האחרונה של ודאי אלא בידיעה אחרונה בכה"ג דאין בה שום חיוב קרבן משום שכבר כפר מקצת החטא בידיעת השנים בתחילה ונתכפר כולו ושוב אין בידיעה האחרונה כלום ולא הוי טעמיה דר' יוחנן דידיעת ספק של שלישי הויא ידיעה אלא אדרבה ס"ל

דאין ידיעת ספק כלום ועיקר טעמיה מפני שידיעה אחרונה לאו ידיעה הוי אבל התם בחמשה זיתים דאין בידיעת ספק כלום הלכך כשנודע לו באחרונה ידיעה ודאית על כולן היא הידיעה שמביאה אותו לידי קרבן ולפיכך הויא ידיעה והולכין אחריה ולעולם קסבר ר' יוחנן דאין ידיעת ספק קובעת לחטאת בשום מקום:

כל ספק רשות הרבים ספיקו טהור. כל ספק טומאה שאירעה בר"ה ספיקו טהור דהלכתא גמירי לה:

ואין מתירין לו לעשות. אם בא לימלך אין מתירין לו לכתחלה לעשות טהרות ואומרין לו רד וטבול אלא שאם עשה טהרותיו טהורין כדאמר לקמן:

והתנינן. בפ' י"א דפרה כל הספק הטהור לתרומה אותן שמנאו חכמים בפ"ד דטהרות מה שטיהרו בספקות לענין תרומה וקחשיב התם ג"כ ספק ר"ה טהור:

טהור לחטאת. אם אירע זה הספק לגבי חטאת ג"כ טהור הוא:

וכל התלוי לתרומה. כגון באלו הספיקות ששנינו שם ששורפין עליהן את התרומה ואם יש בו ג"כ ספק מגע דה"ל ספק ספיקא ספק נגע ספק לא נגע ואת"ל נגע ספק טמא ספק טהור דקי"ל אם נולד זה בתרומה תולין לא אוכלין ולא שורפין:

נשפך לחטאת. אם נולד כיוצא בו לחטאת ישפך האפר או המים המקודשין וכדמסיים ואזיל מפני שזהו הכלל אין דין תלוי בחטאת אלא או טמא ממש או טהור ממש ושמעת מינה דכל ספק טומאה בר"ה כטהור ממש מחשבינן ליה דאי לאו הכי היכי הוי מטהרינן לה גבי חטאת וקשיא לר' יוחנן דאמר אין מתירין לו לעשות לכתחילה:

מתניתא. דמשויא לי' כטהור ממש לגבי חטאת בדבר שאינו בא מחמת הזבח עצמו אלא באותן טהרות השייכין לאפר או למים המקודשים וכי קאמר ר' יוחנן אין מתירין לו לכתחילה לעשות באותן טהרות השייכים לזבח עצמו קאמר כלומר בפרה עצמה מה שצריך לשמרה בטהרה כדתנן בפ"ג דפרה:

הכל מודין. כלומר בין מה ששנינו במתני' בין מה דמחלק ר' יוחנן דבדבר הבא מחמת הזבח אין מתירין לו לעשו' מודה הוא שאם עבר ועשה טהורין הן הטהרות:

תמן אמר עבר ועשה טמא. לקמן בפלוגתא דנזיר שנטמא בקבר התהום דשמעינן לר' יוחנן דמחמיר בספק טומאה וס"ל דהנזיר מגלח עליה אלמא כטומאה ודאית משוי לה ואפי' בדיעבד הטהרות טמאין והכא אמר דוקא לכתחילה אין מתירין לו לעשות אבל אם עבר ועשה טהור:

כאן ברשות היחיד. גבי נזיר שנטמא בקבר התהום שהוא ברה"י מיירי דהויא לה ספק טומאה ברה"י הלכך ספקו כודאי משוי לה אבל הא דלעיל דקאמר עבר ועשה טהור בספק טומאה ברשות הרבים הוא:

ואפילו תימר כאן וכאן ברשות הרבים. וקאמר הש"ס דלמאי דס"ד מעיקרא דכאן וכאן בר"ה מיירי ולא קשיא לך אלא דר' יוחנן אדר"י בתמיה:

מחלפא שיטת ר"ל מחלפה שיטת ר' יוחנן. כלומר הא דר"ל אדר"ל נמי קשיא כמו דקשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן דהא שמעינן ליה לריש לקיש לעיל דחמירא ליה ספק טומאה דס"ל אפי' ספק טמא וספק טהור חייב אם יש כאן העלם מקדש כדמפרש ר' בון בר חייה למילתי' מדקאמ' הכי אליבא דר' ישמעאל אלמא הכי סבירא ליה והא בפלוגתא דלקמן שמעינן לר"ל דמקל בספק טומאה וס"ל דאין הנזיר מגלח עליה:

דאיתפלגון. השתא מייתי היכא איתמר פלוגתייהו גבי ספק טומאה:

בטומאת קבר התהום. כל לשון טומאת התהום שבש"ס לשון ספק ומכוסה הוא כתהום הזה שאינו גלוי:

ר"ל אמר אין הנזיר מגלח. עליה תגלחת הטומאה להיות סותר את הקודמין מפני שטומאה בספק היא:

ור' יוחנן אמר הנזיר מגלח. על טומאת התהום וכדתנן בפ"ט דנזיר דעד שלא גילח תגלחת הטהרה אפילו טומאת התהום סותר בנזיר. ועד השתא אסוקי מילתא דלעיל היא דנהי דר' יוחנן אדר' יוחנן מצית לשנויי דכאן בספק טומאה ברה"י מיירי מיהו דר"ל אדר"ל קשיא ואפי' אי מוקמית לה כאן וכאן בר"ה ולא משני מידי:

והא ר' יוחנן אמר וכו'. מילתא באנפי נפשא היא וכמו גופא הא דאמר ר' יוחנן לעיל דטעמא דברייתא דשני שבילין משום ספק ידיעה כידיע' הוא ומפרש הש"ס דלכל מילי מחשבינן הכא לספק ידיעה כידיעה ודאית כדנקט ואזיל:

ואפי' ראשונה בשרץ ושנייה במת. האי ראשונה ושניה דקאמ' הכא וכן באינך דלקמיה אספק שנסתפק לו מיתפרשא וכלומר אפי' יש כאן אלו הספקות ספק הראשון שמא בשרץ נטמא ספק השני שמא במת נטמא ונפקא מינה למ"ד לקמן דבעינן עד שידע באיזו טומאה נטמא אי במת איטמי או בשרץ איטמי וקמ"ל דהשתא דאמרינן ספק ידיעה כידיעה ואפי' לא נודע לו אלא מספק טומאה הוי כידיעה והכא נמי אפי' ספק הוא לו אם בשרץ נטמא או במת נטמא הוי כידיעה:

הראשונה עד שלא נתגייר וכו'. ה"נ ספק מיתפרשא ולענין אשם תלוי קאי וכדאמרי' בהאי תלמודא בפ"ג דהוריות אכל כזית חלב ספק עד שלא נתגייר ספק משנתגייר ספק

עד שלא הביא שתי שערות ספק משהביא שתי שערות מביא אשם תלוי. והיינו נמי דקאמר הכא הראשונה כלומר ספק הראשון אם עד שלא נתגייר אכל ספק השני אם משנתגייר אכל וכן עד שלא הביא שתי שערות ומשהביא כלומר כמו דאמרינן התם לענין אשם תלוי ה"נ הכא גבי ידיעות הטומאה אם הספק הוא באיזו טומאה שנטמא הוי ספק ידיעה כידיעה:

נטמא במת וידע. שמעתתא באנפי נפשייהו נינהו וכלומר הא ודאי פשיטא לן שאם נטמא במת וידע מן הטומאה וחזר ונטמא בשרץ ולא ידע ונעלמה ממנו טומאת המת ונכנס למקדש:

אין שם טומאה קלה אצל טומאה חמור'. בהא ודאי אע"ג דלא ידע בתחילה מטומאת שרץ מיחייב הוא על העלם טומאה במת שהיתה לו ידיעה בתחילה דאין שם טומאה קלה משרץ כלום אצל טומאה חמורה של מת דקלה בכלל חמורה היא והולכין אחר החמורה והא לא הוה צריכא למימר אלא משום סיפא דלקמיה נקט לה:

נטמא במת ולא ידע. כי קמיבעי' לן היכא דלא נודע לו מטומאת מת וחזר ונטמא בשרץ ולא נודע לו ואח"כ נודע לו על טומאת השרץ ונעלמה ממנו ונכנס למקדש בהעלמה זו ואחר כך נודע לו על טומאת המת מהו:

מפני שנודע לו על השרץ תחילה. כלומר מי אמרינן דהואיל שנודע לו על השרץ תחילה. הרי כאן כמי שיש לה עיקר להטומאה הקלה ואע"פ שהיא אצל חמורה מפני שנודע לו עליה בתחילה ואחריה אנחנו הולכין ואם חזר ונעלמה ממנו אחר הידיעה ונכנס למקדש חייב:

או מפני שקדמה לטומאת המת. או דילמא נימא הואיל ואע"פ כן טומאת המת היא שקדמה תדחה לטומאת שרץ ולידיעתה שאין טומאת השרץ שנטמא אח"כ כלום מכיון שכבר נטמא הוא בטומאה חמור' ממנה ולא לידיעתה של טומאת השרץ כלום שנלך אחריה שהרי קדמה לה החמורה ואין שם לטומאה קלה אצל החמורה וכיון שנכנס למקדש קודם שנודע לו על טומאת המת החמורה שהיא העיקר ואחריה אנו הולכין הוי כמי שלא היתה לו ידיעה בתחילה ופטור. ולא איפשיטא:

נטמא במת וכו'. האי מילתא הוי כעין פשיטותא דלעיל ותני והדר מפרש לה. א"נ דקמ"ל דטעמא דלא נודע לו מטומאת שרץ כלום והלכך אם נכנס למקדש בהעלמו של מת הוא. דחייב שהיתה לו ידיעה בתחילה ואם בהעלמו של שרץ כלומר שאין כאן אלא העלמו של שרץ ועדיין הוא בהעלמו פטור שהרי לא היתה לו ידיעה בתחילה מטומאה זו ומטומאה של מת לא נעלם ממנו והוי מזיד על טומאת המת ופטור מקרבן אבל אם היתה לו ידיעה

על טומאה של שרץ וחזר ונעלם ממנו טומאה זו וטומאת המת לא נעלמה ממנו ונכנס למקדש היה חייב ואע"פ שיש כאן עוד טומאת מת החמורה לא אמרינן הכא אין שם של טומאה קלה כלום אצל החמורה דמכיון דלא נעלם ממנו החמורה אין חיוב קרבן שייך כלל אצלה ומתחייב בידיעתה והעלמה של הקלה:

ירד לטבול מטומאה חמורה. כגון שנטמא במת וכיוצא בו מן הטומאות החמורות ובתוך כך שירד לטבול נסמכה לו עוד טומאה קלה שנטמא מנבילה ושרץ וכיוצא בהן:

עלתה לו טומאה קלה. כדמפרש ואזיל:

ליידה מילה. לאיזה דבר:

שאם טבל. בשביל טומאה החמורה עלתה לו הטבילה ג"כ בשביל טומאה הקלה אע"פ שבשעת הטבילה לא נודע לו מטומאה הקלה ואם נכנס למקדש פטור ומשום הסיפא נקט לה:

ירד לטבול מטומאה קלה. ובתוך כך נסמכה לו טומאה חמורה ולא נודע לו טומאה זו לא עלתה לו הטבילה בשביל טומאה החמורה וטעמא דמכיון שלא נודע לו טומאה זו והוא לא ירד לטבול אלא בשביל הקלה איכא למימר דלא מיזהר זהיר בה ומאחר שנודע אח"כ שנטמא בה אם נכנס למקדש חייב:

הא מטומאה חמורה וכו'. לצדדין מתפרשא וכלומר דוקא בירד לטבול מטומאה חמורה ונטפלה לו טומאה קלה הוא דאמרו דעלתה לו הטבילה אבל לא מחמורה ונטפלה לו טומאה חמורה אחרת וכן בירד לטבול מטומאה קלה ונטפל לו חמורה הוא דאמרו דלא עלתה לו אבל לא מטומאה קלה לטומאה קלה אחרת:

ירד לטבול מטומאה חמורה ונסמכו לו סככות ופרעות. מהו סככות אילן המיסך על הארץ ויש לו ענפים מובדלים זה מזה וכזית מן המת תחת אחד מהן ועבר שם ואין ידוע אם עבר תחת ענף המאהיל על הטומאה ופרעות הן אבנים או עצים הבולטין מן הגדר וטומאה תחת אחד מהן ומיבעיא ליה אם כטומאה חמורה נחשבין או לא:

מאחר דאמר ר' יוחנן. בפ"ז דנזיר דכולהו הנשנו שם במשנה אבל הסככות והפרעות וכו' תורה הן אצל תרומה דמטמאין לתרומה מן התורה כמו שהוא טומאה חמורה והוי כמי שירד לטבול מתמורה ונסמכה לו חמורה אחרת ולא עלתה לו טבילה או דנימא מאחר שאין הנזיר מגלח עליהן כדתנן שם וקי"ל כל טומאה שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה על ביאת מקדש והוי כמי שהיא טומאה קלה ועלתה לו טבילה ולא איפשטא:

אנדרוגינס. דקי"ל בפ"ב דזבים טומטום ואנדרוגינס נותנין עליהם חומרי איש וחומרי אשה מטמאין בדם כאשה ובלובן כאיש וטמאתן מספק והלכך אם ראה לובן או אודם

בלבד ונכנס למקדש פטור דאינו אלא ספק טמא אבל אם ראה אודם ולובן כאחד דממ"נ ודאי טמא הוא ונכנס למקדש חייב:

איתתניי תני פטור. ואע"ג דטמא ודאי הוא משום דכתיב גבי שלוח מחנות מזכר עד נקבה תשלחו זכר ודאי ונקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס ומפרש ר' יוחנן כמאן תנא האי ברייתא דפטור ר' שמעון היא:

דתני. בתוספתא פ"ו דטהרות והיא ברייתא שהובאה מקצתה לעיל וחסר כאן. והכי שנינו התם שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהם ונכנס למקדש פטור בראשון ולא נכנס בשני ונכנס חייב בראשון ונכנס והזה ושנה וטבל בשני ונכנס חייב ור"ש פוטר בזה ר"ש בן יהודה פוטר בכולן משום ר"ש ולקמיה מפרש טעמא אמאי פוטר אף בראשונה הא טמא ודאי הוא שמעינן מיהת דר"ש פוטר אף כשיש כאן טומא' ודאית וה"נ באנדרוגינוס שראה אודם ולובן כאחד:

ניחא. באנדרוגינוס דאע"ג שראה שתיהן כאחד מ"מ פטור על ביאת המקדש משום דגבי לובן את עבד ליה אשה ואין אשה מטמאה בלובן וגבי אודם את עביד ליה איש ואין איש מטמא בזוב אדום ואפי' היכא שראה שתיהן כאחד דאנן זכר ודאי ונקיבה ודאית בעינן:

ברם הכא אין כאן טומאה ידועה. בתמיה שהרי כשלא טהור בנתיים ודאי טמא הוא ואמאי פוטר ר"ש אף בראשונה:

תיפתר בששכח לראשון. וכדמפרש ר' יוסי לקמיה:

מה אנן קיימין. האי ששכחו אם בששכחו לעולם דלא ידע מעולם שהלך בראשון עד אחר שהלך בשני נזכר שבתחילה הלך בראשון א"כ שביל אחד הוא דהוי כמי שלא הלך אלא בשביל טמא שהרי אחד מהן טמא הוא ואם לא נודע לי עד אח"כ הויא לה ידיעה מטומאה ודאית ומ"ט פטור:

אם שחזר ושכחו. האי אם כמו אלא הוא ודוגמתו תמצא בפ"ז דנזיר הלכה ג' ובכמה מקומות וכלומר אלא ע"כ הכא במאי עסקינן שאחר שהלך בראשון נודע לו שהלך בזה ואח"כ כשהלך בשני חזר ושכחו שהלך בראשון דבכה"ג שפיר שני שבילין הן ובהא פליגי דת"ק סבר מקצת ידיעה דהכא שנודע לו בתחלה אע"פ שחזר ושכחו מ"מ כיון שהלך בשניהן והויא לה טומאה ודאית כידיעה הוי ור"ש בן יהודה אליבא דר"ש סבר לא אמרינן מקצת ידיעה כידיעה:

אתייא דר"ש כר' אליעזר על דעתיה דחזקיה. ר' יוסי בר' בון בעי לאוקמי טעמא דההיא דאנדרוגינוס בטעמא אחרינא ולא משום דזכר ודאי ונקבה ודאית בעינן אלא דלמאי דמוקמית להברייתא דאית תני דלעיל דפטור כר"ש בלאו הכי לא קשיא משום דר"ש

סבר לה כר"א ואליבא דחזקיה דקאמר לקמן בהלכה ה' דר"א ור"ע פליגי ולר"א בעינן עד שידע אם בשרץ נטמא אם במת נטמא וה"נ כאן עד שידע אם באודם נטמא או בלובן נטמא:

ניחא תמן. ודחי לה הש"ס להההיא דריב"ב דלא דמיא דבשלמא התם גבי שני שבילין שפיר מצינן לאוקמי פלוגתייהו דר"ש ורבנן:

משום דאמר ספק ידיעה כידיעה. כלומר ובהא פליגי דת"ק סבר ספק ידיעה כידיעה והלכך מחייב בסיפא אם הלך בראשון ונכנס למקדש והזה וטבל והלך בשני ונכנס למקדש דהוי ליה ספק ידיעה בכל כניסה וספק ידיע' כידיע' לענין ידיעה בתחילה כדאמרינן לעיל ור"ש פוטר דלית ליה ספק ידיעה כידיעה וכן לר"ש בן יהודה משום ר"ש דפוטר אף ברישא אם הלך בראשון ולא נכנס בשני ונכנס נמי כדאמרינן בשחזר ושכחו לראשון דפליגי אם מקצת ידיעה כידיעה או לא:

ברם הכא. גבי אנדרוגינוס אי מוקמת לה כר"ש ומטעמא דס"ל כר"א א"כ אמאי פטור הא מכיון דחזא לובן ואודם כאחד הרי ידיעה ודאית היא ושפיר ידע במאי איטמי דממ"נ בחד מינייהו נטמא הוא ולא דמי כלל לשרץ ומת דהתם נמי אם נטמא לשניהן כאחד אימא אפי' ר"א מודה דחייב הלכך ע"כ לא מצינן לאוקמי טעמא דאנדרוגינוס כר"א ולא מיתרצא אלא מטעמא דזכר ודאי ונקבה ודאית בעינן:

נכנס למקדש כסבור כנסת. שנעלם ממנו מקום מקדש וכסבו' שהוא בית הכנסת מהו מי אמרינן כיון שידע שיש מקדש בעולם הוי ליה ידיעה בתחיל' או דילמא כיון דלא ידע מקום מקדש העלמה בתחילה היא ואין כאן ידיעה:

כן אנו אומרים. ר' יוסי מתמה על הא דבעי רב חסדא למימר דכיון שידע שיש מקדש בעולם איכא לספוקי דהויא כידיעה בתחילה דהא ליתא דעד כאן אמרינן לעיל גבי טומאה דשמעינן ממילתיה דר' יוחנן דאמר ספק ידיעה כידיעה ואם היה יודע שיש טומאה בעולם אלא שנעלם ממנו אם חייבין עליה קרבן לא כל שכן שתהא ידיעה שהרי ידע שטמא ודאי ואם כן התם היינו טעמא שידע מן הטומאה גופה:

אלא כי אנן קיימין. כלומר אבל הכא כי אמרינן דחייב בהעלם מקדש או' בהעלם טומאה דוקא אם ידע בהן בתחילה הוא דאמרי' כגון אם בריא לו שטמא הוא ונעלם ממנו מקדש והיינו שידע בו בתחילה ועכשיו הוא שנעלם ממנו ומחמת כן נכנס למקדש:

וכא בבריא לו. כלומר והכא נמי אם בריא לו שהוא מקדש ונעלמה ממנו טומאה והוא ידע בה בתחילה ועכשיו שנעלמה ממנו ונכנס למקדש אבל זה לא ידע מעולם מקום

המקדש ולא קרינן בי' נעלם ממנו מקדש שהרי לא ידע בו כלל ואע"פ שידע שיש מקדש בעולם כיון שלא ידע מקום מקדש גופיה לא הוי ידיעה בתחילה:

אכל חצי זית בידיעת קדש והעלם טומאה. וחזר ונזכר שהוא טמא ונעלם ממנו קדש ואכל חצי כזית השני בידיעת טומאה והעלם קדש מהו שיצטרפו אלו העלמות למיהוי כאכל כזית בהעלם אחד מי אמרינן דכל חדא וחדא העלמה הוי לענין אם אכל כזית בהעלם אחד מהן ה"נ מצטרפין לכזית וחייב או דילמא כיון דהעלמות אינן שוין הן דהאי בהעלם טומאה והאי בהעלם קדש הוו אינן מצטרפין ולא איפשיטא הבעיא:

הלכה ב

מתני' **אחד הנכנס לעזרה**. הראשונה:

וא' הנכנס לתוספת עזרה. שהוסיפו עליה אחרי כן:

שאין מוסיפין וכו'. ולפיכך היא קדושה כראשונה:

אלא במלך. דאמר קרא ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו וקרא יתירא הוא למידרש לדורות ובימי משה הוא מלך ונביא ואחיו כ"ג והיו שם אורים ותומים ושבעים זקנים אף לדורות כן:

ובשתי תודות. בשתי לחמי תודה והיו נושאים אותן בהקף סביב עד סוף הגבול שמקדשים ושם שורפין האחת ואוכלין השניה ועל פי נביא נאכלת ועל פי נביא נשרפת והיינו דתנן הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת ומנחמיה בן חכליה גמר דכתיב ביה ואעמידה שתי תודות גדולות:

ובשיר. השיר שהיו אומרים ארוממך ה' כי דליתני. ובבית שני אע"פ שלא היה שם לא מלך ולא אורים ותומים הקדושה שקדש שלמה הבית בראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא ועבודה דנחמיה בן חכליה לזכר בעלמא הוה:

גמ' **בתחילה ויעל דוד וכו'**. סוגיא זו כתובה באורך בפ"ק דסנהדרין הלכה ג' והש"ס קיצר כאן ולא העתיק אלא תחלתה וסופה וסמיך אדהתם ושם תמצא מפורש:

הלכה ג

מתני' **נטמא בעזרה**. וידע שנטמא:

והשתחווה. בהעלם זה כלפי פנים אע"פ שלא שהה כ"א בכריעה בעלמא:

או ששהא. כלומר או שהשתחוה כלפי חוץ למזרח ובהך השתחויה שהא כדי שיעור השתחויה שהיא בפישוט ידים ורגלים ושיעור השתחויה הוא כדי שיקרא אדם פסוק זה בישוב ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו והודות לה' כי טוב כי לעולם חסדו:

ובא לו. או שבא לו בארוכה שיצא לו דרך ארוכה ויש קצרה ממנו לצאת אע"פ שלא שהה חייב:

ובקצרה פטור. היכא דלא השתחוה ולא שהא ויצא לו דרך קצרה פטור:

זו היא מצות עשה שבמקדש. דיש כאן עשה דוישלחו מן המחנה כל טמא שאין חייבין עליה ב"ד פר העלם דבר אם שגגו וטעו בהוראה זו והורו לו שיצא בארוכה אין מביאין על שגגת הוראה זו פר העלם דבר של ציבור כדתנן בפ"ב דהוריות:

גמ' **כתוב א' אומר את משכן ה' וגו' וכתוב א' אומר את מקדש ה' וגו' הא כיצד**. שני כתובים הללו למה:

כדי ליתן חלק. כדי לחלוק בין המיטמא בפנים להמיטמא בחוץ:

מיטמא בפנים עד שישהא כדי השתחויה מיטמא בחוץ עד שיכניס ראשו ורובו כצ"ל ובספרי' נתחלף בטעות:

נטמא בפנים ונכנס לפני ולפנים. מהו אם בעינן שיעור כדי השתחויה או לא אם כמיטמא בחוץ מדמינן לה ובהכנסת ראשו ורובו חייב או דילמא כיון דסוף סוף נטמא בפנים הוא עד דשהא כשיעור בעינן:

נשמעינה מן הדא. דתנינן השתחוה או ששהא כדי השתחויה ולא מחלק בין נכנס לפני ולפנים או לא:

וכיון ששהא לאו כמי שהכניס ראשו ורובו. כלומר אי ס"ד דפנים כלפי לפני ולפנים כחוץ מדמינן לה א"כ קשיא אמאי תנינן סתמא או ששהה כדי השתחויה הא זימנין משכחת לה דאפילו בלא שיעור השתחוי' אלא בשהא מעט שהוא כדי הכנסת ראשו ורובו חייב וכגון שנכנס לפני ולפנים דבשהי' כל שהוא מתחייב:

ותימר וכו'. ואמרת דלעולם בשיעור כדי השתחוי' משערינן ולא בשיעור הכנסה לפני ולפנים:

וכא. א"כ ש"מ דה"נ אפי' נכנס הוא לפני ולפנים עד שישהא כדי השתחוי':

היך עבידא על איזה מהן מתחייב. כלומר בכה"ג אם נטמא בפנים ולא יצא לחוץ או נכנס לפני ולפנים על איזה מהן מתחייב על הראשונה שנטמא בפנים מביא הוא קרבן או על האחרונה שלא יצא או שנכנס לפני ולפנים ונפקא מינה כגון שהזיד בכניסה לפני ולפנים או שלא לצאת לחוץ שאין חיוב קרבן על המזיד:

אמר לון ר' יוסי אמר ליה צא ותימר על הראשונה. בתמיה כשנטמא אומרין לו צא לחוץ וא"כ עיקר החיוב אחר שנטמא הוא על שלא יצא לחוץ והיינו על האחרונה:

תמן תנינן. בפ"ה דיומא הוציאו לו את הכף ואת המחתה וכו' נטל את המחתה בימינו ואת הכף בשמאלו מהלך בהיכל וכו' וגרסינן שם להא על דאמר אם הכניסן אחת אחת כיפר אלא שהוא עובר משום הכנסה יתירה. על איזו מתחייב על הכנסה הראשונה שלא הביא אלא א' מהן ונכנס שלא כמצותו או על האחרונה שנכנס פעם שניה ונ"מ אם הזיד בכניסה של אחת מהן:

אומר לו הכנס ותימר על האחרונה. בתמיה הרי כשלא הכניס בתחילה אלא אחת מהן המחתה או הכף אומרים לו לך והכנס את השניה ואתה אומר שהוא מתחייב על כניסה אחרונה:

אלא כן אנן קיימין על כניסה ראשונה הוא דמתחייב. דהויא כביאה ריקני' שלא הכניס אלא אחת מהן:

שיעור השתחויה. שאמרו אם שהא כדי השתחויה הוא כדי הילוך עשר אמות:

היך עבידא. הא דתנן ארוכה וקצרה היכי דמי ארוכה וה"ד קצרה:

הי' בארוכה כ' ובקצרה י' הילוך חמש. כלומר שהתחיל להלך בארוכה חמש אמות:

אין ייזיל בדא חמש ואין ייזיל בדא ט"ו. כלומר דלא תימא שהוא מתחייב על כל הליכה שבארוכה ואפי' בחמש הראשונות ובמה שעדיין לא הוסיף בהליכתו ממה שהיה ממעט אם היה מהלך בקצרה הלכך קמ"ל דלא מתחייב אלא במה שהוא מוסיף בהליכתו בארוכה היינו דקאמר הילוך חמש שאע"פ שהילך חמש בארוכה איך משערין לחייבו אלא במה שיש לו עוד לקצר ביציאתו שאם ילך ויחזיר מן דרך הארוכה ויבא לו בקצרה לצאת דרך שם אין לו להלך אלא חמש והא אכתי שיעור קצרה הויא ואם יגמור הליכתו בארוכה יש לו להלך ט"ו ועל הוספה זו מתחייב הוא וכן כיוצא בזה:

עד שתהא ארוכה מרובה על הקצרה עשרים כצ"ל:

היך עבידא וכו'. כעין דלעיל:

עד כמה השתחויה. לעיל פירש כמה שיעור שהיה בכדי השתחויה והכא קמפרש השתחוה דקתני דחייב ואפי' לא שהה ועד כמה השתחויה דקאמר:

עד כדי שאילת שלום וכו'. שלום עליך שהוא תוך כדי דיבור קטן דאמרינן בעלמא:

מתלמיד לרב. שהוא תוך כ"ד גדול:

הלכה ד

מתני' **איזו היא מצות עשה שבנידה**. שדומה לזו שבמקדש שאירע לו הטומאה משבא בהיתר לידי כניסה ואם שגגו ב"ד בהוראה זו חייבין עליה פר העלם דבר של ציבור:

היה משמש עם הטהורה. שנכנס בהיתר ואמרה לו נטמאתי עכשיו ופירש מיד בקושי האבר חייב אלא יעמוד בלא דישה עד שימות האבר ויפרוש בלא קושי וזהו העשה שבנדה:

גמ' **כהנא אמר**. גרסינן להא בפ"ב דהוריות ואמתני' דהתם קאי דתנן אין ב"ד חייבין על טומאת מקדש וקדשיו ואין מביאין אשם תלוי על עשה ול"ת שבמקדש אבל חייבין על עשה ול"ת שבנדה וכו' ואיידי דאיירי במתני' בהאי ענינא מייתי לה הכא:

אי אפשר. טעמא דאין מביאין אשם תלוי על טומאת מקדש וקדשיו בעי לפרש משום דחיוב טומאת מקדש וקדשיו דוקא בידיעה בתחילה ובידיעה בסוף והעלם בנתיים הוא ובאשם תלוי הבא על הספק אי אפשר לומר כן שיהא לו ידיעה בסוף. והאי טעמא לא קאי דהא איכא למיפרך אם אין לו ידיעה בסוף קרבן עולה ויורד לא לייתי אשם תלוי מיהו לייתי ולקמן מסיק טעמיה:

ויהיו כן המורים. יהיה דין המורים ג"כ לחיובא ואמאי ב"ד המורים וטעו בטומאת מקדש וקדשיו אינן חייבין על הוראתן כמו בשאר עבירות:

אנן בעיי נכנסין. אנחנו רוצים לידע הטעם בנכנסין עצמן אמאי אין מביאין אשם תלוי דטעמא דקאמר רב כהנא ליתא כדפרישית ואת מייתי לן מורין למבעי טעמא:

מאי כדון. והשתא מ"ט דמתני':

מצות מצות. ילפינן דכתיב בחטאת חלב ואם נפש אחת תחטא וגו' בעשותה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה וכתיב באשם תלוי מכל מצות אשר לא תעשינ' ולא ידע וגו' מה להלן בחטאת קבוע אף אשם תלוי אינו בא אלא על דבר שאם נודע לו מביא חטאת קבוע לאפוקי טומאת מקדש וקדשיו שהוא בעולה ויורד והשתא האי טעמא גופיה נמי בב"ד שאין חייבין על טומאת מקדש וקדשיו משום דכתיב בהו ואם כל עדת ישראל ישגו וגו' ועשו אחת מכל מצות ה' וגו' וילפינן מצות מצות מהתם שאינן חייבין אלא על דבר שיש בו חטאת קבוע:

הלכה ה

מתני' **ר' אליעזר אומר השרץ ונעלם**. דכתיב או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו וקרא יתירא הוא דהא לעיל כתיב או נפש אשר תגע בכל דבר טמא ושרץ בכלל הוא אלא ללמדך שאם ידע שנטמא ודאי ואינו יודע אם בשרץ אם בנבלה אינו חייב קרבן אם אכל קדש עד שתהיה לו ידיעה בתחילה אם בשרץ נטמא אם בנבלה נטמא:

ר"ע. סבר דכיון דידע ודאי שנטמא אע"ג דלא איתבריר ליה הטומאה במה הוא נטמא חייב ותרווייהו פטרי על העלם מקדש ור' ישמעאל מחייב והלכה כר' ישמעאל:

גמ' **חזקיה אמר מחלוקת ביניהון**. בין ר"א ור"ע דמתני' דפליגי אם צריך לידע באיזו טומאה נטמא או לא כדפרישית במתני':
משמעות דורשין ביניהון. ולא פליגי לדינא דלר"א נמי לא בעי עד שידע באיזו טומאה אלא דמר דריש למעט העלם מקדש מן השרץ ונעלם ומר דריש לה מן ונעלם ממנו והוא טמא:
אית תניי תני וכו'. מסקנת דברי ר' יוחנן הוא דהכי אשכחן דחד תנא דריש לה מהאי קרא ואידך מקרא אחרינא:
מחלפה שיטת ר' אליעזר. אליבא דחזקיה פריך דקאמר דפליגי ולר"א עד שידע באיזו טומאה נטמא א"כ קשיא דידיה אדידיה:
תמן הוא אומר אפי' לא ידע. בפ"ד דכריתות פליגי ר"א ור' יהושע בחלב ונותר לפניו ואכל אחד מהן ואינו יודע איזה מהן אכל ר"א מחייב חטאת דמה נפשך חלב אכל חייב נותר אכל חייב ור' יהושע פוטר דבעינן עד שידע במה חטא וקשיא לר"א דהתם מחייב אפי' לא ידע במה חטא והכא אמר עד שידע במה נטמא:
ומשני תמן הוא אמר והוא טמא עד שידע במה נטמא הכא אשר חטא בה מכל מקום. כצ"ל ובספרים נתחלפו השיטות מדר' יהושע לדר"א ומדר"א לר' יהושע וכן הא דר' חיננא שייך בתר שינויא אליבא דר' יהושע. התם במתני' דטומאת קדש והוא כומא וידע כתוב כדדרשי' לעיל למר מונעלם מכלל שידע ולמר מונעלם שני פעמים ובעינן עד שידע באיזו טומאה נטמא והכא גבי חטאת כתיב בנשיא או הודע אליו חטאתו אשר חטא בה מכל מקום:
מחלפה שיטת ר' יהושע. אע"ג דלא מצינו בהדיא דברי ר' יהושע בטומאת מקדש וקדשיו מ"מ פריך מדלא אשכחן דקאמר הכי גבי טומאה כמו דאמר גבי חטאת ש"מ כרבנן ס"ל דלא בעינן שידע במה נטמא ואמאי קאמר התם עד שיודע במה חטא א"נ דבעי מי נימא דר' יהושע גבי טומאה כר"א הוא דס"ל:
תמן אשר חטא בה עד שיודע במה נתחייב הכא והוא טמא מ"מ. גבי חטאת דריש ר' יהושע מדכתיב בה עד שידע באיזה חטא נתחייב והכא כתיב והוא טמא אפי' לא נודע לו אלא שהוא טמא ולא ידע במה נטמא הויא ידיעה:
אמר ר' חיננא וכא לית כתיב בה. בתמיה מי לא כתיב גבי טומאה נמי או כי יגע בטומאת אדם לכל טמאתו אשר יטמא בה ונעלם ממנו וגו' וא"כ מהכא נדרוש כר"א עד שידע במה נטמא וקשיא לר' יהושע:
ומה מקיים ר' אליעזר בה. דכתיבא גבי חטאת:

פרט למתעסק. בדבר היתר ועלתה בידו דבר איסור כגון נתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר אבל מתעסק בחלבים ועריות אע"פ שלא נתכוין חייב שכן נהנה מן האיסור ולא אשכחן מתעסק לפטורא אלא כגון מתעסק דשבת:
הדרן עלך ידיעות הטומאה

פרק ג

הלכה א

מתני' **שבועות שתים**. שאוכל ושלא אוכל הן שתים המפורשות בתורה דכתיב להרע או להטיב דמשמע להבא ולא אוכל להרע אוכל להטיב:
שאכלתי ושלא אכלתי. הן השתים הנוספות ממדרש חכמים כדיליף ר"ע לקמן בפרקין מרבוי הכתוב:
במדבר ומביא קרבן. במדבר ואוסר עליו שיהא מביא קרבן בשביל ביטול דבורו:
שזה מדבר. ואוסר עליו ומביא קרבן בשביל ביטול דבורו וכיון דמשום ביטול דבורו הוא אף זה ביטול דיבורו הוא שהאומר לא אוכל דעתו לאסור עצמו בכל שהוא ואין הלכה כר"ע:
גמ' **ניחא שאוכל ושלא אוכל**. בשלמא בשבועה להבא משכחת לה שפיר שיהא חייב בה קרבן כדאיירי קרא דכתיב ונעלם ממנו שבשעה שנשבע ידע שנשבע ולאחר זמן נתעלמה ממנו השבוע' אלא בשבועה שלעבר אכלתי ולא אכלתי היכי משכחת לה דבמה אנן קיימין שיהא שוגג ויתחייב קרבן:
אם בידוע לו שאכל ונשבע שלא אכל. א"כ שבועת שקר במזיד הוא ואין כאן קרבן דונעלם כתיב:
ואם סבור שאכל. ששכח וכסבור הוא שנשבע באמת שאכל:
ונשבע שלא אכל. כלומר וכן כשנשבע שלא אכל כסבור שכן הוא. ולפי הגי' דאיירי ברישא יש לגרוס גם כאן ואם סבור שלא אכל ונשבע שלא אכל א"כ לאו שוגג בשבועה אלא אנוס הוא והאמר ר' בא בר רב יהודה בשם רב דבשוגג בקרבנה ובמזיד בקרבנה הדבר תלוי אם שוגג שלא ידע שחייבין עליה קרבן הוי שוגג ואם ידע שחייבין עליה קרבן הוי מזיד אבל בשבועה גופה אם אמר סבור הייתי שאין בו שבועה לשקר שלא ידע שיש בו איסור משום שבועת שקר מותר לפי שזה לא ידע כלל מאיסור שבועה והוא הדין אם נשבע מחמת ששכח וכסבור שכן הוא כמו שנשבע מותר ואין כאן קרבן דאנוס הוא ולא קרינן ביה האדם בשבועה:

אלא במזיד בה ובשוגג בקרבנה. אלא הכי הוא דמשכחת לה שהזיד בשבועה גופה כגון שידע שאכל ונשבע שלא אכל ויודע שהשבועה זו לשקר היא ואסורה אבל שגג בקרבנה שלא ידע שחייבין עליה קרבן. ובהכי הוא דמיתוקמא שבועת ביטוי לשעבר שיהא בה חיוב קרבן. ולפי סוגיא דהאי ש"ס וכדמוכח מדלקמן לא קאי אכתי האי אלא למסקנא והכי מיתפרשא. ואי דמוקמית לה במזיד בשבועה ובשוגג בקרבנה:

ולא כן אמר ר' אבהו וכו'. זהו הכל ממאי דס"ד וכלומר וכי לא אמר כן ר' אבהו בשם ר' יוחנן נמי כהאי גוונא:

מזיד בחלב ובשוגג בקרבן. ידע שהוא חלב אבל לא ידע שחייבין עליה חטאת מתרין בו ולוקה. כלומר אם התרו בו ואכל לוקה על המזיד ומביא קרבן דלעניין זה שוגג מיקרי דקסבר שגגת קרבן שמה שגגה ותימא דה"נ כן דהזיד בשבועה ושגג בקרבן דלוקה משום שבועת שקר ומביא קרבן על השוגג ששגג ולא ידע שחייבין עליה קרבן:

לית יכיל. מסקנת הקושי' היא כדלקמיה דאי אתה יכול לומר כן דע"כ הא דר' יוחנן ליתא דהא אמר ר' לא לקמן בהלכה ה' גבי פלוגתא דר' ישמעאל ור"ע במתני' דר' ישמעאל סבר אינו חייב קרבן אלא על העתיד לבא ולית ליה לר' ישמעאל חיוב קרבן בשבועת ביטוי לשעבר ור"ע מחייב גם בלשעבר:

כך משיב ר' ישמעאל לר"ע מצינו וכו'. כלומר וכי מצינו דבר שיהא חייב מלקות משום זדונו ואפ"ה יהא מתחייב גם בקרבן משום העלם דהא לדידך דמחייבת קרבן בלשעבר וע"כ לא משכחת לה אלא בשהיה מזיד בשבועה ובקרבן הוא ששגג וא"כ נתחייב מלקות משום זדון שבועת שקר וקרבן על העלם ביטוי שלו ששגג ולא ידע בחיוב קרבן ולא מצינו מלקות וקרבן בדבר אחד:

ויתיבינה ר"ע. השתא מסיק להקושיא דאי איתא להא דר' יוחנן א"כ אמאי לא השיב לו ר"ע הא שפיר מצינו כן:

דבר שחייבין בזדונו מלקות. משום הזיד בחלב וקרבן משום שגגת קרבן והא דקאמר הכא משום שבועת שקר לא שייך הכא ולא גרסינן לה. א"נ דה"ק דהשתא מצינו הכא משום שבועת שקר כמו התם בדר' יוחנן ומדלא השיב לו ר"ע הכי ש"מ דלית לן להא דר' יוחנן:

אלא כן אנן קיימין. ע"כ לא משכחת לה שבועת ביטוי לשעבר דליחייב עליה קרבן אלא בגוונא דלקמיה:

בבריא לו שאכל ונשבע ונמצא שלא אכל. כלומר שבריא לו שאכל איזה דבר ונשבע על זה ונמצא שלא אכל זה הדבר שנשבע עליו אלא דבר אחר הוא שאכל כגון שנשבע שאכל פת חטין ונמצא שפת שעורין אכל:

לא באומר אין זו שבועה. בתמיה דאכתי קשה כדאקשינן לעיל דהא אנוס בשבועה הוא לפי דעתו והוי כאומר סבור הייתי שאין בו שבועה כלומר אין זו שבועת שקר שהרי לדעתו באמת נשבע ואמר רב יהודה בשם רב לעיל דעל זה לא מתחייב קרבן:

תמן. ומשני דלא דמי התם באומר אין זו שבועה כלומר שלא ידע כלל משבועת שקר שהיא אסורה או ששכח לגמרי וכסבור היה שכמו שנשבע כן הוא כדאמרי' לעיל שהאנוס בשבועה הוי כמי שאינו יודע משבועת שקר כלל ולא קרינן ביה האדם בשבועה דניחייב עליה קרבן:

ברם הכא ביודע בה ששבועה היא. הוא יודע ששבועת שקר אסורה ויודע ג"כ שזו שבועה היא אלא שטועה הוא מחמת דבר אחר דכסבור שאכל זה ולא אכל אלא זה ואין זה טעות בשבועה אלא הטעות הוא במה שנשבע עליו והוי כהעלם שבועה וחייב:

מה אנן קיימין. אפלוגתא דר"ע ורבנן דמתני' קא':

אם באומר. בפירוש שבועה שאוכל כלומר אם אוכל כפי האכילה האמורה בתורה אף ר"ע מודה דאכילה שהוזכרה בתורה בכל מקום בכזית הוי:

אף רבנן מודו. דשלא אטעום משמע כל שהוא:

אלא כי אנן קיימין כל שהוא. כלומר אלא דהכי פליגי אם אכילת כל שהוא בכלל אכילה היא שאומר שבועה שלא אוכל סתם דר"ע ס"ל אכילת כל שהו נמי בכלל:

כל שהוא אכילה. לא שייכא הכא מידי דהא בפלוגתא דר"ע ורבנן מיירי אלא בהלכה דלקמן גרסי' לה דמוקי התם לברייתא בכל שהוא ופריך כל שהוא אכילה בתמיה פתר לה כר"ע דר"ע אמר כל שהוא אכילה ואגב שטפא דלקמן טעו והעתיקו להא הכא:

מה מפקה מביניהון. כלומר מאי איכא עוד ביניהו באומר שבועה שאוכל ככר זו ואכלה חסר כל שהוא איכא נמי ביניהו:

חייב. דלא אכלה כולה והאי כל שהוא שהותיר שמה אכילה בעלמא וא"כ לא השלים לאכול כל הככר ולא קיים שבועתו:

ע"ד דרבנן פטור. דהאי כל שהוא לאו כלום הוא והוי כמי שאכל כולה. ובשלא אוכל ככר זו איפכא הוי דלר"ע פטור אם הותיר כל שהוא שקיים שבועתו שלא נשבע אלא שלא יאכל כולה ולרבנן חייב:

אף בשבועת ביטוי כן. כלומר אף בכל שנשבע בשבועת ביטוי ותלה באכילה ככר זה הדבר כן כדמפרש ואזיל:

שבועה אשתי נהנית לי אם אוכל ככר זו. כלומר עד אם אוכל ככר זו תהא נהנית לי ואם לא אוכל לא תהא נהנית ואם חסר כל שהוא לר"ע אשתו אסורה דאכתי לא אכלה ולרבנן מותרת דאותו כל שהוא ששייר לאו כלום הוא ואינו מעכב ואם אמר שלא אוכל ככר זו כלומר כל זמן שלא אוכל תהא נהנית לי ואם אוכל לא תהא נהנית לי איפכא הוי דלר"ע כל זמן שחסר כל שהוא לא אכל מיקרי ומותרת ולרבנן אסורה וכן בתול' הנאת נכסיו עליו באכילת ככר זו:

אם אוכל. עד אם אוכל:

והרי המגדף. שהוא מדבר ומביא קרבן לר"ע כדאמרינן פ"ק דכריתות דר"ע ס"ל מגדף מביא קרבן וא"כ מאי השיב ר"ע במתני' היכן מצינו במדבר ומביא קרבן:

כשיטתו השיבוהו. כשיטתו של ת"ק דהוא רבנן דפליגי עליה דר"ע בכריתות וס"ל מגדף אינו מביא קרבן שאינו עושה מעשה ולשיטתך היכן מצינו מדבר ומביא קרבן:

תמן אמר. בפ' ד' מיתות סוף הלכה ט' קאמר ר"ל אליבא דר"ע דאין המגדף מעש' והכא אמר דר"ע בשיטתו דת"ק השיבוהו אלמא דר"ע ס"ל דהוי מעשה ומשני דתרי תנאי ואליבא דר"ע:

הלכה ב

מתני' **שבועה שלא אוכל ואכל ושתה**. אע"ג דשתיה בכלל אכילה אינו חייב אלא אחת דהוי לי' כאוכל וחוזר ואוכל בהעלם אחד:

שלא אוכל ושלא אשתה. הוו להו שתי שבועו' ואע"ג דכי אמר אוכל איתסר לי' בשתיה דשתיה בכלל אכילה וכי הדר ואמר תו לא אשתה הוה לן למימר דאין שבועה חלה על שבועה שאני הכא כיון דאמר ברישא לא אוכל והדר אמר לא אשתה גלי דעתיה דהך אכילה דאמר ברישא אכילה גרידתא היא:

גמ' **שתייה בכלל אכילה**. גרסינן להאי סוגיא פ' יום הכפורים הלכה ג' ושם הגי' מיושבת ביותר:

לא תאכל דם. הוציאו הכתוב בלשון אכילה:

ומה אנן קיימין. המקרא הזה אם בדם שקרש דשייך בו לשון אכילה:

התני. בתוספתא פ"ב דטהרות דם שקרש אינו לא אוכל ולא משקה וקס"ד דלענין אכילה קאמר שאינו עובר עליו:

אלא כן אנן קיימין כל שהוא. כלומר כמות שהוא וביומא גריס בהדי' הכי אלא כמות שהוא והתורה קראה אותו אכילה. אלמא דשתיה בכלל אכילה ושם לא גריס הא דלקמיה ולגי' דהכא יש לפותרו דקא מתמה כל שהוא אכילה כלומר מדקאמר בלשון כל שהוא דמשמע דכמות שהוא ואשמעינן נמי דאפילו בכל שהוא ממש שאין בו כשיעור חייב והא לא תאכל כתיב וכי כל שהוא אכילה ומשני פתר לה כר"ע דמתני' דלעיל:

והתני. בתוספת' פ"ב דכריתות והתם גריס איפכא המחה את החלב וגמאו הקפה את הדם ואכלו וגי' זו עיקר והשתא קשה לר' יונה דלא בעי לפרש בדם שקרש הא בהדיא תנינן הקפה את הדם ואכלו אם יש בו כזית חייב:

מה עבד לה ר' יונה. להאי ברייתא קמייתא דם שיקרש וכו' דהשתא על כרחך הכי מפרשינן לה דלענין טומאת אוכלין ומשקין קתני לה דאינו לא אוכל ולא משק' ומנא לי' דשתיה בכלל אכיל':

חזר ר' יונה ופתר מתני'. דקתני שתיה בכלל אכילה ויליף לה מהאי קרא. וביומא גריס חזר ושמע לה מן הדא:

ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך. בבקר ובצאן וביין ובשכר וגו' ואכלת שם וגו' אלמא דקרי לכולהו אכילה ומה אנן קיימין ואכלת על יין ושכר אם בטועם טעם יין לתבשיל הלא טעם לפגם הוא והיאך הכתוב אומר על זה ואכלת דמשמע כדרך אכילה צריך לאכול מעשר שני:

אלא כי אנן קיימין כל שהוא. יין כמות שהוא ורחמנא קרייה אכילה:

רבנן דקסרין אמרין. דמהכא לא שמעינן מידי דתיפתר באילין גמרייה ואורזרייה מיני מאכלים שעושין עם בשמים כתושין ומשימין לתוכן יין דכל הטפלה לאכילה כאכילה ולפיכך קראו הכתוב אכילה:

שמע כולהון מיכא. כלומר לא שמענו זה מן המקרא אלא מהכא דתנא דמתני' קמ"ל דשתיה בכלל אכילה דקתני אינו חייב אלא אחת:

ומר דבתרה. א"כ אימא סיפא שבועה שלא אוכל ושלא אשתה ואכל ושתה דקתני חייב שתים אמאי אינו [חייב] אלא אחת מיבעי ליה דכיון דשתיה בכלל אכילה כשנשבע שלא אוכל חלה השבועה גם על השתיה וכשחזר ונשבע שלא אשתה אין שבועה חלה על השבועה:

אמר לון ר' יוסי. לא היא אילו מי שאמר שבועה שלא אוכל ככר זו וחזר ואמר על האחרת שאצלה שבועה שלא אוכל ככר זו ואכל שתיהן שמא אינו חייב שתים הא כל חדא וחדא שבועה בפ"ע היא וכמו דהתם חייב שתים ה"נ מכיון שפרט ואמר שלא אוכל ושלא

אשתה הוה להו כשתי ככרות ואמרינן דדעתו היה לישבע על אכילה בפני עצמה ועל השתיה בפני עצמה:

הא אכל אוכלין ראוין ושתה משקי' ראוין חייב. והא שלא אוכל קאמר אלא דשתיה בכלל אכילה:

שמע כולהון מיכא. מהכא ממתני' דיום הכפורים דקתני אכל ושתה בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת דשתיה בכלל אכילה ומחד קרא נפקא:

עד כדון בשאמר שבועה שלא אוכל ושתה. אדלעיל קאי דמייתי ראיה ממתני' דהכא והניחא למשנתינו דלא גרסה אלא שבועה של אוכל לחוד וקתני דשתה חייב:

וכרבי. אלא לרבי דגרם לשניהן שאמר נמי שבועה שלא אשתה מאי איכא למימר דלא שמעינן ממתני' מידי:

לא אכלתי באוני. גבי וידוי מעשר כתיב:

אלא שתיתי. בתמיה הא גם בשתיה אסור לאונן אלא דשתיה בכלל אכילה:

עד כדון. שמענו בשאמר שלא אוכל ושתה דחייב אמר שלא אשתה ואכל מהו אם נימא דגם אכילה בכלל שתיה וקאמר דדוקא אמרו שתיה בכלל אכילה אבל לא אכילה בכלל שתיה:

הלכה ג

מתני' **פת חטים ופת שעורים וכו' חייב על כל אחת ואחת**. מדקאמר פת פת על כל מין ומין ש"מ לחלק דאין לומר משום דדעתו היה לאסור עליו מינים הללו ותו לא דא"כ הוה ליה למימר פת חטים וכן של שעורים וכן של כוסמין:

שבועה שלא אשתה יין ושמן ודבש. מפרש התם בגמרא כגון שהיה חבירו מסרב בו ואומר לו בא ושתה עמי. יין ושמן ודבש דהוה לו לומר שבועה שלא אשתה עמך ותו לא דכי אשתבע אמאי דמסרב בו אשתבע יין ושמן ודבש למה לי ש"מ לחלק:

גמ' **וכרכה בעלי קנים ועלי גפנים ואכל**. כלומר דאע"ג דנטל הפת וכרכה בעלין אלו ואכל חייב א' על הפת והא דקאמר אינו חייב אלא א' משום סיפא נקט לה דפשיטא הוא דאינו חייב אלא אחת דשלא אוכל פת קאמר ועיקר הרבותא דלא תימא הואיל וכרכה במידי דלאו בר אכילה לא ליחייב נמי על הפת קמ"ל א"נ אשמעינן דאע"ג דנשבע גם על העלים בטלה דעתו ואינו מתחייב אלא אחת על הפת:

שבועה שלא אוכל פת וחרצנים וזגין. וכרכה בהן ואכל חייב על כל אחת ואחת אם היה בהן כשיעור על הפת אחת ועל החרצן וזג אחת דאלו על החרצן לחוד אינו מתחייב דמכיון דלא מתאכיל בעיניה לאו מידיה דבר אכילה הוא והוא אמר חרצנים וזגין אמרינן

דדעתו היה על החרצן עם הזג דהכי אכלי אינשי ולפיכך נמי כללן בשבועה עם הפת דדעתיה על מידי דהוי דרך אכילה ומתחייב אחת אם יש בו כשיעור כזית:

ואם היה נזיר. ואמר שבועה שלא אוכל פת וחרצנין וזגין:

חייב שלש. אחת על הפת ואחת על החרצן ואחת על הזג וטעמא משום דכיון דלענין איסור נזיר חייב עליהן בפני עצמן כדתנן בפ"ו דנזיר חייב על החרצנים בפני עצמן ועל הזגין בפני עצמן הכא נמי לענין שבועת ביטוי מתחייב על כל א' בפני עצמו ואע"ג דכבר מושבע ועומד הוא ואין השבועה תלה עליהן שאני הכא דכולל הוא גם דבר היתר דהא נשבע גם על הפת עמהן ומגו דחייל' שבועה על הפת חיילא נמי אחרצנים וזגין וכדר' יוחנן לקמיה:

ר' יוחנן אמר בכולל. מילתי' דר' יוחנן אמתני' דלקמן איתאמרה דקתני שבועה שלא אוכל ואכל נבילות חייב ואע"ג דמושבע ועומד הוא משום דבכולל מיירי דאמ' שבועה שלא אוכל שחוטות ונבילות ומגו דחיילא על שחוטות חיילא נמי אנבילות והכי מוקי לה נמי בהאי תלמודא בפ"ק דנזיר הלכה ב' ומשום דההיא דנזיר לא מיתרצא אלא משום טעמא דכולל מייתי עלה מילתי' הכא:

אבל בפורט. שלא אמר אלא שלא אוכל נבילות או נזיר שאמר שלא אוכל חרצן וזג אין השבועה חלה על האיסורין מה שכבר אסור בו שמושבע ועומד ואין שבועה חלה על השבועה. וריש לקיש פליג דלא ס"ל כולל באיסור הבא מאליו ואין שבועה חלה על האסורין:

הלכה ד

מתני' **ואכל אוכלין שאינן ראוין לאכילה פטור**. התם פריך בגמ' מאי שנא רישא ומ"ש סיפא דהא נבילות וטריפות נמי אוכלין שאין ראוין לאכילה נינהו ומשני רישא בסתם דקאמר שבועה שלא אוכל ולא היה דעתו אלא על הראוין לאכילה ועל דברים המותרין דאלו דברים האסורין בלאו הכי אסורין עליו וסיפא דקתני חייב במפרש שלא אוכל נבילות וכגון בכולל שאמר שלא אוכל לא שחוטות ולא נבילות דמיגו דחיילא שבועה על השחוטות חיילא נמי על הנבילות א"נ במפרש שלא אוכל חצי שיעור מנבילות דאינו מושבע ועומד על חצי שיעור וחיילא שבועה עליה וטעמא דרבי שמעון דפוטר מפרש בגמרא:

הרי אשתו אסורה. בהא אפי' רבי שמעון מודה דכיון דמעיקרא אכל והדר אישתבע ליה חשיבי אחשביה לאכילתו:

גמ' **בדא רבי שמעון פוטר**. בתמיה ולר"ל פריך דאמר בסוף הלכה דלעיל דאין שבועות חלות על האיסורין אפילו בכולל ועל כרחך לא מיתוקמא מתני' אליביה אלא במפרש חצי שיעור ואליבא דרבנן דר"ע ואם כן מאי טעמיה דרבי שמעון דפוטר ומשני רבי שמעון כדעתיה:

דתנינן תמן. בפ"ג דמכות כמה יאכל מן הטבל וכו' דסבירא ליה לר' שמעון דאף על כל שהוא מושבע ועומד עליו דלא אמרו שיעור כזית אלא לענין קרבן והלכך לא חיילא שבועה עליה:

על דעתיה דר' יוחנן. דאוקי לעיל לטעמא דסיפא דמתני' בכולל דברים המותרין עם דברים האסורין למה רבי שמעון פוטר:

רבי שמעון כדעתיה. דלית ליה איסור כולל כדתני דדריש תענו את נפשותיכם במותר לכם הכתוב מדבר דאסורין עליו משום יה"כ ולא באסור לכם בלאו הכי ואם אכל נבילות ביה"כ פטור עליהן משום איסור יה"כ ואע"ג דיה"כ כולל הוא גם לדברים המותרין אלמא דלית ליה לר"ש איסור חל על איסור אפי' בכולל:

על דעת ר' יוחנן. דס"ל דאמרי' לרבנן איסור כולל אפי' באיסור הבא על ידי עצמו כגון שבועות א"כ קשיא:

ניתני שבועה שלא אוכל ואכל. אמתני' דפ"ג דכריתות קאי דשנינו שם יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד טמא שאכל חלב והוא נותר מן המוקדשין ביה"כ וטעמא דהני כולהו אית בהו איסור כולל ואיסור מוסיף ואי איתא לדר' יוחנן ניתני נמי איסור כולל על ידי שבועה דמגו דחיילא על דברים המותרין חיילא נמי על דברים האיסורין ומשכחת לה חמש חטאות באכילה אחת:

כל ימיו דר' בא בר ממל לא אשכחן תותבה. לא היינו מוצאין תשובה על קושיא זו ועכשיו לאחר שנפטר מצאנו תשובה כדמסיק ואזיל:

מה אנן קיימין. דהיכי דמי הא דאמרת דמשכחת חמש באיסור כולל בשבועה:

אם באומר שבועה שלא אוכל בשר כל ימות השנה והפסח בתוכן. כלומר אי דאמרת דמתני' דכריתות דקתני וקחשיב התם יה"כ נוקמי דאיירי דהוסיף עוד איסור בשבועה ועל כרחך אי אפשר לאוקמי בשאמר שבועה שלא אוכל סתם דהאי לאו כולל מיקרי דכשאמר לא אוכל סתם אמרינן דודאי לא היה דעתו אלא לאסור עליו ימים המותרים ולא על ימי' אסורים היה דעתו דבלאו הכי עומדין עליו באיסור הן ואי אתה מוצא אלא באומר ימים אלו דהוי כאומר שבועה שלא אוכל בשר כל ימות השנה ובהא אמרינן דגם

בשר הפסח בכלל דכמו שחלה שבועה עליו בכל ימות השנה חלה עליו בכולל גם לענין מצוה שלא לאכול מבשר קרבן הפסח:

שלא אוכל עשרת ימים הללו ויום הכפורים בתוכן. כלומר והשתא אמרת דה"נ לענין יום הכפורים כן דלאו שלא אוכל סתם קאמר דבהאי גוונא ליכא לספוקי דלא היה דעתו אלא על הימים מותרים אלא בכגון שהוא עומד בעשרת ימים לפני יה"כ ואומר שבועה שלא אוכל בעשרת הימים הללו ויה"כ הוא בתוכן ותימא דחלה השבועה גם על יה"כ בכולל דומיא דאומר שלא אוכל בשר כל ימות השנה דחלה גם על קרבן הפסח וה"נ כן:

במיחל שבועה על האיסורין. בתמיה וכלומר הא ודאי לא מצית אמרת הכי דהאי הוי ממש כמו שמיחל הוא השבועה על מה שכבר אסור עליו וקי"ל דאין שבועה חלה על האיסורין שהרי כשאומר בעשרת ימים הללו א"כ כמפרש הוא גם על יה"כ בתוכן ובודאי אין השבועה חלה על יום הכפורים דבלאו הכי מושבע ועומד הוא שלא לאכול בו והלכך לא משכחת לה איסור משום שבועה בכולל דתיחול עליו עם איסור יה"כ בהדדי ולקמן בעי עלה דהא עכ"פ משכחת לה בגוונא אחרינא ומשני לה:

ואת שמע מינה. מדקאמר באומר עשרת ימים אלו ויה"כ בתוכן לא חיילה השבועה על יה"כ בכולל אלמא דבמפרש לא אמרינן כולל א"כ ש"מ דה"ה איפכא היכא דנשבע לבטל את המצוה כגון שבועה שאוכל נבלה דודאי לא חיילא השבוע' והשתא אם היו לפניו כמה זיתים של שחוטות ושל נבילות ואמר שבועה שאוכל זיתים אילו מתוך דלא חיילא שבועה על הנבלה לא חיילא נמי על השחוטה דכל דמפרש האיסור בשבועה כמאן דליתיה לשבועה כלל דמיא:

ולמה לא אמר שבועה שאוכל משחיטת פלוני. כלומר בשבועה עלי אם אוכל משחיטת פלוני ושבועה זו חיילא דאין כאן אסור ועומד ואכתי משכחת לה חמש חטאות במתני' דכריתות:

אין בה חלב. בתמיה וא"כ עכ"פ יש צד איסור שאסר ועומד עליו וכיון דלא חיילא שבועה אחלב לא חיילא כלל:

ופריך בשוחט צבאים. שאסר עליו שחיטת חיה של פלוני דאין כאן איסור חלב ומגו דחיילא שבועה בשחיטת חיה של פלוני חלה נמי אשחיטת בהמה שלו כדאיירי במתני' דהא חייב משום חלב ומשום נותר ומוקדשין קתני ומשני וכי אין בתיה איסור גיד הנשה ואכתי הוה כמפרש במה שיש בו צד איסור:

בעופות. ונימא באוסר עליו שחיטת עופות של פלוני וחיילא גם אבהמה במיגו ומשני וכי אין בהן איסור דם והוי כמפרש במקום שיש בו צד איסור:

ולמה לא אמר שבועה שאוכל מפלוני סתם. בשבועה עלי מה שאוכל מפלוני ולא הזכיר משחיטתו דאין כאן צד איסור כלל ואכל משל פלוני אלו האסורין דקחשיב במתני' וחיילא שבועה עלייהו בכולל ואכתי ניחשב חמש:

ומשני בגין ר' שמעון. היינו טעמא דלא קחשיב במתני' איסור שבועה בכולל משום דבעי לאוקמי לדברי הכל ואפי' כר"ש ואיהו לית ליה איסור כולל ופריך ואין כר"ש ניתני יום הכפורים בתמיה דאי לר"ש האיך תני במתני' יה"כ הא אמרינן לעיל לר"ש דלית ליה משום איסור יה"כ בדבר שאסור ועומד עליו והתם קתני חלב ושאר איסורין וש"מ דמתני' לאו כר"ש אתיא:

תענו את נפשותיכם ממותר לו ולא מאיסור לו. כצ"ל וכדלעיל:

אלא. היינו טעמא דלא קתני איסור שבועה בכולל דלא קחשיב אלא במה שהוא בחטאת קבוע לאפוקי שבועת ביטוי שהיא בעולה ויורד:

הרי טומאת מקדש וקדשיו וכו' ותני תנא. דקתני טמא שאכל חלב והוא נותר מן המוקדשין. ומשני דלא אתינן מיתני אלא דברים שהן בכרת לאפוקי שבועות דליכא כרת אלא לאו:

הרי מעילה אין בה כרת ותני. דחייב אשם אחד משום מעילה:

לא אתינן מיתני. אלא היינו טעמא דלא תני אלא דברים שאין להן היתר כלל לאפוקי שבועות דיש להן היתר בשאלה להתיר שבועתו:

הדא אמרה. אסיפא דמתני' דכריתות קאי דקתני התם ר"מ אומר אף אם היה שבת והוציאו בפיו חייב זאת אומרת מדלא מחייב משום הוצאה ביום הכפורים גופיה:

אין אבות מלאכות ביום הכפורים. כלומר אין מנין האבות מלאכות כולן אמורים כ"א בשבת אבל ביה"כ לא מיחייב אלא על שאר מלאכות אבל לא משום הוצאה:

אילו מי שעשה כולם בהעלם אחד וכו'. כלומר דדחי לה הש"ס דהא ליתא דודאי חילוק מלאכות לענין שאם עשאן כולן בהעלם אחד שיהא חייב על כל א' וא' אינם אמורים אלא בשבת אבל לא לי"ט וליה"כ ואילו עשאן כולם בהעלם אחד ביה"כ כלום הוא מתחייב אלא אחת על כולן דחילוק מלאכות אין בו:

אילו מי שעשה כל אחת בפני עצמה וכו'. אבל אלו כל מלאכה בפני עצמה ביום הכיפורים ודאי מתחייב על כל אחת ואחת אם עשאה כמו שהוא מתחייב עליהן בשבת והא דקתני אם היה שבת ה"ק אם היה שבת מתחייב משום הוצאה אף משום שבת וקמ"ל דמתחייב משום יום הכפורים בפני עצמו ומשום שבת בפני עצמה ויש חיוב הוצאה אף ביום הכפורים:

על דעתיה דר' יוחנן דאמר. לעיל דבכולל תלה השבועה על האיסורין אע"פ שהוא מושבע ועומד עליהן וכן נמי אמרינן לענין ביטול מצוה כדמפרש ואזיל:

שבועה שלא אוכל מצה. אמרינן דעתו היה על כל לחם מצה ואפי' אינה של מצוה והלכך כיון דחלה שבועה על לחם מצה של כל השנה תלה נמי על מצה של מצוה בכולל ואסור לאכול מצה בלילי הפסח:

לוקה. משום שבועת שוא שהרי נשבע לבטל את המצוה ומשום שבועת ביטוי ליכא דאינה חלה על המצוה ואוכל מצה בלילי הפסח:

שלא אשב בצל. דעתו היה על כל צל וחלה נמי על צל סוכה בכולל ואסור לישב בצל סוכה:

שלא אשב בצל סוכה. א"כ הי' דעתו על סוכה של מצוה לוקה משום שבועת שוא ויושב בצל סוכה:

לא סוף דבר סתם. אמתני' מהדר דקתני שבועה שלא אוכל ואכל נבילות וטריפות חייב לאו דוקא שאמר שלא אוכל סתם דאמרינן דשבועה חלה על האיסורין בכולל אלא אפי' פלוני כלומר שאמר שלא אוכל משחיטת פלוני ואכל טרפה משחיטתו חייב. משום שבועת ביטוי דחלה עליו בכולל:

לא סוף דבר כולל אלא אפי' פורט. כלומר בכולל שאמרנו דחלה שבועה על האיסורין לאו דוקא כולל כעין זה שאמר לא אוכל סתם או משחיטת פלוני אלא אפי' בכולל כזה שהוא פורט האיסור וההיתר שאמר שבועה שלא אוכל נבלות ושחוטו' ואע"פ שהזכיר האיסור בפירוש אפ"ה חלה השבועה על הנבלות במגו דחיילא על השחוטות:

לא סוף דבר לבא. ולאו דוקא בנשבע להבא שלא אוכל דאמרינן דשבועה חלה על האיסורין בכולל אלא אפי' בלשעבר שאמר שבוע' שלא אכלתי ונמצא שאכל נבילות חייב:

לא סוף דבר רבנן אלא אפי' ר"ע. כלומר השתא דמוקמינן טעמא דמתני' משום כולל אין אנו צריכין לדחוק דבמפרש בחצי שיעור מיירי וכרבנן דריש פרקין אתייא ולא כר"ע ואע"ג דאליבא דר"ע אפי' בסתם הוה מצינן לאוקמי ה"ק דלא בעינן השתא לדחוקי ולומר דלרבנן במפרש חצי שיעור הוא ולר"ע בסתם נמי דעתו אכל שהוא אלא דמתני' אתי' בפשיטו' בחד גוונא וכדברי הכל וטעמא דהשבועה חלה על האיסורים משום כולל הוא:

לא סוף דבר נבילות וטריפות. דחלה השבוע' עליהן משום כולל אלא אפילו עפר דאין ראוי לאכילה כלל הוא חיילא עליה שבועה במגו דחיילא על דברים הראוין לאכילה:

הלכה ה

עילה היה רוצה להודות לו. לא שייכא הכא אלא בתר מתני' דלקמן ובטעות נדפס בספרים כאן:

מתני' **ואחד דברי' של אחרים**. כדמפרש ואזיל שאתן לאיש פלוני:

שאין בהן ממש. תרי גווני משתמע כגון שינה ומשמע נמי דברים שאין בהם הנאה כגון שאזרוק צרור לים:

ושלא אישן. כגון שאמר שלא אישן סתם אבל אמר שלא אישן ג' ימים שבועת שוא היא דאי אפשר בכך ומלקין אותו וישן לאלתר:

מריבוי הכתוב. לכל אשר יבטא האדם. ומפרש בגמ' דר' ישמעאל דריש כללי ופרטי ור"ע דריש רבוי ומעוטי. או נפש כי תשבע ריבה להרע או להטיב מיעט לכל אשר יבטא חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי רבי רבי כל מילי לשעבר כלהבא ומאי מיעט מיעט דבר מצוה והלכ' כר"ע:

גמ' **עילה היה רוצה להודות לו**. גרסי' הכא ולא כמו שנדפס בספרים בטעות קודם המתני'. ועל שבועה שנתתי לאיש פלוני הוא דשייך דמפרש לענין מאי הוא דנשבע על כך אלא שעילה הוא מבקש מפני שרוצה שיראה חבירו שהוא מחזיק הדבר בשבועה ויתרצה להודות לו שקבל ממנו מה שתובעו. א"נ אריש ג"כ אפשר לומר שמחזר אחר עילה להחזיק דבריו ולהודות בשבועה ושאתן לפלוני כך וכך. ודוגמתו בפ' זה בורר בהלכה דנאמן עלי אבא. ולפי' הא הוי כעין דמיירי התם:

מאחר שאין בידו לבא. שאינו יכול לישבע שיתן פלוני מנה לפלוני וכל מילתא דליתי' בלהבא ליתי' נמי בלשעבר ואינו חייב משום שבועת ביטוי:

הרי תפילין אין בהן לבא. אינו יכול לשבע להבא שלא אניח תפילין ואפ"ה יש בהן לשעבר כדתנן בסוף פרקין אחד זה ואחד זה המושבע מפי אחרים חייב כיצד אמר לא אכלתי היום ולא הנחתי תפילין משביעך אני ואמר אמן חייב:

ממקום אחר באו. כלומר לא דמי תפילין דממקום אחר באו למיעוט דאינן בלהבא לפי שנשבע לבטל את המצוה הוא ולא חיילא השבועה כדדרשינן להרע או להטיב דדוקא בדבר הרשות מישתעי קרא וא"כ משבועה להבא הוא דמיעטן הכתוב אבל הכא דדבר הרשות הוא ושבועה לשעבר מלכל אשר יבטא הוא דאיתרבי הלכך אמרינן דלא איתרבי אלא במקום דשייכא בו שבועה להבא כדכתיב להרע או להטיב:

יצא דבר שהוא של איסור. כלומר דלא חיילא לא על דבר של איסור אם נשבע לעבור עליו:

ולא על דבר שהוא של היתר. כלומר שהוא של מצוה ויש בו עשה לקיימו ודיבורו היתר הוא לעשות המצוה אלא דאין השבועה חלה עליו שכבר מושבע ועומד מהר סיני הוא. ואיידי דקאמר דבר של איסור אמצות לא תעשה נקט נמי בלישני' דבר של היתר אמצות עשה ובפ"ב דנדרים הלכה ב' גריס בהדיא הכי יצא דבר של איסור בדבר של מצוה כלומר לא בל"ת ולא במצות עשה:

פרט לקטן. דאינו בחיוב שבועה:

פרט לאנוס. כשסובר שהדבר הוא כמו שנשבע ולבו אנסו לשבועה זו:

או יכול ונעלם ממנו החפץ. כגון שנשבע שלא יאכל פת חטין והושיט ידו לסל ליטול פת שעורין ועלתה בידו של חטין וכסבור הוא של שעורים היא ואכלה דהשבועה לא נעלמה ממנו אלא החפץ הוא שנעלם:

ותן העלם חפץ. אמאי לא יהא חייב גם על העלם חפץ כמו על העלם שבועה דהא עכ"פ ונעלם קרינן ביה:

ואין ביניהן העלם טומאה וכו'. מסקנת הקושיא היא וכלומר ומה בין זה לבין העלם טומאה דבין דין דשבועו' ביטוי כתיב בי' ונעלם גבי שבועה ובין טומאת מקדש וקדשיו דכתיב בה ונעלם והוא טמא והא התם דאמרינן דלר' ישמעאל חייב ג"כ על העלם מקדש:

ויהא חייב שתים. כלומר על שתיהן על העלם שבועה וכן נמי על העלם חפץ כרבי ישמעאל דמחייב התם על שתיהן:

תמן. שאני התם דכתיב ונעלם ונעלם ב' פעמים והלכך הוא דדריש רבי ישמעאל לחייב נמי על העלם מקדש וקדש אבל הכא ונעלם ממנו אחת הוא דכתיבא ואין לנו לרבות להעלם חפץ:

כהוא דהוא משתבע וכו'. כלומר תדע דלאו רשות הוא דאם הוא נשבע שלא יתן לחבירו לאכול כלום וכשרואה שזה מפרפר ברעב על כרחיה הוא דיהב לי' והלכך אין בכלל הכתוב אם נשבע להרע לאחרים:

היך ר' ישמעאל דריש. על ר' ישמעאל דמתני' קאי ומפרש היך דריש לקראי או נפש וכו' ופריך א"כ כלל ופרט הוא ואין בכלל אלא במה שבפרט והלא בפרט דברים שיש בהן הרעה והטבה דוקא:

אלא כיני וכו'. ופריך אכתי פרט וכלל הוא וא"כ הכלל הוא מוסיף על הפרט ומרבה הכל אפי' לשעבר. אלא כיני וכו' דהוי כלל ופרט וכלל ואי אתה דן אלא כעין הפרט:

מה הפרט מפורש הוא וכו'. דברי ר"ע הן שהשיב לר' ישמעאל:

לית יכיל וכו'. בריש פרקין גרסינן להא ואיידי דקאמר לעיל לית יכיל נקטה בהאי לישנא הכא כי איירי בפלוגתייהו ומפורש הוא לעיל עד ומביא קרבן:

אמר ליה ואית לך. תשובת ר"ע לר' ישמעאל הוא דמהדר ואמאי יש לך לרבות דברים שאין בהן הרעה והטבה ולית אינון כתיבין ואע"פ כן יש לך מריבוי הכתוב א"כ לשעבר נמי תיפוק לך מריבוי הכתוב דלכל אשר יבטא:

אמר ליה ר' ישמעאל לר"ע לא דמיא דאע"ג דאית לי לרבות דברים שאין בהן הרעה והטבה היינו טעמא:

לית אינון כתיבין אין בהן הרעה והטבה. בתמיה וכלומר וכי אין בהן הדמיון להרעה והטבה דכתיבא ונהי שאינן כתובין בהדיא בקרא עכ"פ דומין הן לרעה והטבה הנאמר בכתוב דהוו להבא כדכתי' להרע או להטיב:

הא לשעבר לית. אבל לשעבר ליתא כלל רמיזה בקרא והלכך אין לי לרבות בלשעבר:

הלכה ו

מתני' **ולא בטל פטור**. משבועת ביטוי אבל לוקה הוא משום שבועת שוא כדתנן לקמן בפרקין:

לקיים את המצוה. כגון שנשבע שלא אוכל נבילות ולא קיים פטור משבועת ביטוי דמושבע ועומד הוא:

שהיה בדין שיהא חייב. כלומר ויש בדבר מצוה שבדין הוא שיהא חייב כגון שנשבע לקיים את המצוה במצות עשה לישב בסוכה ולאכול מצה:

דברי ר' יהודה בן בתירא. בהא הוא דפליג וס"ל דחייב כדיליף מק"ו אבל אם נשבע לקיים הל"ת ועבר ולא קיים מודה ר"י בן בתירא דפטור כדמפרש בגמרא ואין הלכה כר"י בן בתירא:

גמ' **כיני מתניתא חייב דברי ר' יהודה בן בתירא**. כן אנחנו שונין במשנה דעל דין אחד חייב הוא לדברי ר"י בן בתירא ולא גרסינן חייב כדברי ר"י בן בתירא דהוי משמע דאכולא מילתא פליג בלקיים את המצוה ואפי' נשבע לקיים הלא תעשה ולא קיים קמ"ל דלא פליג בהא כדפרישית במתני' וכדמסיק הש"ס ואזיל:

מה אמר ר"י בן בתירא בשאר איסורין. כלומר וכי תימא דמה דאמר ר"י ב"ב דחייב בשאר האיסורין נמי אמר אם נשבע לקיים האיסורין כגון שלא לאכול נבילו' ואכל חייב הוא משום שבועת ביטוי א"כ קשיא כדמפרש ואזיל:

שבועה שאוכל נבילה ולא אכלה פטור. כלומר הא בכה"ג ודאי לכ"ע פטור הוא דנשבע לבטל את המצוה הוא:

אמר שבועה שלא אוכל ואכל אין תימר חייב. והשתא בשאמר שבועה שלא אוכל נבילות אי תימא דחייב לר"י בן בתירא דאכולא מילתא פליג קשיא ויתיביניה הת"ק במתני' לא אם אמרת וכו' תאמר בשבועת מצוה שלא עשה בה לאו כהן והן כלאו. צ"ל וכלומר דאי ס"ד דבשלא אוכל נבילות נמי פליג וס"ל דחייב א"כ אמאי לא אסיק הת"ק בפירכא דפריך ליה הא לדידך לא עשה בה גם ההן כלאו שהרי אם נשבע שאוכל נבילות מודית דפטור הוא ואם נשבע שלא אוכל נבילות קאמרת דחייב אלא ודאי מודה ר"י ב"ב בשאר האיסורין שאם נשבע לקיים הלא תעשה כגון שלא אוכל נבילות וכיוצא בזה ולא קיים שפטור הוא משבועת ביטוי ולא פליג אלא בנשבע לקיים מצות עשה ולא קיים דבהא סבר דחייב מק"ו והלכך פריך ליה אלא שלא עשה בה לאו כהן בלחוד שהרי אם נשבע לבטל את המצוה מודית דפטור הוא וקרא כתיב להרע או להטיב דמשמע דבר שיש בו הן ולאו בעינן:

אזהרה לשבועת הרשות. בלהבא מנין:

לא יחל דברו. להבא הוא:

הלכה ז

מתני' **שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה**. טעמא דאמר שלא אוכל והדר אמר שלא אוכלנה הוא דאינו חייב אלא אחת שאין שבועה חלה על השבועה אבל אמר תחילה שלא אוכלנה והדר אמר שלא אוכל חייב שתים דכי אמר שלא אוכלנה אינו חייב עד שיאכל כולה וכי הדר ואמר שלא אוכל כיון שאכל כזית ממנה חייב דהכי משמע שלא אוכל שיעור אכילה ממנה והא דאמר ככר זו למישרי נפשיה באחרינא קאמר והלכך השבועה אחרונה חיילא וכי אכיל כזית מינה חייב וכי הדר ואכיל כולה מיחייב משום שבועה ראשונה:

שבועה שלא אוכלנה שבועה שלא אוכלנה. אע"ג דמשבועה שניה שמעינן דאין שבועה חלה על שבועה תנא לן שבועה שלישית לאשמועי' דחיובא הוא דליכא אשבועות בתרייתא הא שבועות איכא שלא יצאו לבטלה ואם ימצאו מקום יחולו שאם נשאל לחכם על הראשונה עלתה שניה תחתיה ונאסר בדבר משום שבועה שניה לפי שהחכם עוקר הנדר מעיקרו והוי כמי שלא נשבע וחלה השניה למפרע וכן אם נשאל על השתי' הרי אלו כאינם וחלה השלישית למפרע:

זו היא שבועת ביטוי שחייבין על זדונה מכות. זו היא למעוטי אוכל ולא אכל ממלקות לפי שאין בו מעשה:

גמ' **ועבר היום ואכלה**. אח"כ ובאותו היום עבר ולא אכלה:

לא טעמא דאהן. טעמא דאהן תרוייהו אמרי פטור ממלקות אם הזיד ואין טעמו של זה כטעם של זה:

משם שאינו ראוי לקבל התראה. שהרי התראת ספק היא שכל אותו היום שמתרין בו יכול הוא לומר עדיין יש שהות ביום ואין המתרה יכול לכוון שיעבור היום בתוך כדי דבור של התראה:

מה מפקא מביניהון. כלומר מאי איכא עוד בינייהו ובגופה דשבועה:

שרפה והשליכה לים. להככר דביטל לשבועתו בידים איכא בינייהו דלמ"ד משום התראת ספק ה"נ פטור דאם תאמר יתרו בו בשעה ששורפה ומשליכה לים התראה בשעה שעובר על איסורו בעינן ולא בשעת ביטולו ולמ"ד משום דהוי לאו שאין בו מעשה הכא חייב דיש בו מעשה:

היה אסתניס. אמתני' קאי דקתני שבועה שלא אוכל ככר זו וכו' אינו חייב אלא אחת ומשמע דדוקא כי קאמר מעיקרא לא אוכל והדר לא אוכלנה כדפרישית במתני' אבל אמר לא אוכלנה והדר אמר לא אוכל חייב שתים אם אכל כולה ודייקינן להא מדשני תנא בלישני' שלא אוכל ושלא אוכלנה אלא לאשמעינן כדאמרן ושמעינן מיהת דשלא אוכלנה כולה משמע והשתא בעי אם היה הנשבע הזה איסתניס ואם היה נשבע שיאכלנ' היום לא היה יכול לקיים שבועתו ולאכול כולה מהו אי נימא הואיל דליתיה בשבועה שאוכלנה ה"נ ליתה בשבועה שלא יאכלנה דבעינן מילתא דאית ביה לאו והן:

מאחר שאין בידו לבא אין בידו לשעבר. כלומר דפשיטא לי' להש"ס דכמו בלהבא ולשעבר דאמרינן לעיל בהלכה ה' דבעינן מילתא דאית ביה תרוייהו וכל שאין בו להבא כדהתם שאינו יכול לישבע שיתן פלוני לפלוני אין בו בלשעבר השבועה שנתן פלוני לפלוני וה"נ כיון דליתיה בהן ליתיה בלאו:

שבועה שבועה שבועה. היו לפניו ככרות הרבה ואמר שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל וכו' מהו אם חייב על כל אחת ואחת או לא:

נשמעינה מן הדא. דקתני במתני' שבועה שלא אוכל ככר זו וכו' וטעמא מפני שהזכיר בה זו ותו לא חיילא שבועה שניה עליה דאין שבועה חלה על השבועה הא אם לא אמר זו אלא שהיו לפניו ככרות הרבה ואמר כמה פעמים שבועה שלא אוכל סתם אמרינן כל חדא שבועה אחד ככר חיילא וגרסינן להא בפ"ב דנדרים הלכה ג':

שמשית בנדרים. שמשתי לפני רבי ולמדתי מסכת נדרים ומסכת שבועות:

בעי חיפה מיבדקיניה. היה רוצה לנסותו בשאלות ושאלו:

היו לפניו וכו'. ואמר שבועה שאוכל ככר זו בשבועה עלי אם אוכל מככר זו וחזר וכללה עם השניה וכו' ואכל את הראשונה מהו חייב עליה:

א"ל חייב על כל אחת ואחת. על כל שבועה ושבועה דקסבר אבימי דאין זו שבועה על שבועה דמאחר שבשבועה השניה מוסיף הוא בשבועה על ככרות אחרות וכן בכל שבועה ושבועה חיילו נמי על הראשונה במגו דחיילא על האחרות:

א"ל. טעית דאינו חייב אלא אחת עליה דמכיון שהזכיר שבועה על הראשונה עשאה כנבילה ואין שבועות האחרונות חלות על הראשונה דאמרינן דדעתו היה בכל פעם לישבע ולאסור עליו עוד בשניה כמו הראשונה וכן בשלישית וכן כולן ולא היה דעתו על הראשונה שכבר מושבע ועומד עליה:

חזר חיפה ושאלו איפכא היו לפניו וכו' וא"ל אינו חייב אלא אחת על כולן דמכיון שנשבע בתחלה על כולן שבועות האחרונו' הוו כשבועה על שבועה דהאחרונות בכלל הראשונות הן:

א"ל. טעית דחייב על כל אחת ואחת משום דלא הוי שבועה על שבועה דאילו מי שאמר בשבועה אם אוכל חמש ככרים והוא לא אכל אלא ארבעה שמא אינו פטור דודאי פטור הוא דהרי לא נשבע אלא שלא יאכל כל החמשה והשתא כי חזר ונשבע על הארבעה שבועה אחריתא היא וכן כולן:

מסתברא כאחוי דחיפה באחרייתא. בשאלה השניה מסתברה כאבימי הוא דאינו חייב אלא אחת וטעמא דקסבר ר' יוסי דהשבועה הראשונה שאמר ה' ככרים אלו אמרינן מכיון שאמר אילו דעתו היה שלא לאכול לא לכולם ביחד ולא לאחת מהן דאם לא היה דעתו אלא על כולן ביחד למה לו להזכיר אלו וא"כ שבועות אחרונות הוו כשבועה על שבועה ואינו חייב אלא א' על כולן:

וכחיפה מסתברא בקדמייתא. דלא היה דעתו בשבועות אחרונו' לכלול להראשונה עמהן ואם אכלה להראשונה אינו חייב אלא אחת:

הלכה ח

מתני' **אם לא ראיתי**. בשבועה עלי כך וכך אם לא ראיתי גמל פורח באויר ונחש כתבנית קורת הבד וצורתה דאלו כעובי קורת בית הבד לא הוי שבועת שוא דאיכא טובא:

שבועה שלא נעידך. והוא חייב להעיד כדכתיב ואם לא יגיד ונשא עונו והוי נשבע לבטל את המצוה:

זו היא שבועת שוא וכו'. לאפוקי אכלתי ולא אכלתי דמיחייב קרבן על שגגתה והיינו בשגגת קרבן כדאמרי' בריש פרקין:

גמ' **תמן תנינן**. בפ"ג דנדרים נדרי הבאי אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים ופריך איפשר שלא עבר בה כעולי מצרים בתמיה ומה חידוש הוא זה וכי לא אפשר שבאמת עבר בדרך הזה כיוצאי מצרים ואמאי קרי לה נדרי הבאי:

אלא כי אנן קיימין. שאומר שראה אותם בראיה אחת וזה דבר שאי אפשר:

והא דוקליטאנוס נחת תמן וכו'. על קושיא דאקשי קאי והא מצינו יותר ויותר אלא ודאי בראיה אחת קאמר במתני':

והא חויא. בימי שבור מלכא שהיה גדול כל כך שבלע גמלים וקרונין וכשרצו להמיתו הביאו עורות של גמלים מלאות תבן ונתנו בתוכם גחלים לוחשות ובלעום ומת:

פוחלין. עורות כמו הפוחלץ של גמלים בפרק כ"ד דכלים:

משך דחויא. עור שלו היה גדול כמו שמונה מסוסטלא המדה שהיה בימיהם וכן א"ר שמואל שראה עור הנחש או משך ארכו גדול כל כך שהעלהו למתנה להמלך להראות פלא גדלו אלמא דיש נחש גדול כל כך ואמאי קרי ליה נדרי הבאו:

במרובע. מיירי במתני' שאמר ראיתי נחש מרובע וזה הבאי דאין בריה מרובע בעולם כדלקמן:

ואם במרובע. קאמר מאי אריא גדול כקורת בית הבד ואפי' קטן נמי דברי הבאי הוא:

כיני. אין הכי נמי אלא דאין דרך התנא אלא לתפוס דבר היותר גדול כדתנן גמל הפורח באויר וניתני עכבר פורח באויר דמאי שנא אלא כך דרכו של התנא למינקט בלישניה דבר היותר גדול:

אין מרובע משמת ימי בראשית. אין לך בריה בעולם שנברא מרובע ממש במרובע הישר:

והתנינן. בפ"ו דנגעים:

כל גרמה אמרה שאינו מרובע. אדרבה מכל עצמה של משנה זו שמעינן דלאו מרובע מברייתו הוא דא"כ למה לי למיתני מרובע אלא דלמה תנינן מרובע שירבע הוא וישאר הנגע כמות הגריס במרובע שיהא ארכו כרחבו:

והנגעה. ובנדרים גריס והא כנעה והוא שם שרץ ותולעת כמו דתנן בפרק ט' דפרה הדירה והכנה שבתבואה ומרובע הוא ומשני מלא הוא קטרין כלומר שאינו חלק כמו שטח המרובע אלא מלא קשרים הוא:

והא עניבא דפילא. שם ענב הוא של פרי אחד שהוא מרובע ומשני עגול הוא מלמטה ואית דבעי מימר דבלאו הכי לא קשיא מענבא דפילא ומגריס הקילקי דלא אמר רשב"ג אלא בבריות לא מצינו אבל במיני אוכלין יש ותני נמי כן:

שבועה שאין אנו יודעין וכו'. אמתני' קאי דקחשיב שבועה שלא נעידך וכו':

שוא ושקר. לא תשא שמע שוא ולא תשבעו בשמי לשקר בדבור א' נאמרו וכל הני חשוב להו בסיפרי:

לשנות את הידוע לאדם. כדתנן על איש שהוא אשה ושבועת שקר נשבע להחליף ואינו ידוע לכל אדם כגון אכלתי ונמצא שלא אכל:

ר' יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן כל הידוע לשנים זהו שבועת שקר לשלשה זו היא שבועת שוא כצ"ל וכן הוא בנדרים. כלומר דר' יוחנן פליג וס"ל דאפי' בדבר הידוע יש חילוק אם אין ידוע אלא לשנים שבועת שקר מיקרי ולשלשה מיקרי ידוע לכל אדם והוי שבועת שוא:

וא' בסוף העולם מכירו. אפי' שאין השלישי בפנינו אלא בסוף העולם הוא ומכיר הדבר שבועת שוא מיקרי:

מה מפקה מביניהון. מה בינייהו דר' יוחנן ודר"א ובמאי פליגי הא אפי' לר' יוחנן שפיר מקרי ידוע לכל אדם דאע"פ שאין השלישי בפנינו עכ"פ ידוע לשלשה הוא דכשיבא זה יתגלה שקרו הידוע:

שינה בפני שנים. נשבע לשנות הידוע בפני שנים המכירין שהן לפנינו והשליך את הדבר לים והן התרו בו משום שבועת שוא איכא בינייהו:

על דעתיה דר' יוחנן אינו לוקה. שהרי אי אפשר שיכיר השלישי להדבר ולר"א לוקה דסוף סוף שבועת שוא הוי בשעה שנשבע שיש א' בסוף העולם שמכירו וא"צ שיהא בפנינו:

התרו בו משום שבועת שקר. וכן נמי איכא בינייהו אם משום שבועת שקר התרו בו דלר' יוחנן הוא דלוקה דהא בפני שנים הוה ולדידיה שבועת שקר מיקרי ולר"א אינו לוקה שהרי יש א' בסוף העולם שהוא מכיר ולא מיקרי שקר אלא שבועת שוא. וכך הגי' בהא בנדרים על דעתיה דר' יוחנן לוקה על דעתיה דר' לעזר אינו לוקה:

אפי' ביטה ומרגליתא. אפי' אמר שראה מרגלית גדולה כביצה נשבע לשנות את הידוע הוא:

ואהן אפילו. בתמיה וכי על זה שייך לומר אפי' פשיטא דשבועת שוא היא דאין לך הפלגה גדולה יותר מזו אלא אימא הכי כגון ביטא ומרגליתא נשבע לשנות הידוע הוא:

תני. בתוספתא פ"ב דנדרים:

כך שבועות הבאי מותרין. אם אמר בשבועה אם לא ראיתי בדרך הזה כיוצאי מצרים:

כאן במעמידין. הא דקתני אסורין במעמידין דבריהם ואומר שלא אמר דרך גוזמא אלא ודאי כן הוא ולפיכך השבועה חלה ואסור והא דקתני מותרין בשאינו מעמיד דבריו:

ואפי' תימא. ודחי לה הש"ס דאפי' תימא דשתי הברייתות במעמיד דבריו מיירי ול"ק מידי:

כאן במיחל שבועות על נכסיו שבועה נכסיי עלי. כלומר הכא במאי עסקינן במיחל השבועה על נכסיו כגון שאמר בשבועה נכסיי עלי אם לא ראיתי בדרך הזה כיוצאי מצרים:

נכסיו אסורין הא ללקות אינו לוקה. כלומר הא דקתני אסורין על נכסיו קאי שנכסיו נאסרו בכך משום דאמרינן בודאי נתכוין לאסור עליו נכסיו הוא כדי שלא ילקה משום שבועת שוא והא דקתני מותרין לענין מלקות קאמר דללקות אינו לוקה בשבועת הבאי משום שבועת שוא:

כשם שנדרי זרוזין מותרין. כדאמרינן בפ"ג שם כך אם נשבע:

בשבועה לזרז את חבירו אין כאן שבועה:

עוד הוא במיחל שבועה על נכסיו. כלומר דהש"ס קאמר דההיא ברייתא דזירוזין נמי בהכי מיתוקמא כמו בשבועת הבאי כגון שמיחל השבועה על נכסיו ואומר שבועת נכסיי עלי אם אני פוחת לך מן הסלע דה"נ כן דנכסיו אסורין הן אם אינו מקיים השבועה ומותרות דקאמר לענין מלקות הוא דאינו לוקה עליהן:

ההן. מי שנשבע על שנים שהן שנים שבועת שוא היא ולוקה:

אהן דחמי. מי שרואה המטר שיורד ואומר קירי האדון ולשון שבועה הוא שהמטר יורד הרבה פלי לשון הרבה בריקשון מטר הוא בלשון יוני וכלומר ואע"פ שהיא שבועת שוא של אמת כדר' חוניא:

בוליות. עיירות:

לשוא. על עסקי שבועת שוא:

הלכה ט

מתני' **והשניה שבועת שוא**. שהרי נשבע שיאכל ככר זו וא"כ בשניה נשבע לבטל את המצוה הוא:

אכלה עבר על שבועת שוא. לחוד:

לא אכלה עבר על שבועת ביטוי. כלומר אף על שבועת ביטוי דאשבועות שוא לעולם חייב דמיד כשנשבע שבועה שניה שבועת שוא היא ובין יאכל ובין לא יאכל לוקה משום שבועת שוא אלא דאם לא אכלה חייב גם אשבועה ראשונה משום שבועת ביטוי:

גמ' **שבועה שלא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה וכו' אינו חייב אלא אחת**. דאין שבועה על שבועה כדתנן במתני' דלעיל ולא מייתי לה הכא אלא משום דבעי למימר החומר בנדרים ובשבועות שיש בזה מה שאין בזה כדלקמיה וכן גריס לה בפ"ג דנדרים: **דבר שאילו בנדרים אסור בשבועות מותר**. כלומר הא דאמרן היינו מה שבנדרים אסור ובשבועות מותר כדתנן שם בפ"ב יש נדר בתוך נדר ואין שבועה בתוך שבועה:

לא אתי' וכו'. חסר כאן וה"ג כמו שהוא שם דבר שבשבועות אסור ובנדרים מותר לא אתי' וכו'. כלומר והא דתנן בנדרים שם במתני' ב' קרבן לא אוכל לך מותר שבועה לא אוכל לך אסור זה חומר בשבועות מבנדרי' וכו' ומפרש לה דלאו אשלא אוכל לך קאי דלא שייך זה חומר דהא בקרבן מותר לגמרי הוא ולא אתייא אלא על האי מתני' דתנן הכא לעיל אחד דברים של עצמו וכו' ואחד דברים שאין בהן ממש ועלה הוא דשייך לומר זה חומר בשבועות מבנדרים דאלו שבועות חלות על דבר שאין בהן ממש ונדרים אינן חלות מדאוריית' על דבר שאין בהן ממש והא דתנן בריש פ"ב שם קונם שאיני ישן וכו' ה"ז בלא יחל דברו אוקימנא התם דמדרבנן קאמר והיינו זה חומר דבשבועות מדאורייתא חלין עליהן גם על דבר שאין בהן ממש:

ואמר ר' בא בשם שמואל וכו'. והא דקאמר לעיל בהלכה ה' דס"ל לשמואל דמילת' דליתיה בלהבא ליתיה נמי בלשעבר:

אשכח תני על תרויהון זה חומר וכו'. כלומר דאשכחן ברייתא דפליגא על הא דשמואל דקחשיב התם לדינא דשמואל שבועה שנתן פלוני לפלוני מנה וחשיב נמי לא אוכל לא אוכל דלקמיה ועל תרווייהו קאמר זה חומר בלשעבר משלבא שנוהגות בלשעבר אף שאינן נוהגות בלהבא ודלא כשמואל:

שהאומר. הא מילתא בתרייתא דתני בברייתא היא וקמייתא הא דאמרן וקאמר דבזה נמי חומר בלשעבר משלבא שהאומר שבועה לא אוכל שבועה לא אוכל אינו חייב אלא אחת כדאמרינן לעיל דאין שבועה חלה על שבועה אבל בלשעבר אם אומר שבועה שלא אכלתי שבועה שלא אכלתי חייב על כל אחת ואחת דלא שייך לפוטרו משום שבועה על שבועה בלשעבר לפי שכנשבע שבועה ראשונה יצתה שבועה לשקר מפיו והלכה לה והשניה שבועה אחרת בפני עצמה היא:

שבועה שאוכל ככר זו וכו'. דקתני במתני' ומפרש דכיצד עושין לו:

מוטב לעבור על שבועת שוא. לחוד ולא על שבועת ביטוי ג"כ עמה הלכך אומרין לו שיאכל וכן נמי איפכא אם הראשונה הוא שלא יאכל והשניה שיאכל אומרין לו שלא יאכל ויעבור על שתיהן דמוטב שלא יעבור אלא על שבועת שוא לחוד:

שבועה שאוכל ככר זו היום שבועה שלא יאכלנה היום ואכלה. היום את כולה והיינו כעין דינא דמתני' דקתני הראשונה שבועת ביטוי והשניה שבועת שוא ואמרינן עלה דאומרין לו שיאכל שלא לעבור אף על שבועת ביטוי והשתא פליגי ר' יוחנן ור"ל באם אמר היום ובענין פירושא דשבועה קמייתא ונפקא מינה אם יש חששא דשבועת ביטוי גם על שבועה שניה כדלקמן:

ר' יוחנן אמר קיים את הראשונה וביטל לשניה. ר' יוחנן ס"ל דשאוכל ככר זו דשבועה ראשונה דעתו אכולה הוה דאע"ג דלעיל במתני' גבי שבועה לא אוכל ככר זו שבועה שלא אוכלנה דייקינן טעמא דקאמר הכי הוא דאינו חייב אלא אחת משום שלא אוכל דקאמר דעתיה אכזית ממנה וכי הדר ואשתבע שלא אוכלנה כולה א"כ היינו שבועה על שבועה דכיון דאיתסר בכזית ממנה כ"ש בכולה אבל אם אמר מעיקרא שלא אוכלנה והדר קאמר שלא אוכל מיחייב תרתי אלמא דלא אוכל דעתיה אשיעור אכילה שהיא בכזית שאני התם דשלא אוכל קאמר וא"כ מסתמא שלא אוכל כזית ממנה קאמר דלענין לאסור נפשיה ממנה שייך שפיר דבעי לאסורי עליה אפי' כזית מככר זו אפי באומר ככר זו סתמא אבל כשאומר שבועה שאוכל ככר זו אם לא היה דעתו אלא על כזית ממנה מככר זו ה"ל למימר ועוד דסתם שבועה על האכילה אמרינן דדעתו היה כדי לאכול. את כולה ולפיכך נשבע שלא יעבור היום עד שיאכל את כולה אבל כזית ממנה מאי רבותא איכא ולענין מאי יש לו לחזק דבריו בשבועה והלכך שפיר אמרינן הכא דדעתו בשבועה הראשונה שיאכל את כולה והשניה שבועת שוא היא דאין בה מקום לחול עליה שבועת ביטוי והיינו דקאמר כשאכל את כולה קיים את השבועה ראשונה וביטל לשבועה שניה וכלומר דודאי שבועה שניה לעולם הוא שביטל אותה לגמרי ובלאו הכי בשעה שנשבע לשניה שבועת שוא היתה דאין לשבועה שניה שייכות כלל משום שבועת ביטוי דמה שנשבע בראשונה לאכול נשבע בשניה שלא לאכול וא"כ ביטלה מלחול עליה בשום אופן משום שבועת ביטוי ומשום שבועת שוא הוא דלוקה כדאמרינן במתני':

ר"ל אומר ביטל לראשונה ולא קיים לשניה. ר"ל ס"ל דלעולם אמרינן דסתם אכילה בשיעור בכזית הוא ודוקא לישנא דאוכלנה הוא דמשמע כולה כדאמרינן לעיל ולדידיה אין חילוק בין שבועה שאוכל לבין שבועה שלא אוכל אלא דמחלק בין אמר היום או לא כדלקמן והילכך יש כאן מקום לחול משום שבועת ביטוי גם בשבועה שניה דכשנשבע בראשונה שאוכל ככר זו דעתו הי' לאכול כזית ממנה בלבד והשתא כי הדר אשתבע שלא יאכלנה יש כאן מקום לחול משום שבועת ביטוי דנשבע שלא יאכל את כולה ואינו סותר לשבועה הראשונה ולא תיקשי לר"ל ממתני' דקתני השניה שבועת שוא דס"ל

שאני במתני' דלא אמר היום והלכך אמרינן דשבועה ראשונה דעתו שיאכל את כולה וא"כ השניה שבועת שוא אבל הכא דאמר היום אמרינן דנשבע שלא יעבור היום עד שיקיים השבועה ועד שיאכל מקצת להכזית ממנה ואיפכא הוא מסברת ר' יוחנן גם בהא דלעיל והיינו דקאמר ביטל לראשונה ולא קיים לשניה דכשאכל היום את כולה ביטל הוא לשבועה ראשונה שנשבע שיאכל כזית בלבד ממנה ולא קיים להשניה שנשבע שלא יאכלנה ואכלה והרי יש כאן בשתיהן משום שבועת ביטוי:

שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שאוכלנה היום ואכלה. היום את כלה בהא לר' יוחנן ביטל את הראשונה דבשלא אוכל ודאי דעתיה שלא יאכל אפי' כזית ממנה כדלעיל וכשחזר ונשבע שיאכלנה כולה ודאי משום שבועת שוא איכא אלא דלא איירינן כאן בשבועת שוא דהא בלאו הכי בשעה שנשבע בשניה כבר עבר משום שבועת שוא ולוקה ואם היה בא לשאול היו אומרין לו שלא לאכול כדי שלא לעבור גם על הראשונה כדאמר לעיל אלא דזה עבר ואכלה ולענין שבועה שניה הוא דפליגי דס"ל לר' יוחנן דיש בה גם משום שבועת ביטוי דנשבע שיאכלנה וכשאכלה קיים לשבועה שניה:

ר"ל אומר ביטל את הראשונה. כלומר בהא מודינא לך דהא בשלא אוכל כ"ע לא פליגי דדעתיה אפי' אכזית כדדייקינן ממתני' דלעיל מיהו בהא פליגנא עלך דקאמרת דכשאכל קיים להשבועה שניה לא היא דזו שעובר בה משום שבועת שוא לא אמרינן דקיים באכילתו לשבועה שנשבע אלא דלענין שבועה שניה אומרין לו שיקיימנה בככר אחרת וכלו' דלא קיים באכילת ככר זו כלום והרי זה כמו שאם היה אוכל ככר אחרת שלא נשבע עליה כלל:

שבועה שאוכל ככר זו היום שבועה שאוכלנה היום ואכלה וכו'. נראה דבאלו שתי בבות האחרונות נתחלפה הגי' בספרים וה"ג ר' יוחנן אומר קיים לראשונה ושניה אומרים לו שיקיימנה בככר אחרת ור"ל אמר קיים את שתיהן. דהא ע"כ ר' יוחנן הוא דס"ל דשאוכל ככר זו דעתיה אכולה ולא שייכא לדידי' קיים את שתיהן דהא שניה בחנם היא דאין שבועה על שבועה ולר"ל הוא דשייכא דשבוע' הראשונה על כזית ממנה הוא דנשבע וכשנשבע בשניה חיילא דשיאכל את כולה הוא דנשבע וכשאכלה קיים את שתיהן ור' יוחנן הוא דאמר דהראשונה ודאי קיים הוא והשניה א"צ לקיימה והיינו דאמר אומרים לו שיקיימנה בככר אחרת וכלומר דכמו ככר אחרת היא שלא נשבע עליה כלל וכן שבועה שניה על ככר זו לאו כלום הוא דאין שבועה על שבועה:

שבועה שלא אוכל ככר זו היום שבועה שלא אוכלנה היום ואכלה וכו'. גם בבבא זו נשתבשה הגי' וכצ"ל על דעתיה דר' יוחנן אינו חייב אלא אחת. שהרי לר' יוחנן בלא אוכל ככר זו ודאי דעתיה שלא יאכל אפי' כזית כדלעיל וא"כ שבועה שניה תו לא חיילא: **על דעתיה דר"ל חייב שתים**. וכלומר דרך בעיא היא אי נימא דלר"ל דס"ל לחלק בין אמר היום או לא א"כ הכא דקאמר היום איכא למימר דשבוע' ראשונה על כזית הימנה ובשניה הוא דמוסיף דאם יאכלנה כולה היום יתחייב עוד עליה או דילמא דכיון דנאסר בשבועה ראשונה אף בכזית גם לר"ל כדס"ל לעיל גבי שבועות שיאכלנה היום וה"נ בשלא אוכל אפי' בכזית קאמר כ"ש בכולה ותו לא חיילא השניה ופשט לה הש"ס הכי דבאמת אוף ר"ל מודה שאינו חייב אלא אחת דשבועה שניה לא הוי אלא כמזרז עצמו מן האסור לו כבר בראשונה ואין שבועה על שבועה לכ"ע:

הלכה י

מתני' **שבועת ביטוי נוהגת באנשים ובנשים**. איידי דבעי למיתני שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים וכו' תנא בשבועת ביטוי שנוהגת בכל אלו:

ברחוקים ובקרובים. כגון שאתן לפלוני בין רחוק או קרוב:

בכשרים ובפסולים. בכשר לעדות ופסול:

מפי עצמו. שהוציא הוא שבועה מפיו אבל אם השביעוהו אחרים אכלת ולא אכלת ואמר לא אכלתי והוא אכל או להפך פטור אם לא ענה אמן ואם ענה אמן אחר שהשביעו חבירו הוי כנשבע מפי עצמו וחייב:

שבועת שוא וכו' ברחוקים ובקרובים. נשבע על איש שהוא אשה בין הוא רחוק בין קרוב:

אחד זו ואחד זו. בין שבועת שוא ובין שבועת ביטוי מושבע מפי אחרים חייב אם ענה אמן:

גמ' **נפש נפש וכו'**. לקמן בפ"ד ובפ"ה אמרינן דילפינן שבועת הפקדון משבועת העדות בג"ש דנפש נפש מה בשבועת העדות עשה את המושבע מפי אחרים כנשבע מפי עצמו אף מה שנאמר בשבועת הפקדון כן וכלומר דבשבועת ביטוי נמי כתיב נפש ואתיא בג"ש לרבות המושבע מפי אחרים אם ענה אמן:

זה הכלל וכו'. מייתי לה הכא לטעמא דחייבין בשבועת שקר מלקות על זדונה אע"ג דלאו שאין בו מעשה הוא:

לית כאן מימר. לא תיתני מימר דהא בדיבורו עושה מעשה שממיר בהמה זו תמורת זו:

נשבע לשקר מנין. שמלקין אותו:

כי לא ינקה ה'. ודרשינן ב"ר של מעלה אין מנקין אותו אבל מנקין הן הדיינין שלמטה ומלקין אותו וכתיב לשוא לשוא שני פעמים אם אינו ענין לשוא תנהו ענין לשקר:
ליראה את ה' הנכבד. וכתיב ברישא דקרא אם לא תשמור וגו' וכתיב שם והפלה ה' את מכותך וגו'. והפלאה זו מלקות היא כדכתיב והפילו השופט והכהו והמקלל את חבירו בשם אין זה ירא את השם:
נשבע לשקר על דעתיה דר"ל מנין מינה. כלומר אליבא דר"ל אין אנו צריכין למדרש אחר אלא מן האי קרא גופי' נפקא אף לנשבע לשקר דכיון שנשבע לשקר אין זה ירא את השם:
קילל וכו'. ולדעתי' דר' יוחנן מיבעי ליה לדרשה דר"ל מקרא דליראה ללמד למקלל חבירו בשם למלקות כדדריש לה ר"ל:
מה מפקה מביניהון נשבע לשקר וקילל חבירו בשם. בבת אחת איכא בינייהו דלר' יוחנן חייב שתים דמתרי קראי נפקי ולר"ל אינו חייב אלא אחת דתרווייהו מחד קרא נפקא:
הדרן עלך שבועות שתים

פרק ד

הלכה א

מתני' **שבועת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים**. דכתיב והוא עד בראוי להעיד הכתוב מדבר ואשה אינה ראוי' להעיד דכתיב ועמדו ב' האנשים ולא נשים והאי קרא בעדים משתעי נאמר כאן שני ונאמר להלן על פי שני עדים:
ולא בקרובים. דפסולי עדות נינהו דכתיב לא יומתו אבות על בנים בעדות בנים וה"ה לשאר קרובי':
ולא בפסולין. כגון חייבי מיתות וחייבי מלקיות וגזלן אע"ג דלאו בר מלקות הוא דניתן להשבון דהנו אקרו רשעים והתורה אמרה אל תשת רשע עד:
ואינה נוהגת אלא בראוין להעיד. למעוטי מלך שאינו מעיד דכתיב שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך והבא להעיד צריך לעמוד לפני הדיין ודרך בזיון הוא לו וכן הפסולין להעיד מדרבנן כגון משחקי בקוביא ומפריחי יונים:
בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד מפי עצמו. אם מפי עצמו נשבע שבועה שאיני יודע לך עדות חייב בין נשבע בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד:

ומפי אחרים. כגון שאומר משביע אני עליכם שתבאו והעידוני ואמרו אין אנו יודעין לך עדות אינם חייבין עד שיכפרו בב"ד דכתיב אם לא יגיד ונשא עונו במקום שאלו היה מגיד היה מועיל וקרא במושבע מפי אחרים כתיב ושמע קול אלה וגו' ואין הלכה כר"מ:

וחייבין. קרבן עולה ויורד:

על זדון השבועה. שהרי לא נאמר בה ונעלם:

ועל שגגתה ועל וכו'. כלומר עם זדון העדות שמזידין הן ויודעין לו עדות אבל שוגגין הן על הקרבן כמו בשגגת ביטוי לשעבר דאוקימנא באומר יודע אני ששבועה זו אסורה אבל איני יודע אם חייבין עליה קרבן:

ואין חייבין על שגגתה. אם שוגגין הן לגמרי שאינן יודעין ששבועה זו אסורה או ששכחו העדות ונשבעו ואחר כך נודע להם שאין יודעין לו עדות ושנשבעו לשקר הרי אלו אנוסין ופטורין מקרבן:

גמ' **שעירים מיעוט שעירים שנים וכו'**. סוגיא זו עד סוף הלכה כתובה לעיל פ' זה בורר בהל' ט ושם בארתי הטיב נכון עם הגי' הברורה והנכונה ועם כל מה ששייך לענייני דינים המבוארים בהלכה זו עיין עליו:

הלכה ב

מתני' **או שאמרו לו**. בלא שבועה אין אנו יודעין לך עדות ואמר להם משביעני עליכם שיהא אמת מה שאמרתם ואמרו אמן חייבין אבל אם שתקו אחר השבועה אין כאן קבלת שבועה:

ובאו לב"ד והודו פטורין. ואפי' כפרו חוץ לב"ד על כל שבועה שאין כפירה חוץ לב"ד חשובה כפירה:

כפרו. בב"ד:

חייבין על כל אחת ואחת. דאמר קרא והי' כי יאשם לאחת מאלה לחייב על כל אחת ואחת:

אמר ר"ש מה טעם. אין חייבין אלא על אחת אפי' שתקו וכפרו לבסוף ולא אמרינן כפירה קיימא אכולהו לחייבן על כל אחת ואחת:

מפני שאינן יכולין לחזור ולהודות. אלו כפרו בב"ד בראשונה שוב לא היו יכולין לחזור להודות שכבר הגידו שאינן יודעין לו עדות ושוב אין חוזרין ומגידין הילכך אע"ג דלא כפרו אלא לבסוף כל השבועות לבטלה הן חוץ מן הראשונה דאם מה ששתקו בראשונה כפורה היא שוב אינן ראוין להשביען ואם אינה כפירה הרי מושבעין ועומדין הן ומה זו שבועה על שבועה וע"כ כי כתיב לאחת לחייב על כל אחת ואחת אשבועה חוץ לב"ד

וכפרו בב"ד כתיבא דשבועות שחוץ לב"ד שהיה משביען שיבאו לב"ד ויעידו לא יצאו לבטלה וראויות לחלק הן שהרי אפילו כפרו בראשונה היה ראוי לחזור ולהשביען:

גמ' **נפש נפש**. כתיב בשבועת העדות ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד וגו' והאי במושבע מפי אחרים משתעי דושמעה קול אלה נאמר וכתיב בשבועת הפקדון נפש כי תחטא ומעלה וגו' וכחש בעמיתו בפקדון וכו' ונשבע על שקר והאי במושבע מפי עצמו משתעי וילפינן נפש נפש לג"ש ליתן האמור של זה בזה ושל זה בזה:

ר"מ דרש ג"ש ממקום שבאת. כצ"ל וכן הוא בפ' הנשרפין ובפ' י"א דיבמות. וכן הוא בפ' דלקמן הלכה ב'. השתא מפרש פלוגתייהו דר"מ ורבנן במתני' דלעיל ומשום בעיי דלקמן דשייכא אהאי מתני' נקט לה הכא:

ממקום שבאת. כלומר ר"מ ס"ל בכל מקום בג"ש דון מינה ומינה ממקום שאנו לומדין דבר אחד בג"ש תחזור ותלמדנו לכל דבר במקום שבא הג"ש שיהא משפט דבר הלמד כמו המלמד הלכך בשבועת העדות דמושבע מפי עצמו לא כתיבא בה אלא דמשבועת הפקדון הוא דילפינן ומשום הכי ס"ל דלכולה מילתא ילפינן:

מה מפי עצמו שנאמר להלן חוץ לב"ד. כלומר אף חוץ לב"ד הוא דונשבע על שקר מכל מקום הוא:

אף מפי עצמו שנאמר כאן. כלומר מאי דאמרי' כאן בשבועת העדות דנוהג בה מושבע מפי עצמו ג"כ אף חוץ לב"ד הוא נוהג:

ורבנן דרשי ג"ש האמורה בה. רבנן ס"ל דון מינה ואוקי באתרה אחר שלמדין דבר אחר בג"ש אוקי באתרה ולמדין מהאמור בה בעצמה וה"נ מה מפי אחרים שנאמר להלן בב"ד אף מפי עצמו שנאמר כאן בב"ד כצ"ל. וכלומר מאחר שלמדין מפי עצמו מפקדון תחזור ותלמדנו מהאמור בה בשבועת העדות גופה מה מפי אחרים האמור בה בב"ד דוקא הוא דכתיב אם לא יגיד במקום שאלו מגיד היה מועיל אף מפי עצמו שאנחנו אומרין שנוהג בה בב"ד דוקא הוא:

קרוב מפי עצמו בשבועת העדות מהו שיהא חייב נישמעינה וכו'. זה הכל מהבעיא הוא וכלומר אי נשמעינה מן הדא דהואיל ולא למדו שבועה מפיו דמתחייב בה אלא מפקדון א"כ נימא נמי דמה שבועת הפקדון אף קרובין חייבין ה"נ כן דנהי דמפי ב"ד אינה נוהגת בקרוב דאינו ראוי להעיד הוא מ"מ מפי עצמו איכא למימר דאפ"ה מתחייב קרבן על מה שנשבע לשקר ואע"ג דאינו ראוי להעיד דלפקדון מדמינן לה או לא:

קרובין שכאן למדין מקרובין שלהלן. בתמיה וכי שייך ללמוד בשבועת העדות לקרובים משבועת הפקדון התם משום דנוהג בקרובים כמו ברחוקים אבל הכא אין עדות בקרובים ואע"פ שנשבע מפי עצמו אינו מתחייב משום שבועת העדות שאינו נוהג בו:

השביע עליו חמשה פעמים מפי עצמו בב"ד. אליבא דר"מ בעי דס"ל דמפי עצמו אין צריך שיהא בב"ד והשתא מספקא ליה אם השביע עליו חמשה פעמים מפי עצמו חוץ לב"ד אי אמרינן דכמו שהשביע בב"ד דמיא והיינו דקאמר בב"ד כלומר אם דין זה שוה להשביע חמשה פעמים בב"ד ושמא אינו חייב על כל אחת ואחת לר"מ דקס"ד דלדידיה דמשוה במפי עצמו חוץ לב"ד כמו בב"ד חדא דינא אית להו גם לענין זה ותנן השביע עליהן חמשה פעמים בב"ד אינן חייבין אלא אחת:

ולא מתניתא היא. מאי תיבעי לך ודאי לא דמיא להשביע בב"ד אפי' לר"מ דלא אמר דמפי עצמו אפי' חוץ לב"ד כבב"ד דמי אלא לענין שחייבין עליהן כמו שהשביע בב"ד אבל לא לענין שנאמר דאם השביע עליהן חמשה פעמים מפי עצמו דליהוי כמו שהשביען בב"ד ולא ליחייבו אלא אחת דזיל בתר טעמא דמפרש ר"ש מה טעם דאינן חייבין אלא אחת מפני שאינן יכולין לחזור ולהודות הוא וכאן דהשביע חוץ לב"ד א"כ הואיל ויכולין לחזור ולהודות חייבין על כל אחת ואחת א"נ יש לפרש דהבעיא היא בהשביע עליו חמשה פעמים מפי עצמו בב"ד ממש ואליבא דר"מ דס"ל דון מינה ומינה והשתא מספקא ליה אי נימא דלהאי מילתא נמי ילפינן לה מפקדון מה להלן אם השביע עליו כמה פעמים אפילו בב"ד חייב על כל א' וא' ה"נ בעדות כן גבי מפי עצמו או שמא דאפ"ה גבי עדות אינו חייב על כל א' ואחת הואיל והכפירה בב"ד היא ופשיט לי' ר' יוסי ולא מתני' היא אמר ר"ש מה טעם וכו' וכאן הואיל ויכולין לחזור ולהודות חייבין בכל אחת ואחת בתמיה וכי כאן אתה יכול לומר דיכולין לחזור ולהודות דסלקא אדעתיך דחייבין על כל אחת ואחת הלא בב"ד היא ומאי תיבעי לך הא ודאי דלהאי מילתא לא מצינן למילף עדות מפקדון ועיקר:

השביע עליו ה' פעמים מפיו. בלא תביעה וחוץ לב"ד שלא אמר להן בתחילה באו והעידוני אלא מעצמן אמרו שבועה שאין אנו יודעין לך עדות חמשה פעמים:

וחזר והשביעו חמשה פעמים מפי אחרים. בב"ד דמפי אחרים מודה ר"מ דאין חייבין עד שיכפרו בב"ד וא"כ על אותן חמשה פעמים ודאי אינן חייבין אלא אחת וכי קא מיבעיא לן על חמשה פעמים הראשונים שהיו חוץ לב"ד מהו אליבא דר"מ:

מאחר דר"מ עבד מפיו בב"ד. מי נימא דמאחר דר"מ עושה נשבע מפי עצמו כמפי אחרים בב"ד דחייבין עליהן ואמרינן נמי דכל חוץ לב"ד חייבין על כל אחת ואחת והשתא הכא

נהי דעל חמשה פעמים שהשביעין אח"כ בב"ד דהא פשיטא לן דאינן חייבין אלא אחת אלא הא הוא דמיבעיא לן מהו שיקבעם אלו השבועות שנשבע עליהן בב"ד והיו מפי אחרים ובתביעה שאמר להן באו והעידוני ואמרו אין אנו יודעין לך עדות משביע אני עליכם וכו' כדין מושבע מפי אחרים ואם אמרינן דשבועות אחרונות שהיו בתביעה קובעים לקרבן ולחייבם לשבועות שנשבעו בראשונה מפיו ובלא תביעה וכלומר דעיקר הבעיא אם תביעה דשבועות אחרונות שהן בב"ד מהני לשבועות הראשונות למיהוי כשבועות בתביעה ושיהיו חייבין על כל אחת ואחת שהרי הן חוץ לב"ד היו:

ייבא כהדא. אתיא כהדא דתנינן בתוספתא פ"ב היה מחזיר אחר עדים אמרו מפני מה אתה בא אחרינו שבועה שאין אנו יודעין לך עדות יכול יהו חייבין. דהואיל ומחזר אחריהן כאמר להן דמיא:

ת"ל ושמעה קול אלה את ששומע קול חייב יצא אילו שאין שומעין קול. דאע"פ שמחזר אחריהן הוא הרי לא שמעו ממנו כלום שמעינן מיהת דכל שבועה שהיא בלא תביעה לאו כלום היא בשבוע' העדות וה"נ אף על גב דשבועות אחרונו' שהיו בב"ד בתביעה היו הראשונות שלא בתביעה לאו שבועות הן כלל ואינן חייבין אלא אחת על אותן שבועות שבב"ד אם תבען להעיד לו:

מפיו בקרקעות מהו שיהא חייב וכו'. דעדי קרקע ועדי קנס אימעטו משבועת העדות דלא פרט הכתוב בפרשה אלא דבר המיטלטל וגופו ממון והשתא מיבעי ליה אם בנשבע מפי עצמו הלא כתיבא בהדיא בהאי פרשה נמי דינא הכי או לא:

מפיו מהו שיהא חייב בקרבן עולה ויורד. מי אמרינן דהואיל ובפרשה מושבע מפי אחרים הוא דכתיבא ומפי. עצמו משבועת הפקדון הוא דילפינן א"כ דינו כשבועת הפקדון דאינו בעולה ויורד אלא אשם בכסף שקלים או למושבע מפי אחרים דבפרשה מדמינן לה ובקרבן עולה ויורד ולא איפשיטו הני בעיי:

בשוגג בקרבן במזיד בקרבן. אמתני' מהדר דקתני וחייבין על זדון השבועה וכו' משום דמזיד איתרבי לקרבן כמו שוגג וכדתני חזקיה לקמיה:

אבל אמר סבור הייתי שאין זו שבועה מותר. וזהו אין חייבין על שגגתה דקתני וכדפרישית במתני' דריש פרקין:

חטא סתם. כמו בעדות בפקדון דנפש תחטא כתיב ולא כתיב בשגגה את תופס הזדון לקרבן כשגגה עד שיודיעך הכתוב בפירוש בשגגה:

הלכה ג

מתני' **כפרו שניהן כאחת**. בתוך כדי דיבור:

בזה אחר זה. שהיה בין זה לזה יותר מכדי דיבור הראשון חייב אבל השני פטור שכיון שכפר הראשון שוב אין השני שהוא יחידי ראוי להעיד:

כפר אחד והודה אחד הכופר חייב. והמודה פטור ואע"ג דפשיטא הוא הכא במאי עסקינן כגון שכפרו שניהן וחזר והודה אחד מהן תוך כדי דיבור והא קמ"ל דמהו דתימא הא דברישא תוך כדי דיבור מהני הני מילי כפירה וכפירה בתרי גברי אי נמי כפירה והודאה בחד גברא דהא נמי שמעינן לה מרישא דקתני שניהן חייבין ואמאי השני חייב הא כבר כפר הראשון אלא לאו משום דהיה יכול לחזור ולהודות תוך כדי דיבור אבל כפירה והודאה בתרי גברי אימא לא מהני קמ"ל:

שתיהן חייבות. בגמרא התם פריך ראשונה אמאי חייבת הא קיימא כת שנייה ומה שהפסידוהו הראשונים בכפירתן ומשני דמתני' איירי כגון שהיו העדים של כת שנייה קרובין בנשותיהן שלא היו כשרים להעיד בשעה שכפרה כת הראשונה וכי תימא למה לי למיתנייה הרי אין כאן עדות אלא כת הראשונה בלבד איצטריך דמיירי שהיו נשותיהן גוססות דמהו דתימא הואיל ורוב גוססין למיתה הוו להו כאילו מתו ותפטר כת ראשונה דהא עכשיו קיימא כת שניה קמ"ל דהשתא מיהא לא שכיב ואפי' שתיהן הן גוססות אמרינן בהו דאכתי השתא מיהת לא שכיבו ונמצא שלא היה שם בשעת כפירה אלא כת ראשונה בלבד ולפיכך חייבין:

היו שתי כיתי עדים. וכפרה ראשונה ואח"כ כפרה השנייה שתיהן חייבות:

גמ' **הפרישו קרבנן**. אחר שתבען זה להעיד לוי ועדיין לא נשבעו אלא שאמרו הרי אנו הולכין לכפור בעדות זו בב"ד ולישבע ועל שבועה שעתידין לישבע הפרישו הקרבן:

הדא היא דתני ר' חייא. בפ"ב דנזיר הלכה ט' קרבנו לה' על נזרו כתיב שיקדים נזרו קודם שהפריש לקרבנו ולא שיקדים קרבנו לנזרו שאם הפריש קרבן על מה שעתיד ליזור לאו הפרשה היא דהויא קרבנו קודם לחטאו וה"נ לאו כלום הוא:

נשבעו חוץ לב"ד. ועדיין לא כפרו בב"ד וקי"ל דהכפירה צריך שיהא בב"ד אבל אכפירה דחוץ לב"ד לא מיחייבי והפרישו קרבנן ואמרו הרי אנו הולכין לכפור בב"ד:

מה את עביד ליה. מי נימא דהואיל והשבועה שחוץ לב"ד הוי שבועה כמי שקדם חטאם לקרבנם דהשבועה שנשבע והתחלת חטא הויא והויא הפרשה או דלמא מאחר שאין חייבין על הכפירה אלא בב"ד אכתי לא קדם החטא מיקרי וכמי שקדם קרבנם לחטאם הויא ולאו הפרשה היא ולא איפשיט':

כיני מתניתא וכו'. משום דקשיא ליה דמשנה שאינה צריכה היא דהשתא ברישא בכפרו זה אחר זה קתני הראשון חייב בהודה אחד פשיטא הוא דהכופר חייב והלכך קאמר כיני מתני' בבא זו במתני' דשפיר איצטריך וכדמפרש ר' יוסי לקמיה:

מתניתא. הכי מיירי והוא שיחזור בו שני בתוך כדי דיבור הראשון וכלומר דהכא במאי עסקינן כגון שכפרו שניהן בתחל' וחזר השני והודה בתוך כדי דבורו הראשון שלו שכפר בתחל':

שאם יחזור בו הראשון מקבלין אותו נעשה שני ראשון. כלומר דטעמא דחייב הראשון משום שגם הוא היה יכול לחזור בו תוך כדי דבורו של השני ואם היה חוזר בו היו מקבלין אותו והא קמ"ל דנעשה שני ראשון וכלומר דדין השני ג"כ הוא להראשון דכמו שהשני יכול לחזור בו תוך כדי דיבורו כך הראשון יכול לחזור בו תוך כדי דיבורו של השני שהכל בתוך כדי דיבור אחד הוא:

היו עשרה. בכת א' וכפרו כולן בזה אחר זה:

הראשון חייב וכולן פטורין. כדמפרש ואזיל ונתחלפו השיטות בכאן וכצ"ל מ"ד ראשון חייב וכולן פטורין כמ"ד עדות שבעלה מקצתה בטלה כולה ומ"ד אחרון פטור וכולן חייבין כמ"ד תתקיים עדות בשאר. דבפ"ק דמכות פליגי ר' יוסי ורבנן גבי שנים ושלשה עדים ונמצא אחד מהן קרוב או פסול דבטלה כל העדות ור' יוסי סבר דבדיני ממונות תתקיים העדות בשאר ומדמה לה הש"ס דינא דהכא לדהתם דלמ"ד עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה כיון שכפר הראשון שבכת זו בטלה כל העדות ושוב אין כפירת האחרים כלום ולפיכך פטורין על כפירתן ומ"ד כולן חייבין כמ"ד תתקיים העדות בשאר ולפיכך חייבין שהרי עדותן היה מועיל וכפירתן כפירה היא מלבד האחרון שנשאר יחידי ואין עדותו כלום והלכך כפירתו לאו כפירה היא:

מתניתא אמרה כן. כהאי מ"ד דכל העדות שבכת אחת בטלה מכיון שכפר בו הראשון:

לא אמר אלא שתים. טעמא דהשנייה חייבת דכת בפני עצמה היא ואע"ג דכפרה הראשונה היא קיימת וכפירתן כפירה. הא אחת. הא אם היו הרבה עדים בכת א' מכיון שכפר הראשון האחרונים כולן פטורין דעדות שבטלה מקצתן בטלה כולה דאל"כ ליהוי רבותא טפי דאפי' בכת אחת גם האחרונים חייבין מלבד האחרון שבכולן:

הלכה ד

מתני' **ותשומת יד**. הלואה ששם בידו ממון:

ואבידה. שמצא אבידתי:

חטין ושעורין וכוסמין. רישא אשמעינן מין אחד ותביעות חלוקות וסיפא אשמעינן תביעה א' כולם פקדון ומינין חלוקין:

גמ' **ומנין שאינו מדבר**. בשבועת העדות אלא בתביעת ממון:

נאמר כאן אויים. והוא עד או ראה או ידע:

ונאמר אויים בפקדון. או בתשומת יד או גזל או עשק:

אויי רוצח יוכיחו. דכתיב או באיבה הכהו או השליך עליו בלא צדייה ונילף מהתם שאפי' אינו בתביעות ממון הכתוב מדבר:

אויי סוטה יוכיחו. או עבר עליו רוח קנאה או איש אשר תעבור עליו וגו' ויש עמהן שבועה והשביע הכהן את האשה:

שיש עמהן אף כהן. שהשבועה על פי כהן היא:

אויי ביטוי שפתים יוכיחו. להרע או להיטיב:

זדון כשגגה. בשבועת העדות ושבועת הפקדון חייב קרבן על המזיד כשוגג דלא כתיב בהו ונעלם אבל בביטוי שפתים ונעלם כתיב:

יש מאלה. דכתיב והיה כי יאשם לאחת מאלה:

חייב כאן וחייב בפקדון. ולא צריכא לן למיגמר מאויים:

הלכה ה

מתני' **נזק וחצי נזק**. בחצי נזק צרורות דממונא הוא ולא קנסא דבדבר של קנס אין העדים חייבין:

תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה. משום קרנא:

שאנס. משום בושת ופגם דממונא הוא:

ושהכני בני. הכאה שאין בה חבורה שאינו חייב עליה מיתה וכיון דליכא מיתה איכא ממון:

ביום הכפורי'. דאע"ג דענוש כרת איכא חיוב ממון:

גמ' **תני**. בתוספתא פ"ב:

ולא אמרתי וכו'. וזהו ממון כדמפרש ואזיל:

בידיעה שלא בראייה בממון היך עבידא. שאף שלא ראה שהלוהו ידוע לו שהוא חייב:

ולא הודיתה לי בפני פ' ופ' והוא משיב יבאו ויאמרו ואני נותן. זו היא ידיעה שאין בה ראייה. כדמפרש ואזיל אתון ואמרין שהם באין ואומרים אמת שהודה לו זה:

ואין דגזליה וכו'. כלומר אבל אין אנו יודעין אם מחמת גזילה היה חייב לו או מחמת הלואה שלא ראינו ומיהת ידיעה הויא ואילו העידו היה מתחייב:

זו היא ראייה שאין עמה ידיעה. שהרי הן באין ואומרין אמת שראינו שמנה לו בפנינו ואין אנו יודעין אם השיב לו הגזילה שגזל ממנו או שהלוהו ואם הן מעידין מתחייב זה שהרי אומר יאמרו ואני נותן:

תן לי קנס בתי וכו'. כלומר וה"נ משכחת לה ידיעה בלא ראייה:

שנתחייב קנס. אבל אין אנו יודעין אם בשביל קנס בתו של זה אם בשביל אשה אחרת ומתחייב הוא בזה שהרי הוחזק כפרן שאמר לא נתחייבתי קנס מימי:

הרגת שורי. תוספתא בריש פ"ו דסנהדרין וע"י עדים מיירי והכי גריס התם בהדיא העדים שאמרו מעידין אנו באיש פלוני שהרג שורו של פלוני וקיצץ נטיעותיו של פלוני והלה אומר איני יודע חייב:

אחר רוב נטיעות. שלו כדמפרש ר' חגיי דאם שורו נגחן הוא מסתמא הוא אמר לו להרגו שלא יתחייב על ידי נגיחתו וכן אם היו הנטיעות בטלות ונפסדות ועומדות ליפול:

אין אומר בממון מאחר. אין אומרין בממון מיגו כזה וכלומר דר' יודן בא לתרץ דלא תיקשי דאם בכה"ג נאמן הוא לומר אתה אמרת לי להרוג ולקצוץ אפי' אומר לא הרגתי ולא קצצתי יהא נאמן במיגו וקאמר דלאו מילתא היא דאין אומרין מאחר שהוא יכול לומר אתה אמרת לי להרוג שיהא נאמן אע"ג דאומר לא הרגתי ויהא פטור וטעמא משום דהוי מיגו דהעזה ומיגו כזה לא אמרינן:

הלכה ו

מתני' **שאני כהן**. פטורין שאין העדים חייבין אלא כשכפרו בדבר שיש בו תביעת ממון כדיליף בגמרא:

שאנס איש פלוני את בתו. אדלעיל קאי שאיש פלוני כהן וכו' או שהשביעין להעיד שאנס איש פלוני את בתו של פלוני דאיירינן ביה פטורין דבעינן עד שישמעו מפי התובע ומוקמינן לה התם בבא בהרשאה דאי הוה תביעת ממון אחר היו חייבין ואשמעינן דאין נחשב המורשה בעל דין בזה כשאר ממון דכיון דהאי ממון דתובע לא מטא לידיה מעולם לא מצי למיכתב הרשאה עליה:

ושחבל בי בני. חבלה והוא חבורה ואם התרו בו היה מתחייב מיתה ולא ממון ולפיכך פטורין:

שחבל בי חבירי ושהדליק גדישי בשבת. דתרווייהו חיוב מיתה נינהו ופטורין מן הממון:

גמ' **נפש כי תחטא**. נאמר כאן בשבועת העדות ונאמר נפש כי תחטא בשבועת הפקדון לג"ש:

מה להלן תביעת ממון ויש לו. ממון אצלו אף נפש כי תחטא האמור כאן בעדות בתביעת ממון ויש לו. לאפוקי הני דקחשיב במתני' שאני כהן וכו' דלאו תביעת ממון נינהו וכן הסיפא שאנס פלוני את בתו אע"ג דתביעת ממון הוי מ"מ לא יש אצלו ולא הגיע הממון לידו של זה הפלוני שיכול להמנות מורשה לזה בשבילו:

לית הדא פליגא על ר"ל. ארישא דמתני' קאי דקתני לעיל שחבל בי חבירי ושהדליק גדישי ביום הכפורים הרי אלו חייבין. והנכון דגרסי' להא אמתני' דלעיל. ואע"ג דאיכא חיוב מלקות ור"ל סבר דאין ממון אצל מכות ולא מצינו לאוקמי בשלא התרו בו דאפי' חייבי מלקיות שוגגין ס"ל דפטורין מן התשלומין כדאמר בפ' אלו נערות בהלכה א':

פתר לה. ר"ל דמתני' כר"מ היא דאמר לוקה ומשלם:

מכל מקום לא הפסידו ממון. הרי ממון ממש לא היה להתובע אצל זה ומשני כיון דהלה הוה בעי מיתן ליה ולא יהב ליה שזה היה לו מן הדין ליתן לו אם היו מעידין עליו ועכשיו כשלא העידו אינו נותן לו כמי שהפסידו ממון ממש והלכך חייבין:

הלכה ז

מתני' **שאמר איש פלוני ליתן לי וכו' פטורין**. כדילפינן לעיל משבועת הפקדון שאין העדים חייבין אלא בתביעת ממון ויש לו:

מפני שקדמה שבועה לעדות. ורחמנא אמר ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע שקדמה העדות לשבועה ולא שקדמה שבועה להעדות:

שאם אתם יודעין לי עדות וכו' הרי אלו פטורין. דכתיב והוא עד עד שייחד את עדיו:

גמ' **וביקש לחזור בו חוזר**. ואין בו משום מחוסרי אמנה. וגרסי' לה לעיל בסוף שביעית ובפ' הזהב הל' ב':

וההן לאו צדק והן צדק. והכי פריך בשביעית וכי זה הן צדק הוא והתורה אמרה שיהא לאו שלך צדק והן שלך צדק:

אמרי. בשעה שאמר הין של צדק הוה. והיה דעתו ליתן לו אלא שאח"כ הוא רוצה לחזור ואמרינן דאין זה יכול לתובעו בדין והיינו נמי טעמא דמתני':

למה. אמתני' דקתני עמד בביהכ"נ וכו' ובעי מאי טעמא אי משום שאינו יודע בהן איזה שנים הם יודעין לו עדות או דטעמא משום שאין מתכוין לשנים העדים אלא אומר לכלל העומדין בבית הכנסת:

מה נפק מביניהון. מבין הני טעמי:

משכן. שמשך אותם בבית הכנסת שנים שנים והשביע אותם דאי תימר משום דלא ידע מי הן עדיו:

ויודע בהן. בתמיה אפי' משכן שנים שנים אינו יודע אם הם עדיו שהרי אומר אם אתם יודעים לי עדות:

הוי. מדקתני עמד בבית הכנסת ומשמע דוקא בכה"ג אבל משכן שנים שנים מהני ש"מ דלית טעמא דמתני' אלא משום שאין מתכוון להם הילכך אם משכן שנים שנים והשביע אותן מהני אע"פ שאינו יודע אם יודעין לו עדות:

הלכה ח

מתני' **והם יודעין לו עדות עד מפי עד וכו' פטורין**. שאם העידוהו לא היתה עדותן מועלת לו כלום:

גמ' **ר' מנא שמע לה מן דבתרה**. שמע לדיוקא במתני' דלעיל דמספקא לן אי טעמא הוי משום דלא ידע בהן או משום שאין מתכוין להם ולמד ר' מנא ממתני' דהכא דהיא בתרה דלעיל כדמסיק ואזיל:

או שהיה אחד מהן קרוב או פסול. דקתני דלא מהני הא לא היה אחד מהן קרוב או פסול מהני וחייבין ויודע הוא בהון בתמיה וכי יודע בהן שיודעין לו עדות הא אם אתם יודעין לי עדות קאמר ואפ"ה אמרת דחייבין:

הוי לית טעמא. דמתני' דלעיל אלא משום שאין מתכוין להן:

ר' יוסי שמע לה. לטעמא דמתני' דלעיל מקדמיית' להמתני' דלעיל משביע אני עליכם כשתדעון וכו' פטורין מפני שקדמה שבועה לעדות הוא דלא מהני הא אם לא קדמה שבועה לעדות כגון אם אמר להם אם אתם יודעין לי עדות מהני וחייבין:

ויודע הוא בהן. שיודעין לו עדות בתמיה ואפ"ה מהני הוי דלית טעמא דמתני' דלעיל אלא משום שאין מתכוין להן:

הלכה ט

מתני' **עד שישמעו מפי התובע**. כדמפרש בגמרא דכתיב אם לוא יגיד מלא בוי"ו ואל"ף למידרש הכי אם לו לא יגיד כלומר לתובע ונשא עונו הא אם לאחר לא יגיד פטור:

מתני' **משביע אני עליכם וכו'**. והוא שיאמר מצוה אני עליכם בשבועה אוסרכם אני בשבועה ושישביעם בשם או בכינוי מן הכנויים:

גמ' **מה תלמוד לומר אם לוא יגיד ונשא עונו**. מפני מה כתוב בוי"ו אלף:

לוא. בוי"ו אלף:

מפי התובע. דדוקא כדפרישית במתני'. מתנית' צריכ' וכו'. כלומר דברי ר"א דאמר מפי התובע ודברי מתני' עד שישמעו מפי התובע תרווייהו צריכי ושמעינן מדברי שניהם מה דלא היה שמעינן מכל חד באנפי נפשיה:

אילו תנינן. דאלו ממתני' לחוד בלא מה דתני ר' לעזר הוינן אמרין ישמעו מפי התובע הוא דבעינן שיהא הוא תובע להן אם אתם יודעים לי עדות שתבואו ותעידוני:

ולא נשבעו לנתבע חייבין. לשון קצר הוא זה כדרך האי תלמודא וכלומר לא נשבעו לו להתובע אלא להנתבע הוא דנשבעו הוי אמינא דחייבין דהמתני' נוכל לפרש דלא קפדינן אלא על התביעה עד שישמעו מפי התובע אבל אם אחר ששמעו התביעה מפיו אמרו להנתבע שבועה שאין אנו יודעין לו עדות או כיוצא בזה שקבלו השבועה שהשביע אותם התובע בפני הנתבע ולא בפני התובע ס"ד דהוי שבועה:

הוי צורכה למה דאמר ר' לעזר. הלכך קמ"ל להא דר"א דדריש מלוא יגיד שצריך שיהא מפי התובע והיינו הגדה של העדים דקפדינן נמי בהא דבעינן לו לא יגיד שישבעו או שיקבלו שבועה בפני התובע שאינם יודעים להגיד:

אלו תנא ר' לעזר. מפי התובע ולא תנינן הא דבמתני' עד שישמעו:

הוי אמרין ישמעו מפי הנתבע. אפי' לא שמעו התביעה אלא מפי הנתבע:

ולא נשבעו לתובע. כלומר אלא שלא נשבעו לו כי אם להתובע הוא דנשבעו סגי בהכי והוי אמינא דחייבין:

הוי. הלכך תרווייהו צריכי ושמעינן שיהא התביעה מפי התובע וגם השבוע' בפני התובע:

הלכה י

באל"ף דל"ת. שם הכתוב באל"ף דל"ת:

ביו"ד ה"א. שם הכתוב ביו"ד ה"א:

המקלל בכולן. מברך את השם באחד מהן כגון יכה פלוני את פלוני שזה הוא חיובו כשמקלל שם בשם:

וחכמים פוטרין. מסקילה בכינוים דעל שם המיוחד דוקא הוא דבסקילה דכתיב בנקבו שם יומת ועל הכינויים באזהרה דאלהים לא תקלל ובשבועת העדות מודים חכמים לר"מ דחייב על הכינויים כמו שהוא חייב על שם המיוחד דבשבועה כתיב ושמעה קול אלה:

המקלל עצמו. דכתיב השמר לך ושמור נפשך מאד וכל השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה:

וחבירו. דכתיב לא תקלל חרש אפי' חרש שאינו שומע ולא קפיד מקללתו לא תקלל וכ"ש שאר כל אדם דשמע וקפיד:

יככה אלהים כן יככה אלהים. אם אמר לעדים יככה אלהים אם לא תעידוני או ששמע א' שקורא בקללות שבתורה יככה. אלהים ואמר הוא לעדים וכן יככה אלהים אם לא תעידוני זו היא אלה הכתובה בתורה דהא כתיב בהם ככל אלות הברית:

אל יככה אלהים. אם תעידוני או שאמר יברכך ה' וייטיב לך אם תעידוני וכפר:

ר"מ מחייב. דס"ל מכלל לאו אתה שומע הן אל יככה אלהים אם תעידוני הא אם לא תעידוני יככה וכן יברכך אלהים אם תעידוני הא אם לא תעידוני יקללך ואין הלכה כר"מ:

גמ' **משביע אני עליכם סתם חייבין**. כלומר אם אמר משביע אני עליכם אם לא תבאו ותעידוני אינו צריך לומר עוד בשבועה שהרי אמר משביע אני עליכם:

אוסרכם אני כובלכם אני חייבין. אם אמר בשבועה:

ר' יוחנן בשם ר' ינאי כיני מתניתא ואית דאמרין דר' אבהו בשם ר' יוחנן הוא דאמרה כיני מתניתא ר"מ מחייב ורבי יהודה פוטר. כדגריס הכא במתני' דחכמים דפליגי אדר"מ ר' יהודה הוא:

ר"מ כדעתיה וכו'. דתנינן תמן בפ"ז דסנהדרין המקלל אביו ואמו אינו חייב עד שיקללם בשם קיללם בכינוי ר"מ מחייב וחכמים פוטרין ואשמעינן דחכמים דהתם היינו ר' יהודה דהכא:

אמר לון ר' יוסי לחכמים למה. אינו לוקה אם מפני שהוא ל"ת שאין בו מעשה והרי הממיר והנשבע לשקר דנמי לאו שאין בו מעשה הוא ואפ"ה לוקה דהני כולהו איתרבו למלקות ואע"פ שאין בהן מעשה כדאמרינן בסוף פרק דלעיל:

ר"מ היא. הא דר' יסא בשם ר' יוחנן גרסי' לה בנדרים פ"ק הלכה ד' לקרבן לא אוכל לך ר"מ אוסר וקאמר התם דר"מ לטעמיה דאית ליה באיסורא מכלל לאו אתה שומע הן כדאמר הכא ומפרש דהתם נמי ה"ק לא לקרבן יהא מה שלא אוכל מן דילך הא מה שאוכל מן דילך קרבן הוא וקאמר דהכא נמי היינו טעמיה דמשמע אל יככה אלהים אם תבוא ותעידוני הא אם לא תבא ותעידוני יככה:

לעשות וכו'. קושיא היא דמנין ללמוד מכאן על האלה בלא שבועה דילמא על השבועה בלא אלה אתי קרא ללמד ומשום דאין אלה בלא שבועה כדכתיב והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה והלכך כתיב הכא ושמעה קול למידרש לעשות שבועה שאין עמה אלה כמו שיש עמה אלה אבל אלה בלא שבועה לא מיתרבי מקרא:

לא שניא. אין חילוק ביניהם דהכי מידרש או קול לחוד או אלה לחוד והיא אלה בלא שבועה והיא בשבועה בלא אלה דשניהם נתרבו:

הדרן עלך שבועת העדות

פרק ה

הלכה א

מתני' **שבועת הפקדון נוהגת באנשים ובנשים**. איידי דתנא בשבועת העדות באנשים ולא בנשים תנא נמי הכא לכולהו:

ובקרובים. שבעל הפקדון קרוב לזה שהפקדון אצלו:

בפני ב"ד ושלא בפני ב"ד. אם מפי עצמו נשבע שהוציא שבועה מפיו או שענה אמן אחר השבועה ואח"כ הודה חייב בקרבן דכתיב וכחש בעמיתו כל דהו:

ומפי אחרים. ולא ענה אמן כגון משביע אני עליך שתחזור לי הפקדון ואמר אין לך בידי כלום אינו חייב עד שיכפור בב"ד:

וחכמים אומרים וכו'. והלכה כחכמים:

וחייב על זדון שבועה. דלא כתיב בהו ונעלם וזדון השבועה הוא שזכור הוא הכל על הפקדון ויודע ג"כ שנתחייב על כפירתו קרבן:

ועל שגגתה עם זדון הפקדון. שיודע הוא ששבועה זו אסורה אבל לא ידע שחייבין עליה קרבן וזכור הוא שהפקדון אצלו:

ואינו חייב על שגגתו. ששכח שיש אצלו הפקדון ונשבע ואח"כ ידע דאנוס הוא:

אשם בכסף שקלים. הקנוי בשני סלעים דבאשם מעילות כתיב איל אשם בערכך כסף שקלים וילפינן בכריתות דכל אשמות הן בכסף שקלים:

גמ' **תני מפי עצמו בשבועת העדות**. תנינן לעיל דמפי עצמו נוהג בשבועת העדות ואע"ג דלא כתיבא והשתא מיבעיא לן מהו להיות באלה מפי עצמו אע"פ שאין עמה שבועה מי ילפינן לה ממושבע מפי אחרים דכתיבא בעדות וכתיב ושמעה קול אלה וילפינן בסוף פרק דלעיל דאלה שאין עמה שבועה כשיש עמה דמיא ומיהו במפי עצמו מיבעיא לן:

בשבועת הפקדון מהו להיות באלה. את"ל דמפי עצמו דעדות ילפינן לה מפי אחרים דכתיב בה גופה אכתי מיבעיא לן בשבועת הפקדון דלא כתיב בה אלה מהו אם מהני בה אלה אע"פ שאין עמה שבועה:

מכיון דכתיב נפש נפש. ואמרינן לקמן דילפינן מושבע מפי אחרים בפקדון משבועת העדות בג"ש דנפש נפש וא"כ לכולא מילתא ילפינן מהתם וכמו דבעדות ילפינן לעיל דאלה שאין עמה שבועה נוהג בה ה"נ בפקדון דכמה שכולהון כאן כמאן דכתיבא בה גופא דמי וכן מה שכתוב בפקדון והיינו שבועה מפי עצמו כמה דכתיב בעדות דמי כדאמרינן בפרק דלעיל דמפי עצמו בעדות נפקא לן בג"ש מפקדון:

ר' מנא. קאמר דאלה בב"ד בפקדון והיינו במושבע מפי אחרים דאינה נוהגת אלא בב"ד לר"מ תליא בפלוגתייהו גופה במה דפליגי ר"מ וחכמים במתני' דלר"מ דס"ל דון מינה ומינה כדאמרינן בפרק דלעיל ולקמן בהלכה ב' ומהאי טעמא ס"ל דמפי אחרים בפקדון אינו נוהג אלא בב"ד דלכולא מילתא ילפינן לה מעדות והתם בב"ד דוקא דאם לא יגיד כתיב במקום שאם היה מגיד היה זה מתחייב וה"נ לענין אלה יליף לה פקדון מעדות אבל לחכמים דס"ל דון מינה ואוקי באתרה לאחר דילפינן פקדון מעדות למושבע מפי אחרים אוקי באתרה כמו דמפי עצמו דאיירי בפקדון אפי' חוץ לב"ד הוא דוכחש בעמיתו כתיב כל מקום שכיחש וה"נ לענין אלה אוקי באתרא דלא כתיבא בפקדון אלא ונשבע על שקר הוא דכתיב:

וכחש בעמיתו. בפקדון וגו' ונשבע על שקר כתיב ודרשינן לכשיצא וידויו בשבועה כלומר שיצא מדין חובו והודאתו אם היה מודה בשבועה זו שאם היה מודה היה חייב לשלם ועכשיו בשבועה זו נפטר מן החוב ונמצא יצא הודאתו וחובו בשבועה ובהא הוא מיחייב קרבן:

פרט למכחש באחד השותפין. כגון שנים שהפקידו אצל אחד ובא אחד מהם ותבעו וכפר בו ונשבע פטור מקרבן וטעמא משום שלא היה חייב ולא רשאי ליתן לאחד מהן חלקו עד שיבואו שניהם כדמפרש לקמן ונמצא שלא היתה הודאתו אם היה מודה מחייבתו ליתן לזה כלום עד שיבא עמו חבירו והלכך לא נתחייב בשבועתו:

פרט למכחש בעדים ובשטר. דאם מכחש הוא בחוב שיש עליו עדים או שטר כפירתו לאו כפירה היא ולא מיחייב עלה קרבן שבועה:

הדא אמרה שנים שלוו מאחד אע"ג דלא כתבו אחראין וערבאין זה לזה. אלא כתבו אנו פלוני ופלוני לוינו מפלוני מנה אפ"ה אחראין וערבאין זה לזה הן ויכול לתבוע מכל אחד מהם לשלם לו הכל ואין כל אחד נפטר אם יתן חלקו דכי היכי דאמרינן בשנים שהפקידו אצל אחד שאין כל אחד מהן יכול לומר להנפקד תן לי חלקי שיש לי אצלך משום שהנפקד אומר לו לא נתחייבתי אלא לשניכם ביחד אף בשנים שלוו מאחד הוא כן שאין כל אחד מהן יכול לומר להמלוה לא נתחייבתי לך אלא בחלקי משום שהמלוה אומר לו לשניכם ביחד הלויתי ואין אחד מכם נפטר בחלקו אלא ישלם לי את הכל:

ולא עבדין כן. ואפ"ה לא נהגו לעשות כן אלא כותבין בפירוש אחראין וערבאין זה לזה לשופרא דשטרא:

שנים שהפקידו כאחד וביקש האחד ליטול שלו. השתא מפרש להברייתא דלעיל דע"כ מדפטר במכחש באחד מהשותפין שמעינן דאם בא האחד ליטול את חלקו דאין שומעין לו:

אין שומעין לו. דאי אמרת דשומעין לו א"כ קשיא ויעשה ככופר בחלקו ויהא חייב בקרבן שבועה שהרי יצא בשבועתו ידי זה והוי ליה יצא וידויו בשבועה כפי חלקו ואם יבא אח"כ חבירו האחר או יודה לו או יכפור בו שהרי אין לזה בחלק זה דין ודברים וכל אחד מכיר את שלו ונוטל אלא ע"כ מדקא פטר ליה בברייתא ש"מ שאין שומעין לו:

אחד שהפקיד לשנים וכפר בו זה חייב כפר בו זה חייב. וטעמא דכיון שכל אחד מהן חייב על הכל הלכך כופר בממון הוא:

הפקיד להם שוה פרוטה. כלומר דפריך א"כ הוא שאתה אומר שכל אחד מהם מתחייב בכפירתו אלא מעתה הפקיד להם שוה פרוטה לא נמצא וכו' כדמפרש ואזיל ומה כא וכו' הרי הכא דמיא למפקיד לשנים או לג' לזה חצי פרוטה ולזה חצי פרוטה ותובע לכולן והשביע את זה וחזר והשביע את זה לא נמצאת אומר שכל אחד מביא קרבן שבועה על חצי פרוטה והתורה אמרה לאשמה בה פרט לפחות משוה פרוטה כדדרשינן לקמן:

תמן. ומשני דלא דמי תמן כלומר בהא דאמרת בהפקיד לשנים כל שבועה חלה על שוה פרוטה שהרי כל אחד חייב על הכל אבל הכא במפקיד חצי פרוטה אין שבועה חלה כלל כיון דאין כאן שוה פרוטה ופטור:

לית כאן עדים. אברייתא דלעיל קאי דקתני פרט למכחש בעדים ואינהו פליגי דבכופר בחוב שיש עליו עדים חייב קרבן דכמי שיצא וידויו בשבועה הוא דיצאת שבועתו תחת וידוי אם היה מודה וכפירתו כפירה הוי כדמפר' ואזיל לטעמא:

למה. הרי עדים בדבר וכפירתו לאו כלום היא:

משום שמצוין למות. העדים ומהניא ליה כפירתו אם ימותו:

ושטר. וכי השטר ג"כ אינו מצוי לאבד אותו ואמאי לא פליגי בשטר:

הוי. ש"מ דלית טעמא בעדים אלא משום שמצוין הן לשכח עדותן ושמא שכחו והלכך כפירתו כפירה היא אבל למיתה ולאיבוד לא חיישינן:

תמן תנינן. לקמן בפ"ח:

מתניתא בשאין יודע בעדים. כלומר אי לאו דאשמועינן הכא דאיכא חששא שמא העדים שכחו עדותן על כרחך דהוה מוקמינן להמתני' בשאין התובע יודע בעדים דאל"כ תיקשי אמאי אם הודה אחר שכפר מביא קרבן הא כפירתו לאו כפירה הויא שהרי יש עדים בדבר אלא ודאי בשאינו יודע בעדיו אלא שאח"כ באו עדים והעידו שאכלו:

אתא מימר לך ואפי' יודע בעדיו. כלומר אבל השתא דקאמרי' דמצוין לשכח עדותן שמעינן דאפי' בשיודע בעדיו מיירי המתני' דלעולם כפירה במקום עדים הוי כפירה לענין קרבן שבועה:

ומתניתא אמרה כן. ממתני' דפרק דלעיל נמי שמעינן הכי דקתני היו שתי כיתי עדים וכו' והגי' מסורסת בכאן וכצ"ל ניחא שניה מתחייבת. שכבר כפרה הכת הראשונה ואין כאן עדים אלא הן:

ראשונה למה. חייבת הא בשעה שכפרה אכתי קיימא שנייה להעיד לאו משום שמצוין לשכח עדותן והלכך אף הראשונה חייבת שהיה להן לחוש שמא שכחו כת השנייה לעדותן:

וכחש בה. גבי אבידה כתיב או מצא אבדה וכחש בה ודרשינן דוקא שכחש בה באבידה שאומר לא מצאתי אבידה שלך בהא הוא דחייב קרבן שבועה אם הודה אח"כ:

ולא בו. אבל אם אמר מצאתי אבידה ולא הייתי יודע שהיא שלך שאחזירנה לך ונשבע על זה פטור משבועת הפקדון שהרי בטענתו בתחילה לא פטר עצמו מכלום דאנן בעינן שיהא הכחשה בעיקר הדבר לאפוקי בכה"ג דבתחילה מודה בעיקר הדבר היה:

בן עזאי אומר שלש אבידות הן. ברייתא זו שנוייה בת"כ וה"ג שם בן עזאי אומר שלש אבידות הן היודע בה ולא במוצאיה במוצאיה ולא בה לא בה ולא במוצאיה. וגירסא דהכא ביודע בה ובמוצאיה הוא למאי דקאמר לבסוף כיני מתניתא בה ובמוצאיה ומוחק הגי' בסיפא דברייתא לא בה ולא במוצאיה דהאי לא מיתוקמא כלל אלא דמשכחת לה שלש אבידות ולא יותר ובענין הזה בה ובמוצאיה בה ולא במוצאיה במוצאיה ולא בה כדלקמן:

שלש אבידות הן. לענין משביע עדי אבידה מיתפרשא שהשביע אם ראו את האבידה אצל אחד שמצאה ומכחש ואומר לאו ואח"כ הודה והכיר בה ולא באדם המוצאה או באחד מן שתים חלוקות אחרות ומפרש ואזיל למאי הלכתא אם לחיוב או לפטור:

כולהון לפטור. ר' ירמי' מפרש להברייתא דבמשביע עד אחד מיירי ובכל אחד מאלו שלש החלוקות פטור הוא וטעמא דלא הכחיש העד בדבר ממון שאפי' היה מעיד על זה שהכיר בו שמצאה ומכיר גם באבידה שהיא של בעל האבידה אכתי לא היה מחייבו ממון להמוצאה אלא שבועה ואע"ג דאיכא למימר דילמא לא משתבע ומשלם מ"מ לא הוי אלא גורם לממון וגורם לממון לאו כממון דמי:

לית כן. אי אתה יכול לפרש כאן דבעד אחד לענין פטור קאמר כדמפרש לקמיה:

ויהא כן הפטור. ומ"ט לא מצית לאוקמי הכא לענין פטור:

אמר ר' מנא. היינו טעמא דאי אמרת דלפטור קאמר ומשום דבעד אחד מיירי ולא הוי אלא גורם לממון א"כ ע"כ לית כאן משלש אבידות ביודע בה ובמוצאיה וכו' וכלומר דלא משכחת שלש חלוקות בענין דין אבידה דמיירי בחדא גוונא לענין פטור:

בה ובמוצאיה אנן קיימין. כלומר הניחא דהאי חלוקה בה ובמוצאיה שפיר אנן קיימין לה בעד אחד ולפטור וכן נמי על כרחך למיתני באלו שלש אבידות דאתת מאלו בהכיר בה ובמוצאיה היא דלא בה ולא במוצאיה דקתני בלאו הכי לא מיתוקמא דהרי אם אין מכיר כלל לא בה ולא במוצאיה א"כ קושטא אישתבע ומה שייך למימר דפטור מקרבן שבועה הא לא כחש כלל:

אלא שמכחש בה ובמוצאיה. כלומר אלא ודאי דלא תיתני כלל לא בה ולא במוצאיה באחד מאלו שלש כי אם אחת מהן על כרחך במכיר בה ובמוצאיה אנן קיימין והשתא היה העד הזה מכחש בה ובמוצאיה שלא רצה להעיד שמכיר בהן ונשבע על שקר והודה וקמ"ל דאפ"ה פטור הוא מקרבן שבועה משום דלא הוי אלא דבר הגורם לממון והאי חלוקה שפיר הוא דמשכחת לה לפטורא ובעד אחד:

במוצאיה ולא בה בה ולא במוצאיה. בתמיה וכלומר דהשתא דאמרינן דע"כ לא מיתוקמא כלל האי חלוקה דלא בה ולא במוצאיה אלא בבה ובמוצאיה אנן קיימין לאחת מהשלש וא"כ תו לא משכחת להו לאינך שתי החלוקות אלא במכיר במוצאיה ולא בה ובהכיר בה ולא במוצאיה ואי הכי קשיא דאי לפטורא קאמר אם כן לא מיתפרשא הברייתא בחדא גוונא דהא חלוקה דהכיר בה ובמוצאיה לא מיתוקמא אלא בעד אחד דאי בשני עדים דבר ממון הוא שהפסידו אותו בהכחשתן שהרי מכירין באבידה שהיא של זה ובאדם המוצאן ואלו העידו היה חייב לשלם ואמאי פטורין מקרבן שבועה אלא ודאי בעד אחד ומטעמא דגורם לממון הוי ולא ממון ממש ואילו שתי חלוקות האחרות אפילו בשני עדים מיתוקמא שהרי בחלוקה דבה ולא במוצאיה אפילו היו מעידין לו שמכירין בה באבידה שהיא שלו וראו אותה אצל אחד אבל אינם מכירין אותו מי הוא זה המוצאה אכתי ספיקא הוא מי יימר דימצא להאיש הזה ויכירו לשיכול להוציא ממנו על פי עדים הללו וכן נמי בחלוקה במוצאיה ולא בה אפי' בשני עדים המכירין את איש שמצא איזו אבידה אבל אינם מכירין בה בהאבידה אם היא של זה איכא ספיקא דשמא יטעון המוצא אין זו אבידה שלך ואכתי בשני עדים נמי לא הוי אלא גורם לממון דאמרינן מי יימר דישתבע על זה ומיהת שפיר מצינן לאוקמי להני שתי חלוקות אפילו בשתי עדים ואי אמרת דלפטורא קאמר ע"כ דסבירא ליה להאי תנא דבר הגורם לממון לאו כממון דמי א"כ חדא מהנך שלש לא מיתוקמא אלא בעד אחד ואינך שתי חלוקות

אפילו בשתי עדים מיתוקמי ולא הוי בחדא גוונא. אבל אי אמרינן כולהו לחיובא ניחא דהשתא ס"ל להאי תנא כאידך מאן דאמר דדבר הגורם לממון כממון דמי ומיתוקמא כולה ברייתא בשתי עדים וחלוקה דהכיר בה ובמוצאיה ודאי חייבין הן דדבר ממון הוא ולא נקט אלא לומר דמשכחת לה שלש חלוקות בעדי אבידה לחיובא חדא דממון הוא ואינך אף דגורם לממון הוי דאכתי ספיקא איכא כדאמרן ס"ל דגורם לממון כממון דמי: **כיני מתניתא בה ובמוצאיה**. השתא מסיים להא דאמר בה ובמוצאיה אנן קיימין דלא בה ולא במוצאיה דתני בברייתא דת"כ שבשתא היא וכדאמרן וע"כ חדא מינייהו בה ובמוצאיה ואינך במוצאיה ולא בה בה ולא במוצאיה כדלעיל:

הלכה ב

מתני' **מפני שהוא יכול לחזור ולהודות**. אחר הכפירה נמצא שבכל שבועה הוא כופר ממון:

השביע עליו חמשה פעמים וכו'. יש כאן חסרון הניכר וטעות דמוכח וגרסי' מאחר דר"מ עביד מפי אחרים בב"ד ואגב שיטפא דבעיא דר' ירמיה בפרק דלעיל בשבועת העדות כעין הך בעיא היא והתם גריס מאחר דר"מ עבד מפיו בב"ד. ועיקר כוונת הבעיא היא כמו התם בעדות וכדפרישית שם וה"נ בעי אם נשבע בראשונה בלא תביעה והדר השביעו בתביעה מאחר דלר"מ מפי אחרים בב"ד דוקא הוא כדיליף מעדות ובעי אם שבועות האחרונו' קובעות הראשונות לקרבן אע"פ שהיו בלא תביעה וקאמר דאתיא כהדא דתניא בתוספתא פ"ד דה"ג התם חומר בשבועת הפקדון מבשבועת העדות אמר לו מה את בא אחרי שבועה שאין לך בידי משלם קרן וחומש ואשם בשתי סלעים מה שאין כן בשבוע' העדות. ושמעינן דבפקדון לעולם חייב אף בלא תביעה. וכאן הועתק הרישא דמיירי בשבועת העדות אגב שיטפא דפרק דלעיל:

גמ' **נפש נפש**. לג"ש דעדות ילפא מפקדון למושבע מפי עצמו ופקדון ילפא מעדות למושבע מפי אחרים ומפרש לה לפלוגתייהו דר"מ ורבנן דריש פרקין הכא משום הנך בעיי דלקמן דשייכא על מתני' כדלעיל בפ"ד:

ממקום שבאת. כדפרישית התם דס"ל דון מינה ומינה:

מפי עצמו וכו'. הא שייך לטעמא דס"ל בשבועת העדות דמפי עצמו חייב אף בחוץ לב"ד כדאמר בפ' דלעיל וכלומר דה"נ כן דלר"מ ס"ל דמפי אחרים דילפינן בפקדון מעדות לכולא מילתא ילפינן מה התם מפי אחרים בבית דין דוקא אף בפקדון בבית דין דוקא ורבנן סבירא להו כאמור בה דון מינה ואוקי באתרא מה מפי אחרים שנאמר להלן בבית דין אף מפי עצמו שנאמר כאן בבית דין צ"ל וזה קאי על שבועת העדות כדפרישית בפרק

דלעיל וה"ה הכא אוקי באתרא דלבתר דילפינן מפי אחרים לפקדון מעדות הדר אוקי באתרה מה מפי עצמו בפקדון אף שלא בבית דין ה"נ מפי אחרים אף שלא בבית דין:
קרוב מפי אחרים וכו'. מי אמרינן דהואיל ומפי אחרים מעדות הוא דילפינן מה התם אינו נוהג בקרובין ה"נ כן:
קרובין שכאן למידין מרחוקין שלהלן. בתמיה וכי שייך ללמוד פקדון מעדות לענין קרובין התם הוא דדוקא ברחוקין דאין עדות בקרובין אבל בפקדון מכיון דלא שייך לחלק בין קרובין לרחוקין בנשבע מפי אחרים נמי לא מחלקינן:
השביע עליו חמשה פעמים מפי אחרים חוץ לב"ד. אליבא דר' מאיר בעי וה"נ מיתפרשא כעין דבפ' ד' וכלומר אם מפי אחרים בב"ד הוי כחוץ לב"ד וחייב על כל א' וא' או דילמא כיון דלר"מ ס"ל דלכולא מילתא ילפינן לה מעדות ה"נ לענין זה דכמו בעדות כלום הוא חייב על כולן אלא א' כשהשביען בב"ד וא"כ בפקדון מפי אחרים דמעדות הוא דיליף מי נימא דג"כ בב"ד אינו חייב אלא א':
ולאו מתניתא היא. ומאי תיבעי לך דאמר ר' שמעון מה טעם וכו' וכאן הואיל ואין יכולין לחזור ולהודות אין חייבין אלא אחת בתמיה וכי מצית למיתלי טעמא בפקדון שלא יהא חייב אלא א' מפני שאין יכול לחזור ולהודות אם הוא בב"ד הא ודאי יכול לחזור ולהודות הוא וכיון שכן לעולם חייב הוא על כל א' וא' לד"ה בין שלא בב"ד בין בב"ד:
מפי אחרים בקרקעות מהו שיהא פטור. לר"מ דיליף פקדון מעדות לכולא מילתא מהו דנילף גם לענין זה דפטור על קרקעות כמו התם ומהו שיהא חייב אשם בב' סלעים דכיון דמפי אחרים לא כתיבא בפקדון ומהתם ילפינן לה אימא לר"מ בקרבן עולה ויורד כי התם ולא איפשיטא:

הלכה ג

מתני' **עד שיאמ' שבועה באחרונה**. אין לך בידי ולא לך ולא לך בשבועה והשתא קיימא שבועה אכולהו ואין הלכה לא כר"א ולא כר"ש:
גמ' **יכול אף בשבועת הפקדון לא עשה את המושבע כנשבע**. בת"כ היא שנויה בדברי ר"ש דמייתי לי' בפרק דלעיל ר"ש אומר חייב כאן וחייב בפקדון מה פקדון אינו מדבר אלא בתביעת ממון אף כאן אינו מדבר אלא בתביעת ממון לא אם אמרת בפקדון שלא עשה בו את המושבע כנשבע. וקאמר הש"ס עלה יכול אף באמת כן לר"ש לא עשה מושבע מפי אחרים בפקדון כנשבע מפי עצמו:

אמר ר' לעזר לית כאן. דלא היא ובטעות נשנה הכי אלא אף בפקדון נעשה את המושבע כנשבע דמכדי בג"ש ילפי מהדדי כמו דילפינן לעדות בנשבע מפי עצמו מפקדון ה"נ ילפינן פקדון מעדות למושבע מפי אחרים שעשה בו כנשבע מפי עצמו לדברי הכל:

דברי ר' לעזר והוא שהזכיר שבועה תחילה וסוף. אר"א דמתני' הוא דמהדר דאמר עד שיאמר שבועה באחרונה ומפרש לה דאף באחרונה קאמר שיאמר שבועה אין לך בידי לא לך ולא לך בשבועה:

דברי חכמים וכו'. כלומר אבל לדברי חכמים שמענו הזכיר שבועה תחילה ולא הזכיר בסוף סגי וחייב על כל אחת ואחת:

או הזכיר בסוף ולא הזכיר בתחילה. דרך בעיא היא כלומר או אם הכי נמי אם הזכיר שבועה בסוף בלבד וקאמר הש"ס דעל דעתיה דרבנן אין ה"נ דחייב על כל אחת ואחת דלא איכפת לן אם הזכיר בתחילה בלבד או בסוף בלבד דאמרינן דשבועה קאי אכולהו ועל דעתיה דר"א מביא קרבן אחד דשבועה תחילה וסוף בעינן דכיון דלא הזכיר אלא בסוף ס"ל דעל אחרון קאי כמו דסבירא ליה דאם הזכיר בתחילה לבד דלא קאי אלא על הראשון:

הזכיר שבועה תחילה וסוף על דעתין דרבנן. דס"ל דשבועה אחת סגי בין בתחילה בין בסוף ואמרינן דקאי אכולהו הכא דהזכיר בתחילה ובסוף חייב שני קרבנות על כל אחת ואחת דכל שבועה דאמר קאי אכולהו:

על דעתיה דר' אליעזר מביא קרבן אחד על הכל. כלומר קרבן אחד הוא דמביא על כל א' וא' ולא ב' קרבנות דלדידיה בעינן תחילה וסוף שיהא חייב קרבן אחד על כל אחד ואחד:

הזכיר שבועה תחילה ולא הזכיר בסוף מהו שתחול שבועה על האמצעיים. אליבא דר"א בעי דאמר עד שהזכיר שבועה תחיל' וסוף והשתא אם אמר שתי פעמים שבועה וכגון שאמר שבועה שאין לך בידי ולא לך ולא לך ולא לך בשבועה ולא לך דודאי בשביל האחרון לא חיילא השבוע' כיון דלא הזכיר שבועה עליו אלא מהו שתחול השבועה על האמצעיים מי אמרינן דלר"א דוקא עד שיזכיר השבועה של בסוף באחרונה לכולן קאמר או לא:

איתי' חמי. ומתמה הש"ס בא וראה ומאי תיבעי ליה דהא אילו הזכיר שבועה תחילה וסוף והיינו בסוף לכולן שמא הזכיר הוא שבועה באמצעיים ואפ"ה את אמר חלה דהא אמרת דר"א אם הזכיר תחילה וסוף חייב על כל א' וא' וא"כ הכין חלה על האמצעיים בגוונא דאמרן דהא עכ"פ עליהן הוא דהוי תחילה וסוף ולעולם כל שהזכיר שבועה בתחילה ובסוף קאמר נמי בשבועה חלה גם על האמצעיים שבין שבועה לשבועה:

שבועה חיטין ושעורין וכוסמין אין לך בידי מהו. דבמתני' דלקמן תנינא תן לי חטין וכו' שבועה אין לך בידי אינו חייב אלא אחת שבועה שאין לך בידי חטין וכו' חייב על כל אחת ואחת ומסתמא פליג ר"א גם בהא דמאי שנא הרבה תביעות מהרבה תובעין ולדידיה בסיפא צריך שיזכיר שבועה תחילה וסוף והשתא בעי אם לא הזכיר שבועה בסוף אלא שאמר דבריו בהפך שבועה חטין ושעורין וכוסמין שאין לך בידי מהו מי אמרי' כיון דהזכיר התביעות סמוך לשבועה קאי שבועה אכולהו והוי כמי שהזכיר שבועה תחילה וסוף דמה שאמר לבסוף אין לך בידי קאי נמי אשבועה דאמר בתחילה על כולן אלא שקיצר בדבריו או דילמא מאחר שע"י זה וע"י זה שבועה מתקיימת כלומר בין כך ובין כך דהא סוף סוף אפי' אין דעתו אלא על אחת צריך הוא לומר שבועה שאין לך בידי וא"כ אינו חייב אלא אחת דלא איכפת לן בהא דסמיך שבועה להתביעות מכיון שלא הזכיר שבועה בפירוש לבסוף וכן הבעיא שניה אם סמיך שבועה לבסוף אצל התביעות מי אמרינן דהוי כמי שהזכיר שבועה גם בתחלה או לא דמאחר שע"י זה וכו' ולא איפשיטא אליבא דר"א:

אין בשבועת ביטוי כן. בעיא היא אם אמרי' דגם בשבועת ביטוי פליגי בתחלה וסוף או לא וכדמפרש ואזיל:

שבועה שלא אוכל. ככר זו וחזר ואמר שלא אוכל שבועה מי נימא דעל דעתין דרבנן דלא בעי שיזכיר שבועה תחלה וסוף והבא שהזכיר גם בסוף שבועה אחריתא היא וחייב על כל אכילה ואכילה ולר"א דבעי שבועה תחלה וסוף שבועה אחת היא ואינו מביא אלא קרבן אחד על הכל:

אוף ר"א מודה. וקאמר הש"ס דלאו מילתא היא ולא שייכא הך בעיא כלל בשבועת ביטוי להבא דאפי' ר"א דאית לית האי סברא דשבועה שמזכיר בסוף היא גורמת לחלק מודה הוא בשבועת ביטוי דכיון שנשבע שלא אוכל ואסר ככר זו על עצמו כל שחזר ונשבע אח"כ לא הוי אלא כמזרז עצמו מן האסור עליו כבר ולא הוי שבועה כלל דאין שבועה חלה על שבועה:

לא אתיא דלא אמר הוא לשעבר. לא אתיא הך בעיא אלא באומר שבועה לשעבר:

שבועה שלא אכלתי שלא אכלתי שבועה. ואמרינן בפרק דלעיל דבלשעבר אם אמר שבועה שלא אכלתי שלא אכלתי הוו שתי שבועות וחייב על כל אחת ואחת דבשעה שנשבע יצא שקר מפיו ולא שייך לומר אין שבועה על שבועה בלשעבר והשתא אליב' דרבנן דלא בעי שיזכיר שבועה תחלה וסוף הכא שהזכיר גם לבסוף איכא למימר דחייב

ב' קרבנות על כל אחת ואחת ולר"א דבעי תחלה וסוף אינו מביא אלא קרבן א' על כל שבועה ושבועה:

שבועה חיטין וחיטין אין לך בידי מהו. מי אמרינן דאפי' במין אחד אם פרט וחזר ופרט כשתי שבועות הוו וחייב על כל א' וא' או לא:

נשמעינ' מן הדא. ברייתי':

לא ממקום פלוני. אם תבעו מין אחד תן לי חיטין שהפקדתי לך במקום פלוני ובמקום פלוני שבועה שאין לך בידי לא ממקום פלוני ולא ממקום פלוני חייב על כל מקום ומקום אע"פ שהוא מין א' וה"נ אפי' במין א' חייב על כל שבועה ושבועה:

א"ר יוסי. מהתם לא תפשוט דאיכא למימר מקומות הרבה הוא דעשו אותן כמינין הרבה אבל הרבה פעמים במין אחד לא הוי כשבועות הרבה:

אילו אמר לא מאותו המקום ולא מאותו המקום. כלומר על מקום אחד אמר שתי פעמים והוי תני דחייב על כל אחד ואחד:

יאות. שפיר דנפשטה הבעיא דחיטין וחיטין אבל משתי מקומות לא נוכל לפשוט דהכא כיון דלא אמר אלא חדא שבועה אע"פ שכפל ואמר חיטין וחיטין אינו חייב אלא אחת:

עשרה שבועות. אני נשבע לך שאין לך בידי מהו אי הוה כשבועות הרבה זה אחר זה וחייב על כל אחת ואחת או דילמא כיון דטעמא דחייב על כל שבועה ושבועה משום שיכול לחזור ולהודות לאחר שכפר ונשבע הוא והכא דלא שייך לומר כן שהרי כללן בפעם אחת ולא הוי אלא שבועה א' ואינו חייב אלא אחת ולא איפשיטא:

שבועה שבועה אין לך בידי מהו. אמינין הרבה קאי דאמרינן דאם פרט המינין שאמר שבועה שאין לך בידי חיטין ושעורין וכוסמין חייב על כל אחת ואחת והשתא בעי אם לא פרטן אלא שאמר שבועה שבועה אין לך בידי מי אמרינן דכל שבועה על מין אחד קאי או לא:

נישמעינה מהדא. דתנן לעיל בפ"ג שבועה שלא אוכל ככר זו וכו' ואמרינן התם טעמא דאמר ככר זו והלכך שבוע' שניה הוי כשבועה על שבועה ולא חלה אבל אם היו לפניו ככרות הרבה ואמר שבועה שלא אוכל שבועה שלא אוכל כיון שלא הזכיר בראשונה זו כל חדא שבועה על חד ככר חיילא וה"נ אמרינן דכל חדא שבועה אכל מין ומין חיילא וחייב על כל אחת ואחת:

אף בשבועת ביטוי כן. אדברי ר"ש דמתני' קאי דאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד וה"ה בתביעות הרבה עד שיאמר שבועה על כל תביעה ותביעה וכן במינין הרבה עד שיאמר שבועה על כל מין ומין כדאמרינן לעיל ואמרינן בהלכה דלקמן דלדברי ר"ש אם

לא אמר שבועה על כל מין ומין אלא שאמר שבועה שאין לך בידי חטין ושעורין וכוסמין ונמצא שאין בידו חטין ואשתכח דאחטין קושטא אשתבע פטור נמי על השאר ואפי' יש בידו שעורין וכוסמין והשתא קאמר דלר"ש אף בשבועת ביטוי כן הוא דאם אמר שבועה שאוכל נבלה ופת חטין וכו' מאחר דלא חיילא שבועה על הנבילה ופטור הוא משבועת ביטוי דלא חלה לבטל את המצוה בלא תעשה פטור על השאר דלא חיילא גם על ההיתר:

הלכה ד

מתני' **ר"מ אומר אפי' אמר חטה ושעורה וכוסמת.** דקסבר הטוען את חבירו חטה מין חטה קאמר וכן שעורה וכוסמת דכתיב והחטה והכוסמת לא נכו והוי כאילו טוענו חטין ושעורין וכוסמין ורבנן סברי לשון מקרא לחוד והכא גרגיר אחד של חטה ושל שעורה ושל כוסמת קאמר ואין הלכה כר"מ:

גמ' **דברי ר"ש.** לר"ש דאמר לעיל עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד ואם לא אמר אלא חדא שבועה לא קאי אלא אקמא וה"ה בחטין ושעורין וכוסמין דכי היכי דפליגי ברישא בתובעין הרבה ה"נ פליגי בסיפ' באחד תובע תביעות הרבה או מינין הרבה כדמדמי לה בהלכה דלעיל ושמעינן השתא לר"ש אם אמר לו שבועה שאין לך בידי חטין ושעורין וכוסמין ונמצא שאין בידו חטין ואשתכח דאחטין קושטא הוא דמשתבע פטור נמי על השאר ואפי' יש בידו שעורין וכוסמין דשבועה דקאמר על החיטן הוא דקאמר. וגרסינן להא סוגיא בפ"ד דנזיר הלכה ג':

אף רבי יודה מודה בה. צ"ל וכן הוא בנזיר דר' יהודא הוא ת"ק דמתני' כדמוקי לקמן וס"ל דחייב על כל א' וא' מודה הוא הכא דפטור על השאר דלא אמרינן דשבועה דקאמר על כל א' וא' קאי אא"כ כפר בכל התביעות וכולן שקר הן דמאי חזית דדעתיה אקמייתא לחודה הוא דהוי אבל היכא דקמייתא קושטא הוי אמרינן מסתמא כי אשתבע אקושטא הוא דמשתבע:

נמצא שאין בידו חטין מהו וכו' כצ"ל וכן הוא בנזיר. וכלומר דהאי דינא דלעיל בעו לה בבית המדרש ופליגי בה והא דקאמר ר' יוחנן מיתרצא היא לקמן:

מהו שתחול שבועה על שאר המינין שיש בידו. ולר"ש הוא דאיבעי' להו:

חבריי' אמרי לא חלה. דאמרינן שבועה דקאמ' לא היה דעתו אלא על תחילת דיבורו ואחטין הוא דמשתבע ולא על שאר המינין:

מתניתא. ברייתא דתנינן בנזיר שם מסייע למה דאמרי חברייא:

הראשונה מותרת והשנייה אסורה. דקי"ל בעל מיגז גייז בהפרתו דמכאן ולהבא לא ליהוי נדר אבל אינו עוקר הנדר מעיקרו והילכך שנייה שתפסה בה מעיקרא אסורה:
ר' שמעון אומר אם אמרה לא נתכוונתי וכו'. גרסי' והכי הוא בברייתא דנזיר דר"ש הוא דקאמר לה:
כמותה וכיוצא בה. אם תתקיים נדרה ולא יפר לה בעלה אהא נזירה ואם לא תתקיי' לא אף השנייה מותרת:
מפני שאמרה. וטעמא דאמרה הכי אבל אם לא אמרה לא נתכוונתי וכו' מודה הוא ר"ש דהראשונה מותרת והשנייה אסורה ולא אמרי' דמה שאמרה ואני מסתמא היתה כוונתה שתהיה הכל כיוצא בה ואם יפר לה בעלה תהי' גם היא מותרת אלא דאמרי' מסתמא לא נתכוונה זו אלא אתחילת דיבורה שאמרה הריני נזירה וה"נ אמרינן דכי קאמר שבועה אריש דיבוריה דסמיך הוא דקאמר לא נתכוון לומר שבועה על שאר המינין ומסייע להו לחברייא אליבא דר"ש:
מה אם תמן. כלומר דדחי לה הש"ס דלא היא ואדרבא איפכא מסתברא מהתם וק"ו הוא דמה אם תמן שאין שם עיקר שבועה כלומר שאין שם עיקר נדר ונזירות גבי שניה אלא במה שאמרה ואני ומסברא הוי לן למימר דואני כמותך וכיוצא בך קאמרה ואם ייפר לך בעליך מותרת גם אני ואפ"ה את אומר דחלה הנזירות עליה עד שתאמר בפירוש לא נתכוונתי אלא להיות כמותה:
כאן שיש עיקר שבועה. שהרי אמר שבועה שאין לך בידי חטין ושעורין וכוסמין לכ"ש דנאמר דאם נמצא שאין בידו חטין דחלה השבועה על שאר המינין דמהיכי תיתי לומר דלא הוה דעתו אלא שיהו שאר מינין כמו החטין דכשם שהוא פטור על החטין כך יהא פטור על שאר המינין הא עכ"פ שבועה קאמר ואם על החטין פטור הוא דקושטא הוא שאין בידו מ"מ הא אמרינן התם דמסתמא לאסור עצמה נתכוונה ה"נ חלה השבועה על שאר המינין:
ומאי דא דאמר ר' יוחנן. ולא תקשה דהא ר' יוחנן אמר לעיל בפשיטות דפטור על השאר לדברי ר"ש התם במתפיס מיירי שאומר בפירוש לא נתכוונתי אלא שיהו שעורין וכוסמין כחטין וכשם שאני פטור על החטין כך לא היה דעתי לישבע כלל אשאר המינין אבל אם לא מתפיס לא אמרינן הכי והויא ממש דומיא דברייתא דנזירות לר"ש:
פשיטא דא מילתא. לדברי ר"ש קאי שאם אמרה השניה לא נתכוונתי אלא להיות כמותה. וכיוצא בה הרי היא כמותה ואם לא הפר לה בעלה של הראשונה ועברה על נדרה גרסינן וכן הוא בנזיר וכלומר אע"פ שאח"כ הפר לה אלא בשעה שעברה על נדרה

עדיין לא הפר לה פשיטא לן דלוקה היא וכדתנן בנזיר שם האשה שנדרה בנזיר והיתה שותה יין ומטמאה למתים ה"ז סופגת את הארבעים והיינו אע"פ שהפר לה בעלה אח"כ לוקה היא על שעברה קודם הפרה דקמ"ל דבעל מיגז גייז:

שנייה מהו. שתלקה אם עברה על נדרה קודם שהפר לה בעלה של הראשונה מי אמרינן דבעיקרה קא מיתפסה והואיל ועברה קודם הפרה של זו לוקה או דילמא לבסוף קמיתפסה ומכיון שהפר לה בעלה של הראשונה את נדרה אגלאי מילתא למפרע דהשנייה לא הויא נזירה כלל שהרי כמותה וכיוצא בה אמרה וראשונ' דלוקה היא מפני שעברה קודם הפרת בעלה:

מאחר שזו לוקה זו לוקה. דס"ל מעיקרה קמיתפסה וכל זמן שלא הפר לה בעלה ראשונה חל הנדר גם עליה:

ותנאי בית דין הוא. וכי תנאי ב"ד הוא דקאמרת מאחר שזו לוקה זו לוקה אמאי לוקה ותעשה שניה זו כאומרת הריני נזירה לאחר שלשים יום וכלומר דס"ל דלבסוף קמיתפסה אם תתקיים נדרה ולא יפר לה בעלה והשתא דהפר לה אגלאי מילתא דהשניה מעיקרא לא היתה נזירה כלל:

ר"ש כדעתיה. לר"ש קאמרינן ולטעמיה הוא דאזיל דאמר במגבה בדיבור כמו אגיבין ליה כלומר בדבור הראשון הדבר תלוי. ובנזיר גריס ר"ש כדעתיה ר"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבין והיינו הך דשמעינן לר"ש דאמר בפ' י"ב דמנחות גבי האומר הרי עלי מנחה מן השעורין מביא מן החטין ר"ש פוטר שלא התנדב כדרך המתנדבין שאין מנחת נדבה באה אלא מן החטין ולא אמרינן דדעתו היה כדרך המתנדבין וכלומר שאם יוודע לו שאין מביאין מנחת נדבה אלא מן החטין יביא הוא ג"כ מן החטין אלא דאזלינן אחר דבורו הראשון ולאו כלום קאמר וה"נ בתר דיבורה קמא אזלינן שאמרה ואני ולא אמרינן דלבסוף קמיתפס' אלא כל זמן שלא הפר לה בעלה של זו אף היא כמותה וכיוצא בה:

א"ר יוחנן דברי ר' יודן נכללין בקרבן אחד ונפרטין בשלשה קרבנות. משום דהא דתנן במתני' אין לך בידי חטין ושעורים וכוסמין חייב על כל אחת ואחת כר' יהודה אתי' דאיהו ס"ל בכה"ג פרטא הוי כדאמר לקמן וכן גרסינן להא בקידושין פ"ב הלכה א' גבי התקדשי לי בזו ובזו דקאמר מאן תנא ווי"ן ר' יודה דאמר גבי שבועה ולא לך ולא לך דפרטא הוי וחייב קרבן על כל אחד ואחד וכן בווי"ן דחטין ושעורין וכוסמין וקאמר ר' יוחנן דלדברי ר' יהוד' משכחת לה דלפעמים נכללין הן דלא הוו אלא כללא ואינו חייב אלא בקרבן אחד ופעמים פרטא הוו ומביא שלשה קרבנות דחייב על כל אחת ואחת כדמפרש ואזיל:

היך עבידא. ובקידושין כתבתי דה"ג פרוטה שליש חטין פרוטה שליש שעורין פרוטה שליש כוסמין נכללין בקרבן אחד נפרטין לשלש' קרבנות פרוטה חטין פרוט' שעורין פרוט' כוסמין. וכלו' אע"ג דלר' יהודה חייב על כל אחד ואחד מ"מ היכא דאמר לו שליש פרוטה מכל מין ומין יש לי בידך נכללין הן דהא על פחות מפרוט' לא מחייב אלא דפרוטה מכולן מצטרפת ולחייב בקרבן אחד ואם אמר פרוטה מכל מין ומין בהא הוא דפרטא הוי וחייב בשלשה קרבנות. ונראה לקיים גירסת הספרים וה"פ דברי ר' יהודה נכללין בקרבן אחד ונפרטין בשלשה קרבנות. הא דאמר ר' יהודה דחייב קרבן על כל אחד ואחד פעמים מצינו דכללא הוא אליביה מאי דסבירא ליה ואינו חייב אלא בקרבן אחד וכגון דאמר בלא ווי"ן שבועה חטין שעורין כוסמין אין לך בידי דהוי כלא לך לא לך דאמרינן לקמן דזהו כללו של ר' יהודה ונפרטין בשלשה קרבנות היכא דאמר בוי"ו כדתנן במתני' חטין ושעורין וכוסמין דבהא קאמר ר' יהודה דפרטא הוי וחייב בשלשה קרבנו':

היך עבידא. באיזה אמרתי לך דפעמים כללא הוי ופעמים פרטא הוי:

פרוטה חטין ופרוטה שעורין ופרוטה כוסמין. אם יש פרוטה מכל מין ומין:

נכללין בקרבן אחד ונפרטין לשלשה קרבנות. כלומר בהא פשיטא לן דלפעמים כללא הוי וקרבן אחד הוא דמחייב וכדפרישית דהיינו אם אמר בלא ווי"ן ולפעמים פרטא הוי היכא דאמר בווי"ן וחייב על כל אחת ואחת:

פרוטה שליש חטין וכו'. אלא הא הוא דמיבעיא לן אם אין בידו אלא שליש פרוטה מכל מין ומין מהו שיצטרפו כולן לפרוטה:

אית' חמי. ומתמה הש"ס ואמאי לא מיצטרפי אילו היו בידו כמה מינין בפרוטה ודאי מצטרפין הן זה עם זה לחייב עליהן דסוף סוף יש פרוטה בידו:

אפי' כן נכללין ונפרטין. וקאמר הש"ס דאע"ג דאמרינן דבפרוטה מכולן מצטרפת לאו בכל מקום מצטרפת אלא דלפעמים נכללין ומצטרפין הן ולפעמים נפרטין ואינן מצטרפין כדמפרש ואזיל:

ליידא מילה. לאיזה דבר קאמרת דנכללין ונפרטין הן:

לחייבו בקרבן. כלומר לענין חיוב קרבן אם לחייבו בקרבן או לא ואיפכא הוי הכא דהיכא דאמר בווי"ן דאז הוו כללא מצטרפין הן פחות פחות מפרוטה מכל מין ומין לפרוטה וחייב בקרבן אבל היכא דאמר בלא ווי"ן נפרטין הן ואינן מצטרפין ופטור מקרבן:

היו בידו ארבע מינין. ושני מינין מהן בפרוטה ושני מינין בשתי פרוטות:

אפי' כן נכללין ונפרטין. כלומר בכה"ג נמי פעמים כללא הוו ופעמים פרטא הוו ולענין שיתחייב בקרבן אחד או ביותר וזה נמי אם אמר בווי"ן או בלא ווי"ן וקמ"ל דכמו דאמרי'

דלר' יהודה פעמים הוי כללא לחייבו בקרבן אחד ופעמים הוי פרטא לחייבו בכמה קרבנו' הכי נמי אמרינן איפכא לענין צירוף פחות מפרוטה דפעמים הוי צירוף היכא דאמר בוויי"ן דכללא הוי ופעמים אין מצטרפין היכא דאמר בלא ווי"ן דפרטא הוי:

דאמר ר' יוחנן. השתא קאמר והיכא איתמר הא דלר' יהודה לענין לחייבו בקרבן א' או יותר אמרינן דבווי"ן הוי פרטא ובלא ווי"ן כללא הוי אהא איתמר:

דאמר ר' יוחנן. בפ"ט דגיטין בהל' ז' אמתני' דתנן התם חמשה שכתבו כלל בתוך הגט איש פלוני מגרש פלונית ופלוני לפלונית והעדים מלמטן כולן כשירין וינתן לכל אחת ואחת וגרסינן עלה שם א"ר יוחנן בשם ר' ינאי ושואל אני בשלום פלוני. אם כתב שאילת שלום אחר הגט והעדים מלמטה:

חזקה לכל חתם. בהא אמרינן דעל הכל חתמו העדים דוי"ו דושואל מוסיף על ענין ראשון הוא וחתימת העדים קאי גם על הגט וכשר:

שואל אני. בלא וי"ו ענין בפני עצמו הוא ומפסיק ואמרינן דעל שאילת שלום חתמו ולא על הגט ופסול:

ר"ל אמר. אפי' שואל בלא וי"ו אמרינן על הכל חתמו והגט כשר:

איזהו כלל. ומפרש להמתני' אליבא דפלוגתייהו דלר' יוחנן הא דקתני התם חמשה שכתבו כלל כגון שכתב איש פלוני מגרש פלנית ופלוני לפלנית דאע"ג שפרט והזכיר שם כל איש ואשה לכל אחד ואחד אפ"ה כלל הוי משום דכתב ופ' לפ' בוי"ו והוי מוסיף על ענין ראשון כמו שאמר בשאילת שלום:

אי זהו כלל לריש לקיש. דוקא אם כתב אנו פלוני ופלוני מגרשין נשינו במקום פלוני שהזכיר וכלל כל האנשים ביחד והנשים בפני עצמן יחד אבל אם כתב שם כל איש ואשה ביחד לאו כללא הוי דמיחשב כל גט וגט בפני עצמו ונמצא גט האחרון מפסיק ואין העדים מעידין אלא עליו ור"ל נמי לטעמיה אזיל דס"ל דאין חילוק בשאילת שלום אם כתב בוי"ו או בלא וי"ו דהוי"ו לא מעלה ולא מוריד:

מודה ר' יוחנן שאם הזכיר גירושין לכל אחת ואחת. איש פלוני מגרש פלונית ופלוני מגרש לפלונית דהוי כל אחד גט בפני עצמו וצריך הוא להשלים הטופס של כל גט וגט ולחתום העדים אחר כל אחד ואחד דלא אמר רבי יוחנן דבווי"ן כללא הוי אלא דוקא היכא דכתב איש פ' מגרש לפ' ופ' לפ':

חייליה דר' יוחנן. דאמר שכל זמן שלא הזכיר גירושין לכל אחת הוי כלל וראיה לדבריו מן הדא מתני' דתנינן בנדרים פ"ט:

שאיני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן. כל א' וא' הוי נדר בפני עצמו וצריכין פתח לכל א' וא' אבל אם לא הזכיר קרבן לכל א' כנדר אחד הוי וא"צ אלא פתח אחד לכולו דנדר שהותר במקצתו הותר כולו והיינו סייעתא לר' יוחנן דלענין גירושין נמי כן הוא:

מתניתא. דגיטין שם נמי מסייעה לר' יוחנן דקתני היה כתוב טופס לכל אחת והעדים למטה אינו כשר אלא אותו שהעדים נקראין עמו דמשמע דוקא בכה"ג הוא דהוי פרטא אבל אם לא היה כתוב טופס לכל אחת אלא שאחר שכלל כל השמות כולן השלים הטופס אע"פ שהזכיר שם כל איש ואשה ביחד בפני עצמו כללא הוי וכולן כשירין:

שמואל אמר פרט ר"מ. פרטו של ר"מ זהו כללו של ר' יהודה כדגרסינן בברייתא גבי היו חמשה תובעין אותו כלל אינו חייב אלא אחת ופרט חייב על כל אחת ואחת דברי ר"מ ר' יהודה אומר שבועה לא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת ומפרש שמואל דמה ששמע ר' יהודה שהיה ר"מ עושה אותו כלל והיינו ולא לך ולא לך בוי"ו וס"ל דאינו חייב אלא אחת בזה פליג ר' יהודה ועושה אותו פרט וחייב על כל אחת ואחת וממילא שמעינן דפרטו של ר"מ והיינו לא לך לא בלא וי"ו דאי לאו הכי מאי הוו תו פרטא לר"מ זהו כללו של ר' יהודה והכי קאמר ולא לך בוי"ו הוא דחייב על כל אחת ואחת הא לא לך לא בלא וי"ו אינו חייב אלא אחת דכללא הוי:

מיליהון דרבנן אמרין. מדברי רבנן דלעיל והיינו ר' יוחנן שאמר בשם ר' ינאי שמענו דלא ס"ל כהא דשמואל ואליבא דר' יהודה דהא אמרי אם כתב שואל אני בשלום בלא וי"ו לא חתם אלא על שאילת שלום:

אם אומר את. ואי ס"ד כדאמרת דפרט של ר"מ והיינו לא לך לא כללו של ר' יהודה הוי א"כ קשיי' לר' יהודה דקי"ל כוותיה לגבי ר"מ ואיהו משוי לא לך לא לך לכללא דשבועה אכולן קאי ולא אכל חד וחד והכי נמי נימא אפי' שואל אני בלא וי"ו חזקה על הכל חתמו אלא ע"כ ר' יוחנן ור' ינאי דאינהו ודאי כר' יהודה סבירא להו מפרשי אליביה דלא משוי כללא בלא לך ולא לך אלא דוקא באומר שבועה שאין לכולכם בידי הוא דהוי כללא לר' יהודה ופליגי אדשמואל:

מתניתא אמרה. ממתני' דהכא שמענו שאין פרטו של ר' יהודה והיינו בולא לך ולא לך כדאמר בברייתא כללו של ר"מ היא כדאמר שמואל דאי כדשמואל דזהו כללו של ר"מ וא"כ אינו חייב אלא אחת קשיי' הא דתנינן ר"מ אמר אפי' אמר חטה ושעורה וכוסמת חייב על כל אחת ואחת ולית אינש אמר אפי' אלא מכלל דמודה בקדמייתא דאל"כ לא שייך אפי' אלא ודאי מודה ר"מ בקדמייתא דתני במתני' בחטין ושעורין וכוסמין והיינו ולא לך ולא לך בוי"ו דחייב על כל א' ואחת אלמא דאין זה כללו של ר"מ אלא דס"ל

דהא פרטא הוי ומודה הוא בזה לר' יהודה ומינה למדו ר' ינאי ור' יוחנן דלא מפרשי כדשמואל ולקמיה מפרש במאי פליגי ר"מ ור' יהודה:

על דעתיה וכו'. גי' זו קשה וה"ג בגיטין על דעתיה דר"מ בין שאמר חטין ושעורין וכוסמין בין שאמר חטה ושעורה וכוסמת כלל ופרט הוא. כלומר דבהא פליגי דלר"מ אין חילוק בין אמר חטין ובין אמר חטה דעל מין חטין קאמר ובשניהם אמרינן דלפעמים כלל הוי היכא דאמר בלא וי"ו ופעמי' פרט הוי היכא דאמר בוי"ו ואם אמר חטה ושעורה וכוסמת הוי כדין חטין ושעורין וכוסמין וחייב על כל אחת ואחת:

על דעתיה דר' יהודה אם אמר חטין ושעורין וכוסמין כלל ופרט הוא. כדאמרן לפעמים כלל ולפעמים פרט:

אם אמר חטה ושעורה וכוסמת כלל שאין עמו פרט. כלומר דלאו כלום הוא דס"ל דלא מחשבינן כל אחד מין בפני עצמו דנימא ביה דפעמים כלל ופעמים פרט דחיטה גרגיר אחד קאמר וכן שעורה וכוסמת ומה אתה מחלקן או כוללן ובהא הוא דפליג עם ר"מ:

הלכה ה

מתני' **שאינו משלם קנס על פי עצמו**. וכיון דכי אודי לא מיחייב כי כפר נמי לאו ממונא כפר ליה:

משלם בושת ופגם על פי עצמו. הלכך ממונא כפר ופלוגת' דר"ש ורבנן מפרש בגמר' דר"ש סבר כי אמר ליה אנסת או פתית את בתי קנסא קא תבע מיניה דלא שביק אינש מידי דקייץ והייינו קנס שדמיו קצובין חמשים כסף ותבע מידי דלא קייץ וזהו בשת ופגם הלכך קנסא כפר ליה ופטור ורבנן סברי בשת ופגם קא תבע ליה דלא שביק איניש מידי דכי מודה ביה לא מיפטר ותבע מידי דכי מודה ביה מיפטר הלכך כי כפר ליה ממונא כפר ליה וחייב והלכה כחכמים:

גמ' **דברי ר"ש עיקר תביעה קנס**. כדפרישית במתני' ולדברי חכמים לאו הכי ס"ל אלא עיקר תביעה בושת ופגם היא:

ר' אילא. מפרש דלא פליגי אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ודברי ר"ש הן בתובעו קנס ובושת ופגם דכיון דמעיקרא קאמר לתביעת קנס היא עיקר תביעתו ודברי חכמים הן בתובעו מעיקרא לבושת ופגם ולבתר אמר קנס:

רבנין. דבי מדרשא מפרשי דלאו בתבע בפירוש מיירי וה"ג דברי ר"ש בתבעו דבר אחד דברי חכמים בתבעו שלשה דברים והכי הוא לקמן. אם תבעו סתם תן לי הדבר שאתה חייב לי ליתן מסתמא לקנסא קא תבע דמידי דקייץ הוא ודברי חכמים הן בתבעו תן לי שלשה דברים שאתה חייב דכיון דאיכא בהו בושת ופגם ממונא כפר ליה ולא פליגי:

ר' זירא. דשמע מר' יסא בשם ר' יוחנן להא דלעיל ושאלו אם בפירוש שמע מר' יוחנן דמפרש דפליגי ר"ש ורבנן ואפי' בתובע סתם אנסת או פתית את בתי מיירי או ממילתיה דאמר ר' יוחנן שמע ליה מכללא:

אמר ר' יסא דסבר כרבנן. כלומר מדבעי ר' זירא הכי ש"מ כרבנן דבי מדרשא ס"ל דלא מוקמי להמתני' באמר לו אנסת או פתית סתם ולא אמר מידי מה דתבע ליה דבהא מודו חכמים לר"ש ומשום דהלכה כחכמים דמתני' מדייק ר' זירא לידע אם אמר ר' יוחנן בפירוש הכי או לא:

אמר ר' מנא ואפי' דהוא סבר כר' אילא. כלומר מהיכא קדייקת לה דס"ל לר' זירא לפרש המתני' כרבנן דבי מדרשא ואפי' דהוא סבר לה כר' אילא דמפרש דלמר בתבעו קנס בתחילה ולמר בתבעו בשת ופגם בתחלה נמי לא פליגי לדינא ולפיכך הוצרך לשאול אם בפירוש שמע מר' יוחנן דמפרש דפליגי כדי לידע הלכה דלר' יוחנן דפליגי א"כ כחכמים קי"ל אפי' באומר סתם אנסת או פיתית בתי:

דברי ר"ש וכו'. דברי ר' יסא הן שהשיבו לר' מנא דמשום הכי קאמינה דסבר ר' זירא כרבנן דבי מדרשא דמסתבר טעמייהו באוקמתא דמתני' דדברי ר"ש הן דוקא בתבעו דבר אחד הוא דאמרינן דדעתי' אקנסא ברם היכא דתבעו שלשה דברים ר"ש נמי מודה דבושת ופגם בכלל ועכ"פ ממונא כפר ליה ולא מסתבר לן לחלק בין אמר קנס בתחילה או לבסוף כדר' אילא. א"נ דמסקנת דברי ר' מנא הן ובתמיה מיתפרשא וכלומר מאי חזית דבעית מימר דר' זירא ניחא ליה טפי פירושא דרבנן דבי מדרשא והלכך הוא דבעי אם בפירוש אמר ר' יוחנן הכי הא אפי' דהוא סבר כר' אילא נמי שייך הבעיא דיליה ואדרבה טפי ניחא לן פירושא דר' אילא דקמ"ל דאיכא סברא לחלק בין תבעו הקנס בתחילה או לבסוף דאלו לרבנן דבי מדרשא דקאמרי דברי ר"ש בתבעו דבר א' ברם הכא כלומר לדברי חכמים בתבעו ג' דברים בתמיה דהא פשיטא היא ומאי קמ"ל במתני':

אין לי אלא דברים וכו'. ברייתי' היא בת"כ והתם גריס ת"ל ומעלה מעל בה' ריבה:

למוציא שם רע לאו קנס הוא. דבשלמא תשלומא כפל וד' וה' משנינן דמשום קרנא קאמר כדאמרינן במתני' לקמן וכן אונס ומפתה כדאמרן משום בושת ופגם אלא מוציא שם רע אמאי חייב והא לאו ממונא כפר ליה:

ר"ש היא דאמר במגבה הדבר תלוי. פלוגתייהו דר"ש ורבנן בכתובות פ"ד הלכה ב' בעמדה בדין עד שלא בגרה הרי הן של אב מת האב הרי הן של אחין וכו' ר"ש אומר לא הספיקה לגבות עד שמת האב הרי הן של עצמה ומפרש התם דרבנן סברי בעמידת ב"ד הדבר תלוי ועבדין ליה כמלוה דמשעת העמדה בדין מלוה מן התורה עליו ור"ש סבר

במגבה הדבר תלוי עד שתובעו וגובה ממנו ועבד ליה כמעשה ב"ד דלא הוי ממון להוריש לבניו. והתם בקנס דאונס ומפתה מיירי וה"נ לענין מוציא שם רע ומפרשינן דהכי במאי עסקינן שעמד עמו בדין ודקאמר ר"ש היא כלומר לר"ש שפיר דקאמרת דקנס הוא ולא משכחת לה דליחשב כממונא אבל לרבנן משכחת לה דלאחר שעמד בדין נעשה כמלוה עליו וממונא הוא דכפר ליה:

הלכה ו

מתני' **גנבת את שורי וכו' חייב**. דאע"ג שאינו משלם את הכפל בהודאה משלם את הקרן בהודאתו:

המית שורך את עבדי. קנסא הוא דמשלם שלשים סלעים אפי' אינו שוה אלא דינר:

אמר לו עבדו הפלת את שיני. דקנסא הוא שיוציא עבדו לחירות בשביל אחד מאבריו והרי הוא כבהמתו:

גמ' **מהו שישלם דמי העבד מפיו**. כלומר דמיבעיא ליה הא דתנן אינו משלם ע"פ עצמו אם דוקא הקנס שהוא יותר מדמי שויו אינו משלם אבל דמי שויו של העבד משלם ע"פ עצמו דהא לאו קנסא מיקרי וכדמפרש ואזיל:

ומה צריכא ליה. ובמאי מספקא ליה הא קנס של עבד שלשים סלע הוי ואם פטור מקנסא הוא מאי משלם ומפרש דהיא גופה ספוקי מספקא ליה:

כל שלשים סלע קנס. ואפי' דמי שויו בכלל או יותר מדמיו קנס שאין נקרא קנס אלא מה שחייבתו התורה לשלם יותר מדמי שויו של העבד דאין תימר וכו' אין משלם דמי שויו ואי אמרת דהיותר הוא דמיקרי קנס משלם הוא דמי שויו על פי עצמו ומהו:

תמן תנינן. אגב דקאמר הכי בכתובות דגרסי' להאי סוגיא שם סוף פ"ג קאמר ה"נ תמן תנינן וכלומר דפשיט ליה ממתני' מדקתני פטור על השבוע' דלאו ממונא כפר ליה אלמא דכל שלשים סלע קנסא מיקרי דאל"כ כי נמי הוי מודה ליה מדמי שויו לא מיפטר ואשתכח דממונא כפר ליה:

תיפתר. להמתני' שהמית עבד מוכה שחין שלא היה שוה כלום ובכי הא ודאי כל השלשים קנסא הוו:

אמר ליה. א"כ אמור דבתרה הסיפא דברייתא המית שורך בני וכו'. לא מצאתי זה לא בתוספת' ולא במכילתא ולא בספרא ואיזו ברייתי' היא שנשנית על דינא דמתני':

ופתרה במוכה שחין. ואם הריש' במוכה שחין תפרשה א"כ סיפא נמי במוכה שחין מיירי ויהא פטור:

לית יכול. מסקנת הקושיא היא והא אי אפשר דתנן המית בן חורין נותן את שויו הרי זה אינו שוה כלום ובכתובות ל"ג להא:

תיפתר כמ"ד ונתן פדיון נפשו של מזיק. גרסינן וכן הוא בכתובות. כמ"ד פ' שור שנגח ד' וה' דפדיון נפשו דכתיב נפשו של מזיק הוא ואע"פ שאין הניזק שוה כלום ולעולם במוכה שחין איירי:

א"ל. אם כמ"ד ונתן פדיון נפשו של מזיק א"כ כולו דינא דכופר קנסא הוי ואכתי אמאי בסיפא חייב הוא:

מהו שיאמר לו צא ידי שמים. על מודה בקנס קאי אע"ג דמדינא פטור הוא אם אומרין לו שישלם כדי לצאת ידי שמים:

נישמעינה מהדא. עובדא דרבן גמליאל:

מצאתי עילה לשחררו. היה שמח בדבר לפי שעבד כשר היה והיה מתאוה לשחררו:

לית בידך. לא הועלת כלום מפני שהודית מפי עצמך ואין קנסות להתחייב אלא בב"ד ובעדים:

הדא אמרה שאין אומרין לו צא ידי שמים. דא"כ אכתי היה ר"ג צריך לצאת ידי שמים והיה יכול לשחררו אלא ש"מ דאינו צריך:

ר"ג כמ"ד מותר לשחרר. אם ר"ג פליג אהא דאמרינן המשחרר עבדו עובר בעשה וקסבר מותר לשחרר דקס"ד הא דקאמר מצאתי עילה משום דאיהו קסבר מותר לשחרר אלא שחביריו לא הניחו לו וקאמר דעכשיו מצאתי עילה לעשות כדברייי:

גרמה אמרה. כל עצמה של זו המעשה שמעינן מינה איפכא דקסבר אסור לשחרר דאל"כ היה לו לשחרר משעה ראשונה קודם שהפיל שינו ולא היה מי שימחה בידו:

הדרן עלך שבועת הפקדון

פרק ו

הלכה א

מתני' **שבועת הדיינין**. השבועה שהדיינים משביעין אותה ע"י הודאה במקצת הטענה צריך שלא תהא הטענה פחות משתי כסף. ולאו אתחילת טענה קאי אלא אכפירה שהוא כופר בטענת חבירו לבד הודאת הפרוטה דבעינן שתהא תחילת הטענה שתי כסף ופרוטה:

שתי כסף. שתי מעות כסף שהוא שליש דינר שהדינר שש מעות והוא משקל צ"ו שעורות בינוניות נמצאו שתי מעות משקל ל"ב שעורות כסף מזוקק:

וההודייה בשוה פרוטה. ההודאה שמחייבתו לישבע לא תהא פחות משוה פרוטה שהוא משקל חצי שעורה של כסף מזוקק ואם היה מה שכפר לו פחות משתי כסף או מה שהודה פחות משוה פרוטה אינו חייב שבועה דאורייתא אבל משביעין אותו שבועת היסת שהיא מתקנת חכמים:

אין לך בידי אלא פרוטה. סתם פרוטה של נחשת היא ואין ההודאה ממין הטענה שזה טענו כסף והוא הודה לו נחשת ודוקא שלא טענו אלא משקל שתי מעות כסף ויותר אבל טענו מטבע כסף היוצא בהוצאה כאילו תבעו שוה זה הוי וכל מה שיודה לו חשיב מין הטענה:

שתי כסף ופרוטה. הוי כתבעו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן דחייב:

מפני שהוא כמשיב אבידה. שהוא פטור משבועה כדתנן המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם ודוקא כשאין הבן טוען ודאי מנה לאבא בידך אלא שמא דבהא פטור אפי' משבועת היסת שאין משביעין על טענת שמא אבל טענו ודאי ואמר הלה לא היה אצלי אלא חמשים חייב שבועה דאורייתא דאין זה משיב אבידה:

גמ' **הטענה**. ברייתא היא דפליגי ב"ש וב"ה בשיעור הטענה וגרסינן להאי סוגיא בפ"ק דקידושין הל' א':

מחלפה שיטתין דב"ש. דהתם גבי קידושין אמרי דכסף דינר הוי והכא מפרשי לכסף דקרא מעה וכן קשיא דב"ה אדב"ה:

ר' יעקב בר אחא. קאמר דהיינו טעמייהו דב"ש בקידושין דלמדין מתחילת מכירת של אמה העברייה שהיא בדינר כדיליף לקמיה וב"ה סברי דלמדין מסוף גירועיה כשהיא יוצאת בגרעון כסף ואפי' אין לו עליה אלא פרוטה אחת מגרעת בפדיונה ויוצאת:

ומה טעמא דב"ש. השתא מפרש מנא להו דתחילת מכירתה בדינר הוי:

וכי אין אנו יודעין. שאם יוצאת בחנם אין כסף:

מכאן שנמכרת. בתחלה במה שהוא יותר מסתם כסף האמור בתורה והוא מעה ומוקמינן הכא איותר ממעה שהוא דינר כדמפרש ואזיל:

וכמה היא יותר מכסף דינר. דקרא ה"ק אין כסף שכבר אין מעה כסף עליה לפי שמגרעת היא בפדיונה שמחשבת היא עם האדון בכמה לקחה וכמה שנים שעברו בשיעבודה ולפי חשבון השנים מגרעת פדיונה ונותנת לו השאר ומזה שמענו דע"כ שנמכרת בתחילה בדינר כדמסיק לקמיה:

או כסף פרוטה. או נימא דכסף האמור כאן פרוטה הוא ויותר מכסף שתי פרוטות הן ובאלו היא נמכרה בתחלה:

סוף מטבע כסף מעה. הא לא מצית אמרת דע"כ אין מטבע כסף האמור בתורה פחות ממעה דגרה הוא מעה ולא מצינו דכתיבא בקרא פחות מגרה:

ותהא מעה. ומנא לך דביותר היא נמכרה ודוקא בדינר:

שאם ביקשה ליגרע מגרעת מעה בכל שנה ויוצאת. כלומר להכי אמרי בדינר דשייכא ביה גרעון מעה בכל שנה שאם נמכרה בתחילה לשש שנים בדינר והדינר הוא שש מעין מגרעת לו מעה לכל שנה ושנה שהיתה בשיעבודו ויוצאת:

ותגרע בפרוטה. ומנא לך דהגרעון במעה הוא שפיר משכחת לה נמי שנמכרה לו בתחילה במעה והגרעון היא בפרוט' ובפרוטות:

הגע עצמך. אי אתה יכול לומר כן דהגע עצמך שאם נמכרה בתחילה במעה ואם בקשה ליגרע מתחילת השנה הששית וכלומר שאף שעדיין לא הגיעו סוף השנים והיא רוצה להגרע בפדיונה ולחשוב עמו על כרחך בפרוטה פרוטה מגרעת ולא במעה וא"כ קשיא:

מה תחילת השנה הששית גירועיה בפרוטה וסוף גירועיה בפרוטה. כצ"ל וכן הוא בקידושין ושם גריס תחלת גירועיה בפרוטה וכו' ויותר מתישב היא. כלומר מה תאמר כאן דהשתא תחלת גירועיה וסוף גירועיה בפרוטות הן בתמיה והיכי מקיימית לקרא דאין כסף שעל המעה הוא נאמר שהרי משמעות הכתוב על סוף השנים הוא ויצאה חנם אין כסף שכבר אין עליה מעה כסף והלא אפי' בתחילת גירועיה כגון שהוא רוצה לצאת לאחר ב' או ג' חדשים ולחשוב עמו ולהגרע בפדיונה שוב אין מעה כסף עליה וא"כ שנמכרה במעה לא מצית אמרת:

אלא תחלת גירועיה מעה וסוף גירועיה פרוטה. כלומר אלא ודאי דהשתא מוקמינן אדינר ושפיר מצית לאוקמי לקרא דבסוף השנים איירי דכשהיא נמכרת בדינר היה תחלת גירועיה במעה מעה וסוף גירועיה הוא דבפרוטה וה"ק ויצאה חנם אין כסף שבשעת יציאתה היינו בתוך שנה הששית שוב אין מעה כסף עליה אבל אם נמכרה בתחילה בפחות מדינר אפי' קודם שנה ששית אין מעה כסף עליה והיינו טעמייהו דב"ש:

ומ"ט דבית הלל. גמרי מסוף גירועיה שהיא בפרוטה דהגע עצמך שאפי' אם לא נשתייר עליה אלא שוה פרוטה שמא אינה מגרעת ויוצאת הילכך ילפינן קידושין מינה הואיל דאשכחן דשוה פרוטה חשיב ממון לענין גרעון:

מחלפה שיטתהון דב"ה. אכתי קשיא על ב"ה מ"ט אמרו בטענה שתי מעין:

כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגו'. כתיב ומה בא כסף ללמדנו:

אם. ללמד שאין ב"ד נזקקין לדון בפחות משוה פרוטה הא כבר שמעינן מדכתיב לאשמה בה ודריש לה בת"כ פרט לפחות משוה פרוטה דלאו אשמה וחוב מיקרי ולאו כפירה היא:

מיכאן. דכסף דקרא בה ללמדינו שיש כאן בטענה יותר ממעה כסף והן שתי מעין כדיליף לקמיה מהקישא דכלים:

או. נימא דכסף דקרא פרוטה הוא ויותר מכסף דילפינן על ב' פרוטות הוא:

סוף מטבע כסף. של תורה מעה הוא ולא פחות מכאן:

ותהא מעה. ונימא דכסף אחת קאמר קרא:

או כלים. כתיב ומקשינן כסף לכלים:

מה מקיימין דב"ש או כלים. דאי לאו להיקשא אתו או כלים למה לי:

להביא כלי חרס. דכלים כל שהן משמע ואי לאו דכתיבי ה"א דוקא דבר חשוב כמו כסף בעינן:

והן. דוקא שהמחטין יפות שתי פרוטות כדי שלא תהא הכפירה וכן ההודאה פחות מפרוטה:

אתיא כב"ש. הא דשמואל כב"ש אתיא דע"כ שמואל ס"ל דלא בעינן בכלים שיהו שוין שתי מעין והא קמ"ל וא"כ אזלא שיטתיה כב"ש בענין דלא ילפי היקשא דכסף לכלים והלכך לא מקשינן נמי כלים לכסף אבל לב"ה דמקשי כסף לכלים ודכוות' מקשינן כלים לכסף מה כסף דבר חשוב ושתי מעין בעינן ה"נ כלים דבר חשוב שיהו שוין שתי מעין:

זוקקו לשבועה. אם מכחישו:

והרי שנים מחייבין אותו קרקע. אם מעידין בקרקע שרוצה להחזיק שהיא של זה מחייבין אותו וא"כ נימא נמי דבעד אחד מחייבו שבועה:

שנייא היא. קרקע דלא שייכא שבועה עלה דאימעיט מקרא דאין נשבעין על קרקעות ושמואל לא אמר אלא במידי דשייכא שבועה:

והרי שנים מחייבין אותו. כשמעידין שחייב קנס וא"כ ליחייביה עד א' בשבועה:

שנייא היא שאין נשבעין בקנס. ה"נ מידי דלא שייכא ביה שבועה שאם אין עדים יודה ויפטר:

והרי שניים מחייבין אותו פרוטה וכן הא דתנינן שבועת הדיינין וכו'. כלומר ותנן דהשבועה היא דוקא בטענת שתי כסף וא"כ היכי קאמרת דכל מקום ששנים מחייבין ממון עד אחד מחייבו שבועה והרי שנים מחייבין אותו כשמעידין אפי' על פרוטה ואין שבועת הדיינין בטענה שהיא פחותה מב' כסף ואין עד אחד יכול לחייבו שבועה בפרוטה:

מתניתא בשנשבע מפיו. הא דאמרינן דאין שבועת הדיינין בטענה שהיא פחותה משתי כסף כשנשבע ע"י טענת עצמו שאין כאן עד כלל אלא שהודה במקצת וכפר במקצת:
מה דאמר שמואל בנשבע מפי אחרים. כלומר שמואל דאיירי בנשבע על ידי פי אחרים הוא שהעד שמעיד עליו הוא שזוקקו לשבועה ובהא לא בעינן שיהא הטענה שתי כסף אלא אפי' בפרוטה זוקקו עד אחד לשבועה:
פליגי. אדשמואל וס"ל דלא שנא נשבע ע"י טענת עצמו ולא שנא דנשבע על ידי עד אחד דמחייבו שבועה בעינן שיהא הטענה שתי כסף דשבועת הדיינין דתנינן כל שבוע' הדיינין בכלל:
לעולם. אינו חייב עד שיהא הטענה שתי כסף צ"ל:
וההודאה שוה פרוטה. לא שייכא הכא דהא בשבועת עד אחד לא בעינן הודאה במקצת ואגב שיטפ' המתני' היא:
הטוען לחבירו טענת גנב. בפקדון אינו חייב עד שיודה במקצת דכי הוא זה כתיבא בפרשה ומינה ילפינן דהודאת במקצת בעינן לחייבו שבועה:
וכל חברוי פליגין עלוי. כדמפרש ואזיל דסברי כי הוא זה בטוענו ממון וכלומר במלוה קאי וכדמסיק:
אם בטוענו ממון. משתעי הפרשה בדא כתיב ישלם שנים לרעהו בתמיה ומה שייך כפל במלוה:
ועירובי פרשיות יש כאן. משני דבאמת עירוב פרשיות הוא דקרא דכי הוא זה לא קאי אהאי פרשה אלא אפרש' דאם כסף תלוה קאי:
אינו חייב עד שיהא בכפירה שתי כסף חוץ מהודייה. אמתני' מהדר דתנן הטענה שתי כסף לאו אתחילת טענה הוא אלא על הכפירה שיהא כופר בטענת חבירו שתי כסף לבד ההודאת הפרוטה ותחילת הטענה צריך שתהא שתי כסף ופרוטה:
אתיא כחברוי דר' יוחנן. אמתני' קאי דקתני ואם אין הודאה ממין הטענה פטור דילפינן מדכתיב כי הוא זה שצריך שתהא ההודא' ממין זה שהוא טוענו וזהו כחברוי דר' יוחנן דלעיל דפליגי עליה וסבירא להו דעירוב פרשיות כתיב כאן וכי הוא זה אמלוה קאי:
מנה לי בידך אין לך בידי פטור. קתני במתני' ומתמה הש"ס דמאי קמ"ל בזה אפי' כמה לי בידך כלומר אפי' יהיה כמה שיהיה שזה טוענו והלה כופר בכל הוא פטור משבועת התורה דהא כבר תנינן דצריך שתהא ההודאה במקצת:
אלא כיני מנה לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה חייב. כלומר ודאי לגופה לא איצטריך האי בבא במתני' אלא לדיוקא איצטריך דמהו דתימא כי תנן ההודאה בשוה פרוטה

בשלא היה הטענה אלא שתי כסף וכיוצא בזה בסך מועט אבל בטוענו מנה לי בידך והלה מודה בפרוטה לא חשיבא הודאה כגד הכפירה במנה וכאלו לא הודה לו בכלום דמי קמ"ל דוקא אם אומר אין לך בידי כלו' הוא דפטור אבל אם אומר אין לך בידי אלא פרוטה חייב דלעולם הודאה בפרוטה הויא הודאה ואפי' בסך מרובה והיינו דאשמעינן הך משנה יתירה:

והוא שהלוהו בעדים. הא דתנן מנה לי בידך אין לך בידי אלא חמשים דינר חייב דוקא שהלוהו בעדים דאינו יכול לומר להד"מ אבל אם הלווהו שלא בעדים מתוך שהיה יכול לכפור בכל יכול מימר ליה הלויתני ונתתי לך מחצה:

אין אומר בממון מאחר. אין אומרים מיגו זה בממון:

מאחר וכו'. בתמיה כלומר דנימא מאחר שאלו היה רוצה היה אומר לא היו דברים מעולם נאמין לו במה שאומר הלויתני ונתתי לך חציין הא לא אמרינן בממון וטעמא דמיגו דהעזה הוי שאין אדם מעיז בפני בע"ח ולומר לו לא הלויתני מעולם והלכך אפי' הלוהו [צ"ל שלא] בעדים ומודה במקצת הוא מיחייב שבועה:

מתניתא פליגא בר' יוחנן. דקאמר בהלווהו בלא עדים נאמן במיגו ומוקי למתני' דבשהלוהו בעדים מיירי וא"כ קשיא עליה הא דקתני אין לך בידי פטור ממתני' דלקמן:

מנה לי בידך אמר לו הין. והכא כשאמר לו בפני עדים מיירי דאי לאו הכי יכול לומר לו משטה הייתי בך והוי כהלוהו בפני עדים וקתני אין לך בידי חייב אלמא דאם הלוהו בעדים אינו יכול לומר להד"מ:

מנה לי בידך אין לך בידי. כלומר והשתא אי כר' יוחנן דמתני' ובעדים מיירי קשיא הא דקתני במתני' מנה לי בידך אין לך בידי פטור:

לא יפרענו אלא בעדים. ומשום דמילתיה דאסי בסתמא הוא מפרש לה ר' אבין דה"ק לא יחזיר לו אלא בעדים וכלומר דלא תימא דעצה טובה קמ"ל שלא יפרענו אלא בעדים כי היכי דלא ליהדר ולתבעיה אע"ג דלא מהימן הוא ולא שצריך הוא לפרעו בעדים והלכך מפרש דלא יחזיר לו אלא בעדים קאמר דמשום שהלוהו בעדים אינו יכול זה לומר פרעתיך ביני לבין עצמך:

מתני' פליגא עלוי. דאסי דקתני מנה לי בידך וכו' ובשהודה בפני עדים מיירי וכהלוהו בעדים הוא וקתני נתתיו לך פטור:

הלכה ב

מתני' **מנה לי בידך אמר לו הין**. בפני עדים וכגון שאמר אתם עדי דשוב אינו יכול לטעון משטה הייתי בך:

פטור. משבועה דאורייתא אבל משביעין אותו היסת:
אין לך בידי. לא היו דברים מעולם:
חייב. לשלם שהרי הוחזק כפרן והוא שכפר בב"ד אבל שלא בב"ד לא הוחזק כפרן:
גמ' **דרך בני אדם וכו'**. כלומר דהא ע"כ מתני' בשתבעו בעדים מיירי כדפרישית ואע"פ שבתחלה האמינו והלוהו שלא בעדים מ"מ מצינן לאוקמי הכי לפי שפעמים עושין כן:
אל תתניהו לי אלא בפני פלוני ופלוני וכו' חייב. כדמפרש לקמיה דאמר במעמד פלוני ופלוני:
הגע עצמך דאמר ליה נתתיו לך בעדים. אחרים ואמאי לא יהא נאמן:
תני בר קפרא. דה"ק במעמד פלוני ופ' בפניהן דוקא שהם יראו שפרעתני:
הגע עצמך וכו'. ובעי הש"ס הגע עצמך דאם אמר כן אם אינו נאמן לומר שפרעו בפני עדים אחרים:
מעשה. כזה בא לפני רבי ואמר יבאו פ' ופ' שייחדן המלוה ויעידו דהואיל וייחד וקאמר במעמד פ' ופלוני מיקפד הוא דקפיד בפניהן דוקא:
הרי שבא בשטר וחזקה. המחזיק בקרקע ואמר לו חבירו מה אתה עושה בתוך שלי ואמר לו אתה מכרתה לי ואכלתי שני חזקה ועדיין שטר המכירה בידי:
ידון בשטר. קס"ד דה"ק על כרחו צריך להביא השטר ואע"ג דשני חזקה במקום שטר קיימי התם כדאמרינן דטפי מתלת שנין לא מוזדהר אינשא בשטריה אבל האי כיון דאמר ישנו להשטר בידי צריך הוא לברר ולהביא ואם לא מצא השטר יפסיד:
ידון בחזקה. אף בחזקה באיזה מהן שירצה ואם יש לו עדי חזקה אין צריך לברר דבריו על השטר:
מעשה בא לפני ר' יהודה. הנשיא והוא רבי הורה כרשב"ג:
ר' זירא בעי קומי ר' ירמיה גרסינן:
מה. האי דאתה אומר דרבי פסק כרשב"ג א"כ מחלפא שיטתי' דרבי דהא לעיל אמר ידון בשטר והכא אמר ידון בחזקה:
נימר עד דלא יחזיר ביה. מי נימא דהמעשה שהיה קודם שחזר בו רבי היה דהוה ס"ל כרשב"ג ואח"כ חזר בו וקאמר ידון בשטר:
ואפי' תימר מדחזר ביה. לא היא דאפי' תימא מדחזר ביה רבי ולא כדקס"ד דלרבי אם לא הביא השטר יפסיד אלא אף רבי לא ביקש בהא דקאמר ידון בשטר אלא כדי לברר ולעמוד על אמיתן של דברים שמא אם יביא השטר לפנינו ימצא מזויף וכיוצא בו דבכי הא ודאי לא תהני ליה חזקתו ובהא פליגי דרשב"ג סבר אין צריך לברר דבריו כלל ולהביא השטר הואיל ויש לו עדי חזקה ורבי סבר אע"פ כן כיון דאמר יש לי שטר צריך להביא

אם יש לו השטר דמתוך כך נוכל לעמוד על אמיתו של הדבר אבל אם לא מצא השטר או שלא מצא עדים לקיימו בהא אף רבי מודה דידון בעדי חזקה ומעשה כי הוה בכה"ג הוה ולפיכך הורה רבי דידון בחזקה:

המחזיק מחמת אונו. שטוען שיש לו שטר שמכרה לו זה ונמצא השטר פסול אינה חזקה:

במחלוקת. דרבי ורשב"ג תליא דר' ירמיה מפרש לה כגון שיש לזה ג"כ עדי חזקה ולרבי דאמר צריך לברר וכאן שנמצא השטר פסול חזקתו בטילה:

ר' שמואל. אמר דברי הכל היא כאן וכדמפרשי לה אמוראי דלקמיה:

ר' יוסי. מפרש לה דתמן בפלוגתייהו מיירי שבא לידון בשטר ובחזקה אבל הכא בברייתא מיירי שלא טען מתחילה אלא שיש לו שטר אלא דאח"כ שנמצאת פסולה טוען שיש לו עדי חזקה והלכך אף רשב"ג מודה בה דאינה חזקה:

ר' יודן. מפרש דתמן בבא בשתי כיתי עדים כלומר שטוען שיש לו עדי שטר ועדי חזקה וקסבר רשב"ג דאף דלא החזיק מכח עדי השטר שלא הביא אותו לפנינו החזיק מכח עדי החזקה:

הכא בכופר בראיותיו. כלומר אבל הכא מיירי שהוא בעצמו הראה ככופר בראיותיו הוא כלומר שהשטר ראיה שלו שקר הוא וכגון שעד לא שלמו לו שני חזקה בא ואמר יש לי שטר מכירה מפלוני על שדה או בית שאני מחזיק בו והוברר הדבר ששטר פסול היה לו אע"פ שאח"כ שלמו לו שני חזקה ועודנו מחזיק אינה חזקה דכיון דמהדר אזיופא אחזוקי נפשיה בשקרא הוא דאחזיק:

הוה ערב לכלתיה. היה ערב לה בעבור אחד שלוה ממנה והיו דנין לפני ב"ד שהיתה איזו הכחשה ביניהם:

מדהודה. לאחר שהודה לפני ב"ד שנעשה לה ערב ונתחייב לשלם אמר לה אח"כ יהבית. פרעתי לך:

שאלון לר' חייה רובה. אם נאמן לומר על פסק דין פרעתי:

שאל ר' חייה לרבי. והשיב לו המתחייב בב"ד לא כל הימנו לומר פרעתי:

מאי לא כל הימנו. מ"ט אינו נאמן:

אם מעצמו משלם נאמן לומר נתתי. כלומר ודאי בעלמא מה שמשלם מעצמו בלא כפיית ב"ד נאמן אדם לומר פרעתי ואם זה מכחישו נשבע הלוה היסת:

ואם מפי אחרים. כגון הכא שלא רצה להודות לה עד שנתחייב בב"ד לא כל הימנו לומר פרעתי:

אף בשבועות כן. כדמפרש לה ר' אבהו שאם נתחייב לו שבועה ואמר כבר נשבעתי לך והלה מכחישו אם מפי עצמו עד שלא הטריחו לבא לב"ד נשבע שכך וכך הוא כדבריו

נאמן לומר כבר נשבעתי לך ואם אחר שבאו לב"ד ונתחייב מפיהם שבועה ואמר לו אח"כ נשבעתי לא כל הימנו עד שיביא ראיה:

הלכה ג

מתני' **אלא ליטרא כסף פטור**. שאין כאן הודאה ממין הטענה כיון דטענו משקל: **דינר כסף וטריסית**. או או קתני וטריסית מין מטבע קטנה:

ליטרא זהב וכו'. בכאן ג"כ הגי' נשתבשה וחסר בהעתק ועל התוספתא קאי כדמוכח מלקמן. ובתוספתא דמכילתין פ"ה גריס דינרי זהב לי בידך אין לך אלא דינר כסף וטריסית ופונדיון ופרוטה פטור. דינר זהב לי בידך אין לך בידי אלא דינר כסף וטריסית ופונדיון ופרוטה חייב. ובתוספתא בדפוס כתוב ברישא ובסיפא דינר זהב וטעות סופר הוא ומפרש לה ר' יעקב לטעמא:

גמ' **שמונה של זהב**. תוספתא בפ"ה ממעשר שני וכך היא שנויה שם כיס מעשר שני יש לי בתוך הבית הלך ומצא שם שנים ושלש כיסין הגדול מעשר שני ושנים הקטנים חולין שמנה של זהב יש לי בכיס והלך ומצא שמנה דינרי זהב הרי אלו שני. שמנה דינרי זהב יש לי בכיס והלך ומצא שמנה של זהב הרי אלו חולין. שמנה של זהב יש לי בכיס והלך ומצא חמשים סלע או מאתים זוז. מאתים זוז או חמשים סלע ואחר כך מצא שמנה דינרי זהב הרי אלו שני. שמנה דינרי זהב יש לי בכיס והלך ומצא חמשים סלע או מאתים זוז. מאתים זוז או חמשים סלע אחר כך מצא שמנה דינרי זהב הרי אלו חולין ע"כ. ויש שם טעות דמוכח בסיפא וכמה שהגהתי כצ"ל. וה"פ דברישא היינו טעמא משום דקרו אינשי לדינרי זהב זהב סתם והלכך כשאמר שמנה של זהב של מעשר שני יש לי בכיס ונמצאו דינרי זהב הרי אלו מעשר שני דעליהם נתכוין אבל לא קרו אינשי לזהב סתם שהוא פרוטרוט זהב דינרי זהב והלכך כשאמר דינרי זהב ונמצא שמנה של פרוטרוט זהב לא עליהם נתכוין ואני אומר נתחלפו ואחרים הן ושל חולין כדתנן במתני' פ"ד שם היה שם מנה ומצא מאתים השאר חולין ובתוספתא גריס שם להא מנה ומצא מאתים הכל חולין לדברי חכמים. ובסיפא היינו טעמא דכשאמר שמנה של זהב שהוא פרוטרוט זהב או מין משקל אחת של זהב ונמצאו שם חמשים סלע או מאתים זוז דהיינו חמשים סלע שכל סלע הוא ד' זוזים צורי שהן דינרים אני אומר עליהם נתכוין שיש שם שמנה של זהב שהן שוין חמשים סלע או מאתים דינרין והרי אלו מעש' שני וכן אם אמר חמשים סלע או מאתים זוז יש לי מעשר שני ונמצאו שמנה של זהב פרוטרוט. אבל אם אמר שמנה דינרי זהב של מעשר שני יש לי ונמצאו חמשים סלע או מאתים זוז וכן בהיפך הרי אלו חולין לפי שאין החשבון של שמנה דינרי זהב עולין לסך חמשים סלע

אא"כ אנו מחשבין כל דינר זהב בכ"ה דינרי כסף אבל דינרי זהב שהיו בימיהם לא היו כ"כ כדאשכחן בעלמא שהיו שוין י"ב דינרי כסף ואינם עולין למאה דינרין והלכך מעות אחרים הן. ומייתי לה הכא משום דמתני' איירי בהפרש שבין דינרי זהב לזהב וכן לקמן אלא דהגירסא נשתבשה בהעתקה:

בקדמיתא. בראשונה היינו אומרין דהיינו טעמא דמחלק בין דינר לדינרי משום שדינר זהב פרוטרוט כלומר שהוא מתחשב על מטבעות קטנות ופרוטות שכשיש לאדם חשבון של מיני מטבעות אצל חבירו מדינרי כסף או שארי מטבעות ופרוטות הוא מצרף אותן ומעלה החשבון עד אם יעלו לדינר זהב והלכך כשתבעו דינר זהב אלו בכלל והוי הודאה ממין הטענה וחייב:

דינרי זהב אינן פרוטרוט. אבל דינרי זהב אין מדרך לחשוב למטבעות קטנו' ולהעלותן עד שיהו שני דינרי זהב והלכך ברישא פטור דלא הוי הודאה ממין הטענה כך היו אומרין בראשונה אלא דקשיא לן עלה:

אילו אמר דינרי זהב זהוב יאות. דכשאומר זהב זהוב ודאי אין דעתו אלא על זהב ממש ובהא שפיר איכא למימר דאינן פרוטרוט אבל אם לא אמר זהב זהוב אין חילוק בין דינרי לבין דינר ולעולם חייב דפרוטרוט ממיני מטבעות בכלל הן:

אשכח תני. והכי אשכחן ברייתא אחרית' דתני בהדיא כן זהוב זהב פטור דוקא באומר זהוב בהדי דינר זהב הוא דפטור דאז אין מיני הפרוטרוט בכלל:

הלכה ד

מתני' **אלא לתך קטנית**. לתך הוא חצי כור ט"ו סאין:

והודה לו בשעורין פטור. אף מדמי שעורין דמה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו:

ור"ג מחייב. דלא בעי הודאה ממין הטענה ואין הלכה כר"ג:

כדי שמן. כדים מלאים שמן והודה לו בקנקנים כדים רקים בלא שמן:

הואיל והודה מין הטענה. דהוי ליה כמו טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן וחייב שבועה והלכה כאדמון:

פטור. משבועה דאורייתא שלא כפירת קרקעות ולא הודאתן מביאו לידי שבועה שאין דין שבועה בקרקעות:

הודה במקצת כלים חייב. דאיכא הודאה וכפירה בלא קרקעות ונשבע גם על הקרקעות ע"י גילגול שבועה:

זוקקין. גוררין:

גמ' **ר' אמי בשם ר' יוחנן**. סוגיא זו כתובה בפ' שני דייני גזילות הלכה ד'. ונראית כאן חסירה לפי הגי' דהתם דמקודם להא דאמר רבי אמי גרסינן שם מתניתא בשטענו חטים והודה לו בשעורים אבל אם טענו שני מינין והודה לו באחד מהן דברי הכל חייב. ובספרי הדפוס כתוב פטור וזה טעות דמוכח. ר' אמי בשם ר' יוחנן לא סוף דבר מתניתא בטענו חטין והודה לו בשעורים אלא אם טענו שני מינין והודה לו באחד מהן דברי חכמים פטור. והתם נשתבשה הגי' וע"כ דר' אמי הכי ס"ל כר' חייא בשם ר' יוחנן דהכא כדמוכרח מהא דר' אבהו דלקמיה וכן גריס התם הקושיא על הא דר' אמי. ור' אמי פליג הא דמפרש דמתני' דפליגי דוקא בטענו חטים והודה לו בשעורים אבל אם טענו שניהן והודה לו באחד מהן ד"ה חייב ואיהו ס"ל דלא סוף דבר דפליגי חכמים בשטענו לאחד מהן והודה לו במין אחר אלא אפי' בטענו שני מינין והודה לו באחד מהן פליגי חכמים וסברי דפטור:

אמר ר' אבהו בהדא דר' אמי. קשיא דא"כ מאי דא דתנינן ר"ג מחייב וכלומר אמאי אשמעינן פלוגתיי' במתני' בטענו חטין והודה לו בשעורין ר"ג הוא דמחייב אבל חכמים פוטרין ליתני רבותא טפי דאפי' בטענו שני מינין והודה לו באחד מהן פליגי חכמים ואמרי דפטור:

בא. ומשני דהא ל"ק דבא להודיעך כח ר"ג דקמ"ל רבותא אליבא דר"ג עד היכן הוא מחייב ואפי' בטענו חטים והודה לו בשעורים משום דלא בעי הודאה מין הטענה ולעולם פטרי רבנן אפי' בטענו שניהם והודה לו באחד מהן וכן אמר ר' חייה בשם ר' יוחנן לא סוף דבר וכו' אלא אם טענו שני מינין וכו' צ"ל:

ריש לקיש אמר לא יהא דבר. כלומר הא לאו מילתא דאמרת. אלא מתניתא בשטענו חטים והודה לו בשעורים אבל טענו שני מינין והודה לו באחד מהן דברי הכל חייב. כצ"ל וכן הוא בכתובות וכן גרסינן הכא:

רב כהדא דריש לקיש. והכי גריס התם וכדמוכח מעובדא דלקמיה דרב כר"ל סבירא ליה ואליבא דחכמים:

הוה מטען וכו'. היה טוענו מינין הרבה וזה הודה לו באחד מהן וא"ל רב המתן ויגלגל עליך כל מה שהוא רוצה ואפ"ה לבסוף תשבע שבועה אחת על כולן שמעינן מיהת דבטענו מינין הרבה והודה באחד מהן חייב הוא בשבועה. והתם גריס דרב אמר להתובע כל מה דאת יכיל מגלגלה עלוי גלגל ובסופא הוא מישתבע לך חדא על כולהון. והיינו הך:

על דעתך דאת אמר. דאפי' בטענו שני מינין והודה לו באחד מהן פטרי רבנן א"כ קשיא הא דתנינן טענו כלים וקרקעות וכו' וכפר בכלים פטור:

כלים וכלים חייב. כלומר דאלמא דוקא כלים וקרקעות הוא דתנינן דפטור ומשום דאין כפירה והודאה של קרקעות מביאה לידי שבועה הא כלים וכלים דומיא דכלים וקרקעות כגון שטענו שני מיני כלים והודה לו באחד מהן חייב:

כלים וקרקעות לא כל שכן. כלומר דאי לא תימא הכי אלא כלים וכלים נמי פטור א"כ קשיא ליתני רבותא טפי דאפי' כלים וכלים פטור וכ"ש כלים וקרקעות אלא ע"כ כלים וכלים חייב וקשיא לר' יוחנן:

אמר ליה לזוקקו לשבועה דהוא מתניתא. כלומר לעולם אפי' כלים וכלים נמי פטור והא דאשמועינן כלים וקרקעות משום סיפא הוא דנקט לה וזוקקין קמ"ל דאם הודה במקצת הכלים חייב שבועה אפי' על הקרקעות:

ואפי' על דר"ל לית היא פליגא הא דתנינן וכו'. כלומר הא דתנינן בפלוגתא דאדמון ורבנן אתיא שפיר אפי' למאי דקאמר ר"ל דבטענו שני מינין והודה לו באחד מהן חייב לרבנן כדמפרש ואזיל:

מה אנן קיימין. כלומר דהא על כרחך דמוקמינן לפלוגתייהו דאדמון ורבנן אליבא דרבנן דר"ג כי היכי דלא תיקשי הלכתא אהלכתא דקי"ל כאדמון וקי"ל כרבנן דר"ג אלא ודאי דאדמון נמי כרבנן דר"ג ס"ל והשתא מפרשינן במאי עסקינן בפלוגתייהו דאדמון ורבנן:

אם בשטענו קנקנים ושמן. והוא הודה לו בקנקנים כ"ע מודים שיש כאן הודייה מהטענה וכדר"ל דלא פליגי רבנן בטענו שני מינין והודה לו באחד מהן:

אם בשטענו בקנקנים והודה לו בשמן. צ"ל וכן הוא בכתובות ושם גריס ואם בשטענו לו בשמן והודה לו בקנקנים והיינו הך אלא דמתיישב טפי על לשון המשנה וכן דרך שזה מודה מסתמא בפחות ממה שזה טוענו:

כל עמא מודיי שאין ההודייה מהטענה. דאפי' אדמון מודה בהא דס"ל כרבנן דר"ג דהוי טענו חטין והודה לו בשעורין ופטור:

ר' זירא. אלא כדר' זירא בשם שמואל דבשטענו קנקנים שמן עסקינן ופליגי במשמעות לשונו:

וה"ג בכתובות ההן מילין וההן אמר ריקנין. וגי' זו נכונה היא וכלומר דבהא פליגי ההן אדמון סבר דקנקנים מלאין שמן קאמר דמשמעות לשונו קנקנים עם השמן והלכך כשהודה לו בקנקנים הוי הודאה מין הטענה דהוי טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן:

וההן אמר ריקנין. כלומר ורבנן סברי דיש ג"כ לפרש משמעות לשונו על אחד מהן וכמו דיש לומר דקנקנים רקנין בלא שמן קאמר כך יש לומר שמן בלא קנקנים קאמר ואכתי לא אסיק למילתיה עד לקמיה והיינו דפריך עלה:

קנקנים בלא שמן. כלומר ניחא אי הוי מיירי במתני' לרבנן דקנקנים בלא שמן קאמר שפיר הוה מפרשינן דאפי' אמר קנקני' שמן יש במשמעות הלשון דקנקנים של שמן קאמר וקנקנים רקנים טוענו:

שמן ולא קנקנים. בתמיה כלומר דהא ע"כ לרבנן מפרשינן דזה טוענו שמן בלא קנקנים והיכי מפרשת להא במשמעות לשון דאם שמן בלבד הוא טוענו א"כ למה הוא מזכיר להקנקנים:

ומשני ר' אבין דהיינו טעמא דמפיק לישנא מחצין דמשח כלומר שכוונתו להוציא בלשונו מדות של שמן כך וכך מדות שמן יש לי בידך ולעולם שמן בלא קנקנים טוענו ולא הוו הקנקנים הודאה מין הטענה. מחצין מדות בלשון המשנה ודוגמתו אם היה זולף במחץ פ"י דטהרות וכן הרבה:

וישאלוניה. אמאי פליגי במשמעות לשונו וכי אין אלו יכולין לשאול אותו מה היתה כוונתו לתובעו אם על המדות שמן או על הכלים עם השמן:

בהוא דאישתתק. דמיירי כגון שנשתתק התובע אח"כ ואין לשאלו:

כיני מתניתא כפר במקצת קרקעות פטור במקצת כלים חייב. כצ"ל ונתחלפו התיבות וטעות דמוכח הוא וה"פ משום דקשיא להש"ס הא דקתני במתני' הודה במקצת הקרקעות פטור דמשנה דלא צריכה היא דהא קתני לה רישא דאין הודאות ולא כפירת קרקעות מחייבתו שבועה והודה במקצת כלים חייב דקתני שפיר הוא דקמ"ל דהואיל ויש כאן הודאה וכפירה בכלים מחייבו שבועה גם על הקרקעות ע"י גילגול אלא הודה במקצת קרקעות פטור למאי איצטריך ומשני לה כיני מתני' דהא קמ"ל דאף דכפר במקצת הקרקעות גופייהו פטור ואי מרישא ה"א דאין הטעם משום דאין הודאת וכפירת קרקעות מביאו לידי שבועה אלא דטעמא הוי משום דשני מינין הן בענין הטענה והוי כטענו חטין והודה לו בשעורין הלכך קמ"ל בסיפא דאפי' הודה במקצת קרקעית וכפר במקצתן דיש כאן הודאה וכפירה בקרקעות עצמן פטור ומשום דאין כפירה והודאה שלהן מחייבו שבועה וכפירה במקצת כלים הוא דחייב דאיכא הודאה וכפירה בהו בלא הקרקעות וחייב שבועה גם על הקרקעות כדלעיל:

הלכה ה

מתני' **אין נשבעין על טענת חרש**. כגון שטענו החרש ברמיזה וחרש שאמרו חכמים בכל מקום שאינו שומע ואינו מדבר:

וקטן. כגון שטוענו קטן דכתיב כי יתן איש אל רעהו וגו' ונקרב בעל הבית. לשבועה ואין בנתינת הקטן כלום והחרש והשוטה כקטן דלאו בני דעת הן ובקטן דוקא שבועה דאורייתא אין נשבעין על טענתו אבל שבועת היסת נשבעין אבל החרש והשוטה אין נזקקין להן אפי' לשבועה קלה:

ואין משביעין את הקטן. כלל ואפי' היסת לפי שאינו יודע עונש השבועה ואפי' חרם סתם אינו מקבל:

אבל נשבעין לקטן ולהקדש. הבא ליפרע מנכסי הקטן לא יפרע אלא בשבועה וכן המקדיש נכסיו ויצא עליו שט"ח ובא ליפרע מן הנכסים של הקדש צריך שבועה:

גמ' **עד כדון**. לא שמענו מהמקרא הזה אלא בשנתנו לו כשהוא קטן ותבעו כשהוא קטן:

נתן לו כשהוא קטן ותבעו לאחר שהגדיל. מנלן למעוטי:

אין ת"ל רעהו. דמשמע שיהא כרעהו בשעת נתינה והאי כבר נפקא לן מאיש אלא ללמדנו עד שיהא נתינתו ותביעתו שוין כשהוא גדול:

לית הדא פשיטא על דר' יוחנן. לר' יוחנן דאמר לקמן פ' ארבעה שומרין הטוען טענת גנב באבידה שתבעו איכן אבדתי שמצאת ויש לו עדים ואמר לו נגנבה חייב בשבועה ובכפל והשתא נימא נמי דגם בקטן לאחר שהגדיל שיהא זה מתחייב בשבועה דאע"ג דנתינת קטן לאו נתינה היא מ"מ לא יהא אלא כאבידה דג"כ ליכא נתינה ואפ"ה מתחייב בשבועה ובכפל לר' יוחנן:

תיפתר. דאפ"ה פטור משבועה הוא שיכול לומר לו עד שאתה בקטנותך תבעתני ונפטרתי משבועתך מאז בתביעתך והלכך לא משכחת לה שבועה על טענת קטן אפי' לאחר שהגדיל:

שבועת ה' תהיה בין שניהם. משמע ששני בעלי הדינין קיימין הן להוציא את היורש כדמפרש ר' אילא:

ביורשיו היא מתניתא. כלומר דהברייתא למעוטי יורשיו של המוטל עליו לישבע מן התורה איירי דאלו ביורש התובע משכחת לה טענת ברי כגון מנה לאבא בידך והלה מודה במקצת וכופר במקצת וא"כ אמאי אינו יכול לישבע דהא קרא כי אתא למעט מגוונא דאם אביו היה תובעו היה מתחייב בשבועה הוא דממעט ואם בהנתבע טוען ברי מה לי אם טוענו אביו או אם טוענו בנו ואם בשהנתבע אומר חמשין ידענא חמשין לא ידענא אף אם אביו של זה היה תובעו לא היה מתחייב שבועה אבל ביורש הנתבע שפיר

מיתוקמא כגון מנה לי ביד אביך דאלו היה אביו קיים והיה טוען ברי חמשין אית לך וחמשין לית לך והיה מתחייב שבועה ובנו דלא ידע במילי דאבוה מסתמא הוא טוען טענת שמא ופטור משבועת התורה ולהכי אתא קרא למעט:

בין שניהן. ודריש אינה זזה להעונש מבין שניהם לעולם דאו המשביע לשקר סוף לצאת העונש עליו או על הנשבע לשקר:

מ"ט. מהיכן למדנו לדרוש כן דכתיב הוצאתיה וגו' רישיה דקרא זאת האלה היוצאת על פני כל הארץ וגו' ובאה אל בית הגנב. זה הרוצה לגנוב את דעת חבירו ולתבעו בחנם ולהשביעו על שקר ואל בית הנשבע וגו' כמשמעו:

מלאכי חבלה אין להם קפיצין. חוליות ברגליהם שזה גורם הישיבה ואין להם ישיבה כדכתיב משוט בארץ ומתהלך בה שלא היה לו ישיבה לנוח באחד המקומות:

ברם הכא. דכתיב זאת האלה היוצאת על פני כל הארץ וגו' ובאה אל בית הגנב וגו' ולנה בתוך ביתו וכלתו את עציו ואת אבניו כתיב. בא וראה וכו' שאפי' עצים שאין המים מכלין ואבנים שאין האש שורפן שבועת שוא מכלתן:

על שקר. דוקא אם הוא נשבע לשקר ויודע בשקרו:

על האמת. אפי' הוא נשבע על האמת בדעתו וכסבו' שאמת הוא אלא שטועה בדבר דסוף סוף אצלו הוא כהאי עובד' דלקמן:

חגיי דרש כהדא דר' יוסי. ולמד מהאי עובדא שאשה אחת הלכה לערוך עיסתה של חברתה והיה קשור בקצה המטפחת אשר לה שני דינרין ונפלו ונערכו בתוך הככר של זו לאחר שנזכרה משני דינרין שלה הפכה והלכה לתוך ביתה ובקשתם ולא מצאה חזרה אל האשה שערכה בתוך ביתה ושאלה אותה ונשבעת אי ידעת וכו' וקברתו ומשעלו וחזרו מבית הקברות שמעו קול המדברים אלו לא שאמת שהיא יודעת מהדינרין לא היה מגיע לה כן וחזרת ונשבעה וכן הוה ולבסוף באה לנחמה ולאכול בסעודת המנחמין ושברו את הככר ומצאו הדינרין שנתערבו בתוך הככר:

הדא מילתא אמרה. שצריך לשמור עצמו מהשבועה ואפילו כסבור שהוא זכאיי ואמת הוא ולא תכניס עצמך לשבועה:

הלכה ו

מתני' **העבדים והשטרות והקרקעות**. דאימעטו מקרא כדיליף בגמ' מכלל ופרט וכלל:

וההקדשות. דכתיב כי יתן איש אל רעהו ולא של הקדש:

אין בהן לא תשלומי כפל. דבהני דוקא דמרבינן כעין הפרט כתיב באות' הפרשה ישלם שנים:

ולא תשלומי ד' וה'. דכל היכא דליכא כפל אינו משלם ד' וה' דכיון דליכא כפל הוו להו תשלומי ג' וד' ותשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא ולא תשלומי ג' וד':

שומר חנם אינו נשבע. דשומר חנם אין עליו אלא שבועה דכתיב ונקרא בעל הבית אל האלהים. לשבועה ואותה הפרש' בשומר חנם נאמרה וילפינן מדכתיב כי יתן איש אל רעהו כלל כסף או כלים פרט לשמור חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון אף כל וכו' יצאו קרקעות שאינן מטלטלין ועבדים הוקשו לקרקעות ויצאו שטרות שאין גופן ממון והקדש רעהו כתיב וכל הני דאמרן בהו אינו נשבע דוקא שבועה דאורייתא אבל שבועת היסת חייבין לישבע:

נושא שכר אינו משלם. גניבה ואבידה הכתוב בו לחיוב אם גנוב יגנב מעמו ישלם לבעליו דכתיב בפ' שניה ובשומר שכר נאמרה כי יתן איש אל רעהו כלל חמור או שור או שה וכל בהמה פרט לשמור חזר וכלל וכו' והקדש רעהו כתיב ושואל ושוכר לא הוזכרו כאן משום דקתני הקדישות ולא שייכא בהו שאלה ושכירות שאסור להשאיל ולהשכיר ההקדישות:

קדשים שחייבין באחריותן. הוו כשלו ואין הלכה כר"ש:

ר"מ אומר יש דברים שהן כקרקע. ענבים העומדות להבצר הוא דאיכא בינייהו דר"מ סבר ענבים העומדות להבצר כבצורות דמיין וחכמים סברי לאו כבצורות דמיין והלכה כחכמים:

גמ' **עבר ונשבע**. אלו דברים דקחשיב במתני' שאין נשבעין עליהן על פי ב"ד ואם עבר ונשבע עליהן לשקר אם חייב קרבן שבועה פליגי בה ר' יוחנן ור' אלעזר:

מביא קרבן על השבוע'. משום שבועת ביטוי:

לא אם אמרת וכו'. ברייתא זו חפשתי אחריה ולא מצאתי' בשום מקום. ולפי ענין השמועה אמתני' דפ' כל הנשבעין מיתניא ואחשוד על השבועה קאי דתנינן שם ושכנגדו חשוד על השבועה כיצד אחד שבועת העדות ואחד שבועת הפקדון וכו' ויליף לה דכל אלו שאין מוסרין להם שבועה מפני שפסולין לשבועה הן אם נשבעו חייבין הן משום שבועת ביטוי וכדאמרינן לעיל בפ' שבועת העדות דלמ"ד בשבועת ביטוי לאו והן הוא דבעינן אבל להבא לא בעינן והכי קי"ל לדידיה קרוב או פסול אם נשבע בשבועת העדות אע"ג דלא מחייבינן ליה משום שבועת העדות דלא שייכא ביה משום שבועת ביטוי מיהת מחייבינן ליה והדר יליף פקדון מעדות מק"ו דמה עדות דלא כפר בממון הוא אלא שכפר בדבר המביא לידי ממון מיחייב הוא משום שבועת ביטוי היכא דלא מיחייב

משום שבועת העדות כגון פסול וחשוד על השבועה וכיוצא בזה פקדון דכפר בממון הוא לכ"ש דאמרינן ביה דכל היכא דלא שייכא ביה חיובא משום שבועת הפקדון כגון פסול וחשוד או כל כיוצא בו דלא מחייבינן ליה משום שבועת הפקדון דמחייבינן ליה משום שבועת ביטוי ועלה שייכא האי לא אם אמרת:

לא אם אמרת בשבועת העדות. דין הוא דחייבין עליה משום שבועת ביטוי כל היכא דלית ביה חיובא משום שבועת העדות שכן מצינו חומרא שנוהגת בעבדים וכו' כדגרסינן בתוספת' דמכילתין ריש פ"ד חומר בשבועת העדות שאין בשבועת הפקדון שבועת העדות נוהגת בעבדים בשטרות ובקרקעות כיצד אמר לעדים באו והעידוני שיש לי ביד פלוני עבדים ושטרות וקרקעות ואמרו לו שבועה שאין אנו יודעים לך עדות הרי אלו חייבין מה שאין כן בשבועת הפקדון:

תאמר בשבועת הפקדון וכו'. דלית בה האי חומרא ושמעינן מיהת דשייכא שבועת ביטוי גבי שבועת העדות כל היכא דלית ביה חיובא משום שבועת העדות כגון חשוד דפסול לעדות ולשבועה וכיוצא בו:

ושבועת העדות לאו בב"ד. היא בתמיה השתא מסיק ר' יוחנן למילתיה ואם חשוד ופסול הוא היכי משכחת לה דניחייביה משום שבועת ביטוי וכי בית דין מוסרין שבועה לחשוד אלא על כרחך באם עבר ונשבע מעצמו עסקינן ואת אמר דמביא קרבן משום שבועת ביטוי וה"נ גבי פקדון בכל אלו דתנן דאין נשבעין עליהן דלבתר דילפינן פקדון מעדות לענין שבועת ביטוי אם עבר ונשבע מעצמו מיחייב קרבן משום ביטוי:

ואית דבעי נישמעינה מהדא. אמתני' קאי דממעט להו לכל הני דתנינן דאין נשבעין עליהן ומשום דלקמן אמרינן דר' ישמעאל דריש לה מכלל ופרט וכלל מקראי דפרשת ש"ח קאמר הכא דאית דבעי נשמעינה מקראי דפרשת שומר שכר:

חמור או שור או שה. וכל בהמה לשמור ומת או נשבר או נשבה וגו' מה אלו מיוחדין וכו':

מה אלו מיוחדין שיש להן קנס. כגון בהמה שהזיקה את האדם דמחייבי בעלים לשלם משום קנסא ולאפוקי עבד שהזיק דאין הבעלים משלמין כלום:

ולא אוציא שטרות שיש להן קנס. כגון המקרע שטרות חבירו וכמ"ד לקמן דחייב משום קנס:

יצאו שטרות שאין להן אונאה. דאימעיטו מקרא כדאמרינן בפ' הזהב דכתיב וכי תמכרו ממכר דבר שגופו מכור וגופו קנוי יצאו שטרות שאין עומדין אלא לראיה שבהן:

מכאן אמרו. מדלא אימעוט אלא משום דאין גופן מכור וקנוי:

לבסם. לצור בהן סממנין דגופן מכור הוא ויש לו אונאה:

ר' ישמעאל דרש. מקראי דפרשת ש"ח:
או נפש. זה מועתק בטעות ואגב שיטפא דלעיל בפ"ג דדריש הכי גבי ביטוי שפתים. והך דר' ישמעאל במכילתא הוא וה"ג התם על כל דבר פשע כלל על שור על חמור וגו' פרט וכשהוא אומר על כל אבדה אשר יאמר חזר וכלל כלל פרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט וכו':
בתביעת ממון. שיתחייב ממון בתביעה זו פרט לאומר לחבירו תן לי וכו' שהוא יכול לחזור בו ואינו מחויב ליתן לו:
לעצמו. כלומר שהחיוב ממון בא מחמת עצמו שהוא גרם לזה שהפקיד אצלו איזה דבר ומסרו לעצמו פרט לתובעו קיללתני וביישתני שפטור משבועה:
פרט לאומר לחבירו אנסת ופתית בת פלוני. שאין זה יכול להוציא ממנו בדין כדאמרי' בפרק דלעיל שאפי' בא בהרשאת חבירו לאו כלום הוא דממונא דלא אתי לידיה אינו יכול להרשות עליה:
פרט לשטרות. שאין גופן ממון:
ודמיו קצובין. לענין דיש להן אונאה פרט לעבדים שאין קצבה בדמים דיש שקונה אותם בדמים הרבה לפי הצורך לו בהן ואין להן אונאה:
ופטור על העונש. שלא יהא עונש מיתה בתביעה זו פרט לתובעו הדלקת גדישי בשבת שפטור מממון הוא דקם ליה בדרבה מיניה:
ופטור על הקנס. שיהא בתביעה זו דבר של ממון ושלא יהא בה חיובא דקנסא. פרט לתובעו תשלומי כפל וד' וה' דקנס הן ופטור משבועה שאם היה מודה בהן היה פטור מלשלם:
המקרע שטרות חבירו חוץ מדעתו. שלא לדעת חבירו:
משום קנס. דמזיק שיעבודו של חבירו הוא:
ומ"ד פטור. משום דלא הוי אלא כסותם פי עד חבירו שלא יעידו לו אם יכפור בו הלוה ה"נ כן היא ולא הוי אלא כגרמא בנזקין בעלמא ופטור:
ודא ארמלתא דתפשה שטרייא. לגבות כתובתה מהן ומדינא דגמרא אין כתובה נגבית ממטלטלי דיתמי אא"כ תפסה מחיים ובשאר מטלטלין הדין שאם יורשין מכחישין וטוענין שלא תפסה אלא לאחר מיתה נאמנת היא לומר שתפסתן מחיים ובשבועה אבל אם תפסה שטרות שאינן עומדין אלא לראיה ולא הוי תפיסה לגופן דלא הוי אלא כאדם הסותם מפי עדים שלא יעידו ועליה להביא ראיה שתפסתן מחיים:

אילין דכתבין. המלוין שכותבין בשטרותיהן שיהיה לו רשות לגבות אף מהמטלטלין בין בחייו בין במותו אפ"ה לא מהני נגד היורשין ולא גבי מהן:
אמר ר' מנא. דלא היא אלא אם כתב ואמר בפירוש בשטר אע"ג דלית ביה דינא יהיב רשות לגבות מטלטלי דיתמי מ"מ הואיל והתחייב הלוה עצמו כן מהני וגבי אף ממטלטלי מן היורשין:
ר"ש אומר וכו'. מפורש לעיל פ"ק דב"ק הלכה ב' ע"ש:

הלכה ז

מתני' **עד הזיז**. קורה של עלייה הבולטת בתוך הבית וכללא דמילתא לעולם אינו חייב שבועה דאורייתא עד שיטעננו דבר שבמדה או שבמשקל או שבמנין ויודה לו במקצת המדה או במקצת המשקל או במקצת המנין:
גמ' מנורה גדולה יש לי בידך וזה אומר אין לך בידי אלא מנורה קטנה חייב:
דתנן. כלו' והא דתנן אין נשבעין וכו' וצריך זה שיודה לו ג"כ דבר שבמדה וכו' ממה שטענו וא"כ קשיא על ר' חנינא דאמר אם הודה לו במנורה קטנה חייב הא לא הוי ממין הטענה ממה שטענו דבר שבמדה:
תיפתר. הא דר' חנינא במנורה של חוליות שיכול לפרק ולעשות מן הגדולה קטנה והוי הודאה ממין הטענה:
זה אומר אזור גדול. יש לי בידך וזה הודה לו באיזור קטן בהא אשכחן דתני ר' חייא מידי בהאי דינא אבל לא ידעין מה תני בה אם לחיוב או לפטור ומשום דקשי' לן אתרווייהו כדמסיק ואזיל:
אין תימר. אי תימא דחייב תני בה קשיא ממתני' דידן דקתני אין נשבעין וכו' והכא לא הוי הודאה זו ממה שטענו ואמאי חייב ואי תימא דפטור קאמר בה קשי' ממתני' דב"מ:
דתנן. פ' השואל היו לו שני עבדים ומכר לו א' מהן הלוקח אמר גדול לקחתי והמוכר אמר קטן מכרתי ישבע המוכר וכו' ועל כרחך דמיירי שטוען עבד בכסותו דאי לאו הכי אין נשבעין על העבדים אבל בכסותו שפיר הוא דע"י שנתחייב שבועה על הכסות נשבע גם על העבד ע"י גלגול והא הכא הוי כאזור גדול ואזור קטן דזה טוענו עבד בכסות גדול וזה הודה לו עבד בכסות קטן וקתני ישבע וא"כ אי תני ר"ח פטור האי מתני' פליגא עליה:

הלכה ח

מתני' **המלוה את חבירו על המשכון**. דנעשה עליו שומר שכר כדתנן פ' השוכר את האומנין ולא שנא משכנו בשעת הלואתו ולא שנא משכנו שלא בשעת הלואתו ואם היה המשכון כנגד החוב ואבד או נגנב יצא משכנו בחובו ואין להם זה על זה כלום ואם

החוב יתר על המשכון משלם הלוה למלוה מה שהי' החוב יותר ואם המשכון יותר על החוב משלם מלוה ללוה המותר ואם נאבד באונס ששומר שכר פטור הוא גם המלוה פטור ונשבע שבאונס נאבד וגובה כל החוב:

ושקל. חצי סלע היה שוה:

ושלשה דינרין היה שוה חייב. שהרי הודה הוא במקצת הטענה שהסלע שוה ארבעה דינרין וכיון שהלוה חייב לישבע כמה היה שוה המשכון שלו והמלוה חייב ג"כ לישבע על המשכון שאינו ברשותו ואע"פ שמשלם דמיו משום דחיישינן שמא עיניו נתן בו ב"ד משביעין את המלוה תחלה שאין המשכון ברשותו ואח"כ משביעין את הלוה כמה היה שוה:

שמא ישבע זה. הלוה תחילה ולא דקדק בשומא ויוציא המלוה את המשכון ונמצא שם שמים מתחלל דשבועת הלוה ימצא לבטלה. והא דתנינן בסיפ' מי נשבע מי נשבע תחילה קאמר:

מי שהפקדון אצלו. המלוה שהיה המשכון אצלו ונשבע שאין המשכון ברשותו:

גמ' **אמר רבי יוחנן נאמן המלוה לומר**. עד כדי שיווי המשכון הלויתיך ולא פחות ור' יוחנן קמ"ל אפילו לא נאבד המשכון נאמן לטעון עליו כדי דמיו:

מתניתא אמרה דאף הלוה נאמן. בכה"ג וכלומר דלאו דוקא קאמר ר' יוחנן מלוה אלא כל היכא דלא טעין חד מחבריה כלום כ"א כדי לפטור את עצמו הוא טוען כל א' מהן נאמן ואין חבירו יכול להוציא ממון ממנו:

דתנינן סלע הלויתיך עליו וכו'. כלומר דהא כי היכא דשמעינן מה דאמר ר' יוחנן דהמלוה נאמן לטעון עד כדי דמיו מסיפא דמתני' סלע הלויתני וכו' והלה אומר סלע הלויתיך עליו וסלע היה שוה פטור דה"ה אם לא אבד המשכון והלוה טוען לא הלויתני עליו אלא כפי חצי שוויו או פחות מכדי שוויו והמלוה אומר כדי שוויו הלויתיך עליו דהמלוה נאמן לטעון כדי דמיו במה שיש בידו הכי נמי שמעינן מרישא דמתני' דלפעמים הלוה נאמן והיינו היכא שהמלוה טוען עליו יותר משיווי המשכון דכמו דאמרינן באבד המשכון דהלוה נאמן דסלע היה שוה ואינו צריך ליתן לו השקל שטוענו המלוה ה"נ אם לא אבד המשכון והמלוה טוען שהלוהו יותר מכדי שוויו נאמן הלוה לומר לא הלויתני עליו אלא בכדי שוויו ואינו יכול להוציא מיד הלוה מה שטוענו יותר:

קם עם חבריה בשוקא. וא"ל תהא זכור שאתה חייב לי שני דינרין כפי שיווי משכונך והשיב לו אנא לית חייב לך אלא חד דינר ומשכון שלי כבר אמרת בעצמך שהוא שוה שני דינרין:

כיון דכל עמא מודו. מכיון דשניהם מודים שהמשכון שוה שני דינרין:
אוחרנא. האחר וזהו המלוה צריך להביא עדים שהלוהו שני דינרין דהא בשיווי המשכון הודה הוא להלוה ובמה שהלוה מכחישו שלא הלוה לו אלא דינר אחד על המלוה להביא ראיה:
ולא שמע. ומתמה הש"ס וכי לא שמעי דייני דנהרדעי מה דאמר ר' יוחנן דאין הדין כן אלא דהמלוה הוא דנאמן לעולם לטעון עליו עד כדי שיווי המשכון שבידו:
וארים סבינתיה. הרים ונטל מעליו סדינו שהיה כרוך עליו ואמר אין הסדין הזה יוצא מתחת ידי עד שתתן לי כך וכך מה שיש לי בידך:
מה. ומתמה הש"ס מה זה וכי שמואל כדייני דנהרדעא סבירא ליה שצוה להחזיר לו הסדין ואח"כ ירד עמו לדין מה שיש לו עליו ואמאי אין הלה נאמן לטעון עליו עד כדי דמיו וכדר' יוחנן דלית הלכתא כדייני דנהרדעא:
אמרי. שאני הוא תמן בעובדא דדייני דנהרדעא דהוחזק המשכון בידו ונאמן הוא לטעון עליו עד כדי דמיו במיגו דנאנסו או במיגו דלקוח הוא בידי לפי הענין אבל הכא הרי זה לא הוחזק המשכון בידו אלא בפנינו הוא דחטפה ממנו בשוק הילכך אומרין לו תחזור לזה סדינו ואין אתה נקרא מוחזק בזה שחטפת ממנו לעין כל ומה שיש לך עליו תרד עמו לדין ויקוב הדין ביניכם:
שמואל אמר שאין השבועה זזה מביניהן. לפרושי מי נשבע דקתני במתני' קאמר ומפרש לה דאסיפא דרישא קאי סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני ושלשה דינרים היה שוה דחייב וקאמר מי נשבע לפי שיש כאן לומר דאין השבועה זזה עכ"פ מבין שניהם ואו זה או זה ישבע דמן הסברא הלוה הוא שישבע לפטור עצמו מן הדינר ואם המלוה ישבע הרי זה נשבע ונוטל ולא היה כאן מן הדין לומר דנשבע ונוטל הוא:
ואם ישבע הלוה. כלומר ואם נאמר דבאמת הלוה הוא שישבע לפטור כדינו אכתי חששא איכא הכא שמא אח"כ יוציא הלה את הפקדון להראות ששקר נשבע הלוה ונמצא שם שמים מתחלל:
מי הוא נשבע. כלומר הואיל ואמרת דאיכא למיחש להא הלכך שקלוה רבנן האי שבועה מן הלוה ואע"פ שהיה בדין שישבע הוא לפטור ושדיוה אמלוה וישבע ויטול:
רב וריש לקיש ארישא. וכן מפרשי רב ור"ל דארישא קאי והיינו סיפא דרישא כדאמרן:

סלע הלויתני עליו וכו'. דקתני במתני' דינו ובעי הש"ס והלה אומר איני יודע מהו דאם הלוה אומר סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה והמלוה אמר איני יודע כמה היה שוה יותר ממה שהלויתיך עליו כיצד הוא הדין:

אנת לית ידע אהן ידע. אומרין לו אתה אינך יודע וחבירך זה הוא יודע וכיון שהודה שהיה שוה יותר אלא שאינו יודע כמה הוה ליה מחויב שבועה ואינו יכול לישבע ומשלם:

תמן את אמר. כלומר הכא במשכון את אמר זה אינו יודע שכנגדו יודע הוא ונוטל בלא שבועה:

וכא את אמר הכין. כלומר גבי מנה לי בידך והלה אומר איני יודע דאמרת דפטור:

תמן יש חילול שבועה. גבי משכון השבועה חלה עליו לפי שהוא מחויב שבועה וכיון שאינו יכול לישבע משלם אבל הכא גבי מנה יש לי בידך והלה אומר איני יודע לית חילול שבועה כלומר אין שבועה חלה עליו ומשום הכי פטור:

פרק ז

הלכה א

מתני' **כל הנשבעין שבתורה**. כל המחויבין שבועה מן התורה:

נשבעין ולא משלמין. כלומר לא חייבה התורה לישבע וליטול אלא הנתבע ישבע להתובע ולא ישלם דכתיב ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא נשבע:

ואלו נשבעין ונוטלין. שתקנו להן חכמים לישבע וליטול:

השכיר וכו'. וכולהו מפרש לה לקמן במתני':

השכיר. תקנו לו חכמים לישבע וליטול לפי שבעל הבית טרוד בפועליו ובעסקיו ואינו נזכר והני מילי כשתובען בזמנו שכיר יום זמנו כל הלילה שלאחריו ושכיר לילה זמנו כל היום שלאחריו אבל אם תבעו אחר זמנו בעל הבית נשבע היסת שפרעו ונפטר ואם שכרו שלא בעדים ג"כ הדין הוא כן דמתוך שיכול לומר לו לא שכרתיך מעולם נאמן לומר שכרתיך ונתתי לך שכרך וישבע בעל הבית היסת שנתן לו או שבועת התורה אם הודה במקצת:

הוא אומר נתתי. אבל אם אומר לו שתים קצצתי לי והוא אומר לא קצצתי לך אלא אחד נשבע בעל הבית שבועה כעין של תורה שהיא בנקיטת חפץ שהוא כדבריו ואינו נותן לו אלא אחד:

ר' יהודה אומר וכו'. ואין הלכה כר' יהודה לא בשכיר ולא בנגזל ולא בנחבל:

גמ' **ממשמע שנאמר שבועת ה' וגו' אין אנו יודעין וכו'**. דמכלל לאו דקאמר שישבע ובזה פטור הוא ולא ישלם אתה שומע הן שאם לא נשבע שישלם וא"כ מה ת"ל עוד ולקח בעליו ולא ישלם ללמדינו זה:

אלא. בא ללמדנו דמכיון שקיבלו בעלים שבועה מהנתבע הוא פטור מלשלם. וכלומר דלעולם שבועת התורה הוא על הנתבע לפטור עצמו מלשלם ולא על התובע לישבע וליטול ובררייתא זו במכילתא היא והכי איתא התם ולקח בעליו ולא ישלם מכאן אמרו כל הנשבעין נשבעין ולא משלמין והיינו דפריך לקמיה על דדייק לפרש הבררייתא אליביה דר' מאיר:

ולמה לי כר"מ. מאי דוחקיה לפרש דהאי תנא דבריית' ללמד דדייק לה מקרא הכי וללמד דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין והאי דיוקא לית' אלא אליב' דר"מ כדלקמי':

אפי' כרבנן. הא אפי' לרבנן שמעינן להא מפשטי' דקרא כדלקמן:

לא אמר ר' אסי וכו'. מסקנת הקושיא היא דמי לא אמר ר' יוחנן לעיל בסוף פ' שבועת העדות דר"מ הוא דס"ל הכי דאמרינן ממשמע לאו אתה שומע הן אבל רבנן פליגי עליה התם:

ולקח בעליו וגו'. כלומר דהכי דייקת לה אליבא דר"מ ומיותר הוא כדלעיל אלא ללמדינו דכל נשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין הן הא לא איצטריך למידק הכי ולאוקמי הבררייתא אליבא דר"מ אלא דהבררייתא מתפרשת כפשטה ואפי' לרבנן שפיר שמעינן מלישנא דקרא דכתיב ולא ישלם מי שעליו לשלם הוא שנשבע אם לא ישלם:

תני ר' חייה מתנה וכו'. כלומר ותו קשיא על האי דיוקא דדייקת מרישיה דקרא דהא איכא למימר דאיצטריך להא דקאמר ר"ח לעיל פ' איזהו נשך דמתנה ש"ח. וכו' והכי דריש ליה לקרא שבועת ה' תהיה בין שניהם בזמן שלא התנה עמו כלום אלא מסרו לידו סתם לש"ח או לש"ש והאי כדיניה והאי כדיניה אבל יכול להתנות עמו להיות כשואל ואם התנה לא מיפטר בשבועה וישלם כשואל:

א"ר חנינה. ר"ח מהדר על הא דקאמר דאליביה דר"מ הוא דדייקינן הכי וקאמר דאי משום הא ל"ק דהכל מודין בלשון תורה דאמרינן ממשמע לאו אתה שומע הן ולא פליגי אלא בלשון בני אדם כההיא דסוף שבועת העדות וכה"ג:

אמר ר' אבין. על המתני' קאי דטעמא דתקנו חכמים בשכיר להיות נשבע ונוטל דעל ידי שבעל הבית טרוד בעסקיו המרובין לא מידכר:

ודכוותה. כמו דתיקנו בשכיר דכוותה נמי תיקנו לבעל הבית דלפעמים לא ישבע השכיר ליטול כגון שאם עבר זמנו דחזקת בעל הבית שאינו עובר בבל תלין וכי מטא זמן חיובא רמי אנפשיה ומידכר:

אם יש עדים שתבעו בזמנו וכו'. דס"ל לר' חייה דלא אמרינן חזקה דאין בעה"ב עובר בבל תלין אלא היכא דאיכא עוד חזקה בהדה דאין השכיר משהא שכרו והילכך אם תבעו בזמנו אזדא לה האי חזקה דהרי לא שהה מלתבעו ואפי' לאחר שנה נשבע השכיר ונוטל:

ר' יוסי. פליג על הא דקאמר ר' חייה דאפי' לאחר שנה נשבע ונוטל אלא אין לו כי אם אותו היום בלבד שהוא יום התביעה וכדמפרשי אמוראי לקמיה:

תבעו ביום. כגון שהוא שכיר לילה דזמנו ביום ואם תבעו ביום בתחלתו אין לו אלא אותו יום בלבד ובלילה שלאחריו אינו נשבע ונוטל:

לילה. אם הוא שכיר יום וזמנו בלילה ותבעו בתחלת הלילה אין לו אלא אותה לילה בלבד וביום שלאחריו אינו נשבע ונוטל:

וחרנא אמר. דאפילו באותו יום דוקא כשיש עדים שתבעו ואמר נתתי בהא הוא דאמרינן דיש לו כל אותו היום ונשבע ונוטל אבל אם כשתבעו אמר אתן לך אמרינן דחזקה לא עבר על דבריו ונתן לו ואין השכיר נשבע ונוטל אלא אם הוא מכחישו ותובעו אח"כ עדיין לא נתת לי בעל הבית ישבע היסת ויפטור:

ולא ידעין. ומספקא לן מי משניהם אמר זה ומי אמר זה דר' יונה אמר סתם איתפלגון:

ממה דאמר ר' חמא. בהדיא בשם ר"ל דהוא אמר להא תבעו ביום וכו' ולא מחלקינן בין אמר נתתי או אתן שמעינן דר' יוסי בר חנינה הוא דאמר להא דמחלקי' בכך:

פעמים שתבעו אחר זמן. ואפ"ה נעשה דינו כמי שתבעו בתוך זמנו ונותנין לו עוד יום א' כנגדו כדין תובע כל תוך הזמן כדמפרש ואזיל:

היך עבידא תבעו וא"ל לא אמר לך וכו'. כלומר וכי לא אמרתי לך כבר שמאותו היום שתבעתני בזמנו נתתי לך א"כ הוי כתובעו והולך מאותו היום ואילך ונעשה אותו היום כמי שהוא אתמול והוא תבעו נותנין לו עוד שיעור אחד כפי אותו היום:

הקדים לו שכרו. כלומר שהב"ה הוא טוען שהקדים לו שכרו:

בדא. נשבע ונוטל וכלומר דלא תימא מכיון שהוא טוען שהקדים לו שכרו יהא נאמן דקודם שפורע לפועליו בסוף היום אינו טרוד וזכור היא הלכך קמ"ל דאפ"ה אמרינן טרוד הוא מחמת עסקיו ואינו זכור ומיהו בזה נשבע השכיר ונוטל:

היה המשכון. של בה"ב ביד השכיר נוטל בלא שבועה דכיון דבה"ב טרוד הוא מהימנין להשכיר במה שיש בידו שאלו פרעו היה מחזיר לו המשכון:

היה עבד. מהו דכיון דלא מהימן בשבועה מי אמרינן דבזה בה"ב הוא דנשבע היסת ליפטר:

וב"ד מוסרין שבועה לעבד. בתמיה ומאי תיבעי לך. וכן בחשוד:

היו שניהן חשודין. בהא תליא בתפלוגתא דר"מ ור' יוסי לקמן במתני' גבי חשוד וה"ה דפליגי הכא ולרבי יוסי דקאמר חזרה שבועה למקומה ה"נ כן:

פשיטא. הא לן דאם מת בעה"ב השכיר נשבע ליורשיו ונוטל דמאי שנא כי קא מיבעיא לן אי אמרינן דאפי' מת השכיר ג"כ דהשבועה ליורשיו והן נשבעין ליורשי בה"ב ונוטלין:

כלום תיקנו. חכמים אלא בשכיר עצמו משום כדי חייו ומכיון דאיכא עוד טעמא דב"ה טרוד הוא נתנו השבועה להשכיר:

שמא ביורשיו. שייכא האי טעמא בתמיה:

אמר ר' לעזר כשתבעו בעדים וכו'. אהא דלעיל קאי דאמרי' כשתבע בזמנו נשבע ונוטל כל אותו היום ותו לא ובודאי כשתבעו בעדים איירי ופריך ר' אלעזר וכי כשתבעו בעדים ולא נתן לו באותה שעה אמאי יכול לומר אח"כ נתתי לך שכרך דקס"ד דתבעו בעדים מהני שלא יוכל בה"ב לטעון אח"כ נתתי ואפי' לאחר זמן:

אין אומר בממון מאחר. בתמיה וכי אין אומרים מיגו בממון דמאי איכפת לן שתבעו בעדים אם לא שכרו בתחלה בעדים דלעולם יש כאן מיגו דמאחר דיכול לומר לו לא שכרתיך מעולם מהימן לומר נתתי לך שכרך ואע"פ שתבעו בעדים ולא נתן לו אומר לו נתתי לך אח"כ ביני לבינך:

מתניתא. ברייתי' בתוספתא פ"ו פליגא על הא דר' אלעזר דקתני התם בד"א דהשכיר נשבע ונוטל בזמן שאמר לו נתתי שכרך והוא אומר לא נתת לי. אבל אם א"ל שכרתני והוא אומר לו סלע אמרתי לך והוא אומר שתים אמרת לי המוציא מחבירו עליו הראיה. ונראה דיש חסרון הניכר שם דשתי בבות צ"ל א"ל שכרתני והוא אומר לא שכרתיך הוא אומר לו סלע וכו' קתני מיהת דבחלוקין אם שכרו או לא המוציא מחבירו עליו הראיה וקשיא על דר' אלעזר כדמסיק:

אם באומר בעדים וכו'. בתמיה וכלומר דהא ע"כ ברייתא בשלא שכרו בעדים מיירי דאי בעדים היאך הן חלוקין בזו הטענה וש"מ דנאמן בעה"ב במיגו היכא שלא שכרו בעדים:

יום אחד עשית עמי וכו'. אם הבעל הבית אמר לו מעצמו כן יום אחד עשית עמי במלאכתי ונתתי לך שכרך והשיב ב' ימים וכו' ועכשיו הם חלוקין בשתיהן בקבלת השכר ובמנין ימי השכירות מהו:

פשיטא. וקאמר הש"ס דבענין יום הראשון פשוטא לן דהשכיר נוטל בלא שבועה דמכיון דהוא לא תבעו אלא מעצמו אמר לו עשית עמי אינו נאמן לומר נתתי לך שכרך ואפי' שבועה לא בעי השכיר דאמרינן דלכך התחיל הוא ואמר לו עשית עמי לפי שהיה מתירא שלא יתבענו השכיר ויהא נאמן בשבועה והקדים עצמו ואמר לו כן כדי שבתוך כך יעבור זמן התביעה ושוב לא יהא נאמן השכיר בשבועה והלכך כשהשכיר תבע מיד וא"ל לא נתת לי כלום ותן לי עכשיו נוטל בלא שבועה שכרו של אותו יום דנראין הדברים דהאמת עם השכיר בענין נתינת השכר דאי לאו הכי למה התחיל הבה"ב מעצמו כשזה לא תבעו עדיין:

שנייה. אבל השכר של יום השני שזה תובעו עכשיו בהא תלי' בפלוגתא דר' יוחנן ור' אלעזר וכלומר דזה הוי כתביעת שכיר דעלמא ולר"א דאמר אפי' אין עדים ששכרו אין בעה"ב נאמן במיגו והכא ע"כ בשאין עדים מיירי דהא חלוקין הן במנין ימי השכירות וא"כ ה"נ השכיר נשבע ונוטל ולר' יוחנן בעה"ב נאמן בעלמא במיגו בשלא שכרו בעדים וה"נ בשכר יום השני בעה"ב נאמן ונשבע היסת וכן בדין סלע ושני סלעים דלקמיה:

רב הונא אמר. מילתיה דרב הונא אפקדון קאי ואיידי דאיירי לעיל בשכרו שלא בעדים ואח"כ תבעו זה בעדים מייתי לה נמי לדרב הונא הכא:

אם בשנשבע. שתבעו היכן שורי וכפר בו ונשבע:

הביא עדים היתה עומדת באבוס. ואח"כ הביא זה עדים שראו שהיתה עומדת באבוס של זה הנפקד:

כבר גזלתו שבועה. כלומר כבר גזלו הנפקד מהמפקיד וקנייה בשבועה שנשבע לו ומכיון שקיבל השבועה ממנו פטור הוא מלשלם:

מתני' פליגא על רב הונא. דקתני בפרק דלקמן היכן שורי וכו' משלם את הקרן אע"פ שהעדים באו אחר שנשבע:

מתני' בשאכלו ואח"כ נשבע לו. התם מיירי שהעדים מעידין שאכלו אותו בתחילה מקודם שנשבע לו ונמצא שכבר נתחייב בשעה שאכלו ומה דאמר רב הונא בשנשבע בתחילה וכבר קנאו בשבועה ובאו עדים שראו אותה עודה בידו או שאכלו אחר השבועה והלכך פטור הוא:

מחלפה שיטתיה דר' יהודה. אדר' יהודה במתני' קאי דקאמר עד שתהא שם מקצת הודאה דס"ל דלא עבדו רבנן תקנתא לשכיר אלא במקום דאיכא הכא שבועה מדאורייתא על הבה"ב כגון שהודה במקצת דמן התורה הוא נשבע ונפטר ושדיוה רבנן אשכיר שיהא השכיר נשבע ונוטל ומטעמא דלעיל אבל בכופר בכל שאומר לו נתתי לך כל שכרך

דליכא שבועה דאורייתא לא תקינו רבנן שיהא השכיר נשבע ונוטל וקשיא דר' יהודה אדרבי יהודה דהא אשכחן דקאמר בעלמא אפי' בדליכא שבועה דאורייתא איכא תקנתא דנשבע ונוטל:

תמן אמר אפי' לא ידע. לקמן במתני' גבי אמר לחנווני תן לי בדינר פירות וכו' דקתני בסיפא נתן לו את הדינר וא"ל תן לי הפירות אמר לו נתתים לך והולכתם לתוך ביתך ישבע חנווני ור' יהודה פליג וקאמר כל שהפירות בידו ידו על עליונה ואוקימנא התם דבקופה מונחת בין שניהן מיירי שאינן לא ביד חנווני ולא ביד הבעה"ב אלא מונחין בקופה ברשות הרבים ואין אחד מהן מוחזק בהן וקאמר ר' יהודה דלעולם בעה"ב נשבע ונוטל. והיינו אפילו לא ידע כלומר שלא ידוע לנו במי נוכל לתלות בו דטענתו הוי טענה ושיהא הוא הנשבע כמו המודה מקצת דטעמא דאמרה תורה שהוא נשבע משום דמסתמא אין אדם מעיז פניו בפני ב"ח והלכך הודה במקצת אלא דאישתמוטי אישתמיט להודות בכל עד דאית ליה לפרוע ולפיכך ישבע הוא והא גבי דין דחנווני אין כאן מקצת הודאה וליכא טענה דידיע לן דשייכא ביה שבועה דאוריית' ואפילו הכי קאמר רבי יהודה דבעה"ב הוא נשבע ונוטל ולא שיהא החנווני נשבע ונפטר:

והכא אמר עד שידע. עד שיהיה ידוע לנו בטענת בעה"ב דמן התורה היה הוא חייב לישבע כגון שהודה במקצת בהא הוא דתקינו רבנן שיהא השכיר נשבע ונוטל ומאי שנא הכא מדינא דחנווני ויש לפרש נמי עד שידע מלישנא עד שיודה הוא וכלומר שיודע במקצת החוב:

תמן על ידי שאינו כעין שבועת תורה אפי' לא ידע כצ"ל. והך שבועת תורה תניינא בטעות נדפס ואגב שיטפא הוא. וכלומר דשאני התם שאין כאן טענה כלל דשייכא למימר בה דליהוי כעין שבועת תורה דהא בצבורין ומונחין ברשות הרבים הוא דקאמר ר' יהודה כדלעיל וכדקאמר לקמן בהדיא והלכך מי יודה למי במקצת שהרי הפירות כולן מונחין לפנינו והם חלוקין עליהן זה אומר נתתי לך הדינר והרי הפירות אלו שלי הן וזה אומר כבר הולכת פירות שלך לתוך ביתך ופירות אלו שלי הן ומשום הכי קאמר ר' יהודה דהואיל והפירות צבורין ברשות הרבים הן הוי כמי שהפירות ביד בעה"ב וידו על העליונה והוא נשבע ונוטל:

ברם הכא על ידי שהן כעין שבועת תורה. כלומר אבל הכא דשייכא ביה מודה מקצת הלכך קאמר ר' יהודה דלא תקינו רבנן אלא בדאיכא טענה דהוה מצינן למימר שיהא כשבועת תורה ובעה"ב היה לו לישבע בהא הוא דאמרו דשקלינן השבועה מבעה"ב ושדינן ליה אשכיר:

מהו לגלגל שבועת תורה על שבועת תקנה גרסינן. מי שנתחייב בשבועת התקנה שתקנו חכמים אם יכול לגלגל עליו טענה ששבועת התורה עליה:

נישמעינה מן הדא. ברייתא דקתני מגלגלין וכו' שבועת תקנה על שבועת תקנה. וכן נמי אמרינן דמגלגלין שבועת התורה על שבועת התקנה או איפכא דכיון דשייכא גילגול בשבועת התקנה כמו בשבועת התורה ה"ה דמגלגלין בשבועות מזו לזו:

תמן. ודחי לה הש"ס תמן בשבועת התורה זה נשבע ואינו משלם וכן שבועה אחריתא שמגלגל עליו שבועת התורה מנשבע ואינו משלם הוא דאין שבועת התורה אלא באינו משלם וכן בשבועת התקנה על שבועת התקנה דשתיהן נשבע ונוטל הוא וכיון דמין להדדי מגלגלין:

ברם הכא. אבל היאך נאמר הכא דמגלגלין שבועת התורה על של תקנה או איפכא זה נשבע ונוטל הוא וזה נשבע ואינו משלם הוא וכיון שאינן דומות זו לזו איכא למימר דאין מגלגלין:

הלכה ב

מתני' **ומישכנו שלא ברשות**. שלא ברשות בעלים ושלא ברשות ב"ד וכגון שראהו עדים שנכנס לבית חבירו ואין בידו כלום ויצא משם וכלים תחובים לו תחת כנפיו:

הרי זה נשבע ונוטל. שהרי הדברים מוכיחים שהעדים מעידים שמשכנו שלא ברשות והוא שטוען הב"ה במידי דאמיד ביה או שהוא אמיד שמפקידין אצלו דברים שהוא טוען אבל בלאו הכי לאו כל כמיניה לישבע וליטול אלא ישבע הנתבע היסת ונפטר:

גמ' **לתוך ביתו**. הוא דנשבע ונוטל משום דמסתמא כל מה שיש לאדם בבית הוא דמניח ליה אבל לא לתוך חצירו אם לא נכנס זה אלא לתוך חצירו וטוען עליו כלים שאין דרכן להניחם בחצר בזה לא אמרו דבה"ב נשבע ונוטל:

למשכנו. ודוקא שאומר שלמשכנו הוא נכנס אבל לא אם נכנס לביתו לדבר אחר:

ובלבד בעדים. שראוהו עדים שנכנס וראוהו יוצא וכלים תחת כנפיו:

נכנסו שנים למשכנו. בעיא היא אם שנים שנכנסו למשכנו שלא ברשות מהו שיהא בה"ב נאמן לטעון עליהן:

ייבא כהדא. נפשוט להא מדינא דחובל דתניא בברייתא יצא חבול מבין שניהן דוקא במעידין שנכנס לתוך ידו שלם ויצא כשהוא חבול ואין עמהן אחר יצא אם היה אחר שם וזה יוצא חבול מבין שניהן אין הנחבל יכול לטעון דאיכא למיחש שזה הנחבל אמר לזה לחבול בו כדי להתרעם על האחר וה"ה גבי נגזל אם שנים נכנסו למשכנו:

שניהם ראוין למשכנו. כלומר דדחי לה הש"ס דשאני הכא ששניהם ראוין הן למשכנו כל אחד ואחד בשביל עצמו והלכך אם הוא בענין שראו עדים אותן וכדרך שאמרו בנגזל נאמן הנגזל לטעון על שניהם:

ומה חמי ליה. ומהדר הש"ס בתמיה דמה ראית לחלק בכך בין נגזל לנחבל דאי בכה"ג גם בנחבל משכחת לה שיכול לטעון על שניהם כגון שראו עדים שנים חובטין עליו במקלות ויצא חבול מבין שניהם ואנן לא קאמרינן אלא דאם יש עוד אחד עמהן אינו יכול לטעון על זה שהוא טוען עליו ומטעמא דאמרן וה"ה בנגזל נמי הכי דאם הוא טוען על שניהן בהא ודאי דינם כדין אחד שנכנס למשכנו בכל חילוקי הדינים אלא דאם הוא טוען על אחד מהן שנטל כליו בהא איכא למימר דהואיל ויש אחר עמו לא היה נוטל בפני זה שזה הוא יכול להעיד כמה נטל:

ראוהו. עדים זורק צרורות לתוך ביתו של חבירו ונמצאו שם כלים שבורין בהא נוטל בה"ב בלא שבועה שברור הדבר שמחמת זריקתו נשתברו הכלים:

מהו מיטענניה מילון מפלגן. אם יכול בעה"ב לטעון עליו דברים המופלגים מכלי חפץ שאין הוא אמוד בהן. ופשיט לה דאתייא כהאי דאמר ר' יוחנן דלא אזלינן הכא בתר אומדנא לפי שלפעמים עושה אדם עצמו עשיר בפני הבריות ואינו כן ועני הוא בתוך ביתו ומראה ומתפאר בפני אחרים בדברים שאינן שלו וכן להיפך שיש לו הון רב בביתו ואינו רוצה להתפרסם ומראה עצמו כעני בפני הבריות לקיים יש מתעשר וגו':

עובדא הוה באריסיה דבר זיזא וכו'. גרסינן להא לעיל פ' הכונס בהלכה ו' ושם מפורש:

הלכה ג

מתני' **הרי זה נשבע ונוטל**. ודוקא שהחבלה היא במקום שאפשר הוא שחבל בעצמו בהא הוא דצריך שבועה אבל במקום שאינו יכול לעשות בעצמו כגון שהיתה נשיכה בין כתפיו ואין שם אחר שנוכל לומר שמא אמר להאחר שיעשה בו חבלה כדי שיתרעם על זה נוטל בלא שבועה:

גמ' **ר' יהודה היה קורא חבטי**. בתוספתא פ"ו וכתובה היא יותר נכונה בתוספתא דב"ק פ"ט ר' יהודה היה קורא אותם הנחכח. כלומר דינא דמתני' הוא מפרש שהיה קורא לנחבל הזה ואמר עליו דלפעמים הוא הנחכח בעצמו והיינו לומר דדוקא כל זמן שהן חוככין זה בזה ואפשר שמחמת שלא הרגיש זה נתחכך מאליו בכותל ועלתה בו חבלה זו או מעצמו עשה בו בהא הוא דאמרינן דהרי זה נשבע ונוטל ואם אינו נשבע אינו נוטל:

היה נשוך. אבל אם היה נשוך במקום שברור הוא שאינו יכול לישוך בעצמו כדפרישית במתני' נוטל בלא שבועה:

לאחר זמן. כמו מכאן ואילך כלומר אם במקום שאין שם עדים מעידין שנכנס שלם ויצא חבול אלא הם טוענין זה עם זה חבלת בי והלה אומר לא חבלתי הרי זה כשאר הטענות ונשבע הנתבע היסת ונפטר:

הלכה ד

מתני' **ואפי' שבועת שוא**. לא מיבעיא שבועת עדות ושבועת הפקדון דאית בהו כפירת ממון דהוי רע לשמים ורע לבריות אלא אפי' שבועת שוא דאינו אלא רע לשמים. ושבועת ביטוי לא קתני דאי בלהבא כגון אוכל ולא אוכל איכא למימר דכיון דכי אשתבע קושטא אשתבע שבדעתו היה לקיימו אלא שאח"כ כפאו יצרו ועבר עליה והלכך אינו חשוד בכך על השבועה ואי בלשעבר אכלתי ולא אכלתי הרי הוא בכלל שבוע' שוא שהרי בשעה שנשבע יצא השקר מפיו ותנא שבועת שוא וכל שבועה שלעבר דדמי לה:

היה אחד מהן משחק בקוביא. תנא פסולי דאורייתא וקתני פסולי דרבנן:

ומפריחי יונים. אם תקדים יונך ליוני והיינו משחק בקוביא אי נמי שמגדל יונה המלומדת להביא יונים ממקום אחר לבית בעליה ויש בהן גזל מפני דרכי שלום:

וסוחרי שביעית. עושים סחורה מפירות שביעית והתורה אמרה לאכלה ולא לסחורה:

חזרה שבועה למקומה. פליגי בה בפירושא בגמרא:

גמ' **אילו הן הפסולין**. תוספת' בפ"ה דסנהדרין וגרסינן להאי סוגיא לעיל פ' זה בורר הל' ה' עד ודר"מ כר' ליעזר ושם מפורש עם השייך לזה עיין עליו:

החשוד בשבועה מאימתי. הוא חזרתו שמקבלין אותו להיות נאמן בשבועה:

ויאמר חשוד אני. כדמפרש ואזיל:

מה אנן קיימין. אם בהוא עומד לפנינו ונתחייב לחבירו שבועה ואומר חשוד אני וכי ב"ד מוסרין שבועה לחשוד והלא אנו יודעין בו שהוא חשוד ומה מהני מה שאומר:

אלא כן אנן קיימין. בשהולך לדון לפני בית דין שאין מכירין אותו ונתחייב שבועה והוא אומר להן מעצמו חשוד אני:

אף בהוא דקאים. ואי נמי אשכחן לה אף שהוא עומד כאן במקום שמכירין אותו חשוד מ"מ איכא גוונא דמהני ליה חזרה במה שאומר חשוד אני וכגון שנתחייב לחבירו שבועה דהדין הוא שכנגדו נשבע ונוטל והוא מוחל לו השבועה ואומר והואיל וחשוד אני ואיני יכול לישבע אינני רוצה השבועה ממך ואשלם לך וכגון זה הויא חזרה:

רב הושעי' אמר. לפרושי חזרה שבועה למקומה דקאמר ר' יוסי במתני':

חזרה שבועה לסיני. לשבועת הר סיני שהשביע הקב"ה את ישראל לא תגזול וכדמפרש לקמיה דהויא כמי שאין כאן עדות כלומר שאין הב"ד נזקקין לדין זה לא לשבועה ולא לפרעון והמוציא מחבירו עליו הראיה ומי שיביא ראיה יהיה הדין עמו:

חזרה שבועה לבעלין. לבעליה שמחויב לה מן התורה והוא הנתבע אם הודה במקצת וכה"ג וכדמפרש לה דאומר לו ממה וכו' מתוך שאתה הוא המחויב שבועה מן התורה וההוא גברא חשוד הוא ואינך יכול לישבע קום שלם לי:

הלכה ה

מתני' **לא שיאמר לו כתוב בפנקסי וכו'**. שזה איני כלום:

אלא. דוקא בזמן שיש רגלים לדבר שהבעל הבית מודה לו שאמר לו ליתן לבנו או להפועלים כדמפרש ואזיל:

הוא נשבע וכו'. שניהם נשבעין ונוטלין מבעה"ב דהחנווני אומר:

לו הפועלים לא מהימנו לי בשבועה את האמנתינהו דלא אמרת לי בסהדי הב להו וכן פועלים אמרי ליה החנווני לא מהימן לן בשבועה. וכששניהם נשבעין ונוטלין מבעל הבית נשבעין זה בפני זה כי היכי דליכספו אהדדי:

אילו ואילו אם נשבעין באין לידי שבועת שוא. שהרי על כרחך אחד מהן נשבע לשוא ונמצא שם שמים מתחלל אלא אילו ואילו נוטלין בלא שבועה ואין הלכה כבן ננס:

גמ' **חנווני על פנקסו**. דתנן במתני' דלא שיאמר כתוב על פנקסי שאתה חייב לי ובזה לא תקנו חכמים שישבע ויטול ומפרש טעמא מאי:

לא במקיף אמרו. וכי לאו במקיף איירי וכסתם חנווני דנותן לבני אדם הקפה וכותב הקפותיו על פנקסו ואין רגלים לדבר שזה חייב לו לפי שלפעמים הוא שוכח מלמחוק הקפותיו אחר שקיבל המעות מהן ולפיכך זה אומר לו כתבת בזה היד ומחוק בזה היד כלומר שכבר פרעתי לך ואין דינו מהנשבעין ונוטלין:

אומר אני. דהא דאמרינן גבי פועלים שניהם נשבעין ונוטלין בדין הוא שיהו אלו נשבעין לבה"ב בפני אילו שישבע החנוני בפני הפועלין והפועלין בפני החנוני מפני הבושה שיתביישו זה מזה ואולי יודה אחד מהן או החנוני או הפועלים:

הדא דתימר. דשניהם נשבעין ונוטלין מבעה"ב:

בשלא העמידו עמו. שלא מסר הבעה"ב להפועלים אצל החנוני:

אבל העמידו עמו. אצל החנוני והמחה אותן בידו לשלם להן שוב אין להן על הבה"ב כלום ודינם עם החנוני:

כהדא דאמר ר' יודה בר שלום. שכך היה המעש' להלכה:

סמכון כתפייא גבי קפילייא. שסמכן הבעה"ב להפועלים נושאי כתף אצל החנוני והמחה אותו לשלם להן עבורו:

אתון. באו אצלו אח"כ לקבל ממנו שכר והוציא החנוני אותם מביתו ולא נתן להם כלום:

אתא עובדא קומי ר' שמי. כשבא הדין לפניו אמר ממה דאלו הוון קפילייא יימר מסבות. אלו היה אומר החנוני להם נטלתם כבר ממני ושלמתי לכם לא היה הסוף שאלו ואלו היה נוטלין מבעה"ב כדתנן במתני' ונמצא החנוני הזה אינו מפסיד לעולם אפי' היו הפועלים מכחישין אותו ולמה לא ישלם עכשיו:

אלא יסבון מכבר. כלומר אלא שעכשיו הוא מודה להם שלא פרע אותם ומכיון שקיבל עליו לשלם להן יקחו עדיין ממנו ולפי שאין להן על הבעה"ב כלום שכבר המחה אותם אצלו:

הלכה ו

מתני' **אמר לחנווני תן לי בדינר פירות ונתן לו**. כלומר שמדד החנווני את הפירות והניחן לפניו ברשות הרבים ואמר לו הרי הן לפניך:

אמר לו תן לי את הדינר. ועכשיו תובע החנווני את הדינר בעד פירות אלו:

אמר לו בעל הבית נתתי לך. את הדינר אחר שמדדת הפירות:

ונתתו באנפלי. בתיק שלך העשוי למעות:

ישבע בעל הבית. כעין של תורה ויטול דכיון שהפירות מונחין הן ברשות הרבים וכבר יצאו מרשותו ומודה החנווני שמכרם ישבע בעל הבית ויטול:

נתן לו את הדינר. ובא ליטול הפירות המונחין ברשות הרבים וא"ל תן לי את הפירות שהרי שלי הן:

אמר לו. החנווני כבר נתתים לך הפירות שהיו מגיעים לך בעד הדינר והולכתן לתוך ביתך ופירו' אלו המונחין שלי הן ומעולם לא מכרתי אלו לך ואני הנחתים ברשות הרבים למכרן:

ישבע החנווני. דהואיל שהחנווני כופר במכירת פירות אלו שמעולם לא מכרן לזה ישבע הוא כעין של תורה ויטלן:

ר' יהודה אומר וכו'. ר' יהודה אסיפא פליג וס"ל דלעולם בעה"ב נשבע ונוטל דכיון שהפירות יצאו מרשות החנווני ומונחין הן ברשות הרבי' הוי כאלו הם ביד בעה"ב וכל שהפירות בידו ידו על העליונה והוא הנשבע ונוטל:

אמר לשולחני וכו'. וכן הדין בנותן דינר לשלחני ליטול בעדו מעות והמעו' צבורין ומונחין ברשות הרבים. וצריכי דאי אשמועינן בחנווני ה"א התם הוא דאמור רבנן דכי

אמר לו נתתים לך והולכתן לתוך ביתך ישבע החנווני ויטול לפי שמדרך החנווני ליתן הפירו' קודם שיקבל הדינר אבל בשלחני שאין דרכו ליתן האיסרין קודם שיקבל הדינר אימא מודו ליה לר' יהודה דלעולם בעה"ב נשבע ונוטל ואי אתמר בהא הוה אמינא בהא קאמר ר' יהודה אבל בחנווני אימא מודו להו לרבנן צריכא ואין הלכה כר' יהודה:

גמ' **רבי חנינא אמר במחלוקת**. אברייתא דלקמיה קאי דאלו במתני' הא חזינן דפליגי ר' יהודה ורבנן:

אמר רבי יודה. תוספתא היא בפ"ו והש"ס קיצר בהעתקה כדרכו לפי שהיו הברייתות שגורין בפיהם והאי אבל אם היתה יוצאה מתחת ידי אחד מהן התחלת החלוקה היא ואינו מסיים וכמו וכו' הוא דסמיך על מה דמסיים בתוספת' ודוגמתו תמצא בב"ק פ' הכונס הלכה ו' וכן מצוי הרבה כהנה בש"ס הזה. והכי תנינא בתוספת' שם אמר לחנוני תן לי בדינר פירות ונתן לו אמר לו תן לי את הדינר והוא אומר נתתיו לך ונתתו באונפלא ישבע בעל הבית או יביא ראיה שנתן לו את הדינר נתן לו את הדינר אמר לו תן לי את הפירות אמר לו נתתים לך והולכתם לתוך ביתך ישבע חנוני או יביא ראיה שנתן אמר ר' יהודה בד"א בזמן שהיתה קופה מונחת בינתיים אבל אם היתה יוצאת מתחת יד אחד מהן המוציא מחבירו עליו הראיה. ומפרש השתא ר' חנינא דהאי אימתי או בד"א דקאמר ר' יהודה לאו אליבא דנפשיה קאמר ולומר דבהא הוא דמודה להו לרבנן כשהקופה מונחת בינתיים דא"כ קשיא סוף דבריו אבל אם היתה יוצאה מתחת יד אחד מהן וכו' דאטו רבנן לא ס"ל הממע"ה בשאחד מוחזק בהן וא"כ במאי פליגי במתני' אלא ה"ק הא דפליגינן במתני' ואנא ס"ל דלעולם ישבע בה"ב ונוטל ורבנן ס"ל דבסיפא כשהב"ה טוען להפירות ישבע החנוני בזמן שהקופה מונחת בין שניהן הוא דפליגינן שאין אחד מהן מוחזק יותר מחבירו והיינו דקאמר במחלוקת כלומר דבר זה דקאמר ר' יהודה בד"א וכו' הוא במחלוקת שנחלקו בו והוא מפרש לה דבהאי גוונא הוא דפליגי וכדפרישית במתני' דמכיון שהפירות מונחין בר"ה סברי רבנן דבסיפא שהחנוני אינו מודה כלל במכירת הפירות האילו עליו השבועה היא וישבע אם אין לו ראיה ויטלן ור' יהודה סבר דהוי כמו שהן ביד בה"ב וידו על העליונה והוא ישבע או אומרין לו שהוא יבקש ראיה ויטלן אבל אם היתה יוצאת מתחת יד אחד מהן בהא לא פלגינן כלל דודאי כל המוציא מחבירו עליו הראיה ואם אין לו ראיה אינו נאמן בשבועה להוציא מיד המוחזק ור' יהודה אשמועינן סברא דידיה וסברא דרבנן:

עוד הוא במחלוקת. אסיפא דמתני' קאי אמר לשלחני וכו' דלא מפרש לה בתוספתא ולא תנינן לה התם ומפרש לה הש"ס דאף הכא נמי בהאי מחלוקת היא דכי היכי דפליגי

בחנווני בשהפירות מונחין ביניהן ברשות הרבים ה"נ בהאי פלוגתא גופה פליגי גבי שלחני בשהמעו' מונחין ביניהן בר"ה וכדפרישית במתני':

הדא דתימר באכסנאי. הא דקאמר ר' יהודה גבי שלחני שאין דרך ליתן איסר עד שיטול את הדינר ולהכי תנינן לה גם להאי בבא במתני' לאשמועינן רבותא אליבא דרבנן כדפרישית במתני' דוקא באכסנאי שאינו מכירו מיירי ואינו מאמין לו ליתן לו האיסרין מקודם שיטול דינרו:

אבל בבן עיר שלו ומכירו דרכו וכו'. וכלומר דאי בבן עירו א"כ היינו חנוני ולא הוה איצטריך לאשמועינן האי בבא כלל ולא תני לה אלא משום אכסנאי וקמ"ל דאפ"ה פליגי רבנן היכא שהמעות מונחין בר"ה ואין השלחני מודה שמכר לו האיסרין הללו הוא נשבע ונוטל:

הלכה ז

מתני' **כשם שאמרו הפוגמת כתובתה**. שמוציאה שטר כתובתה ומודה שנתקבלה מקצתה לא תפרע אלא בשבועה אם הבעל טוען שנתקבלה כולה:

ועד אחד מעידה וכו' ומנכסים משועבדים וכו'. כלהו אכשם קיימי כשם שאין אחד מאלו נפרע אלא בשבועה וכן היתומי' אינם נפרעי' אלא בשבועה והיינו יתומים הנפרעים מן היתומים ומיירי המתני' כגון שאלו היתומים שבאים להפרע מהן אומרים אין אנו יודעין אם פרע אבינו זה החוב אם לאו אבל אם טענו אמר לנו אבינו שלא לוה ולא נתחייב בחוב הזה מעולם והרי אלו היתומים מוציאים שטר חוב על אביהם ונפרעין מהן שלא בשבועה שכל האומר לא לויתי כאומר לא פרעתי דמי ולא שנו דבשבועה מיהת שקלי היתומים מן היתומים אלא שמת המלוה בחיי הלוה כדאמר בגמרא:

שלא פקדנו אבא. בשעת מיתה ושלא אמר לנו קודם לכן ששטר זה פרוע:

הרי זה נשבע. שלא מצא בין שטרותיו של אביו ששטר זה פרוע:

ארשב"ג אם יש עדים וכו'. והלכה כרשב"ג:

א"ר זירא וכו'. הנדפס בספרי הדפוס לא שייכא הכא עד לבתר מתני' דלקמן:

גמ' **א"ר זירא וכו'**. מילתי' דר' זירא בפ' הכותב בהל' ז' על מתני' דמייתי לקמיה הפוגמת כתובתה וכו' והגי' מסורסת כאן ואינה מועתקת כ"א אפס קצתה ומה שהובא כאן אפרש הואיל ובסדר ובחיבור אחד הוא. ר' זירא התם קאי דכולהון דחשיב התם תקנת תכמים הוו שירדו לתקן כעין שבועת התורה וכלומר דלא תימא דהוי כמודה מקצת שהוא אומר לה התקבלת כתובתיך והיא אומרת לא נתקבלתי אלא מנה ושבועה מדאורייתא היא קמ"ל דאינה אלא תקנת חכמים:

וכתובה. מסקנת מילתי' דר' זעירא היא תדע שאין כאן שבועה דאורייתא דהא קשיא והלא כתובת אשה לא הוחזק בידה להגבות כלומר שהרי עדיין לא גבתה לפי דבריה ועכשיו היא נשבעת ונוטלת ואנן קי"ל דכל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין הן ואין לך נשבע ונוטל מן התורה:

אלא כמי שגבת. כלומר אלא ודאי שחכמי' תקנו אותה ועשו אותה כמי שגבתה כבר ומכאן ואילך התביעה ביניהם שהוא תובעה עכשיו אותה נפרעת ממנו שטר של מאתים פרוע ובחנם היית גובה הכל לפי שכבר פרעתי לך מקודם והוא אומרת מנה ועכשיו נמצאת שהיא כנשבע ונפטר והילכך אינה נפרעת אלא בשבועה וה"ג לה בכתובות. והיינו דקאמר שעשו אותה כעין שבועת תורה:

תני הפוגמת וכו'. האי מילתא גרסי' לה לעיל בפ' בן סורר הל' ו' וכולה סוגיא בגי' נכונה ושם מפורש וכאן לא הביא הש"ס אלא ברמז מקצתה ע"ש:

אין נפרעין. אין ב"ד נזקקין לפרוע מנכסי יתומים קטנים אלא בשטר שרבית אוכלת בו שהיה אביהם חייב ברבית והוי רווחא דיתמי ולקמן פריך וב"ד גובין רבית ומשני לה:

אף לכתובת אשה. אם יש עליהן לפרוע. כתובת אשה וכדמפרש ר' מנא טעמא מפני מזונות שכל זמן שאינה נפרעת כתובתה ניזונת היא מן הנכסים והוי נמי רווחא דיתמי לסלק לה כתובתה:

מאן חייש למזונות. כלומר מאן תנא דס"ל שחוששין אנו בכל צדדי תקנות כדי לפטור מזונות האשה מנכסי יתומים ובכל דהוא מסלקין לה מן המזונות:

ר"ש. היא דר"ש אמר בנקיבה. ובכתובות ובפ"ה דגיטין גרס במגבה הדבר תלוי ולשון דיבור וכן לשון גבייה בכלל דר"ש ס"ל בפ' אלמנה נזונית אם באת לפני ב"ד ותבעה אפי' מקצת כתובתה אין לה מזונות. במגבה מלשון אגיבון ליה. וכן יש לפרש נקיבה מלשון נקבה שכרך:

מאי כדון. ומאי טעמייהו דרבנן דלא חיישי כ"כ משום מזונות:

משום חינה. שימצאו הנשים חן בעיני האנשים וכדמפרש ואזיל שיהיו להן קופצין עליה לישאנה אם יהיה לה ממון:

אף לגזילה ולנזקין. נפרעין מנכסי יתומים:

לגזילה מהכא. דתנן בריש הגוזל בתרא שאם הניח להן אביהן אחריות נכסים חייבין לשלם גזילת אביהן:

לנזקין מהכא. דתנן בפ' הנזקין אין נפרעין וכו' וכדמפרשינן התם כיני מתני' הכא הוא דקאמר אין נפרעין מנכסיהן אפי' לנזקין דקי"ל דגובין מן העידית ומנכסי יתומים קטנים אף הן אין נפרעין אלא מן הזיבורית:

והתני יעמוד הבן תחת האב וכו'. לכל הדינין הוא תחת האב ולנזקין גם מהן מעידית:

תיפתר וכו'. ובכתובות ובגיטין גרס אמר ר' יוסי בר' בון כאן ביתום גדול כאן ביתום קטן והוא הנכון וכאן נדפס בטעות אגב שיטפא דר' יוסי בר' בון דלקמן:

הכא את אמר וכו'. כלומר דמייתי סייעתא למילתיה דלפעמים נפרעין מנכסי קטן מהא דתנן לעיל בפ' שבועת הדיינין אין נשבעין על טענת חש"ו והדר קתני בסיפא אבל נשבעין לקטן ולהקדש אלא ה"ק אבל נשבעין לקטן בנפרעין מנכסי קטן ורישא על טענת קטן קאמר דאין נשבעין:

ונפרעין מאדם שלא בפניו. והיכי תנינן והנפרע שלא בפניו ועל שאר ב"ח הוא דפריך:

בשרבית אוכלת בו. וזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו:

וב"ד גובין רבית. בתמיה:

תיפתר בערב לו מן גוי. שהיה ערב להמלוה גוי בשביל זה וכגון שהגוי קבל עליו לדון בדין ישראל בענין זה להפרע מן הלוה תחילה דאי לאו הכי אסור דגוי בתר ערבא אזיל אבל לא קיבל עליו שלא ליקח רבית וביקש הגוי את הלוה ולא מצאו וגבה מזה הערב ועכשיו נפרע הוא מן הערב:

ליכסא. שם אמורא אחד ומבבל היה. ובבבלי ריש פ' אע"פ א"ר אלכסא בשם ר' חזקיה. וכן קוראו האי תלמודא בכתובות אלכסא:

אנן. בבבל נוהגין יותר בטוב מכם. ובכתובות גריס אנן כתבין דין מגומרין אין אתא טבות ואין לא אנן מחליטין נכסייא. שאנחנו כותבין פסק דין להתובע ואם בא הנתבע והביא איזה ראיה מוטב ואם לאו מחליטין הנכסים לזה שלא בפניו. ולגי' דהכא א"ל אנחנו שולחין דיאטיגמטין כתב התראה והודעה אחר הנתבע והיינו הך ואין אתא וכו':

אוף אנן. בני ארץ ישראל עושין כן להכריז שלשים יום אין אתא וכו':

הגע עצמך דהוה בזווי רחיקי. שהיה הנתבע בזוית ובדרך רחוקה יותר משלשים יום:

אנן משלחין ג' איגרין. פיתקי דהזמנה:

חדא וכו'. כלומר נותנין לו זמן ג' פעמים ל' יום ואם לא בא מחליטין הנכסים שלא בפניו:

והוא שעמד בדין וברח. שאז מחליטין שלא בפניו:

אבל אם לא עמד בדין. וברח:

ולא מחליטין אלא מכריזין. כצ"ל וכן הוא בכתובות שם הלכה ח' וכלומר דלא מחליטין לד"ה עד שמכריזין בתחלה:

אשכח תימר. המתני' דהכותב קאי ובסוף הסוגיא דהתם ואגב מייתי לה הכא דר"ש דקאמר התם כל שאינה תובעת כתובתה אין היורשין משביעין אותה בשביל תביעת מזונות וכן אמר חנן בפ' שני דייני גזילות מי שהלך למדה"י ואשתו תובעת מזונות אינה צריכה שבועה למזונות ולא תשבע אלא לבסוף כשתבא לגבות כתובתה:

רב אמר מת הלוה. אמתני' קאי וכן היתומין וכו' ומפרש לה רב דינא דיורשין וקאמר דודאי אם מת הלוה הדין הוא דלפעמים המלוה צריך לישבע ליורשיו וכגון שאין בשטר נאמנות מפורש שהאמינו הלוה להמלוה גם על יורשיו דאז אין נפרע מהן אלא בשבועה:

ואפי' מת המלוה. ויורשיו באין לפרוע מן הלוה משכחת לה דנשבעין הן ללוה וכגון דטעין פרעתי לאביכם והשבעו לי:

אבל אם מת לוה תחילה וכו'. כלומר אבל בדין יתומין מן היתומין בהא יש חילוק שאם מת המלוה תחילה ואח"כ מת הלוה נפרעין יורשי המלוה מיורשי הלוה בשבועה אבל מת הלוה תחילה וכבר נתחייב המלוה לבני הלוה שבועה אם אח"כ מת המלוה אין היורשין יכולין לגבות מיורשי הלוה לפי שאין אדם מוריש שבועתו לבניו שאין הבנים יכולין לישבע שבועה זו שנתחייב אביהם:

שמע ר' יוחנן. להדא דרב ותמה ואמר יאכל הלה וחדי אלו יורשי הלוה יאכלו וישמחו בממון של אחרים דמה בכך שאינן יכולין לישבע שבועת אביהן שבועה שלא פקדנו אבי מיהת יכולין לישבע:

שטר סימפון היוצא וכו'. גרסינן לה לעיל סוף פ"ק דב"מ עד בדייתיקי ושם ביארתי עיין עליו:

הלכה ח

מתני' **ואלו נשבעין שלא בטענה**. שלא בטענת ברי אלא בטענת שמא שטוענו שמא עכבת משלי ומשום דכל הני מורו היתירא לעצמן לפי שטורחי' בנכסים והלכך רמו רבנן שבועה עלייהו:

והאפיטרופין. שמינו אותן ב"ד על היתומין נשבעין אבל אם אביהן מינה אותן לא ישבעו:

והאשה הנושאת ונותנת בתוך הבית. (או) שהושיבה בעלה חנונית:

ובן הבית. שהוא מכניס ומוציא פועלים ומכניס ומוציא הפירות בכל אלו א"ל מה אתה טוענני רצוני שתשבע לי חייב שבועה מספק שמא גזלו או לא דקדקו בחשבון:

חלקו. ולא השביעו אותן בשעת חלוקה שוב אין יכול להשביען:

נתגלגלה לו. שנתחייב לו אח"כ שבועה ממקום אחר מטענת ודאי או שנעשה לו שותף או אחד מאלו אח"כ מגלגל עליו גם את שבועת ספק שהיה לו בראשונה עליו וכדרך שמגלגלין בשבועת התורה ובשבועה שהיא כעין של תורה כך מגלגלין בשבועת היסת:

והשביעית משמטת את השבועה. לאו אהנך דשבועת שותפין קאי דהא אין שביעית משמטת השותפות וכל טענה שאין השביעי' משמטת אינה משמטת שבועתה כדאמר בגמרא אלא מלוה ושבועתה היא משמטת:

גמ' **אמר ר' יוסי הדא אמרה**. הא דאמר מתני' דיכול להשביען בטענת ספק בשנושא ונותן עמהן שלא בחשבון אבל אם הכל בחשבון הוא לא בדא אמרו שיכול להשביען אולי טעו בחשבון דבזה אמרינן מסתמא דקדק בתחילה עמהן:

ואהן בן בית. כלומר דלא תיקשי דבשלמא בשותפין ואינך שייכא הא דאמרינן לחלק בין נושא ונותן שלא בחשבון או בחשבון דמצוי הוא בשותפין שנושאין ונותנין שלא בחשבון וסומכין זה על זה עד שעת החלוקה וכן אינך אבל בן הבית שמסתמא כל משאו ומתנו עם הבעה"ב בחשבון הוא ואפ"ה קתני דמשביעין אותו והלכך קאמר דלא היא דגם בן הבית זה דקתני נמי בנושא ונותן שלא בחשבון מיירי דדוקא בכה"ג הוא דיכול להשביעו מספק:

ר' זירא כהדא דר' יוסי. לאו אהאי ר' יוסי קאי דאין ענין זה לזה אלא אדר' יוסי דריש פ' המפקיד קאי דקאמר התם לענין גלגול שבועה וקמ"ל דר' זירא דלקמן ור' יוסי דהתם בחדא שיטתא קיימי:

לאו תרין דינרין אני חייב לך. אם איני נשבע הא טריפין לך והרי הן לפניך ואין רצוני לישבע:

א"ל. התובע ומילת פלן ופלן עדיין יש לי לטעון עליך מדבר זה ומזה:

א"ר זירא או הב ליה וכו'. דכך הדין או תשלם לו הכל או תשבע על הכל:

עד כמה מגלגלין עליו. בגלגול שבועה בעלמא קאי עד היכן יכול לגלגל עליו בטענות:

עד כדי וכו'. אפי' זה יכול לגלגל עליו השבע לי שלא נמכרת לי לעבד:

הגע עצמך שהיה כהן ועבד עברי. בתמיה ואם היה זה כהן וכי היאך יכול לגלגל עליו טענה זו דהא אין כהן נמכר בעבד עברי לפי שאינו יכול להיות נרצע שנעשה בעל מום:

וכי יש עבד בזמן הזה. קושיא אחריתא היא וכלומר ועוד אפי' בישראל וכי עבד עברי נוהג בזמן הזה הא קי"ל כל זמן שאין היובל נוהג אין עבד עברי נוהג:

שמרה. אהא דקתני והשביעית משמטת את השבועה קאי וקס"ד דרב שמואל דאהני דלעיל קאמר אשבועת השותפין וכן שבועת השומרין דג"כ שבועות מספק היא ודמיא

להנך בזה אלא דשל תורה הן והיינו דקאמר שמרה כלומר ששמרה גם בשביעית ועברה עליו שביעית כשהוא עדיין שומר לזה או שותף ואפ"ה השביעית משמטת שבועתו דלא תימא דוקא בשעברו ימי שמירתו או שותפותו מקודם שביעית וכבר נתחייב לו שבועה בהא הוא דאמרינן דהשביעית משמטת אבל אם עברה עליו שביעית בעודנו שומר או שותף ואח"כ נתחייב לו שבועה אין השביעית משמטתה קמ"ל דאע"ג דלא נתחייב בשבועה בשעת השמיטה אפ"ה עיקר טענתו הוא דמשמטת והרי עברה עליו שביעית וכדמסיק להוכיח דבריו:

דלא כן מה אנן אמרין שמרה לא בטלוה. דאי לא תימא הכי אלא דאמרת אם עדיין היה שומר בשביעית לא בטליה שביעית לשבועתו שהרי עדיין לא נתחייב בה עד אחר שביעית קשיא:

היא בעל בעל. כלומר היינו בעל דכתיבא גבי שבועת ונקרב בעל הבית אל האלהים. והיינו בעל דכתיבא גבי שביעית שמוט כל בעל משה ידו וא"כ אמאי לא נילף בג"ש מה בעל שנאמר להלן משמט אף כאן משמט וכלומר דכל טענה ואפי' יהיה מחמת שומרין וכה"ג למה לא תשמטנה שביעית הרי עכ"פ עברה עליו שביעית בשעה שהי' החוב זה עליו:

דברים וכו'. ודחי לה הש"ס דהאי מילתא דרב שמואל מעיקרא ליתא דאין הכתוב מדבר אלא בדברים שהן משה ידו שהן ע"י הלואה ולאפוקי שומרין ושותפין וכה"ג שאין החוב ע"י הלואה אין השביעית משמטתו לא את החוב ולא את שבועתו:

כל ששביעית משמטתו. ותניא נמי הכי בתוספתא פ"ח דשביעית דכל שהשביעית משמטת את החוב משמטת ג"כ השבועה וכל שאין שביעית משמטת את חובו אינה משמטת שבועתו וכי תנן במתני' השביעית משמטת את השבועה בשבועה שבאה מחמת חוב הלואה כגון הודה במקצת וכה"ג:

פרק ח

הלכה א

מתני' **ארבעה שומרין הן**. ודיניהן שלשה:

נושא שכר. שומר בשכר. נשבע על הכל. שלא פשע:

והשואל משלם את הכל. כל הנך דתנן במתני' שבויה ושבורה ומתה גניבה ואבידה אבל מתה מחמת מלאכה אינו משלם דלאו לאוקמה בכילתא שאלה. והמשנה הזאת כבר מפורשת בהשוכר את הפועלים והאי דהדר רבי ותנייה הכא משום דחיובי ופטורי דקרבן

שבועה משבועת הפקדון תלוי בכך אם בכפירתו פטר עצמו מלשלם שאז חייב אבל אם לא פטר עצמו שהכפירה היה מחיוב אל חיוב וכן מפטור לפטור שאפילו אם היה מודה היה פטור מלשלם וכן מפטור לחובה שאז פטור מקרבן שבועת הפקדון כדמפרש ואזיל במתני' דלקמן:

גמ' **ואין חייבין אלא דרך קנין**. אינן מתחייבין בשמירתן עד שימשכו ויקנו להן להיות שומר כל אחד ואחד לפי דינו:

אף לענין גזילה. אם גזל השומר מן הבעלים בזה הפקדון שמסר לו כגון ששלח בו יד או שלא עשה כדרך שהתנה עמו כדלקמ' אינו מתחייב אלא דרך קנין כלומר לאחר שזכה בו להיות שומר עליו:

ומתניתא. ברייתא אמרה כן:

המקבל שדה מחבירו וכו'. ברייתא בתוספתא פ"ט דב"מ דקתני התם המקבל שדה מחבירו משזכה בה חבירו שמין אותה כמה היא ראויה לעשות ונותן לו כלומר אם הובירה ולא עשה כדתנן במתני' פ' המקבל אלמא דאינו מתחייב בעבודת השדה שקיבל עליו עד שיזכה ויחזוק בה לכך וה"ה בכל השומרין שעברו על דעת הבעלי' אינן מתחייבין עד שיזכו בה דרך הקנין שלהם:

אף בגניבה. אם גנב מבית בעלים אינו מתחייב עד שיזכה בה דרך קנין:

ומתניתא. משנה בסוף פ' מרובה אמרה כן דתנן היה מושכו הגנב ויוצא ומת ברשות בעלים פטור דאכתי לא קני לה להתחייב בה עד שיגביהו או שיוציאו מרשות בעלים:

הגביהו ברשות הבעלים. השתא מדייק הש"ס בפירושא דמתני' דפרק מרובה דמייתי לה הכא ואסיפא דהתם קאי נתנו לבכורת בנו וכו' והיה מושכו ויוצא וכו' כדמוכח מדלקמן וקאמר דהא ודאי פשיטא לן דאם הגביהו ברשות בעלים קנה דכמי שיצאה מכל רשות הבעלים הוי דהגבהה קונה בכל מקום:

היה מושכו. כלומר אלא בהא דקתני היה מושכו ויוצא ובודאי במשיכה על כרחך אינו קונה עד שיוציאנו מרשות בעלים מיהו הא קא מיבעיא לן אם עד שיצא כל רשות הבעלים סגי ואפי' עומדת ברשות הרבים כבר קנה ולא בעינן עד דאתי לרשותיה או דילמא לא קנה עד שיכניסנו לרשותו:

בעומדת באבוסו. כלומר לא קנה עד שיעמידנה על אבוסו דברשותיה בעינן:

ר' בון בר' חייה בעי. על זה אם בעומדת על אבוסו מאי אריא דקתני היה מושכו דמשמע דהקנייה מחמת משיכה מרשות הבעלים היא הא אפי' לא משך כלל מרשות הבעלים אלא מנאה ברשות הרבים ולקחה והעמידה על אבוסו נמי קנה:

אלא. ודאי כי אנן קיימין במתני'. אפי' בעומדת ברשות הרבים דמכיון שמשכה והוציאה מכל רשות הבעלים קנה. מה. ומתמה הש"ס דמאי האי דקאמר ר' בון בר חייא דאזלא סברא דידיה כבית שמאי ולא כב"ה:

דב"ש אומרים ילקה בחסר וביתר. אסיפא דמתני' קאי וכמו וכו' הוא דבסיפא דמתני' דהתם בפרק המפקיד פליגי ב"ש וב"ה החושב לשלוח יד בפקדון שאמר בפני עדים הריני שולח יד בפקדון של פלוני ב"ש אומרים חייב דילפי מעל כל דבר פשע וב"ה אומרים אינו חייב עד שישלח בו יד שנאמר אם לא שלח ידו וגו':

מה אנן קיימין. והוינן עלה במאי עסקינן פלוגתייהו אם בעומדת ברשות הרבים וחשב לגוזלה כלומר שמשך אותה ואמר בפני עדים הריני חושב לגוזלה ומתה באותה מחשבה אחר שאמר כן ד"ה חייב דהא קמה לה ברשותי' מכיון שמשכה:

אם עד שלא משך. חשב לגוזלה בהא ד"ה פטור דמכיון דאינה ברשותו ולא משכה ממקומו אפי' ב"ש מודים דדיבורו לאו כלום הוא ואינו מתחייב בשביל כך:

אלא כי אנן קיימין. פלוגתייהו בעומדת באבוסו שמשך אותה מרשות הרבים והעמידה על אבוסו וקסברי ב"ש דכיון שאמר הריני גוזלה והיא על אבוסו כבר קנאה להתחייב באונסה:

כדאמר ר' בון בר חייה כב"ש. מהדר למסקנ' הקושיא והשתא הא דר' בון דפשיטא ליה דבהעמידה על אבוסו לא בעינן משיכה מרשות הבעלים ואפי' מר"ה מהני לקנות להתחייב בה כב"ש אתיא בתמי':

אמר לך ר' בון שאני תמן דבקונה שלא מדעת הבעלים הוא והלכך פליגי ב"ה וקאמרי דהמשיכה מר"ה לא מהני להתחייב בה בדיבורו בלבד ברם הכא בנתנו לבכורות בנו בקונה מדעת בעלים הוא וכיון דדעת אחרת מקנה אותו אפי' לא משכה אלא מר"ה והעמידה על אבוסו קנה והלכך במתני' דמירי שמשכה מרשות הבעלים לא בעינן עומדת באבוסו אלא אפי' עומדת בר"ה קנה:

לשמור ולא לקרוע. אם מסרו לידו בתחילה ע"מ לקרעו ולאבדו פטור:

ולא ליתן במתנה. אם מסרו לחלקו לעניים במתנה דליכא תובעין וכדמפרש ר' יוסי שאמר ליתן מתנה לכל מי שירצה ולאפוקי אם א"ל ליתן לפלוני הוי ממון שיש לו תובעין וחייב בשמירתה:

תני. בברייתא וגונב מבית האיש ולא מראש גגו. ואסיפיה דקרא קאי ובענין קניית כפל להשומר מיירי דכתיב אם ימצא הגנב ישלם שנים וגו' דדרשינן לה בטוען טענת גנב ואם שילם או שנתרצה לשלם ולא רצה לישבע ואח"כ נמצא הגנב משלם הכפל להשומר

ועלה דרשו דוקא אם נגנב מביתו של זה אבל מראש גגו לא מקני לי' כפילה דכיון דלא הכניסה לביתו אכתי לא קנאה לענין קניית הכפל מהגנב:

הדא דתימר בגג שאינו מבוצר. שאינו סתום ולאו מביתו הוי שיקנה לו הכפל אבל אם הגג מבוצר כבית הוא ודיניה ככל שומר לענין קניית הכפל:

לא מבית השואל. גם ברייתא זו ע"כ דלענין טענת גנב מיתפרשא ולענין מקני כפילה ומשום דהתורה הקנה לשומר הכפל מפני שנתרצה לשלם ואע"פ שהיה יכול לפטור עצמו בשבועה והיינו דקאמר ולא מבית השואל כלומר דלאפוקי דיניה דשואל לאו הכי הוא שאע"פ שנתרצה לשלם לא מקני ליה כפילא וטעמא דהואיל וכל הנאה שלו לא מקני ליה כפילא:

ופריך ואימר וגונב מבית האיש וכו' דמאי חזית למעוטי שואל מהאי דינא דמיירי בפרשה אימא למעוטי נמי נושא שכר והשוכר דהא האי פרשה בש"ח מישתעי כדאמר לקמן ונימא דגם ש"ש והשוכר לא מקני להו כפילא בדיבורא:

מכיון. ומשני דשאני ש"ש והשוכר מכיון ששמירתו עליו כמי שהוא עליו כלומר שכמי שמוטל עליו הוא שאע"פ שהשומר שכר נוטל שכר מ"מ הרי שמירתו מוטל עליו ולא הוי כל הנאה שלו כשואל שהוא עושה בה מלאכתו בחנם:

שתמצא אומר. נמצאת אומר אלו שלשה פרשיות הכתובין בתורה התחתונה בשואל וכו':

שנהנה מקצת. שהשומר שכר נוטל שכר ומהנה מקצת לבה"ב ששמירתו עליו וכן השוכר נהנה במלאכתו ומהנה לבעה"ב שמשלם שכרו ושמירתו עליו:

נשבע מקצת. על השבור' ושבויה ומתה ומשלם מקצת בגניבה ואבידה:

היו אחרים יודעין שלא פשע. בשמירתו וטוען שנגנבה או שנאבדה ועדי' מעידין גם ע"ז ונמצא שא"צ לישבע שבועה שלא פשעתי מאי דיני' אם הבעה"ב יכול להשביעו שלא נתת עיניך בה ושלחת בו יד מקודם שיאבד:

נישמעינה מהדא. ברייתא במכילתא וכך היא שנויה שם ואם לא ימצא הגנב למה נאמר ממשמע שנאמר אם ימצא הגנב ישלם שנים שומע אני שאם נמצא גנב ויש לו בעל הבית פטור מכל דבר. כלומר השומר שהוא בעה"ב בשעת גניבה. מה ת"ל אם לא ימצא הגנב שומע אני שאם נמצא גנב ואין לו לשלם לא יאמר לו בעל גניבה בא והשבע לי שלא היה בלבך למכרם לכך נאמר אם לא ימצא הגנב שאם נמצא הגנב בעל הבית פטור מכל מקום. כלומר שאין יכול להשביעו. שלא נתן עיניו בה לגוזלה וקמה לי' ברשותיה והשתא שאין לו להגנב לשלם תשלם לי אתה שהרי כגונב בתחלה אתה לכך נאמר אם

לא ימצא הגנב כדדרשינן לה בטוען טענת גנב שאם לא ימצא כמו שהוא טוען אלא שהוא גנבה דאז לשלם אבל אם נמצא הגנב ואין לו לשלם פטור השומר מכל מקום ושמעינן שאינו יכול להשביעו שבועה זו כשידוע שנגנבה שנמצא וה"נ בגנב אם יש עדים שנגנבה ושלא פשע אין כאן שבועה כלל:

כתיב כי יתן איש אל רעהו וגו'. והאי פרשה אמצעית דבשומר שכר משתעי ויליף לה דחייב בגניבה ואבידה גניבה דכתיבא בהדיא ואם גנב יגנב מעמו ישלם לבעליו ואבידה דריש לה מואם לרבות האבידה:

עד כדון זו דברי ר"ע דדריש לה מוי"ו דואם:

כר' ישמעאל. אבל ר' ישמעאל דריש לה מק"ו כדתני בברייתא:

מה אם גניבה. שהיא קרובה לאונס יותר מן האבידה:

אין כתיב בשואל. השתא מפרש ליה לדיניה דשואל והלא אין כתיב בשואל בהדיא אלא שבורה או מתה דרבתה התורה לחייבו באונסין אבידה וגניבה מנין:

ותני עלה וכו'. לקמן מפרש לה:

שבויה. בשואל מנין:

ונאמר להלן. בשומר שכר ומת או נשבר או נשבה ולקמיה פריך עלה:

כר' ישמעאל. דריש לה כר' נתן דיליף מאו מת דכתיב גבי שואל או לרבות את השבויה:

וכר"מ. לר"ע פריך דיליף שבויה דהוי כשבורה בשואל בג"ש משומר שכר ולר"מ דס"ל ג"ש במקום שבאת דילפינן לה לכל דבר ממקום שבאת ללמוד כדאמר בפ' שבועות העדות דון מינה ומינה א"כ ה"נ נילף הכל מש"ש דמה להלן שבויה כשבורה ומתה לפטורה דש"ש נשבע על האונסין לפטור עצמו ה"נ נימא בשואל דנשבע על השבויה לפטור עצמו:

עוד דר' נתן. כלומר על כרחך לר"מ ס"ל דאף לר"ע צריכא ליה לדרשא דר' נתן דאו לרבות את השבויה ולא כדיליף לה בג"ש מש"ש:

טענו טענת גנב של אונסין. שומר שכר שטען נגנבה באונס ממנו כגון שאמר לו בא לסטים מזוין ונטלה הימנו ונשבע ונמצא שהוא שקר:

מהו שישלם תשלומי כפל של אונסין. כלומר על טענה של אונסין מהו שישלם תשלומי כפל שהרי רצה לפטור עצמו בטענה זו:

א"ר יוסי. ודאי לא דאין כיני אי אמרת דמשלם קשיא ליתני בברייתא דלקמיה דגם בש"ש והשוכר מצינו דלפעמים משלם תשלומי כפל:

דתני וכו'. תשלומי כפל של אונסין. כלו' ואי איתא הא מצינו דמשלם כפל בטענה של אונסין:

ותני עלה. ותו הא דאמרינן לעיל גבי ק"ו דשואל משומר שכר לחייבו בגניב' ואבידה ותני עלה זהו ק"ו שאין עליה תשובה כצ"ל ואי איתא דשומר שכר משלם תשלומי כפל בטענת ליסטים מזוין הרי יש עליו תשובה כדאמר ר' חנינה דאם אומר את כן נמצאת אומר דה"ז ק"ו שיש עליו תשובה:

דהוא יכיל מימר ליה. דהא איכא למיפרך ליה מה לש"ש שכן מצינו לפעמים בנושא שכר והשוכר דמשלם תשלומי כפל תאמר בשואל שאינו משלם תשלומי כפל בכל מקום כצ"ל:

ותני עלה וכו'. סיומא דמילתא היא והיאך תני דאין על ק"ו זה תשובה אלא ודאי דאין ש"ש משלם תשלומי כפל בטענת לסטים מזוין:

את אמר אם בעליו עמו לא ישלם. בשואל גלי לן קרא דאם השאלה בבעלים פטור ובעי השתא לענין פשיעה בבעלים עמו והיינו דקאמר מהו שישבע אם צריך הוא לישבע שלא פשעתי בה דאלו פשע חייב לשלם אפי' בבעלים דכי כתיבא קרא למיפטר בבעלי' אהנך חיובא דכתיבי ביה אבל פשיעה כיון דלא כתיבא אלא בש"ח על כל דבר פשע מיחייב אפי' בבעלים או דילמא אפי' בפשיעה פטור הוא בזמן שבעלים עמו ואין כאן שבועה כלל:

ר' זירא אמר נשבע. שלא פשעתי דס"ל פשיעה בבעלים חייב:

אינו נשבע. דס"ל אפי' בפשיעה פטור בבעלים:

מתני' מסייעה. תניא כוותיהו דר' חנינה ור' לא דפשיעה בבעלים פטור:

שבר וכו'. בברייתא תנינן לה דבעי לאתוי על גניבה ואבידה שחייב בשואל שלא בבעלים דלא כתיבי גביה בהדיא ויליף מק"ו מנושא שכר ושוכר דמה אלו דקילי שהן פטורין בנושא שכר דלא מיחייבי אלא בגניבה ואבידה:

והשואל. אפ"ה בשואל דחמיר ומיחייב אף בשבר ושבויה ומתה ודוקא בבעלים הוא דפטור שלא בבעלים חייב אבידה וגניבה דחמירי שהן חייבין אף בנושא שכר ושוכר לכ"ש דבשואל דוקא בבעלים הוא דפטור אבל שלא בבעלים חייב עליהן:

מאן דאמר פשיטא שהוא נשבע צריכא ליה שישלם. בתמיה כלומר והשתא אי אמרת כמ"ד דפשיעה בבעלים חייב בשואל דהא דכתב רחמנא אם בעליו עמו לא ישלם דוקא אם לא פשע בה אבל כשפשע אפי' בעליו עמו ישלם ולפיכך קאמר דנשבע שלא פשעתי וא"כ קשיא למה ליה להתנא לאתויי מק"ו על גניבה ואבידה שיתחייב בה שלא בבעלים אף שלא בפשיעה הא כל שבבעלים פטור שלא בבעלים חייב כדמשמע קראי ומכיון דאמרת דפשיטא לן דפשיעה בבעלים חייב ודאי חייב הוא אף על גניבה ואבידה דכל

שהפסיד מחמת פשיעותו בכלל הוא וא"כ ממילא משמע דחייב בגניבה ואבידה שלא בבעלים לפי הכלל שאמרנו דהא לא משכחת לה פטורא בבעלים אלא שלא בפשיעה ומה שבבעלים פטור שלא בבעלים חייב ומאי מספקא ליה להתנא אם מתחייב בגניבה ואבידה שלא בבעלים דאיצטריך ליה הק"ו אלא ע"כ דס"ל פשיעה בבעלים פטור כר"ח ור' לא ושפיר איצטריך ליה הק"ו על גניבה ואבידה שלא בבעלים שלא בפשיעה:

מתנית' מסייעה לר' זירא. תניא אידך כוותיה דר' זירא דצריך שישבע שלא פשעתי דפשיעה אפי' בבעלים חייב:

שואל שהחמירה התורה וכו'. האי תנא דברייתא יליף לנושא שכר דפטור בבעלי' מק"ו משואל וס"ל להאי תנא דשוכר כשומר חנם דמי והלכך לא נקט אלא נושא שכר וכדלקמן:

שואל שהחמירה התורה עליו. מה שואל שהחמירה התורה עליו לשלם בשבר ושבויה ומתה אפ"ה בבעלים פטור ואינו חייב אלא שלא בבעלים כדכתיבי קראי נושא שכר. שהקילה התורה עליו דפטור הוא בכל אלו לכ"ש דחיובו בגניבה ואבידה אינו אלא שלא בבעלים אבל בבעלים פטור:

אין תימר. ואי ס"ד לשבועה איצטרכת ליה כלומר דאלו אמרת פשיעה בבעלים פטור וא"כ לא קאי הק"ו אלא לענין למיפטריה משבועה שלא פשעתי אם הוא בבעלים ומשום שאפי' הוא בפשיעה פטור א"כ קשיא ניתני בנושא שכר והשוכר דהא ע"כ האי תנא ס"ל דשוכר כש"ח דמי מדלא נקט אלא נושא שכר וש"מ דחיובי' דשוכר שלא בבעלים אינו אלא בפשיעה כמו הש"ח ואי דהק"ו לענין פטורא דשבועה הוא אמאי לא נקט נמי להשוכר דהא שפיר שייך הק"ו גם בשוכר ולמילף דאם הוא בבעלים פטור אפי' בפשיעה ולא משכחת שבועה גביה בבעלים:

הווי לא צורכה דלא לתשלומין. אלא ע"כ ש"מ דלא קאי הק"ו אלא לענין פטורא דתשלומין אם היא בבעלים ומשום דס"ל פשיעה בבעלים חייב וא"כ פטורא דשואל בבעלים ע"כ אינה אלא בשבועה שלא פשעתי ואהא איצטריך ליה הק"ו למיפטר להנושא שכיר בבעלים מתשלומין בחיובה דידיה ובשבועה מיהת שצריך לישבע שלא פשעתי דדיו להיות כשואל בדיניה והשתא שפיר הוא דלא נקט הכא להשוכר דלא מיתני ליה כלל ולא שייכא גביה הק"ו דהא אי לא פשע פטור הוא מתשלומין אפי' שלא בבעלים ואי בפשיעה אפי' בבעלים חייב וא"כ לעולם הוא צריך לישבע שלא פשעתי בין שלא בבעלים בין בבעלים והיינו סייעתא לר' זירא:

וקשיא על הדא דר' זירא וכו'. וקאמר הש"ס דמכל מקום קשיא לן למאי דס"ל לר' זירא דבכולהו פשיעה בבעלים חייב כדשמעינן ממילתיה וכפירושא דהברייתא דאתיא כוותיה כדאמרן ולדידיה שואל אם בעליו עמו נשבע שלא פשעתי שהרי אם פשע חייב:

אין בעליו עמו ישלם. ונושא שכר אם בעליו עמו נשבע שלא פשעתי:

אין בעליו עמו ישלם. כצ"ל. ושומר חנם בין שהבעלים עמו בין שאין הבעלים עמו נשבע שלא פשעתי וכל הא שמעינן ממילתיה דר' זירא דס"ל הכי כדלעיל:

אמרת. הא קשיא לן עליה אמאי לא נימא דבדין הוא דכל דקיל מחבריה קילא דיניה כדמסיק ואזיל:

דברים שהשואל משלם. והיינו שבר ושבויה ומתה ובשאין בעליו עמו בדין הוא דנושא שכר דקיל מיניה נשבע עליהן שאירע לו כך ופטור:

דברים שנושא שכר נשבע. בשבר ושבויה ומתה בשאין בעליו עמו בדין הוא דשומר חנם דקיל מיניה יהא פטור בלא שבועה:

דברים שנושא שכר משלם. והיינו גניבה ואבידה בשאין בעליו עמו בהא בדין הוא דשומר חנם נשבע על כך ופטור:

מה את מתני בשומר חנם בשהבעלים עמו. סיומא דהקושיא היא וכלומר דהשתא קשיא מה את מתני בברייתא דכר' זירא אתיא דשמעינן מינה דס"ל להתנא דפשיעה בבעלים חייב ואפי' בשומר חנם וצריך הוא לישבע שלא פשעתי וא"כ דינו כשומר שכר הוא בזה דג"כ צריך לישבע שלא פשעתי בשבעליו עמו כדיליף לה לעיל בברייתא דלא פטר ליה אלא מתשלומין ואמאי ומהיכא יליף לה האי תנא דגם בש"ח דקיל מיניה הדין הוא כן:

ואית דבעי. ואיכא דמקשי ליה גם על שומר שכר אמאי משוה דיניה בפשיעה בבעלים כדיניה דשואל כדשמעינן מברייתא דמפרשינן לה כר' זירא והכי פריך מה את מתני בש"ח ונושא שכר בין שהבעלים עמו בין שאין הבעלים עמו כלומר דמהיכ' ילפת לה למימר בתרווייהו דאין חילוק בין אם בעלים עמו או לא ולעולם מיחייבי בפשיעה וצריכין לישבע שבועה שלא פשעתי ומשוית להו כשואל לענין זה:

א"ר אבין. מהכא יליף לה תנא דברייתא ור' זירא דעל כל דבר פשע כתיבא בשומר חנם דמשמע בכל דבר ובכל מקום שפשע ואפי' בבעלים חייב הוא וצריך הוא לישבע שלא פשעתי לפטור עצמו וכיון דגלי לן קרא גבי ש"ח דקיל ממילא שמעינן דבכולהו דינא הכי דמיחייבי בפשיעה בבעלים ולא מיפטרי אלא בשבועה שלא פשעתי:

א"ר מנא. לאו מילתא היא דקאמרת להשוות דינן בזה שהרי לא מצינו שהשוות התורה בגניבה ואבידה כשואל. כלומר דאפי' בחיובא דגניבה ואבידה גבי שואל לא מצינו

דהשווה התורה לחיובא דשבר ושבויה ומתה לשנאמר בו בשבעליו עמו פטור ובשאין בעליו עמו חייב דהא לא מצינו בהדיא חיובא דגניבה ואבידה בשואל ועיקר חיובא דגניבה ואבידה גביה מק"ו דש"ש למדנו כדיליף בבריית' קמייתא וכן בתני ר' ישמעאל ובש"ש גופיה לא כתיבא בהדיא פטורא בבעלים עמו אלא דהדר ילפינן בק"ו משואל לענין פטורא בבעלים כדיליף לה בהאי בריית' וא"כ בדין הוא דלא נחמיר אפי' בשואל בפשיעה בבעלים אפי' בגניבה ואבידה דהא מש"ש ילפת לה והתם לא כתיבא פשיעה כלל:

לא כן נשוה שומר חנם ונושא שכר שבר שבויה ומתה. בתמיה ואת אמרת דאפי' בש"ח וש"ש ואפי' בשבר שבויה ומתה שוין הן דלעולם בפשיעה חייבין ואפי' בבעלים כדאמר לעיל להך תנא דעל הכל צריכין לישבע שבועה שלא פשעתי הא ודאי לא מצית אמרת אלא מכיון דילפינן כל חד מחבריה שואל לחיובא בגניבה ואבידה מק"ו דש"ש וש"ח וש"ש ילפינן לפטורא בבעלים מק"ו משואל הדר מוקמינן להו אדינא דכל חד וחד בדוכתי' דש"ח דחיוביה בפשיעה הוא דוקא בשאין הבעלים עמו וכן ש"ש בחיוביה דגניבה ואבידה בשאין הבעלים עמו וכן שואל בדיניה אבל כשהבעלים עמו אפי' בפשיעה פטורין הן דהא פטורה דבעלים עמו משואל הוא דילפינן וכדאמרן:

ומה טעמא דב"ש וכו'. כלומר וכי תימא האי על כל דבר פשע דכתיבא בש"ח מאי עבדת בה ההיא מיבעי' ליה לכדתניא כדמפרש לקמיה דכל חד וחד יליף ליה למאי דאית ליה:

ומה טעמא דב"ש. בסוף פ' המפקיד תנינן לה החושב לשלוח יד בפקדון בש"א חייב ובה"א עד שישלח בו יד ומפרש להו לטעם פלוגתייהו דב"ש ילפי מדכתיב על כל דבר פשע דאפי' בדיבורא מיחייב:

ומה מקיימין ב"ה טעמא דב"ש. דהא שפיר קאמרי ב"ש על כל פשע מיבעי ליה וכתיב על כל דבר פשע:

תיפתר. דמיבעי היכא ששלח בו יד ע"י שליח דבכל התורה קיי"ל אין שליח לדבר עבירה והכא גלי לן קרא על כל דבר פשע אפי' בשאמר לשליחו לשלוח בו יד מתחייב הוא המשלחו:

ר' יוסי בר חנינה בעי. אסיפא דההיא מתני' דהמפקיד קאי ואגב דמייתי לפלוגתייהו דב"ש וב"ה ברישא מפרש לה לכולה ובמקומה שם לא נתפרשה:

דתנינן שם היטה את החבית ונטל ממנה רביעית ונשברה אינו משלם אלא רביעית הגביה ונטל ממנה רביעית משלם את הכל. והשתא בעי ר' יוסי ב"ח מה אמר התנא בהך דהגביהה וכו':

יטול נטל. כלו' אם לאו דוקא נטל קאמר אלא אפי' הגביהה כדי שיטול ממנה נמי חייב דשליחות יד אינה צריכה חסרון או דילמא נטל דוקא קאמר דשליחות יד צריכה חסרון:
והתני. כלומר דפריך הש"ס אהא דבעי ר' יוסי ב"ח אהאי דינא דמתני' דהמפקיד דהכא שאני דאפי' למ"ד צריכה חסרון מיחייב אפי' לא נטל אלא מכיון שהגביהה ליטול קמה ברשותיה:
דהא תני ר' הושעי'. הא דאמרי' בהטה את החבית ונטל ממנה רביעית ונשברה אינו משלם אלא רביעית:
נשברה. דוקא בשנשברה אבל החמיצה נותן לו דמי כולה דכלום החמיצה לא מחמת קילקולה שחסר ממנה הרביעית ודרכו של יין להחמיץ כשאין החבית מליאה והשתא נמי בסיפא בהגביהה אפי' למ"ד צריכה חסרון מיחייב כיון שהגביהה ליטול משום דניחא ליה להאי דתיהוי האי חבית מליאה וכולה חבית בסיס להאי רביעית וכיון שרצה ליטול הרביעית נעשה שואל על כל החבית:
מה איתאמרת. היכי פירושא דהאי עד שיחסר דקאמר:
יסב חיסר. אם נטל וחיסר הוא עצמו דאז הוי חסרון או אפי' לא חיסר בעצמו אלא שנחסר מאליו מחמת שנטלו להשתמש בו הוי חסרון:
לית הדא שאילתא דר' יוסי ב"ח יטול נטל. וכי לאו היינו האי בעיא דבעי ר' יוסי ב"ח אם יטול או נטל דוקא:
אין תימר ליטול א"כ אפי' לא חיסר הוא עצמו אלא שנחסר מאיליו ואין תימר נטל עד שעה שיחסור הוא ואמרינן עלה דבגוונא דאם מחמתו הוא נחסר מאליו לכ"ע הוי חסרון וא"כ מאי קא מיבעיא לך:
אין תימר ליטול. כלומר דמסיים למילתיה דעוד איכא נ"מ אי אמרינן אפי' ליטול מחייב אם נשברה דברשותיה הוי ומשום שליחות יד הוא ולאו דוקא קתני נטל מיהת שמעינן דלענין זה אם החזירה ואחר כך נשברה בין שהחזירה למקומה בין למקום אחר פטור דלא הוי כמו שטילטלה לצורכו:
ואין תימר נטל. דוקא איירי במתני' החזירה למקומה ואח"כ נשברה פטור למקום אחר חייב:
ולא דמייא שמירה וכו'. אע"פ שבשניהם נאמרה שמירה מ"מ אינן דומין זה לזה דבש"ח כיון ששימר כל צרכו בלא פשיעה פטור ובשומר שכר אין משערין אותו אלא בגופו לפי שצריך לשמו' בכל כחו כיון שנוטל שכר ומיהו אין משערין אלא בגופו של שומר כדמסיק ואזיל שרואין אם הוא ראוי לשמירה זו ושמר כפי שהוא ראוי פטור כגון אם

אירעו אונס גזלן וכיוצא בו ואם לא שמר כמו שהוא ראוי בעצמו לכך שהיה יכול להציל ולא הציל אז הוא חייב אבל אין משערין אותו באחר לומר אילו היה אחר תחתיו היה יכול להציל ודוקא אם הציל הוא דפטור ואם לאו חייב הא לא אמרינן:

שמע ר' יוסי בר נהוראי. מה שאמר ר"א משמיה דר' הושעיה ואמר איני מקבל עלי את הדבר הזה. דלא אמרה ר' הושעיה מעולם אלא אחד זה ואחד זה אינו חייב בשליחות יד עד שימשוך אותה כדי לקנותה דמטלטלין אין נקנין אלא במשיכה לכל דבר הן לענין מקח או לענין גזל או לענין שליחות יד:

ותני רבי הושעיה כן. מברייתא דר' הושעיה שמענו דתני בהדיא כן כדאמר ר' אלעזר משמיה:

אילו לא נאמר שליחות יד בש"ח. כצ"ל:

שאינו צריך. לפי שהייתי למד משליחות יד שנאמר בש"ש אלא שהייתי אומר מה אם נושא שכר שהחמירה התורה עליו בשמירתו דמתחייב בגניבה ואבידה ואינו חייב עד שימשוך דמן הסברא עד שימשוך דוקא כדאמרינן דלכל דבר דוקא במשיכה הוא דנקנה שומר חנם וכו' לכ"ש דעד שימשוך:

לאיזה דבר וכו'. כלומר אלא דלכך נאמר בש"ח ללמד על ש"ש דאפי' הניח מקלו ותרמילו עליה ולא משכה קנאה ומתחייב עליה:

ר' יוסי אומר וכו'. כלומר דלא שייך לומר כן שהלמד ילמד על המלמד להחמיר עליו דהרי אתה יכול לומר דשפיר איצטריך שליחות יד בש"ח דאי לא נאמרה הייתי אומר מה לשומר שכר דחייב משימשוך שכן החמירה התורה עליו תאמר בש"ח דקיל אפי' משך יהא פטור והלכך איצטריך ולעולם בשניהם עד שימשוך:

אלא כיני. איפכא הוא דילפינן דלא תאמר שליחות יד בש"ש ונילף בק"ו מש"ח דמתחייב אלא אי הוה ילפינן מש"ח ה"א דבש"ש נמי עד שימשוך בעינן לכך נאמר שליחות יד בש"ש להחמיר עליו ולומר כיון שהניח מקלו ותרמילו עליה חייב שמעינן מיהת לר' הושעיה דתני בברייתא בהדיא כן:

הלכה ב

מתני' **אמר לש"ח איכן שורי אמר לו וכו' משביעך אני ואמר אמן פטור**. שאלו הודה לא היה משלם כלום שהרי בכל אלו אין כאן חיוב לש"ח ונמצא שאין כאן כפירת ממון ואע"פ שנשבע לשקר לא חייבה תורה קרבן משום שבועת הפקדון אלא היכא שכפרו ממון וכן הדיין אינו יכול להשביע אלא על דבר שאם היה מודה היה חייב לשלם ממון:

גמ' **פטור משבועת פקדון**. הואיל ולא כפר ממון אבל חייב קרבן משום שבועת ביטוי שעכ"פ נשבע לשקר הוא ואע"ג דליתיה בלהבא שהרי אין בידו לישבע אם ימות או לא ימות קסבר רב מילתא דאיתא בלאו והן אע"ג דליתיה בלהבא מיחייב משום שבועת ביטוי:

ר' יוחנן. פליג דמאחר שמצוה על הנפקד להפיס דעתו של המפקיד דאע"ג דמדינא פטור הוא מ"מ מצוה עליו לפייסו על שנאבד ממונו על ידו ומכיון דמפייסו שוב אין עליו חיובא דשבועת ביטוי במה שכפר בו בתחילה:

על דעתיה דרב אינו מצוה להפיסו. בתמיה וכי לא מודה רב בזה שעכ"פ מצוה עליו להפיס דעתו של זה:

מפייסו על האמת ואינו מפייסו על השקר. כלומר ודאי דמודה רב בזה אלא מה שיכול הוא לפייסו אינו אלא על אמת אשר אתו שהפקדון נאבד ממנו ואינו חייב בדבר ומפייסו ומשתדל אתו בכל מה שיכול אבל אינו יכול לפייס על השקר שכפר בו בתחילה ונשבע לשקר דמה פיוס שייך בזה והילכך מיחייב משום שבועת ביטוי:

שבועת סוטה. שהכהן משביע אותה. והיא אומרת אמן מהו שתהא חייבת קרבן משום שבועת ביטוי לשעבר שנשבעת לשקר וכגון שתלתה לה זכות ולא מתה כדאמרינן בפ"ג דסוטה דהזכות תולה:

מה אנן קיימין. ומתמה הש"ס דהיכי משכחת לה חיוב שבועת ביטוי גבי סוטה דבמאי עסקינן:

אם בשוגגת בעבירה ובשבועה. כלו' אם שוגגת בעבירה שלא ידעה שחטאת כגון שסברה שהוא בעלה וממילא שוגג' היא גם בשבועה הרי אין כאן סוטה דאם זינתה שוגגת לא נאסרה על בעלה וגם בשבועה אנוסה היא ולא שייך כאן סוטה:

ואם במזידה בעבירה ובשבועה אין כאן קרבן. משום שבועת ביטוי דאינו בא על המזיד הילכך לא משכחת לה:

אתיא דרב כר"ע. וקאמר הש"ס מילתיה דרב ודאי לא אתיא אלא כר"ע דס"ל לעיל בפ"ג דשבועת ביטוי נוהג גם בשלעבר דאלו לר' ישמעאל הא ס"ל דאינו חייב אלא על העתיד לבא והא דרב לא אתי' אלא בלשעבר:

ואין יסבור ר' ישמעאל כר"מ אתיא היא. מיהו האי מילתי' דבעיא דר' יוחנן דאקשינן עלה אם היינו אומרין דר' ישמעאל כר"מ ס"ל דאמר בפ"ב דסוטה גבי על מה היא אומרת אמן אמן וכו' שומרת יבם וכנוסה ר"מ אומר אמן שלא נטמאתי ואמן שלא אטמא והשתא לר' ישמעאל דמחייב שבועת ביטוי בלהבא ואליבא דר"מ דקבלת שבועה של סוטה גם

על להבא היא א"כ נוכל לומר דמשכחת לה שבועת ביטוי גבי סוטה שבשעה שנשבעה יודעת בשבועה ואח"כ נעלמה ממנה השבועה וכדין שבועת ביטוי בלהבא:

ואת משכח מקשייא. ומכל מקום תמצא הדבר מוקשה הוא ומילתא פריכא היא חדא דאמאי בעי ר' יוחנן לאו אליבא דהלכתא דהא לא קי"ל כר"מ אלא כרבנן דהתם ועוד דהא ע"כ בשבועת ביטוי מילתא דאית ביה לאו והן בעינן לכ"ע ואפילו רב לא פליג אלא דלהבא לא בעינן והיכי משכחת לה בקבלת שבועה דסוטה לאו והן הא לא תוכל לישבע שתטמא והיינו מקשייא:

הלכה ג

מתני' **איכן שורי א"ל איני יודע מה אתה שח וכו' פטור**. דלא כפר לו ממון שהרי ש"ח פטור הוא באלו:

והעדים מעידין אותו שאכלו משלם את הקרן. ולא כפל ואם הודה מעצמו עד שלא באו עדים משלם קרן וחומש ואשם כדין שבועת הפקדון דאינה באה עד שמודה ושב מרשעתו ובא להתכפר דכתיב גבי גזל הגר והתוודו את חטאתם וגו':

איכן שורי א"ל נגנב וכו'. דש"ח הפוטר עצמו בטענת גנב ונשבע ובאו עדים משלם כפל דכתיב אם לא ימצא הגנב ודרשינן בפ' מרובה אם לא ימצא כמו שאמר אלא הוא עצמו גנבו ישלם שנים אבל אם בא לפטור עצמו בטענת אבד אינו משלם כפל:

הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם. אבל כפל לא דמודה בקנס פטור:

ראה עדים ממשמשין ובאין. רבותא אשמעינן דאע"ג דמחמת בעתותא דעדים הודה אפ"ה מהני הודאה ונפטר מן הכפל וכיון דאין כפל פטור אף מן הטביחה שכפר בה ובאו עדים שגנב וטבח ומכר דכל היכא דליכא כפל ליכא חיוב טביחה ומכירה דתשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא ולא תשלומי שלשה וארבעה וכיון דכפל ליכא בצר ליה חד:

גמ' **ותני כן**. וכן תנינן בברייתא להא דתני במתני' דבטוען טענת אבוד אינו משלם תשלומי כפל ודוקא בטוען טענת גנב הוא דמשלם בכפל ודוקא בשבועה אבל שלא בשבועה אינו משלם תשלומי כפל:

טענו טענת אבוד תוספתא היא בפ"ז דב"ק. היכן שורי שהפקדתי אצלך וא"ל איני יודע מה אתה סח או שאמר לו אבד משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידין בו שאכלו אין משלם אלא קרן הודה לאחר שבועה בין משבאו עדים בין עד שלא באו עדים משלם קרן וחומש ואשם. קתני מיהת דאין כפל בטענת אבד:

ונשבע לו והודה עד שלא באו עדים. מודה בקנס הוא ופטור מכפל ואינו משלם אלא הקרן וחומש ואשם משום דנשבע לשקר והודה אח"כ וכדין שבועת הפקדון:

ואם משבאו עדים. ונתחייב בכפל הודה:
משלם תשלומי כפל ואשם. והחומש עולה לו בתוך הכפל שכבר נותן הכפל לבעלים וחומשו עולה לו בכך:
איכן מצינו אשם בלא חומש. כלומר לדבריך שאתה אומר דהכפל עולה לו בשביל החומש ומשמע אפי' אינן שוין הם כמו דעל הרוב מסתמא דכפל של הגניבה יותר מחומשה הוא וכגון שהגניבה שוה ארבעה זוזי דהכפל הוי ד' והחומש אינו אלא זוז עולה לו מתוך הד' שנתן לו בעד הכפל ואמאי הא ליכא הכא תשלומי חומש והוי כמביא אשם בלא חומש והתורה הקפידה שישלם חומש דוקא עם האשם להתכפר לו כדכתיב וחמשיתיו יוסף עליו וגו' יתננו ביום אשמתו ולמדו מכאן שצריך שיביא החומש לשלם לבעלים עם האשם לכפרה:
אמר להן אם נשבע וכו' היכן מצינו אשם בלא חומש. כלומר דמה שאמרתי היינו דוקא בששוין הן הכפל והחומש ומשכחת לה שנשבע וחזר ונשבע עד ארבעה פעמים והתורה רבתה חמישיות הרבה דדרשינן מדכתיב חמשיתיו הרבה חומשין על קרן אחד והרי כאן החומש ד' זוזים כמו הכפל והיינו אשם בלא חומש כלומר בהא הוא דאמינא שעולה לו הכפל וא"צ ליתן החומש לפי שנתינת הכפל עולה לו תחת החומש ומתכפר לו עם האשם:
ורבנן אמרין. וחכמים פליגי עליה דר' יעקב בעיקרא דדינא דסברי דאין כאן חומש על מה שחזר ונשבע דלקרן חומשין אין לשבועות חומשין ואין משלם אלא חומש אחד שנשבע בראשונה על הקרן דכל השבועות על קרן אחד הן ולא דרשי מחמשיתיו על חומשין הרבה:
דבר אחר. דלעולם רבנן נמי דרשי חמשיתיו לחומשין הרבה על קרן אחד ואפ"ה פליגי על ר' יעקב וסברי דאין כאן חומש כלל כשמשלם תשלומי כפל דכתיב ושלם אותו בראשו וחמשיתיו וגו' ודרשינן ממון המשתל' בראש והוא הקרן שהוא ראש הממון מוסיף חומש ממון שאין משתל' בראש כי הכא דמשלם את הכפל אין מוסיף חומש ובתוספתא משמע דחכמים סבירא להו האי טעמא דקאמר בדבר אחר אלא שמוסיפין דאפי' אשם אינו מביא דגרסינן התם וחכמים אומרים כל המשלם את הקרן משלם חומש ואשם. וכל שאינו משלם את הקרן אינו משלם חומש ואשם. והשתא שייך שפיר הא דר' זירא דלקמיה על האי דבר אחר דדברי חכמים דתוספתא הן:
ותני כן. תניא נמי בברייתא כחכמים דפליגי על ר' יעקב:

טענו טענת אבד ונשבע לו והפריש קרבן. קודם שהודה לו הפריש קרבן על שבועתו להקריבו אחר שיודה:

מאילו שאילו הודה משבאו עדים קידש. כלומר מאחר שבטוען טענת אבד אין חילוק בין אם הודה עד שלא באו עדים או לא שאפי' הודה אחר שבאו עדים מביא קרבן כדאמרינן לעיל והלכך הכא קידש זה הקרבן שהפריש קודם שהודה דליכא למיחש שמא יבאו עדים קודם שיודה שאפי' יבאו יביא קרבן לאחר שיודה והרי הפרשתו הוי הפרשה ויוצא בקרבן זה שקידש:

טענו טענת גנב ונשבע לו והפריש קרבן. קודם שהודה לא הויא הפרשה דמאחר שאילו הודה לאחר שבאו עדים לא קידש כלומר דאין כאן קרבן לדברי חכמים שהרי כשיבאו עדים יתחייב בכפל ואינו מביא חומש ואשם:

אף כאן לא קידש. השתא נמי חוששין אנו שמא יבאו עדים מקודם שיודה ונמצא דהפרשתו לא הוי הפרשה ולא קידש:

וכר' יעקב קידש. ולדברי ר' יעקב שמביא אשם אף במקום שמשלם כפל קידש דליכא למיחש למידי ש"מ דאזלא סתמא דברייתא כחכמים:

תמן אמרין. משלם תשלומי ארבעה וחמשה. כלומר הא דר' יוחנן תמן בבבל דאמרי הכי משמיה דס"ל דהטוען טענת גנב דמי לגנב עצמו בכל דיניו דכי היכי דמשלם תשלומי כפל כגנב עצמו כדילפינן מואם לא ימצא הגנב כדפרישית במתני' כך לענין טביחה ומכירה כגנב עצמו הוא ומשלם תשלומי ארבעה וחמשה:

תניי תמן ומסייעין לר' יוחנן. בתמיה קאמר כלומר ואם דתניי תמן הכי אליבא דר' יוחנן א"כ יהיו מסייעין לדידיה ולישני להו מאי דקשיא עליה ממתני' כדלקמיה:

איכן שורי א"ל אבד וכו'. ומסיפא דמתני' פריך כדרך הש"ס הזה דמציין ברישא ואסיפא הוא דסמיך וכמו וכו' הוא דקתני בסיפא בטוען נגנב משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידין אותו שגנבו משלם תשלומי כפל וקתני כפל אין תשלומי ארבעה וחמשה לא א"נ להכי נקט הרישא בדבריו משום דבהדי' שאכלו קתני וכלומר דודאי כמו דברישא במעידין שאכלו ה"נ בסיפא דיניה במעידין שאכלו כמו במעידין שגנבו אלא דבטענת אבד שייך טפי למיתני שאכלו שאומרין כדבריו הוא שאינו בעולם והוא בעצמו אכלו. ובטענת גנב שייך לומר הוא בעצמו גנבו ומיהת שמעינן דלעולם בטענת גנב ליכא אלא כפל מדלא קתני לאשמעינן רבותא דאפי' בתשלומי ד' וה' מיחייב והשתא מדייק וכי יש אכילה בלא טביחה ואפ"ה קתני דלא מיחייב אלא בכפל וקשיא לר' יוחנן:

תיפתר בששחטו אחר. הא לא קשיא דנוכל לפרש דשאכלו דקתני במתני' מיירי ששחטו על ידי אחר וה"ה בטענת גנב כדאמרן דשגנבו לאו דוקא הוא ובמעידין שאכלו נמי אינו משלם אלא כפל בשחטו ע"י אחר קאמר ושמעינן ליה לר' יוחנן דקאמר לעיל בפ' ארבע מיתות דבטובח ע"י אחר אינו משלם תשלומי ארבעה וחמשה:

ויידא אמרה דא. ומאיזה בבא דמתני' הוא דאמרו דאיכא למיפרך עליה דר' יוחנן דא הך בבא דסיפא דמתני' באמר לאחד מן השוק דמהכא שפיר דדייקת עליה:

אמר לאחד בשוק איכן שורי שגנבת והוא אומר לא גנבתי משביעך אני ואמר אמן חייב מפני שאמר לאחד מן השוק אבל אם אמר לאחד מן השומרין פטור. כצ"ל ונתחלפו התיבות בטעות דמוכח. כלומר דגבי אמר לאחד בשוק קתני במתני' דאם העדים מעידין שגנב וטבח ומכר משלם תשלומי ד' וה' אלמא בטובח ע"י עצמו הוא ולפיכך חייב אליבא דכ"ע וטעמא דאמר לאחד מן השוק לפי שהוא הגנב עצמו הא אם אמר לאחד מן השומרין איכן שורי שהפקדתי אצלך והוא אומר לו נגנב והעדים מעידין שגנבו הוא וטבח ומכר אינו משלם אלא כפל ולא תשלומי ד' וה' דאל"כ לישמעינן במתני' רבותא טפי דאפי' בטוען טענת גנב משלם תשלומי ד' וה' ופשיטא בגנב עצמו ומהא הוא דקשיא לר' יוחנן:

מתניתא בשאכלו ואח"כ נשבע לו. כלומר לעולם אימא לך דאפי' בטענת גנב משלם תשלומי ד' וה' ולא תיקשי דאי הכי אמאי לא אשמעינן האי דינא בטוען טענת גנב משום דאיכא למימר דלהכי נקט התנא בגנב עצמו דאי אשמעינן בטענת גנב הוי אמינא דדוקא בשהעדים מעידין שאכלו קודם שנשבע לו אבל אם נשבע לו ואח"כ אכלו פטור דכבר קנייה בשבוע' וכדרב הונא דאמר הכי בריש פ' כל הנשבעין הלכך קתני בגנב עצמו דהשתא ליכא למידק הכי דהא בגנב עצמו לא בעינן שבוע' דלעולם הוא משלם כפל ותשלומי ד' וה' ולא שייכא שבועה גביה והא דקתני גבי אחד מן השוק משביעך אני ואמר אמן לאו משום דבעי שבועה אלא לאשמעינן דאע"פ שנשבע ובאו עדים עליו לא משלם אלא כפל אבל מן החומש פטור הוא דכל היכא דאיכא כפל ליכא חומש. והשתא אמרינן דבאמת כל היכא דבעי שבוע' וכגון בטענת גנב אפי' העדים מעידין שאכלו אחר שנשבע לו משלם דלא קנייה שבועה ובהא איירי ר' יוחנן והיינו דקאמר מן מה דאמר ר' יוחנן שמענו בשנשבע לו ואח"כ אכלו וכלומר דהא קמ"ל ר' יוחנן דאפי' בכה"ג משלם וטענת גנב כגנב עצמו לענין דאם טבח ומכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה ולא תיקשי לר' יוחנן מידי:

טענת גנב באבידה חייב. כפל וכדמפרש שאמר לו איכן אבידתי שמצאת וא"ל גנבתי:

טענת גנב אינו חייב. כפל אלא לאחר שנשבע לו ובאו עדים:
נאמר כאן שליחות יד. אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו וגו' והאי בטענת גנב משתעי כדדרשינן אם לא ימצא כמו שאמר אלא הוא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים בשבועה דנאמר כאן שליחות יד ונאמר להלן בפרשת שומר שכר שבועת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו וגו' מה להלן שבועה אף כאן אל האלהים בשבועה הוא:
ואח"כ טענו טענת גנב. וחזר ונשבע על טענת גנב ובאו עדים פטור על שבוע' אחרונה ואינו משלם כפל וטעמא דמכיון שנשבע שבועה ראשונה על טענת אבד כבר נסתלק מן הבעלים ושוב אינו חייב להם לישבע עוד והלכך שבועה אחרונה לאו שבועה היא לחייבו כפל:
ר' יוחנן בעי שבועת טענת גנב. על האי דינא גופיה קאי כלומר דבזה נסתפק ר' יוחנן מהו דאמרי' דבשבועת וטענת גנב זו שהיא אחר שנשבע בתחלה טענת אבוד שיהא חייב עליה משום שבועת ביטוי דהא נשבע לשקר הוא או דילמא כיון דאין שבועת ביטוי נוהגת אא"כ אין חיוב שבועה אחרת עמה כדדרשינן מדכתיב לאחת מאלה משום אחת אתה מיחייבו ואי אתה מיחייבו משום שתים והכא כיון דאיכא למימר דמיחייב משום שבועת הפקדון אינו חייב משום שבועת ביטוי ולקמיה פריך דר' יוחנן אדר' יוחנן:
מחלפה שיטתי' דר' יוחנן תמן אמר וכו'. הא איהו גופיה קאמר לעיל דשבועה אחרונה לאו כלום היא משום שבועת הפקדון ופטור הוא מהכפל וכיון שכן מתחייב הוא משום שבועת ביטוי ומאי מספקא ליה הכא כדמסיק הקושיא:
תמן פשיטא ליה. דאינו חייב משום שבועת הפקדון והכא צריכא ליה בתמי' דמיבעיא ליה אי חייב משום שבועת ביטוי אלמא מספקא ליה אי איכא חיובא דשבועת הפקדון עליה או לא:
מה. וקאמר הש"ס ומה קשיא לך בהא דר' יוחנן:
איצטריכת ליה חזי ופשטה. מעיקרא קא מיבעיא ליה ובתר הכי חזי והדר פשטה דפטור הוא משבועת הפקדון והאי דקאמר לעיל בתר דפשטה דמיחייב הוא משום שבועת ביטוי דעכ"פ נשבע לשקר:
אינו חייב. בכפל מחמת שבועה בטענת גנב עד שיכפור בב"ד וישבע אבל שבועה דחוץ לב"ד לאו כלום היא לאפקועי ממונא וכדמפרש ואזיל:
מה אנן קיימין. במאי הוא דאמרינן דשבועה חוץ לב"ד לאו כלום היא:

אם בהוא דקאים. אם בשהוא עומד ומחויב שבועה לזה על פי ב"ד שחייבוהו שבועה והוא נשבע חוץ לב"ד בזה חייב הוא שהרי עכ"פ שבועת ב"ד היא שחייבוהו לישבע:
אלא כי אנן קיימין. דאמרינן דשבועה חוץ לב"ד לאו מידי הוא בהכי עסקינן שראה אותם שמוליכין אותו לב"ד ורוצים להשביעו והוא קפץ ונשבע חוץ לב"ד ההיא שבועה לאו כלום הוא לחייבו בכפל:
בעומדת על אבוסו. הא דאמרינן בנשבע בטענת גנב מיחייב בכפל בשבאו עדים אחר כך ואמרו שראו אותה עומדת על אבוסו ולקמיה מפרש לה מאי אתא למעוטי:
מה איתאמרת. לענין מאי איתמר הא דר' יוחנן ומאי קאמר אם בעומדת דוקא קאמר כלומר שלא ראו העדים ששלח בו יד אלא ראו עומדת על אבוסו אבל אם שלח בה יד כבר קנאה וקמה ליה ברשותיה ואין מתחייב בכפל דנעשה גזלן עליה ואין גזלן משלם כפל או דילמא אפי' עומדת על אבוסו קאמר וכ"ש אם שלח בה יד דהא קרא בטענת גנב בשליחות יד מיירי כדכתיב אם לא ימצא הגנב ונקרב וגו' אם לא שלח ידו:
ה"ג ואין תימר בעומדת היא הדא היא הדא אין תימר אפי' עומדת מחלפה שיטתא וכו'. ומסקנת דברי ר' זירא הוא וכלו' אם תמצא לומר דעומדת דוקא קאמר דבהא הוא דמיחייב אבל אם שלח בה יד פטור א"כ לא קשיא מידי הא דאמר ר' יוחנן לעיל בטענו טענת אבד וכו' דהיינו הך דקס"ד דטעמיה דר' יוחנן דלעיל משום דכבר קנאה בשבועה ראשונה וברשותיה הוי ושוב אינו מתחייב בכפל משום שבועה אחרונה בטענת גנב וה"ה בשלח בה יד דקמה לי' ברשותיה דחדא טעמא אית להו:
אין תימר אפי' בעומדת. אלא לכשתמצא לומר דאפי' בעומדת קאמר וכ"ש כששלח בה יד דמחייב בכפל א"כ קשיא מחלפה שיטתיה דר' יוחנן:
תמן אמר טענו טענת אבוד וכו'. בהא דקאמר לעיל דאחר שנשבע לו בטענת אבד והוי כהפריש קרבן וכלומר דכבר בשבועה זו נתחייב בה וכשלו הוי לענין דשוב אינו מתחייב בכפל בשבועה שניה שנשבע לו בשחזר וטען טענת אונס כלומר טענת נגנב וקרי ליה אונס משום דלגבי אבד הוי גניבה קרובה לאונסין ביותר כדאמרינן בריש פרקין דתני ר' ישמעאל:
והכא את אמר הכין. דאפי' בעומדת ומכ"ש אם שלח בה יד מתחייב בכפל ואמאי הא כיון דשלח בה יד קנאה כמו דאמר ר' יוחנן דקנאה בשבועה ראשונה:
אמר ר' לא שנייא היא. כלומר לא כדקא סלקא אדעתיך בהא דלעיל דטעמא משום דקנאה בשבועה ראשונה אלא היינו טעמא דשאני התם דהוי כיוצא וידוייו בשבועה שבשבועה זו יצא מידי בעלים תחת הודאתו דכמו שהודה להן דמיא לענין שנסתלק מהן

ואין להם עליו כלום והלכך שוב אינו מתחייב כפל בטענת שבועה שניה אבל אם שלח בה יד לא דמיא להא ולעולם איכא למימר דמתחייב בכפל:

מקשייא על דעתיה דר' זירא. חברייא הוו מקשין למאי דס"ד דר' זירא דטעמא הוי גבי טוען טענת אבד ונשבע וחזר וטען טענת נגנב ונשבע דפטור מכפל משום דקנאו בשבועה ראשונה והלכך ס"ד נמי דה"ה שלח בה יד דפטור מכפל מטעמא דכבר קנאה וכשלו הוי דנעשה גזלן עלה א"כ קשיא הא דאמרינן לעיל גבי אמר לו איכן שורי וכו':

משלם תשלומי כפל. וטבח ומכר משלם תשלומי ד' וה' וכמו וכו' הוא דאמרינן לעיל דבטענת גנב משלם ג"כ תשלומי ד' וה' וכדאמר ר' יוחנן גופיה לעיל והוי ליה למיפרך מהא דר' יוחנן אדר' יוחנן דאמאי מתחייב בטביחה הא הכא כיון שמשך אותה קנאה והוי כטוענו טענת אבד כדמדמי לה ר' זירא שליחות יד לטענת אבד ונשבע לענין דקנאה ומכאן ואילך כמו בחוזר וטוען נגנב דאמרת דפטור מכפל וה"ה דפטור מטביחה דשלו הוא טובח:

תיפתר. מהא לא קשיא מידי דאיכא לאוקמי בנשבע לו שנגנב ואח"כ טבחו דבשעת שבועה אכתי לא משכו ולא קמה ליה ברשותיה ומההיא שעתא מתחייב הוא:

תלמידי דר' חייה בר לולייני אמרי. דלא צריכא לן לאוקמי בהכי אלא תיפתר בשלא משכו ושחטו כשהוא רבוץ ולא קנאו מקודם ובשעת טביחה הוא דמתחייב עלה:

ויש טביחה בלא מכירה. בתמיה ואמתני' קאי לדייק אהא דקתני ראה עדים שממשמשין ובאין ואמר גנבתי אבל לא טבחתי ולא מכרתי פטור הוא מתשלומי ד' וה' וקס"ד דלא אמרינן מודה בקנס פטור אא"כ בשאין כאן עדים כלל ומתני' בשראה עדי טביחה באין מיירי והיינו דמתמה ויש טביחה בלא מכירה וכמו וכי יש טביחה בלא גניבה מיתפרשא וכלומר וכי שייך טביחה בבהמה של חבירו אם לא שזה מכרו לו והכא לא מכרו שהרי הוא אומר גנבתי והשתא כשהעדים מעידין על הטביחה ע"כ דמעידין גם על הגניבה דאל"כ אין עדותן כלום דיש לומר זה מכרו לו ושלו הוא טובח אלא ודאי דמעידין אף על הגניבה וכיון דיש עדים על הגניבה א"כ הודאתו על הגניבה לאו הודאה הוי ואמאי אינו משלם אלא הקרן:

כסומכוס. מתני' כסומכוס מיתוקמא דשמעינן ליה דקאמר בברייתא דאע"פ שאין גניבה יש טביחה ומכירה כלומר אפי' בשאין העדים מעידין אלא על טביחה ומכירה ואינם מעידין על הגניבה מהני עדותן ומתני' נמי בהכי מיירי שאין עדי הטביחה יודעין מהגניבה כלום והלכך הודאתו על הגניבה הוי הודאה ואינו משלם אלא הקרן דמודה בקנס הוא ופטור מן הכפל:

שמואל אמר. לא תדחוק לאוקמי מתני' כסומכוס דלעולם כרבנן אתיא דסברי אין טביחה בלא גניבה והכא במאי עסקינן בשלא באו עדי גניבה כלומר שלא העידו העדים כלל וכיון דליכא עדים כלל אגניבה והוא אומר גנבתי מודה בקנס הוא ופטור מן הכפל:

אבל אם באו עדי טביחה חייב. כלומר אפי' עדי טביחה אם באו והעידו לאו מודה בקנס מיקרי דכיון דאין טביחה בלא גניבה הרי יש כאן עדים על הגניבה דקסבר שמואל מודה בקנס ואח"כ באו עדים חייב והלכך לא מיתוקמא אלא בשלא העידו העדים כלל ומ"מ לא צריכין לאוקמי מתני' כהאי סברא דסומכוס אלא כדאמרן:

ר"ל אמר ראה עדי גניבה באין ואמר גנבתי מאחר שאין בהודאתו ממש חייב. וכספרים אחרים דגרסי הכי וארישא דמילתא דר"ל קאי. וכלומר דר"ל דינא קמ"ל דבשראה עדי גניבה באין והוא הודה מקודם אין בהודאתו כלום דמחמת בעתותא דעדים הודה וחייב:

ראה עדי טביחה באין ואמר טבחתי מאחר שיש בהודאתו ממש פטור. כלומר בהודאתו שהודה בתחלה על הגניבה היה ממש שהרי לא ראה עדי גניבה והודה והלכך הודאתו על הגניבה הודאה היא ופטור מן הכפל ומכיון דאינו משלם כפל פטור נמי על הטביחה דתשלומי ד' וה' אמר רחמנא ולא תשלומי ג' וד'. ולספרים אחרים דגרסי בסיפא מאחר שאין בהודאתו ממש ולפ"ז גרסי ברישא מאחר שיש בהודאתו ממש וגרסי ברישא פטור ובסיפא חייב והכי מיתפרשא דר"ל סבר דלעולם כל שהודה ואפי' מחמת ביעתותא דעדים הודה הוי הודא' כל זמן שלא העידו העדים ובלבד שיהא ממש בהודאתו כלומר שיתחייב בעצמו בדבר מה ולפיכך ברישא דראה עדי גניבה באין ואמר גנבתי הרי יש בהודאתו ממש שמתחייב עצמו בקרן הוא ואע"פ דמחמת בעתות' דעדים הודה הוי הודאה ופטור מכפל וכן מטביחה ואע"ג דבאו עדים אח"כ דכל מקום דליכא כפל פטור אף מטביחה כדאמרן:

ראה עדי טביחה באין ואמר טבחתי מאחר שאין בהודאתו ממש חייב. כלומר שאין כאן הודאה שנתחייב בעצמו בתחילה דהא בתחילה לא הודה על הגניבה אלא כשראה עדי טביחה וכלומר שהן העידו על הגניבה דמסתמי בהכי מיירי דהא אין טביחה בלא גניבה והן ידעו מהגניבה והעידו עליו וקודם שהעידו על הטביחה חזר והודה על טביחה דכסבור היה שיפטור בהודאה זו ולפיכך חייב הוא לפי שאין בהודאה זו ממש שלא נתחייב בעצמו בקרן שהרי יש כאן עדים על הגניבה ועל הטביחה והודאתו שעל הטביחה לאו כלום היא:

ראה עדי אונסין. שזה טענו וא"ל אנסת ופתית את בתי וכשראה שהעדים באין להעיד עליו הודה ואמר אנסתי מהו אם יש כאן בהודאתו ממש או לא:

א"ר חנינא מתניתא. כלומר דהא תנינן לה במתני' בפ' שבועת הפקדון ותליא בפלוגתא דר"ש ורבנן דהתם. וה"ג כר"ש דאמר עיקר תביעה קנס כמי שאין בהודייתו ממש וחייב ובדברי רבנן גרסינן פטור ונתחלפו התיבות. כלומר לר"ש דקאמר התם דעיקר תביעה של זה היה הקנס דלא שביק אינש מידי דקיי"ק א"כ הכא הודאתו לאו הודאה שהרי לא נתחייב כלום בהודאתו ומודה בקנס ואח"כ באו עדים כשלא נתחייב בעצמו בהודאתו חייב הוא שאין בהודאתו ממש ולדברי חכמים דאמרי התם שאין עיקר תביעה קנס אלא בושת ופגם הוא דתבע ליה ונמצא כשהודה הודאה שיש בו ממש הויא שהרי נחחייב בהודאתו בושת ופגם דממונא הוא וכשמודה מתחייב בכך ומקרי הודאה דלענין קנסא פטור הוא דהויא דומיא דדינא דמתני' דהכא:

הלכה ד

מתני' **אמר לשואל איכן שורי וכו' פטור**. שהרי אף שנשבע לשקר חייב את עצמו בתשלומין ואין בשבועה זו כפירת ממון:

איני יודע מה אתה סח וכו' חייב. שהרי כפר ממון שאלו הודה היה מתחייב:

אמר לנושא שכר והשוכר איכן שורי וכו' פטור. וטעמא דברישא מת והוא שנשבר וכו' הוי משנה מפטור לפטור שהרי בכל אלו פטור הוא מלשלם ולא הוי כפירתו כפירת ממון ולפיכך פטור הוא משבועת הפקדון וכן בסיפא נגנב והוא שאבד וכו' פטור משבועת הפקדון שהרי משנה מחובה לחובה הוא ולא הוי כפירת ממון בשבועה זו:

מת או נשבר וכו' חייב. בשבועת הפקדון שהרי שינה מחובה לפטור והוי כפירתו כפירת ממון:

אבד או שנגנב וכו' פטור. משבועת הפקדון שהרי שינה מפטור לחובה והפסיד בשבועה זו וכל אלו פטורי משבועת הפקדון הוא דקאמר אבל חייבין משום שבועת ביטוי שהרי נשבעין לשקר כדאמרינן לעיל בהלכה ב':

גמ' **תני לא להקל ולא להחמיר חייב**. אזה הכלל דמתני' קאי דקתני להקל על עצמו חייב להחמיר על עצמו פטור וקאמר הש"ס דתנינן בברייתא דמפרשה להאי כללא בדוקא אבל אם נשבע לא להקל ולא להחמיר כגון מפטור לפטור או מחובה לחובה חייב ופליגא על המתני' דמשמע דאפי' בכה"ג פטור:

מתניתא אמרה כן אמר לשואל וכו'. כלומר מצינו להאי ברייתא בתוס' דאיכא למ"ד דס"ל הכי דגרסינן בתוספתא פ"ו אמר לשומר חנם ולשואל ולנושא שכר היכן שורי וא"ל איני יודע משביעך אני ואמר אמן ולאחר מכאן הודה שאכלו חייב. וש"מ דס"ל להאי

תנא דלא להקל ולא להחמיר חייב שהרי הכא טענתו מחובה לחובה היא בכולן שאם באו עדים והעידו שאכלן כלן מתחייבין ואפי' ש"ח וקתני חייב משום שבועת הפקדון: **מהו שיאמר לו בא והשבע לי וכו'**. אכל היכא דמתחייב בטענתו שישלם קאי ובעי הש"ס מהו שיכול להשביעו שבועה שאינו ברשותו:

מכל מקום אינו משלם. בתמיה והלא משלם הוא לו ולמה ישביע אוחו שבועה זו וקאמר הש"ס דאפי' הכי איכא סברא לשבועה זו ואנן הכי הוא דמיבעי' לן דמהו דיכול למימר ליה אפי' דאת יהב לי כמה מכל מקום דידי אנא בעי גבך דניחא לי בדידי והלכך יש מקום לשבועה זו אע"ג דמשלם לו:

הדרן עלך ארבעה שומרין הן וסליקא לה כולא מסכתא דשבועות